

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “วาทกรรมวิเคราะห์พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก” เป็นการศึกษาถึง วาทกรรมการสร้างพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกขึ้นมา โดยผ่านกระบวนการสื่อสาร ผู้วิจัยจะจำแนกผลการวิจัยตามปัญหานำวิจัยดังนี้

ปัญหานำวิจัยข้อที่ 1

บริบทในกระบวนการสื่อสารพระราชนิพนธ์พระมหาชนกทั้งฉบับภาพประกอบ 8 ศิลปินและฉบับการ์ตูน เป็นอย่างไร

ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยตามองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารพระราชนิพนธ์พระมหาชนก ได้แก่ ผู้ส่งสาร ผู้รับสาร สาร สื่อ

ผู้ส่งสาร

หากจะพิจารณาในด้านของผู้พูดหรือผู้ส่งสารในวาทกรรมชิ้นนี้ คงจะต้องพิจารณาในเรื่องของสหบท(Intertextuality) คือวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับ วาทกรรมพระมหาชนกฉบับพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ รัชกาลที่ 9 ในด้านของผู้ส่งสารจึงพิจารณาได้ใน 2 ระดับคือ

ระดับแรกตัวผู้ส่งสารชั้นต้น คือพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้เป็นผู้สร้างวาทกรรมชิ้นนี้ขึ้นมา พระสูตร และอรรถกถา แปลขุททกนิกาย ชาดก เล่ม 4 ภาคที่ 2 ของมหาหมหุฎฐราชวิทยาลัยให้รายละเอียดไว้ว่า “วันหนึ่ง ภิกษุทั้งหลายนั่งพรรณนามหาภิเนกขัมมบารมีของพระตถาคต ในโรงธรรมสภา พระศาสดาเสด็จมาตรัสถามว่า คุณก่อนภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เธอทั้งหลายประชุมเจรจากันถึงเรื่องอะไร เมื่อภิกษุเหล่านั้นกราบทูลให้ทรงทราบแล้ว จึงตรัสว่า คุณก่อนภิกษุทั้งหลาย มิใช่แต่ในบัดนี้เท่านั้น ที่ตถาคตออกเพื่อคุณอันยิ่งใหญ่ แม้ในกาลก่อน เมื่อยังเป็นโพธิสัตว์อยู่ ตถาคตก็ได้ออกเพื่อคุณอันยิ่งใหญ่ เหมือนกัน ครัสตังนี้แล้วทรงคชฎีภาพออยู่ ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลวิงวอนให้ทรงเล่าเรื่อง จึงทรงนำอดีตนิทานมาแสดง”

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นได้ว่าในตัวผู้ส่งสารชั้นต้นนี้ถือได้ว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาที่คนไทยมีความเชื่อถือและศรัทธาอย่างมาก เป็นเหมือนอุดมการณ์หนึ่ง (Ideology) ของความเป็นชาตินิยมของคนไทย เพราะเมื่อพิจารณาคูทางด้านการนับถือทางศาสนาคนไทยนั้นได้มีความเชื่อมาตั้งแต่ครั้งบรรพกาล ซึ่งได้สืบทอดพระธรรมคำสอนมากกว่าสองพันปีแล้ว และในปัจจุบันก็ยังนับถืออย่างศรัทธาต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน จนกลายเป็นศาสนาประจำชาติไทยแล้ว ดังนั้นในฐานะที่วาทกรรมจีนนี้มีจุดเริ่มต้นมาจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงย่อมถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญและได้รับการเคารพนับถืออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงส่งผลให้ชาดกต่าง ๆ สืบเนื่องมาจากอดีตจนมาถึงปัจจุบัน โดยไม่เสื่อมความศรัทธา

นอกจากนี้ พระมหากษัตริย์ยังถือได้ว่าเป็นชาดก คำว่า “ชาดก” หรือ “ชาตก” แปลว่าผู้เกิด หมายถึง การเล่าเรื่องที่พระพุทธเจ้าทรงเวียนว่ายตายเกิดในชาติต่าง ๆ และได้ประสบกับเหตุการณ์ดีบ้าง ชั่วบ้างแต่ได้พยายามกระทำความดีสืบต่อมา จนกระทั่งได้เป็นพระพุทธเจ้าในชาติสุดท้าย ด้วยเหตุนี้เองการเล่าเรื่องพระมหากษัตริย์จึงเป็นเหมือนการถ่ายทอดวาทกรรมที่เป็นอัตชีวประวัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอง จึงกล่าวได้ว่าผู้ส่งสารมีส่วนร่วมด้วยอุดมการณ์ของวาทกรรมคือความเพียรอย่างชัดเจน จึงทำให้มีความน่าเชื่อถือ เรียกได้ว่าเป็นข้อได้เปรียบที่ทำให้วาทกรรมที่เกิดขึ้นนั้นเป็นที่ยอมรับในสังคม ดังนั้นในด้านของบริบทผู้ส่งสารในชั้นต้นกล่าวได้ว่ามีลักษณะที่ช่วยส่งเสริมวาทกรรมที่เกิดขึ้นได้อย่างเต็มที่

ในระดับต่อมา หากมองในเรื่องของบริบทในตัวผู้ส่งสารก็คือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งจะพบว่าคุณสมบัติในส่วนพระองค์ต่อการผลิตวาทกรรมไม่ว่าจะในฐานะที่พระองค์เป็นองค์อุปถัมภ์ศาสนาพุทธ และเป็นตัวอย่างที่ดีต่อพสกนิกรชาวไทยในการบำเพ็ญพระราชกุศลต่าง ๆ รวมทั้งการอยู่ในทศพิธราชธรรม ก็ล้วนแต่เป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมให้ผู้ส่งสารมีลักษณะของความเป็นส่วนหนึ่งในอุดมการณ์ทางศาสนาอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจากการดำรงวิถีชีวิตอยู่ภายใต้ครรลองของศาสนาพุทธ จึงทำให้พระองค์เป็นที่ศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั่วประเทศ ดังนั้นการผลิตวาทกรรมของพระองค์จึงย่อมมีคุณค่าและเป็นที่ได้รับความสนใจและการยอมรับอย่างดี

ซึ่งสอดคล้องกับเรื่องของพระบารมี (Power) ของพระองค์ ที่มีลักษณะเป็นประมุขหรือผู้นำของประเทศ จึงถือได้ว่ามีบทบาทอย่างมากในฐานะของผู้ผลิตวาทกรรมจีนนี้ออกมา เนื่องจากอำนาจที่พระองค์มีจะ โดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ตามจึงมีผลให้วาทกรรม คือพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ที่พระองค์ได้พระราชนิพนธ์นั้นจึงได้รับการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ทางสื่ออย่างรวดเร็ว และได้รับการต้อนรับอย่างดีจากสื่อมวลชนทุกแขนง ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์

จากลักษณะดังกล่าวของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงเปี่ยมล้นไปด้วยความเพียบพร้อม นอกจากนี้ในฐานะของผู้ส่งสารกับวาทกรรมชิ้นนี้ ผนวกกับที่พระองค์ทรงมีความพากเพียรในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างไม่ย่อท้อ จึงถือได้ว่าพระองค์มีความน่าเชื่อถือในคุณสมบัติของพระองค์ที่เชื่อมโยงกับอุดมการณ์ดังกล่าวสนองต่อการผลิตวาทกรรมพระราชนิพนธ์พระมหาชนกขึ้นมา

นอกจากที่กล่าวมาทั้งหมด จากคุณสมบัติของผู้ส่งสารข้างต้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ยังพระราชทานพระราชดำรัสในวโรกาสต่าง ๆ มีอยู่หลายครั้งที่เกี่ยวกับเรื่องพระมหาชนกอยู่เสมอ เหมือนเป็นการย้ำในวาทะชิ้นนี้มีความหมายในสังคมให้มากขึ้นเป็นลักษณะของการสร้างวาทกรรมขึ้นมาอีกชุดเพื่อสนับสนุนให้พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกเกิดการยอมรับมากขึ้น ซึ่งเห็นได้ชัดเจนที่สุดคือ การพระราชทานพระราชดำรัสในเรื่องของเรื่อง พระราชนิพนธ์พระมหาชนก ณ ศาลาศิติศาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันพฤหัสบดีที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2539 ที่ว่า

“... การแสดงออกมาซึ่งความคิดหลักของชาคนี่ คือให้เห็นว่าความเพียรต้องมี และที่สำคัญที่สุดว่าคนเราทำอะไรต้องมีความเพียร แม้จะไม่เห็นอย่างในเรื่องนี้ คือแม้จะไม่เห็นฝั่งก็ต้องว่ายน้ำต่อไปและมีคำตอบอยู่ว่าทำไมต้องว่ายน้ำ ไม่เห็นฝั่งมีประโยชน์อะไร...มีประโยชน์เพราะหากไม่เพียรที่จะว่ายน้ำเป็นเวลาเจ็ดวันเจ็ดคืน ก็จะไม่ได้อะไรเลย คนอื่นไม่มีความเพียรที่จะว่ายน้ำก็จมเป็นอาหารของปลาของเต่าไปหมดแล้ว ฉะนั้นความเพียรแม้จะไม่ทราบว่าจะมาถึงเมื่อไร ไม่เห็นฝั่งก็ต้องเพียรว่ายน้ำ สำหรับอื่น ๆ ก็เป็นเช่นเดียวกัน ฉะนั้นศูนย์กลางของหนังสือเล่มนี้คือความเพียร โดยไม่นึกถึงว่าจะได้ประโยชน์อะไรก็ได้ผลอะไร...หนังสือเล่มนี้เป็นที่รักของข้าพเจ้าเอง เป็นสิ่งที่เห็นว่ามีค่าและโดยที่เป็นผู้ก่อตั้งขึ้นมาเป็นตัวละคร รู้ว่าตัวเองเป็นผู้ที่สร้างขึ้น ถ้าไม่มีตัวเราเองมีแต่ชาคน แล้วก็มีแต่ชาคนภาษาไทยที่แปลมาจากภาษาบาลี มีแต่ชาคนอาจจะเป็นภาษาอังกฤษที่เขาแปลมาจากภาษาบาลี ใครไปอ่านก็ไม่วู้เรื่องและไม่มีความหมายอะไรมากนัก...”

จากพระราชดำรัสดังกล่าว เป็นหลักฐานชั้นดี ในการอ้างอิงถึงความสำคัญของวาทกรรมชิ้นนี้ ในย่อหน้าที่ว่า “หนังสือเล่มนี้เป็นที่รักของข้าพเจ้า” สะท้อนให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของวาทกรรมชิ้นนี้ และเมื่อผสมกับความอำนาจของผู้ผลิตวาทกรรม จึงช่วยส่งผลให้วาทกรรมชิ้นนี้มีบทบาทที่สำคัญทางสังคมในช่วงเวลานั้น เป็นอย่างมาก

นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังได้มีพระราชดำรัสเกี่ยวกับพระมหาชนกสอดแทรกตามวโรกาสต่าง ๆ อยู่หลายครั้ง เช่น จากพระราชดำรัสเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2538 ที่ว่า “ตอนนี้จะโฆษณา “มณีเมขลา” “สำนักงานมณีเมขลา” นี้ท่านทราบแล้วว่า ได้

แถลงอาการพระประจวบ ก็คงนึกว่าสำนักงานนี้เป็นอะไรกันแน่...แต่ที่สำคัญที่สุด คือ “นางมณีเมขลา” นี่เป็นตัวละครสำคัญในหนังสือเล่มใหม่ เริ่มโฆษณาอีกแล้ว หนังสือเล่มใหม่ที่จะออกในโอกาส 50 ปีกาญจนาภิเษก เป็นหนังสือที่กำลังทำ หวังว่าจะทำเสร็จทันสำหรับฉลอง คือว่าหนังสือเล่มนี้ไม่เหมือน “ติโต” หรือหนังสือ “นายอินทร์” นั้นค่อนข้างจะดูเค็ดในทางราชการลับ หนังสือ “ติโต” เป็นหนังสือที่เกี่ยวกับสงครามเหมือนกัน เกี่ยวข้องกับการต่อสู้ แต่หนังสือใหม่นี้ยังไม่บอกชื่อ มีบางคนเขาบอกว่าควรจะโฆษณา แต่รู้สึกไม่จำเป็นที่จะโฆษณา เพราะว่าเป็นหนังสือที่น่าดูมาก เอาไว้ดูเอง ในหนังสือนี้ “นางมณีเมขลา” เป็น จะว่าเป็นนางเองก็ไม่ใช่ ไม่เชิงแต่ว่าเป็นตัวละครสำคัญ”

จากพระราชดำรัสข้างต้นพบว่าในอดีตที่ผ่านมาหากพิจารณาทางด้านประวัติศาสตร์ทางด้านการประพันธ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (กุสุมา รัชสมัย ,2539) จะพบว่ามียุคพระราชนิพนธ์อยู่ 2 เล่มที่สำคัญได้เคยพระราชนิพนธ์ไว้สู่พสกนิกร คือนายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ (A MAN CALLED INTERPID) ในปี พ.ศ. 2536 ที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับ เซอร์ วิลเลียม สตีเฟนสัน หัวหน้าหน่วยราชการลับอาสาสมัครของอังกฤษในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งมีรหัสว่าอินทรีปิด โดยมีหน้าที่แสวงหาความลับทางราชการของเยอรมนีเพื่อรายงานต่อนายกรัฐมนตรีอังกฤษซึ่งในสมัยนั้นคือ เซอร์ชิล และประธานาธิบดีอเมริกา คือ รูสเวลต์ ทำให้อังกฤษและอเมริกาสามารถต่อต้านความเคลื่อนไหวของเยอรมนีได้สำเร็จ การปฏิบัติงานสำคัญๆ ของหน่วยอินทรีปิด ยังได้แก่ การสังหารสมุนมือขวาของฮิตเลอร์ ,ช่วยเหลือนักวิทยาศาสตร์ออกมาจากแดนยึดครองของนาซี , ขัดขวางไม่ให้เยอรมันนิโคตินปริมาณได้สำเร็จ ทั้งหมดล้วนแต่เป็นสาระเรื่องความเสียสละเพื่อชาติ เพื่อขัดขวางอำนาจที่ไม่ชอบธรรมทั้งสิ้น แต่นอกจากในเรื่องสงครามจารกรรมแล้ว ก็ยังปรากฏสาระแฝงที่น่าสนใจหลายตอน เช่น คำพูดของนายอินทร์ที่ว่าสิ่งน่ากลัวกว่าสงครามคือความไร้การศึกษาเพราะมันจะเป็นภัยที่ร้ายแรงยิ่งกว่าสงครามอีก หรือ บางตอนที่บอกว่าความสำเร็จเกิดขึ้นเพราะเรามีใจหนักแน่นเพราะเราเป็นอิสระ เป็นต้น

และติโต (TITO) ในปี พ.ศ. 2537 ที่เป็นเรื่องชีวิตประวัติของประธานาธิบดียูโกสลาเวีย ที่ต่อสู้เพื่อภูเขาดินซึ่งถูกคุกคามจากฝ่ายนาซีในสงครามโลกครั้งที่สองเช่นกัน การต่อสู้ของเขาเพื่อความเสมอภาคและเสรีภาพของคนทุกชนชาติในแผ่นดิน ถือได้ว่าติโตเป็นผู้นำที่ยิ่งใหญ่ ถึงแม้ว่าปัจจุบันความสามัคคีของชนชาติในยูโกสลาเวียจะล่มสลายไปแล้ว ก็นับว่าติโตเป็นผู้ที่มีความพยายามอย่างมาก สาระสำคัญในเรื่องนี้ลงพิจารณาจากพระราชดำรัสที่ว่า “แปลเรื่องนี้ขึ้นเพื่อให้ผู้สนใจประวัติศาสตร์ทราบถึงอภินิหารบุคคลผู้นี้ จุดประสงค์ก็เพื่อเป็นตัวอย่างของวีรบุรุษ” ” ติโตในเรื่องเป็นคนที่มีความลักษณะนิสัยสมควรแก่การยกย่อง เป็นบุคคลพิเศษ อัจฉริยะ คนที่จะทำงานให้ชาติบ้านเมืองได้นั้น

จะต้องมีคุณสมบัติพิเศษเหนือคนทั้งหลาย กล่าวคือ ไม่ว่าจะเป็ความขยันขันแข็ง มุ่งหาความเจริญก้าวหน้า ความจำที่ดี ความรู้ความสามารถ รู้จักตัวเอง ไม่จำเป็นต้องโอ้อวดใคร

พระราชนิพนธ์ทั้ง 2 เรื่องเป็นเหมือนการแสดงถึงความสำเร็จของวาทกรรมการผลิตพระราชนิพนธ์จนเกิดพระราชนิพนธ์พระมหากษัตริย์ขึ้นมาอีก ผู้วิจัยขอสรุปด้านผู้ส่งสาร เพื่อแสดงให้เห็นปฏิสัมพันธ์ของสหบทตามแนวคิดเรื่องวาทกรรม ว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติทางด้านสังคมและวัฒนธรรม (Sociocultural Practice) ในประเด็นที่สำคัญคือ

1. เรื่องศาสนา
2. สถาบันพระมหากษัตริย์ (รัชกาลที่ 9)

จึงได้มี ปฏิบัติการวาทกรรม (Discursive Practice) ออกมาในรูปแบบของ พระราชดำรัส พระราชปรารภ ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ ซึ่งคือ ข้อความ (Text)

แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงทางสังคมที่มีต่อกัน ผ่านทาง “อำนาจ” ของผู้ส่งสาร ตั้งแต่เรื่องของสังคมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และพระมหากษัตริย์ซึ่งตัวผู้ส่งสารทั้ง 2 ระดับก็มีความเกี่ยวข้องด้วย จึงเกิดมาเป็นการปฏิบัติวาทกรรม ด้วยการผลิตพระราชดำรัส และพระราชปรารภขึ้นมาเพื่อเป็นกลวิธีหนึ่งในการใช้อำนาจในการส่งผ่าน ความคิด ความต้องการในการผลิตพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ให้กับประชาชน

ผู้รับสาร

บริบททางด้านผู้รับสารจากพระราชนิพนธ์พระมหากษัตริย์รวมถึงคนไทยทั้งประเทศ ซึ่งประกอบไปด้วยคนใน หลายกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็ ข้าราชการ นักรบ เมือง ข้าราชการ รวมไปถึงประชาชนทุกระดับด้วยกัน

จากตัวอย่างคือพระราชปรารภ ในปี พ.ศ. 2539 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์เนื่องใน วโรกาสเฉลิมฉลองกาญจนาภิเษกแห่งรัชกาล ซึ่งเป็นบางตอนของพระราชนิพนธ์ที่ได้ตีพิมพ์ในฉบับการ์ตูน เช่น

“...ในปี พ.ศ. 2531 จึงทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง โดยทรงคัดแปลงให้ทันสมัยขึ้น แม้กระนั้นก็ดูไม่เป็นที่ชาวซึ่งของผู้อ่านบางคน เพื่อให้เกิดประโยชน์สมบูรณ์ จึงโปรดให้ศิลปินไทยชั้นนำวาดรูปประกอบ

ในโอกาสเฉลิมฉลองกาญจนาภิเษกแห่งรัชกาล (พ.ศ. 2539) พระราชนิพนธ์ เรื่องพระมหาชนก ก็ออกถึงมือผู้อ่าน และเป็นที่ยื่นชมโดยทั่วไป แต่หนังสือพระราชนิพนธ์นี้ก็ยังอ่านค่อนข้างยากด้วยความซับซ้อนของข้อความและของภาพ ทำให้มีการวิจารณ์และตีความกันในทางต่าง ๆ นานา

ในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 6 รอบ (พ.ศ. 2542) ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พิมพ์ พระราชนิพนธ์ เรื่อง พระมหาชนก ฉบับการ์ตูน โดยโปรดเกล้า ฯ ให้ศิลปินผู้ชำนาญการที่สุดเป็นผู้วาดรูป และโปรด ฯ ให้พิมพ์ด้วยกระดาษไทย เพื่อความประหยัดให้ทุกคนมีโอกาสได้อ่าน... ”

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกมีความพยายามในการกำหนดกลุ่มผู้ฟังให้มีความครอบคลุมมากที่สุด ผู้วิจัยจึงประมวลตัวลักษณะของสหบท (Intertextuality) ทางด้านผู้รับสาร ที่สืบเนื่องมาจากการผลิตพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก แบ่งออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ปัญญาชนชั้นนำทางสังคม
2. ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาและวัฒนธรรมไทย
3. สื่อมวลชน
4. เยาวชนและประชาชนทั่วไป

ผู้วิจัยจะขออธิบายในเชิงวาทกรรม ว่าในแต่ละกลุ่มผู้รับสารได้มีปฏิบัติการวาทกรรม (Discursive practice) ภายใต้การปฏิบัติการด้านสังคมและวัฒนธรรม (Sociocultural Practice) ซึ่งผู้วิจัยได้ประมวล การปฏิบัติการด้านสังคมและวัฒนธรรม (Sociocultural Practice) ไว้ดังนี้

1. ศาสนาพุทธ
2. สถาบันพระมหากษัตริย์ (รัชกาลที่ 9)
3. เศรษฐกิจและสังคม
4. ภาษาและวัฒนธรรมไทย

กลุ่มปัญญาชนชั้นนำทางสังคม

จากการประมวลหลักฐานทางเอกสารได้พบว่า กลุ่มบุคคลที่เป็นปัญญาชนชั้นนำทางสังคม ที่ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับเรื่องพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ได้แก่ นายอานันท์ ปันยารชุน ,

ศ.นพ.ประเวศ วะสี, ศ.ดร.ไพจิตร เอื้อทวีกุล, นายมีชัย วีระไวทยะ, คุณหญิงอัมพร มีสุข, รศ.เสฐียรพงษ์ วรรณปก, ดร.ม.ร.ว.อภินันท์ รพีพัฒน์ เป็นต้น ผู้วิจัยประมวลพบว่า การปฏิบัติการด้านสังคมและวัฒนธรรม (Sociocultural Practice) ที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มปัญญาชนชั้นนำทางสังคมมีดังนี้

ศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์

กลุ่มปัญญาชนชั้นนำทางสังคมให้ความคิดเห็นว่าพระราชนิพนธ์พระมหากษัตริย์สะท้อนถึงพระราชจริยวัตรของพระองค์ ในการปกครองประเทศและพสกนิกร ในประเด็นนี้กลุ่มปัญญาชนชั้นนำทางสังคมมีความคิดเห็นที่ตรงกันว่า พระราชจริยวัตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงครองราชย์ด้วยทศพิธราชธรรมตลอด 50 ปีนั้น ต้องใช้ความเพียร ความวิริยะอุตสาหะอย่างยิ่ง อานันท์ ปันยารชุน (2540) “หนังสือเล่มนี้ในสายตาของผม เป็นหนังสือสะท้อนถึงข้อคิด ถึงพระราชจริยวัตรของพระองค์ท่าน ถึงการกระทำต่าง ๆ รวมทั้งการปกครองประเทศและพสกนิกรของพระองค์ท่าน ...สรุปแล้วพระองค์ท่านรับสั่งว่า ศูนย์กลางของหนังสือพระราชนิพนธ์เล่มนี้คือความเพียร ความวิริยะอุตสาหะ ที่พระองค์ท่านได้ใช้ปรีชาญาณนี้มาตลอดชีวิตของพระองค์ท่าน โดยเฉพาะระหว่างครองราชย์อยู่ 50 ปี...”

จะเห็นได้ว่าในประเด็นเรื่องพระราชนิพนธ์สะท้อนถึงพระราชจริยวัตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นอิทธิพลจาก การปฏิบัติการด้านสังคมและวัฒนธรรม (Sociocultural Practice) เพราะมีความเกี่ยวพันและเชื่อมโยงกันระหว่าง ศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ จากพระราชนิพนธ์พระมหากษัตริย์ที่เป็นหนังสือมาสู่พระราชจริยวัตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ปฏิบัติอย่างจริงจัง

เศรษฐกิจและสังคม

พระราชนิพนธ์พระมหากษัตริย์เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติตน ในประเด็นนี้กลุ่มปัญญาชนชั้นนำทางสังคม ได้มีความเห็นว่า ในสภาพที่สังคมไทยประสบวิกฤตการณ์ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สามารถใช้หลักการในพระราชนิพนธ์พระมหากษัตริย์ไปประพฤติใช้ได้ ไม่ว่าจะเป็นการพึ่งพาตนเอง ความเพียรความวิริยะ การอนุรักษ์และเพิ่มพูน และการใช้ปัญญา

แสดงให้เห็นว่า นอกจากการปฏิบัติการด้านสังคมและวัฒนธรรม (Sociocultural Practice) ที่เป็นเรื่องของศาสนา และสถาบันกษัตริย์ดังแบบจำลองที่แสดงให้เห็นในเรื่อง ผู้ส่งสารแล้ว ผู้วิจัยยังพบว่า ประเด็นเรื่อง เศรษฐกิจและสังคม ก็จัดถือเป็นการปฏิบัติการด้านสังคมและวัฒนธรรม อีก

ประการหนึ่งที่มีอิทธิพลทำให้เกิดการปฏิบัติการทางวาทกรรม (Discursive Practice) ที่สอดคล้องกัน อคิน รพีพัฒน์ (2542) กล่าวว่า ในหลวงพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ขึ้นมาเพื่อสื่อสารกับเราทุกคน พระองค์ท่านชี้ให้เห็นว่าทุกสิ่งทุกอย่างเชื่อมโยงกันไม่ว่าจะเป็นเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีใหม่ หรือพระมหาชนก เพื่อเป็นฉนวนกันการเปลี่ยนแปลงโลกที่รวดเร็ว แต่จะเปลี่ยนแปลงได้แค่ไหนก็ต้องเริ่มต้นที่ตัวเรา ดังนั้นกลุ่มปัญญาชนชั้นนำทางสังคมได้มีการนำเอาพระมหาชนกไปอธิบายแนวคิดต่าง ๆ ที่เกิดจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นการปฏิบัติการทางวาทกรรมที่สืบต่อมา และการเป็นวาทกรรมชุดใหม่สำหรับกลุ่มผู้รับสารที่ไม่ใช่กลุ่มปัญญาชนชั้นนำ สอดคล้องกับตอนหนึ่งของพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2540 ที่ว่า “...ให้เพียรให้ออกทน ไม่ใจร้อน ไม่ทะเลาะกัน เมื่อเป็นทฤษฎีใหม่นี้ก็มาเข้าเป็นเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเพราะคนที่ทำนี่ต้องไม่ฟุ้งซ่าน ฟุ้งเฟ้อ เขียนไว้ในทฤษฎีนั้นว่า ลำบากเพราะผู้ปฏิบัติต้องมีความเพียร ต้องอดทน ไม่ใช่ทำง่าย ๆ”

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาและวัฒนธรรมไทย

จากการประมวลเอกสารที่เกี่ยวข้องทางด้านภาษาและวัฒนธรรมไทย ที่ถือได้ว่าเป็น ปฏิบัติการวาทกรรม (Discursive Practice) ผู้วิจัยพบว่ามีเอกสารทางด้านภาษาและวัฒนธรรมเหล่านี้อยู่ภายใต้อำนาจของการปฏิบัติการด้านสังคมและวัฒนธรรม (Sociocultural Practice) ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ เศรษฐกิจและสังคม ยังมีอีกประเด็นที่น่าสนใจคือ ทางด้านภาษาและวัฒนธรรม (สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา ,2542) กวีไทยจะนำเรื่องชาดกมาสร้างวรรณคดีรูปแบบต่าง ๆ จนกลายเป็น “ขนบ” ทางวรรณศิลป์ประการหนึ่งของไทย ดังนั้นการนำเรื่องชาดกมาสร้างวรรณคดีโดยดัดแปลงรายละเอียดนั้นจึงเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของนักปราชญ์และกวีไทยมาช้านาน (สมเกียรติ รัชย์มณี ,2539) การใช้ภาษาในเรื่องเมื่ออาจอย่างพินิจพิเคราะห์แต่ต้นจนจบย่อมประจักษ์ชัดว่าทรงใช้ภาษาได้อย่างงดงาม สละสลวย ทรงใช้ถ้อยคำ ถิ่นวนภาษาที่เข้าใจง่ายสื่อความหมายชัดเจนลึกซึ้ง ได้อรรถรสและสุนทรียรสยากที่จะหาใดเปรียบ แสดงพระอัจฉริยภาพทางภาษาไทยของผู้ทรงพระราชนิพนธ์ได้อย่างดียิ่ง

สื่อมวลชน

สื่อมวลชนถือได้ว่าเป็นกลุ่มผู้รับสารที่อยู่ภายใต้กรอบการปฏิบัติการด้านสังคมและวัฒนธรรมในทุกกรอบ เพราะจากการพิจารณาจากการปฏิบัติการวาทกรรม คือ เนื้อหาในการออกสื่อต่าง ๆ ไปพบว่ามีการนำเสนอในทุกประเด็นดังที่ได้กล่าวมา เช่น

คณะกรรมการ “เนชั่น สดุดีปดาคาห์” ได้เสนอบทความเรื่อง “พระมหาชนกแห่งสยาม ๕ ทรงเป็นพลังใจยามวิกฤติ” จากเนชั่นสดุดีปดาคาห์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 391 (2-8 ธ.ค. 2542) หน้า 8-9 โดยเป็นบทสัมภาษณ์ ดร.ม.ร.ว.อ.คิน รพีพัฒน์ ผู้อำนวยการมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาชุมชนเมือง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เรื่อง “พระมหาชนก กับสภาพสังคมไทย”

คณะกรรมการ “เนชั่นสดุดีปดาคาห์” ได้เสนอคัดคอบทสัมภาษณ์ของนายอานันท์ ปันยารชุน ในรายการบ้านเลขที่ 5 ช่อง 5 ออกอากาศวันที่ 11 กันยายน 2541 ไว้ในเนชั่นสดุดีปดาคาห์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 391 (2-8 ธ.ค. 2542) หน้า 10 ในประเด็นเรื่อง “หัวใจการแก้ปัญหา คือความเพียร”

คณะกรรมการ “เนชั่นสดุดีปดาคาห์” ได้นำเสนอทฤษฎีพระมหาชนก ทิศทางแห่งการพัฒนาไว้ในเนชั่นสดุดีปดาคาห์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 391 (2-8 ธ.ค.2542) หน้า 11 โดยนำมาจากเอกสารประกอบคำอภิปรายในหัวข้อ “ทฤษฎีพระมหาชนก กับการสร้างเศรษฐกิจและสังคมเข้มแข็ง” ของประเวศ วะสี

คณะกรรมการหนังสือศิลปวัฒนธรรมได้นำเสนอบทความเรื่อง หนังสือเล่มนี้ไม่มีที่เทียบ “พระมหาชนก” ไว้ในศิลปวัฒนธรรมปีที่ 17 เล่มที่ 8(มิ.ย. 2539) หน้า84-102 โดยกล่าวถึงประวัติ ที่มา เนื้อเรื่องโดยย่อ บทวิเคราะห์ภาษาที่ใช้ พระราชนิพนธ์กิจทางด้านวรรณกรรมของรัชกาลที่ 9

คสทัย ได้เสนอบทความเรื่อง ศิลปกรรมภาพประกอบ หนังสือพระมหาชนก ฉบับพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ไว้ในบ้านและสวน ปีที่ 20 ฉบับที่ 236 (เม.ษ. 2539) หน้า 260-275 โดยได้กล่าวถึงที่มา และรายละเอียดของศิลปกรรม รวมถึงการสรรสร้างศิลปกรรมภาพประกอบ

นัชร สิริรังษิ ได้เสนอบทความเรื่อง “พระมหาชนก” บทพระราชนิพนธ์ทศชาติชาดก จากฐานสัปดาห์วิจารณ์ ฉบับที่ 102 วันที่ 8-12 เมษายน 2539 โดยกล่าวถึงที่มาของพระมหาชนก และภาพจิตรกรรมบนเหรียญพระมหาชนก

พรภักดิ์ ชีวีวัฒน์ ได้เสนอบทความเรื่อง “พระมหาชนก” จาก “ชาดก” สู่ “สังคมปัจจุบัน” จากอาทิตย์ ฉบับ 984 : 19-25 เมษายน 2539 โดยกล่าวถึงที่มาแห่งพระราชนิพนธ์ และขั้นตอนการดำเนินงาน

ศรีรัตน์ พรหมสัฒษาได้เสนอบทสัมภาษณ์เรื่อง หนึ่งเดียวในชีวิต ศิลปกรรมภาพประกอบ จาก 8 ศิลปินไทย ไว้ในเนชั่นสุดสัปดาห์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 391 (2-8 ธ.ค.2542) หน้า103-106 โดยเป็นการสัมภาษณ์ศิลปินที่ได้รับคัดเลือกให้วาดภาพประกอบพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ทั้ง 8 ท่าน และยังมีกรกล่าวถึงจิตรกรรมเรื่องพระมหาชนกตามศาสนาสถานต่าง ๆ

อินฉา ได้เสนอบทความเรื่อง “พระมหาชนกฉบับ “การ์ตูน” คือนำพระทัยสู่ทวยราษฎร์ จากบ้านและสวนปีที่ 24 ฉบับที่ 278 เดือนตุลาคม 2542 หน้า 167 – 170 โดยกล่าวถึงพระราชประสงค์ในการพระราชนิพนธ์ฉบับการ์ตูนเพื่อให้พสกนิกรทุกหมู่เหล่าได้อ่าน และยังมีกรสัมภาษณ์ คุณชัย ราชวัตร อาจารย์พิษณุ สุภณมิตร และคุณอิทธิพล รัชเวทย์ ทีมงานผู้สร้างงาน

เยาวชนและประชาชนทั่วไป

กลุ่มผู้รับสารกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ผู้ส่งสารมีความตั้งใจจะนำเสนอมากที่สุดคงจะเห็นได้จากพระราชปรารภที่ในฉบับการ์ตูน

“ในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 6 รอบ (พ.ศ. 2542) ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พิมพ์ พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ฉบับการ์ตูน โดยโปรดเกล้า ฯ ให้ศิลปินผู้ชำนาญการที่สุดเป็นผู้วาดรูป และ โปรด ฯ ให้พิมพ์ด้วยกระดาษไทย เพื่อความประหยัด ให้ทุกคนที่โอกาสได้อ่าน

ปรากฏว่าเด็กอายุเก้าขวบพูดออกมาว่าอย่างนี้อ่านรู้เรื่อง และผู้ใหญ่วัดเจ็ดสิบปีก็อุทานออกมาว่าอ่านสบายไม่ต้องแบกหนังสือที่หนัก นอกจากนี้ราคานับว่าย่อมเยา พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ก็จะช่วยให้ทุกคนสามารถพิจารณาแนวดำเนินชีวิตที่เป็นมงคล”

การกำหนดวาทกรรมเช่นนี้กลุ่มเยาวชนและประชาชนทั่วไป จึงอยู่ภายใต้กรอบของ การปฏิบัติการทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างชัดเจนที่สุด เพราะเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก จึงมีผู้สนใจและพยายามถ่ายทอดสารต่าง ๆ ไปให้ ไม่ว่าจะ เป็น กลุ่มปัญญาชนชั้นนำทางสังคม นักวิชาการต่าง ๆ ตลอดจนได้รับสารที่สื่อมวลชนนำเสนอจึงทำให้กลุ่มเยาวชนและประชาชนทั่วไป เกิดการรับรู้และเข้าใจ พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกจึงได้รับการยอมรับและเข้าถึงกลุ่มผู้รับสารหลากหลายและเห็นว่ามีคุณค่า มีความหมาย เพราะคนในสังคมที่เป็นผู้นำทางความคิด (Opinion Leader) ได้มีบทบาทในการผลักดันให้พระราชนิพนธ์พระมหาชนกมีความสำคัญ กลุ่มเยาวชนและประชาชนทั่วไป จึงตอบสนองด้วยอย่างดี

สาร

สาระสำคัญของพระมหาชนกไม่ว่าจะเป็นในฉบับพระไตรปิฎก หรือฉบับพระราชนิพนธ์ ล้วนแต่แสดงสาระสำคัญที่เหมือนกันคือเรื่องของ “ความเพียร” อาจจะไม่แตกต่างกันที่สาระของ เรื่องที่เปลี่ยนไปตามเนื้อหาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ดัดแปลง ด้วยเหตุนี้สาระสำคัญของ เรื่องจึงเป็นสิ่งที่คนไทยส่วนใหญ่มักจะทราบคืออยู่แล้วว่าพระมหาชนกต้องการจะบอกเรื่องของ คุณธรรมประการใด เพราะศาสนาพุทธที่มีความยาวนานมาหลายพันปีได้กล่าวถึงชาดกและสร้างการ รับรู้ ซึ่งการรับรู้เหล่านี้ได้เกิดการตีความมาแล้วในอดีต ดังนั้นเรื่องของใจความสำคัญด้านเนื้อหาจึง สามารถจะเข้าใจได้ก่อน และเมื่อมีเรื่องของวาทกรรมเข้ามาเกี่ยวข้องจึงทำให้เกิดการรับรู้สาระต่าง ๆ จากพระราชนิพนธ์ได้เร็วและกว้างขวาง เป็นเหมือนการตกย้ำให้ชัดเจนขึ้น

การนำเสนอพระราชนิพนธ์พระมหาชนกพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้สร้างวาทกรรม ในด้านของการนำเสนอใจความสำคัญของเรื่องอย่างเด่นชัดอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่ยังไม่ได้มีการจัด จำหน่าย จึงทำให้สาระสำคัญของเรื่องมีความชัดเจนกับผู้อ่านได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างจากพระราช คำรัสของพระองค์ในวโรกาสจัดทำพระราชนิพนธ์โดยพระราชทานแก่สื่อมวลชนทุกแขนงกว่า 200 คนที่ว่า

“...การแสดงออกมาซึ่งความคิดหลักของชาดกนี้ คือให้เห็นว่าความเพียรต้องมี และที่ สำคัญที่สุดว่าคนเราทำอะไรต้องมีความเพียร แม้จะไม่เห็นอย่างในเรื่องนี้ คือแม้จะไม่เห็นฝั่งก็ต้อง ว่ายน้ำต่อไปและมีคำตอบอยู่ว่าทำไมต้องว่ายน้ำ ไม่เห็นฝั่งมีประโยชน์อะไร...มีประโยชน์เพราะ หากไม่เพียรที่ว่ายน้ำเป็นเวลาเจ็ดวันเจ็ดคืน ก็จะไม่ได้อะไรเลย คนอื่นไม่มีความเพียรที่จะว่ายน้ำก็ จมเป็นอาหารของปลาของเต่าไปหมดแล้ว ฉะนั้นความเพียรแม้จะไม่ทราบว่ามาถึงเมื่อไร ไม่เห็น ฝั่งก็ต้องเพียรว่ายน้ำ สำหรับอื่น ๆ ก็เป็นเช่นเดียวกัน ฉะนั้นศูนย์กลางของหนังสือเล่มนี้คือความ เพียร โดยไม่นึกถึงว่าจะได้ประโยชน์อะไรคือได้ผลอะไร...”

ส่วนสาระทางด้านที่แตกต่างกันระหว่างฉบับพระไตรปิฎกที่ใช้วิธีการออกบวชเป็นการดับ ทุกข์ กับฉบับพระราชนิพนธ์ที่แสวงหาปัญญาช่วยแก้ไขปัญหาค่าต่าง ๆ นั้น เมื่อประกอบกับยุค สมัยในการเผยแพร่พระราชนิพนธ์พระมหาชนก จึงเป็นเหมือนเครื่องพิงระมาในการดำเนินชีวิต ของประชาชนท่ามกลางสภาพสังคมไทยที่ประสบวิกฤตการณ์ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมอย่างไม่เคยมีมาก่อน ซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลทัศนะของปัญญาชนชั้นนำสังคม โดยเฉพาะประเวศ วะสี ที่วิเคราะห์สารแฝงที่อยู่ใน พระมหาชนกไว้ 4 ประเด็นที่น่าสนใจดังนี้ว่า

ประเด็นที่ 1 การพึ่งตนเอง ในยามวิกฤต ต้องคิดพึ่งตนเองเพราะจะช่วยผู้ที่ช่วยตัวเองเท่านั้น เมื่อเรือที่พระมหากษัตริย์กับพ่อค้าเจ็ดร้อยคนเดินทางจะไปค้าขายยังสุวรรณภูมิโดนคลื่นอันร้ายกาจ แดกและจมลงกลางมหาสมุทร เป็นสภาวะวิกฤตอย่างยิ่งเทียบเท่าได้กับสภาวะในประเทศไทยขณะนี้ ในบทพระราชนิพนธ์วิกฤตนั้นเป็นอันตรายแก่ชีวิตของทุกคน มหาชนกลัวมรณภัย ร้องไห้ คร่ำครวญ กราบไหว้ เทวดาทิ้งหลายแต่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงกันแสง ไม่คร่ำครวญ ไม่ไหว้เทวดาทิ้งหลาย แต่คิดพึ่งตนเอง

เรามีวัฒนธรรมพึ่งพิงหรือพึ่งผู้อื่น เช่น พึ่งหัวหน้า พึ่งข้าราชการ พึ่งเครือญาติ พึ่งสังคหีสิทธิ์ แต่ไม่คิดพึ่งตนเอง ในเรื่องพระมหากษัตริย์ คนที่คิดพึ่งเทวดาตายสิ้น เหลือแต่พระมหากษัตริย์ที่คิดพึ่งตนเอง และตอนหลังที่มีเทวดาคือนางมณีเมขลามาช่วย ก็เป็นคติที่ว่า เทวดาจะช่วยผู้ที่ช่วยตัวเองเท่านั้น เพราะพ่อค้าอีกเจ็ดร้อยคนในเรื่องลำนั้นวิงวอนให้เทวดาช่วย ก็ไม่มีเทวดาช่วย และถึงแก่ความตายสิ้นในที่สุด ที่แท้เรื่องนี้เป็นหลักฐานสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ไม่เคยสอนให้คิดพึ่งผู้อื่น แต่สอนให้พึ่งตนเอง อดตา หิ อดตโน นาโถ คนของตนนั้นแหละเป็นที่พึ่งของตน พระพุทธเจ้าเป็นกรรมวาที คือสอนเรื่องการกระทำ ไม่สอนเรื่องการอ้อนวอน การพึ่งตนเองได้ทำให้แข็งแรง เมื่อแข็งแรงก็มั่นคง การคิดพึ่งผู้อื่นทำให้อ่อนแอ ไม่แน่นอนว่าจะพึ่งได้หรือไม่ได้ หรือเขาจะถอนการช่วยเหลือเมื่อใด หรือการช่วยเหลือของเขาจะทำให้เราเปรียบเราได้มากขึ้นหรือไม่การคิดพึ่งผู้อื่นจึงทำให้อ่อนแอ แก้ปัญหาไม่ได้จริง ไม่มั่นคงยั่งยืน ไม่ใช่หนทางแห่งการพัฒนา

ประเด็นที่ 2 ความเพียร สร้างเศรษฐกิจจริงด้วยงานหรือความเพียรที่บริสุทธิ์ เมื่อเรือที่กำลังไปยังสุวรรณภูมิล่ม คนทั้งหลายจมลงในห้วงมหรณพเป็นเหยื่อแก่เต่า ปลา พระมหากษัตริย์คิดสละพระทัยในการช่วยตัวเอง มีความพยายามอย่างยิ่งยวดในการว่ายน้ำ แม้ไม่เห็นฝั่งก็ไม่ย่อท้อ นางมณีเมขลากล่าวขำขี้ไปว่า “นี่ใคร เมื่อแลไม่เห็นฝั่งก็อุตสาหะพยายามว่ายน้ำท่ามกลางมหาสมุทรทำนรู้อำนาจประโยชน์อะไร จึงพยายามว่ายอยู่อย่างนี้หนักหนา” พระมหากษัตริย์ตอบว่า “ดูก่อนเทวดา เราใคร่ครองเห็นปฏิทาแห่งโลก และอานิสงฆ์แห่งความเพียรเพราะฉะนั้นถึงจะมองไม่เห็นฝั่ง เราก็ต้องพยายามว่ายอยู่ท่ามกลางมหาสมุทร”

คนส่วนใหญ่เมื่อไม่เห็นฝั่งหรือเห็นเป้าหมายแห่งความสำเร็จ ก็ละความพยายามเสีย ขณะนี้ปัญหาของมนุษย์ใหญ่โตคือห้วงมหรณพ มองไม่เห็นฝั่งแห่งความสำเร็จ คนทั้งหลายจึงพากันท้อถอยและรู้สึกล้มเหลว (sense of hopelessness) ความรู้สึกล้มเหลวบั่นทอนเป็นอย่างยิ่งทั้งกำลังใจ กำลังกาย กำลังชีวิต และกำลังสังคม คติในข้อนี้คือว่าแม้มองไม่เห็นฝั่งหรือเป้าหมายของความสำเร็จ ก็ต้องมีใจไม่ท้อถอย เป็นวิธีที่บริสุทธิ์หรือสัมมาวิธี วิธีะจำทำให้ควบคุม

อินทรีย์ได้ และเกิดพละ ในทางพระพุทธศาสนา วิริยะอยู่ในหมวดธรรมะที่เรียกว่า อินทรีย์ 5 พละ 5 อันประกอบด้วย ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา

เมื่อมีความเพียรที่บริสุทธิ์ วิริยะจะเป็นสิ่งที่ประเสริฐในตัวเอง ให้ความอึดใจและความเบิกบานใจ และทำให้เกิดผลดีที่ไม่ได้คิดหรือวางแผนไว้ พระมหากษัตริย์จะสะสมสมบัติและไปชิงเอาราชสมบัติด้วยการสงคราม นั่นคือสิ่งที่คิดไว้ วางแผนไว้แต่หลังจากมีวิริยะที่บริสุทธิ์ สิ่งที่ไม่ได้คิด ไม่ได้วางแผน กลับเกิดขึ้น คือการได้ราชสมบัติโดยไม่ต้องทำสงคราม เหมือนเป็นการจะบอกว่า ขอให้มึวิริยะไว้ให้บริสุทธิ์ ผลดีที่ไม่ได้คาดหมายจะเกิดขึ้นเอง

ยามที่ประสบความสภาวะวิกฤตอย่างใหญ่โต จนมองไม่เห็นฝั่งว่าชีวิตจะดีขึ้นอย่างไร สังคมจะดีขึ้นได้อย่างไรไม่ควรหมกหมอง ทอดธุระ เห็นว่าไม่ควรทำอะไร จะจมลงให้ห้วงมหรณพแห่งปัญหาและถึงความวินาศ แม้มองไม่เห็นความสำเร็จก็ควรเพียรพยายามอย่างเต็มที่ จนความวิริยะนั่นเองเป็นกระแสใหญ่ ความวิริยะเองยังมีความปิติให้เกิดขึ้นได้ และความวิริยะยังทำให้เกิดผลดีอื่นไม่คาดหวังได้

อีกนัยหนึ่ง ความเพียรอันบริสุทธิ์หมายถึง การพัฒนาเศรษฐกิจด้วยงานหรือเป็นเศรษฐกิจที่แท้ ไม่ใช่เศรษฐกิจปลอม เศรษฐกิจแท้เกิดจากการทำงานของมนุษย์จริง ๆ อยู่บนพื้นฐานการผลิตด้วยความเพียรของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการผลิตอาหารวัตถุดิบของเครื่องใช้ ผลิตภัณฑ์ หรือผลิตความรู้ เศรษฐกิจที่อยู่บนพื้นฐานการผลิตหรือการสร้างเป็นเศรษฐกิจที่แท้ทำให้เจริญ ส่วนเศรษฐกิจปลอมนั้นไม่ประกอบด้วยการผลิต แต่เป็นการเก็งกำไรหรือเล่นการพนัน เป็นเศรษฐกิจฟองสบู่ เมื่อเป็นของไม่แท้ไม่ประกอบด้วยวิริยะอันบริสุทธิ์ก็ไม่นำไปสู่ความเจริญ แต่นำไปสู่สภาวะวิกฤตและหายนะ

ประเด็นที่ 3 อนุรักษ์และเพิ่มพูน สร้างเศรษฐกิจด้วยการอนุรักษ์และเพิ่มพูนทรัพยากร ลูกมะม่วงเปรียบเหมือนเศรษฐกิจคือเอามากินได้ ต้นมะม่วงคือทุน หรือเหตุให้มีลูกมะม่วง การพัฒนาเศรษฐกิจไม่ใช่สนใจเฉพาะลูกมะม่วงหรือเศรษฐกิจโดยตรง หรือ โคนต้นมะม่วงเพื่อเอาลูกมากิน เพราะจะไม่มีให้กินต่อไปแต่ต้องทำเหตุให้มีลูกมะม่วง คือปลูกและทำนุบำรุงต้นมะม่วง เมื่อต้นมะม่วงเป็นไปด้วยดี ก็จะมีลูกมะม่วงออกมาให้กินเอง

ในเรื่องพระมหากษัตริย์ คนทั้งหลายมีอุปราชเป็นต้น จนถึงคนรักษาม้าทำลายต้นมะม่วงเพื่อเก็บลูกมากิน แม้พราหมณ์ (ปัญญาชน) ก็ใช้เทคโนโลยีคือ “ยันดกลเก็บเกี่ยว” ทำให้ต้นมะม่วงถอนรากโคนลงมา

การพัฒนาเศรษฐกิจที่ทำลายฐานทางทรัพยากรเห็นได้ทั่วไป รวมทั้งในประเทศไทยด้วย ประเทศไทยมีเนื้อที่ 321 ล้านไร่ เมื่อ 40 ปีที่แล้วเป็นป่าไม้เสียกว่า 220 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 60 ของพื้นที่ ในระยะเวลาดังนั้น เพียง 4 ศตวรรษด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจสมัยใหม่ เราทำลายป่าไม้ของเราไปกว่าเท่าตัว คือบัดนี้เหลือป่าไม้ไม่ถึง 80 ล้านไร่ หรือไม่ถึงร้อยละ 24 จากกว่าร้อยละ 60 การทำลายเกิดจากความโลภและการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ประจุการโค่นต้นไม้เพื่อเอาลูกมะม่วงในเรื่องพระมหาชนก ป่าไม้อันประกอบด้วยความหลากหลายทางชีวภาพมีค่านับรวมทั้งเป็นฐานทางเศรษฐกิจของชาวชนบท เมื่อทำลายฐานทรัพยากรเสียเช่นนี้แล้ว ก็เกิดการเสียคุณค่าทุกด้าน เศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ ชาวชนบทเสียฐานทางเศรษฐกิจก็บ้านแตก ต้องอพยพเข้าเมืองหรือไปรับจ้างในต่างประเทศครอบครัวแตก คนแก่และเด็กถูกทอดทิ้ง เกิดปัญหาคนจนเมือง โสเภณี อาชญากรรม และความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ

นี่คือโทษของการพัฒนาแบบ “โค่นต้นไม้เพื่อเอาลูกมะม่วง” หรือ ทำลายฐานทรัพยากร ทำให้เกิดความไม่ยั่งยืน การพัฒนาแบบไม่ยั่งยืน (unsustainable development) เป็นปัญหาใหญ่ของโลก

พระมหาชนกมีรับสั่งให้ฟันฟันต้นไม้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ถึง 9 วิธี ตั้งแต่เพาะเมล็ดมะม่วง ถนอมราก ปักชำกิ่ง ตอนกิ่ง ไปจนถึง “ชีววิทยาสังเคราะห์” หรือ tissue culture อันหมายความว่า การอนุรักษ์และเพิ่มพูนทรัพยากรนั้นต้องทำทุกวิถีทาง ทั้งโดยวิธีการดั้งเดิมที่เคยทำกันมาและโดยเทคโนโลยีสมัยใหม่ เทคโนโลยีสมัยใหม่ถ้าใช้ด้วยความโลภก็นำไปสู่การทำลาย ถ้าใช้เพื่อการอนุรักษ์ก็จะเพิ่มพูนทรัพยากร “อย่าโค่นต้นไม้เพื่อเอาลูกมะม่วง แต่จงปลูกต้นไม้เพื่อจะได้มีลูกมะม่วงกินอย่างถาวร” เป็นคติเตือนใจแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจโดยเฉพาะต่อนักพัฒนาเศรษฐกิจสมัยใหม่

ประเด็นที่ 4 ปัญญา ทฤษฎีแห่งการปฏิรูปการเรียนรู้ของมนุษย์ให้หลุดพ้นจากอวิชชา เพื่อไปสู่การพัฒนาที่แท้ บทในเรื่องพระมหาชนกว่า “นับแต่อุปราช จนถึงคนรักษาช้าง คนรักษาม้า และนับแต่คนรักษาม้าจนถึงอุปราชและโดยเฉพาะเหล่าอมาตย์ ล้วนจาริกในโมหภูมิทั้งนั้น” เป็นข้อความที่ฉกรรจ์มาก เพราะหมายถึงคนทั้งปวง โดยเฉพาะ ข้าราชการ ล้วนอยู่ในภพภูมิแห่งความหลง หรือ โง่เขลาเบาปัญญา หรืออวิชชา

คนในโลก แม้มีการศึกษาในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ แต่การศึกษานั้น ๆ ไม่ทำให้เขาหลุดพ้นจากโมหภูมิหรือเกิดปัญญาอย่างแท้จริง ตรงข้าม การศึกษาที่มีอยู่ในโลกอาจทำให้คนทั้งหลายติดอยู่

ในโมหภูมิยิ่งขึ้น ทำให้โลกไม่พ้นวิกฤต หรือยิ่งวิกฤตมากขึ้น ตรง “โมหภูมิและมหาวิซชาลัย” นี้ คือนัยยะของการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงวิจารณ์การศึกษา เนื่องมาจากคำถามที่ใหญ่ที่สุดของมนุษยชาติคือมีอะไรผิดไปในกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์หรือ จึงเป็นเหตุให้ทั้ง ๆ ที่มีการศึกษามากมายในโลก มนุษย์จึงไม่พ้นวิกฤต

คนทั้งหลายล้วนจาริกในโมหภูมิทั้ง ๆ ที่มีการศึกษามาก พระพุทธศาสนาสอนถึงมูลฐานแห่งความไม่ดี (อกุศลมูล) 3 ประการ คือ โลภะ โทสะ โมหะ หรือ โลก โกรธ หลง

โมหะ เป็นตัวที่ร้ายที่สุด และเป็นต้นตอของโลภะและโทสะ โมหะไม่ใช่โมโหหรือโกรธ แต่หมายถึงความหลงผิด หรือความโง่ หรืออวิชชา หรือการขาดปัญญา ไม่รู้เท่าทันความจริงของธรรมชาติและชีวิต “วิชากับวิชาไม่เหมือนกัน”

วิชา หมายถึง วิชาต่าง ๆ เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิชาประวัติศาสตร์ ฯลฯ แต่วิชาหมายถึง การรู้แจ้งจนเป็นอิสระ หลุดพ้นจากโมหภูมิหรือความหลงผิด มหาวิทยาลัยศึกษาแต่วิทยาหรือวิชาต่าง ๆ อันเป็นสิ่งนอกตัวแต่ไม่เรียนรู้ให้รู้ตัวเอง จึงไม่ทำให้หลุดพ้นจากโมหภูมิ มหาวิทยาลัยกับมหาวิทยาลัยไม่เหมือนกัน มหาวิชาลัย หมายถึง สถานที่ศึกษาเรียนรู้ให้หลุดพ้นจากอวิชชา หรือความโง่เขลาหรือความหลง หรือการหลุดพ้นจาก อกุศลมูลคือ โลภะ โทสะ โมหะ

โพธิยาลัย แปลว่า ที่อาศัยแห่งโพธิ์ โพธิ์หมายถึงความสว่าง ปัญญา ความหลุดพ้น โพธิยาลัย มหาวิชาลัยคือสถานศึกษาอันยิ่งใหญ่เพื่อความหลุดพ้น หรือเพื่อวิชา การศึกษาทั้งหมดในขณะจนถึงมหาวิทยาลัยไม่เป็นโพธิยาลัย มหาวิชาลัย คือ ไม่เป็นการศึกษาที่ทำให้หลุดพ้นจากอวิชชาหรือโมหภูมิ เมื่อไม่มีปัญญาที่แท้จริง ก็พัฒนาด้วยอำนาจ กิเลส ตัณหาทำให้เอารัด เอาเปรียบ ไม่สร้างการงานที่แท้จริง ทำลายสิ่งแวดล้อมไม่เกื้อกูลกัน เมื่อสิ่งทั้งหลายไม่เกื้อกูลกันก็ไม่เกิดสัมมาพัฒนา แต่เป็นมิจฉาพัฒนาหรือการพัฒนาที่ผิด ประกอบด้วยการทำลายต่าง ๆ ทำให้เกิดวิกฤต

มนุษย์จะไม่พ้นวิกฤต ตรายใดที่ยังไม่มีปัญญาที่แท้จริง จำเป็นต้องมีการปฏิรูปการเรียนรู้ใหม่ ให้การเรียนรู้นำไปสู่โพธิ์หรือไปสู่วิชา คือการมีปัญญาเห็นแจ้ง หลุดพ้นจากโมหภูมิ ต่อเมื่อมีการศึกษาที่ทำให้หลุดพ้นจากอวิชชาจึงจะเกิดสัมมาพัฒนาได้

จากการประมวลการพยายามสื่อความหมายบางอย่างจากพระมหากษัตริย์ของ
กลุ่มปัญญาชนชั้นนำทางสังคมนั้นคือลักษณะของ การปฏิบัติวาทกรรม (Discursive Practice) ที่มี
ได้รับอิทธิพลมากจากการปฏิบัติทางด้านสังคมและวัฒนธรรม (Sociocultural Practice)

เพื่อให้เกิดการเข้าใจความหมายของสาระในเรื่องชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงประมวลบริบททาง
สังคมเพื่อให้เกิดภาพรวมในการผลิตพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์โดยสรุปจากพระราชดำรัส ,
พระราชปรารภของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รวมถึงคำให้สัมภาษณ์จากบุคคลที่เกี่ยวข้อง

พ.ศ. 2520 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสดับพระธรรมเทศนาของสมเด็จพระมหาวิ
วงศ์ (วิน ธรรมสโร มหาเถร) วัดราชผาติการาม เรื่องพระมหากษัตริย์ทรงพระราชดำริว่าพระ
มหากษัตริย์ชาดก มีคติแจ่มแจ้ง และน่าจะเป็นประ โยชน์แก่ชนทุกหมู่

พ.ศ. 2531 จึ่งทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง โดยทรงดัดแปลงให้ทันสมัยขึ้น

พ.ศ. 2537 โปรดให้ศิลปินไทยทั้ง 8 ท่านมาวาดภาพประกอบพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหา
ชนก และกล่าวถึงหนังสือดิโตะที่รายได้จะนำเข้ามามูลนิธิชัยพัฒนา

พ.ศ. 2538 กล่าวถึงพระราชนิพนธ์พระมหากษัตริย์ในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา

พ.ศ. 2539 - ปีเฉลิมฉลองกาญจนาภิเษกแห่งรัชกาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ก็เสร็จสมบูรณ์ถึงมือผู้อ่าน
- สภาพเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำ

พ.ศ. 2542 - ปีมหามงคลเฉลิมฉลองพระชนมพรรษาครบ 6 รอบ
- โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พิมพ์พระมหากษัตริย์ฉบับการ์ตูน

นอกจากการตีความเพื่อความเข้าใจจากสาระของเรื่องตามแนวคิดของกลุ่มปัญญาชนชั้นนำ
ทางสังคมแล้ว ยังมีอีกประเด็นที่น่าสนใจนั่นคือ การดัดแปลงเนื้อหาจากชาดกที่เคยมีอยู่แต่ในอดีต
กาล มาเป็นเนื้อหาใหม่ เปลี่ยนแนวคิดบางอย่างใหม่ ซึ่งแม้ถือว่าเป็นเรื่องที่มีคุณธรรมเหมือนกัน
แต่การเปลี่ยนแปลงหลักการบางอย่างทางศาสนาก็ยังถือว่าเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน อย่างไรก็ตาม ได้
มีการแสดงทัศนคติในลักษณะที่สนับสนุนวาทกรรมดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ (สุจิตรา จงสถิตย์
วัฒนา, 2539 และ สัมภาษณ์, 23 กุมภาพันธ์ 2544)พระมหากษัตริย์ฉบับพระราชนิพนธ์เนื้อหาส่วน

ใหญ่ยังคงใจความสำคัญเรื่องความเพียรเอาไว้ ในส่วนที่เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นอย่างไรก็ตามก็ถือได้ว่ายังคงเดินตามขนบแห่งวรรณคดีพุทธศาสนาอยู่ คือ การชี้ให้เห็นโทษแห่งกามจนทำให้เกิดดวงตาเห็นธรรม สละกามเสีย ออกบวชเพื่อแสวงหาโมกขธรรมนั้นถือได้ว่าเป็นการพัฒนาความคิดตามอุดมคติแห่งพุทธศาสนาโดยเฉพาะพุทธศาสนาเถรวาท

ซึ่งในพระมหากษัตริย์ก็เดินตามขนบเช่นนี้เหมือนกันคือเห็นโทษแห่งกามและเกิดอยากแสวงหาโมกขธรรม แต่การคัดแปลงที่เกิดขึ้นไม่ได้ ออกบวช แต่มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยในสองระดับคือ เหมาะสมกับการรับรู้เข้าใจของคนปัจจุบัน และ เหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคมปัจจุบัน

การรับรู้เข้าใจของคนปัจจุบัน ในเรื่องของการสละโลกออกบวชนั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นการรับรู้ที่ผิวเผิน และมีได้มีความกระตือรือร้นแรงมากนัก โดยเฉพาะผู้อยู่ในเพศฆราวาส จนเกิดมีคำถามว่าการปลีกตนออกจากโลกไปเพื่อการบรรลุนิพพาน (ส่วนตน) นั้นเป็นการทำประโยชน์ให้แก่โลกมากน้อยเพียงใด เพราะการรับรู้เรื่องนิพพานของชาวพุทธในปัจจุบันอาจจะมีความแตกต่างหลากหลายจนน่าประหลาดใจ และน่าตระหนกใจ การที่บาทพระราชนิพนธ์ “พระมหากษัตริย์” กล่าวเน้นเรื่องการอยู่ในโลกเพื่อบำเพ็ญวิริยบารมีและประโยชน์ให้ครบถ้วนสมบูรณ์แทนการออกผนวชนั้น นับว่าสอดคล้องกับอุดมคติของสังคมปัจจุบันมากกว่า

ประการต่อมา คือเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน คือ สภาพการณ์ของสังคมปัจจุบัน ทั้งสังคมระดับชาติและระดับโลกสภาพที่ถูกรุมเร้าด้วยปัญหาต่าง ๆ อันเป็นอันตรายต่อมนุษยชาติอย่างยิ่ง ปัญหาทั้งด้านสภาพแวดล้อมและสภาพจิตใจของมนุษย์อาจกล่าวได้ว่าอยู่ในขั้นวิกฤต ดังนั้นจึงเป็นสังคมที่ต้องการความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ร่วมกันแก้ปัญหาจากผู้มีปัญญาด้วยความกล้าหาญและเสียสละเพื่อส่วนรวม วิริยบารมีอันบริสุทธิ์และประกอบด้วยปัญญาดังที่พระมหากษัตริย์ประพาดิมาตลอดแล้วนั้นจึงเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมแก่กาลสมัยอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของไพจิตร เอื้อทวิกุล , 2540 ที่ว่า “การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเปลี่ยนเนื้อความเดิมในชาดกนั้น จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ถูกต้องตามกาลสมัยเป็นที่สุด เป็นการเน้นให้เห็นความสำคัญว่า ถ้าจะพัฒนาประเทศต่อไปอย่างยั่งยืนแล้ว สิ่งที่ต้องทำให้ได้คือการให้การศึกษาแก่คนของเราส่วนใหญ่ เพื่อให้คนส่วนใหญ่มีปัญญา...”

ดังนั้นการนำเอาพระมหากษัตริย์มาคัดแปลง หรืออาจกล่าวได้ว่ามาผลิตซ้ำจากสมัยพระไตรปิฎก จึงถือได้ว่าทำเพื่อมุ่งไปที่การนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อสอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบันเป็นหลัก ให้แก่ประชาชน ด้วยเหตุนี้การคัดแปลงจึงเกิดขึ้นเพียงเล็กน้อย เนื้อหาส่วนใหญ่จึงมี

ลักษณะคล้ายเดิม จะเห็นว่าพระองค์ไม่ได้มีพระราชประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงเนื้อหามากเกินไป จึงสามารถจะวิเคราะห์ได้ว่าพระราชนิพนธ์เรื่องที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ไม่เด่นทางด้าน กลวิธีการนำเสนอและการเล่าเรื่อง เพราะคล้ายของฉบับพระไตรปิฎกอยู่แล้ว แต่สิ่งที่น่าสนใจคือ แนวคิดใหม่ ๆ ที่มาจากการดัดแปลง ให้เข้ากับสมัยปัจจุบันมากกว่า

ส่วนประเด็นที่ถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการดัดแปลงพระราชนิพนธ์พระมหาชนกจนเป็นที่ยอมรับคือ ด้านประพันธกร หรือ ผู้ประพันธ์ที่ไม่ใช่สามัญชนธรรมดาแต่เป็นพระมหากษัตริย์ ได้เป็นผู้เลือกที่จะหยิบยกเรื่องพระมหาชนกขึ้นมาเผยแพร่ และดัดแปลงตอนจบ ผู้วิจัยคิดว่าเป็น ส่วนที่สำคัญยิ่ง ที่ทำให้ชาดกในนิบาตเรื่องพระมหาชนกได้รับการยอมรับและนำไปสู่การตีความ อย่างกว้างขวาง

เมื่อพิจารณาทางด้านสาระของเรื่องแล้ว ผู้วิจัยจะพอสรุปแนวทางในการนำเสนอพระราช นิพนธ์เรื่องพระมหาชนกซึ่งมีอยู่ 2 ประเด็นดังนี้

1. เพื่อให้เป็นตัวอย่างในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ
 2. เพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบระหว่างผู้แต่งกับตัวละคร
1. การสร้างพระราชนิพนธ์พระมหาชนกเพื่อให้เป็นตัวอย่างในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้าน ต่างๆ

ผู้วิจัยได้กล่าวไปข้างต้นในจากการประมวลในเรื่องของการตีความทางในด้านการพัฒนา คุณภาพชีวิตตามทัศนะของกลุ่มปัญญาชนชั้นนำทางสังคมแล้วเป็นตัวอย่างไปแล้ว จึงไม่ขอยกตัว อย่างซ้ำอีก

2. การสร้างพระราชนิพนธ์พระมหาชนกเพื่อให้เกิดความเทียบเคียงระหว่างผู้แต่งกับตัวละคร
- พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกในประเด็นของนำเสนอว่าเป็นการเทียบเคียงระหว่างผู้ แต่งกับตัวละคร ด้วยเหตุที่ว่าพระมหาชนกมีความน่าสนใจอยู่ 2 ประการ

ประการที่ 1 เป็นเรื่องพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งเสวยชาติเป็นนายวาณิช ซึ่งต้องการทำกิจการของ คนด้วยวิริยะอุตสาหะ

ประการที่ 2 เป็นเรื่องทีกล่าวถึงประเทศสุวรรณภูมิ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแสดงให้เห็นว่าสุวรรณภูมิคือดินแดนของประเทศไทยในปัจจุบันนั่นเอง

เมื่อพิจารณาจากประการแรก จะพบว่าการทำภารกิจด้วยความเพียรของนายวานิชจนประสบความสำเร็จกลายเป็นพระมหากษัตริย์นั้นมีความเทียบเคียงกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงที่ความเป็นจริงแล้วการสืบต่อราชวงศ์จักรีจากรัชกาลที่ 8 นั้นเป็นเรื่องที่รวดเร็ว และไม่มีใครเคยคาดคิดมาก่อน ด้วยเหตุนี้พระองค์จึงต้องสืบสันตติวงศ์ขึ้นต่อจากพระเชษฐาขององค์เอง ทั้งที่ก่อนหน้านี้พระองค์ไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการปกครองบ้านเมืองมาก่อน แต่เมื่อทราบว่าพระองค์จะต้องขึ้นครองราชย์และปกครองบ้านเมือง จึงทำให้ต้องเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตใหม่ทั้งหมด เพื่อให้เหมาะสมกับการเป็นพระมหากษัตริย์ของประเทศไทย

และเมื่อเวลาผ่านไปจนถึงปี 2539 ซึ่งเป็นวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์ครบ 50 ปี พระมหากษัตริย์ได้ออกสู่สายตาประชาชน ดังนั้นจึงน่าจะคิดว่าการนำเสนอพระมหากษัตริย์ในช่วงเวลาดังกล่าวสอดคล้องเพื่อแฝงความหมายในเรื่องของตัวละครกับผู้แต่งมีความเทียบเคียงกัน เพราะหากจะเปรียบไปการที่มหาชนกวนิชหนุ่มกลายเป็นพระมหากษัตริย์ และการขึ้นครองราชย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็เป็นการแสดงซึ่งความเพียรไม่แตกต่างกัน (อานันท์ ปันยารชุน ,2540)

ในประเด็นที่สองคือเรื่องของสถานที่สุวรรณภูมิว่าเป็นประเทศไทย ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือแผนที่สี่พระหัตถ์ 4 แผ่น ที่ทรงเขียนด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนพระองค์แสดงให้เห็นถึงการรอบรู้ศิลปศาสตร์สำหรับพระมหากษัตริย์ ซึ่งสามารถคำนวณหาทิศทางความเร็วของคลื่นลมและโหราศาสตร์ ทำให้การดำเนินเรื่องพระมหากษัตริย์ของพระองค์มีความจริงที่สามารถอธิบายได้ในฐานะกษัตริย์แห่งสุวรรณภูมิก็ได้ทรงแสดงให้เห็นถึงความเจริญมั่งคั่งของดินแดนแห่งนี้ ซึ่งเป็นที่ปรารถนาไปมาค้าขายของนานาประเทศตั้งแต่สมัยอดีตกาล เชื่อกันว่าใครก็ตามที่มาค้าขายกับสุวรรณภูมิแล้วจะร่ำรวยกลับไป

นอกจากนี้พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ก็คือการเทียบเคียงเหตุการณ์ทุกอย่างกับสภาพสังคมไทยอย่างแท้จริง ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ดูที่คำว่า พระมหากษัตริย์ น่าจะให้ความหมายว่าพ่อที่ยิ่งใหญ่ หากเราย้อนไปดูลักษณะการปกครองของไทยในประวัติศาสตร์จะพบว่า เวลาเราพูดถึงพระเจ้าแผ่นดินสมัยนั้นเราจะให้คำว่าพ่อ เช่น พ่อขุนรามคำแหง ดังนั้นในประวัติศาสตร์ของไทย คำว่าพ่อ หรือพระเจ้าแผ่นดิน คงจะเคยใช้ในความหมายเดียวกันได้ (อานันท์ ปันยารชุน , 2540) ได้กล่าวไว้ว่าเมื่อเราพิจารณาดูที่รากศัพท์ของคำว่า ชนก ที่มาทางบาลี สันสกฤต ก็ใกล้เคียงกับรากภาษาของภาษา

ยุโรป คำว่า ชนก ซึ่งแปลว่า พ่อ แต่คำภาษาอังกฤษ คำว่า ชนก ซึ่งแปลว่าพ่อ หรือที่อาจจะหมายถึง พระเจ้าแผ่นดิน ชนก ภาษาอังกฤษคือคำว่า King ภาษาเยอรมัน Konig ซึ่งถ้าเนียงอาจจะคล้ายคลึง กัน ว่ามาจากรากฐาน คำคำเดียวกัน

ดังนั้นในเมื่อเรื่องราวของพระมหาชนกคือดินแดนสุวรรณภูมิ หรือประเทศไทย พระมหา ชนกคงจะเทียบเคียงได้กับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพราะในปัจจุบันพระองค์เป็นเหมือนพ่อ ของปวงชน นอกจากนี้พระองค์ยังเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีพระราชจริยวัตรอันงดงาม ทรงประกอบ พระราชภารกิจน้อยใหญ่ด้วยพระวิริยอุตสาหะมาตลอดระยะเวลาห้าสิบปี ประชาชนชาวไทยคงจะ ชาบซึ่งในพระมหากรุณาธิคุณในความมานะ ความเพียร ในการประกอบพระราชภารกิจของพระ องค์อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ดังนั้นเมื่อทำความเข้าใจกับวาทกรรมชิ้นนี้จะพบว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้า อยู่หัวมีลักษณะที่ไม่แตกต่างไปจากพระมหาชนกเลย

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกพบว่าทัศนะ สอดคล้องซึ่งเกิดจากการตีความว่าพระมหาชนกคือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว “องค์ประธาน ของภาพหมายถึงพระมหาชนก แต่ผมก็อุปมาเป็นพระองค์ท่านรัชกาลที่ 9” (ปรีชา เกาทอง , สัมภาษณ์ , 21 มีนาคม 2545) “ผมคิดว่าน่าจะเป็นพระราชประสงค์ของในหลวงท่าน ตามความคิด ผมว่าท่านเป็นพระมหากษัตริย์ที่ไฝ่ธรรมะสูง ในขณะเดียวกันท่านก็ไม่ได้มีพระราชประสงค์ปฏิบัติ ธรรมเพื่อพระองค์เอง ท่านเป็นกษัตริย์ที่ต้องการปกครองประชาชนให้มีความสุข...การเป็นกษัตริย์ ของพระองค์มันเป็นความเหนื่อยยากลำบาก ท่านทรงสอนให้ประชาชนมีที่พึ่งทางใจ ทศ สติ และ ทุกคนสามารถยืนได้ด้วยตัวเองตรงนี้สำคัญ” (ปัญญา วิจินธนสาร ,สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2545) “หนังสือเล่มนี้ในสายตาของผม เป็นหนังสือซึ่งสะท้อนถึงข้อคิด ถึงพระราชจริยวัตรของพระองค์ ท่าน ถึงการกระทำต่าง ๆ รวมทั้งการปกครองประเทศและพสกนิกรของพระองค์ท่าน เราเคยได้ยิน ถึงทศพิธราชธรรม ถ้าเรามองดูเหตุการณ์ต่าง ๆ ระยะเวลา 50 ปีนั้น ภาพจะปรากฏออกมาชัดเจนยิ่งขึ้นว่า สิ่งที่เราพูดว่า ทศพิธราชธรรม ซึ่งบางครั้งมันออกมาในรูปของ abstract แต่ถ้าเราสามารถนำไปโยง ในประวัติศาสตร์ 50 ปีที่ผ่านมา เราจะซาบซึ่งมากขึ้นว่าทศพิธราชธรรมที่เราพูดถึงอยู่ที่นี่ เมื่อออกมา เป็นภาคปฏิบัติแล้ว แล้วโยงไปกับเหตุการณ์ต่าง ๆ เราก็จะ เข้าใจพระองค์ท่านดีขึ้น” (อานันท์ ปัน ยารชุน , 2540)

ผู้วิจัยขอยกส่วนหนึ่งจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสเฉลิม พระชนมพรรษาเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2539 (ปีกาญจนาภิเษก) ว่าเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้อง จากผลการวิจัยข้างต้น “...เกี่ยวข้องกับ 50 ปีนี้ บอกได้ว่าการฉลองทำให้มีความปลาบปลื้มใจ และที่ปลาบปลื้มใจ ก็การที่หลายองค์กร หลายส่วนราชการ หลายบริษัทได้ขุดเรื่องราวเกี่ยวข้องกับ

การกระทำทั้งดี ทั้งมีประโยชน์ที่สำเร็จ ทั้งอะไรที่ตกลงขบขัน เขียนเป็นเรื่องเขียนเป็นบทความ จนกระทั่งเป็นหนังสือเล่ม ๆ ไปเลย อันนี้ดีมาก ไม่ใช่ดีมากว่าชอบใจที่เขายกยอปอปั้น แต่ดีมากเพราะว่าคามปกติแต่ละคน ๆ ก็อยากจะได้เขียนอัตชีวประวัติ ตอนนี้ไม่ต้อง คนอื่นเขาเขียนให้แต่ว่ามีบางตัวที่คนอื่นไม่ทราบ ก็คงต้องเขียนเอง ที่จริงเขียนไว้บ้างแล้ว เริ่มต้นเขียนตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 5 ขวบ คือตั้งแต่เกิดถึงอายุ 5 ขวบนี้ เดียวนี้หากคนยากที่จะได้เห็น ที่สามารถจะเขียนเรื่อง ตั้งใจจะเขียนเรื่องตั้งแต่เกิด เกิดนี้ก็เขียนไม่ได้ ต้องเชื่อคนอื่น แต่ตั้งแต่ที่จำได้ จำได้จริง ๆ ของตัวเอง ไม่ใช่จากคำพูดของคนอื่น ก็ประมาณ 3 ขวบ 4 ขวบ ก็จำได้บางอย่าง อยากจะจดเอาไว้ เขียนเอาไว้จนกระทั่งอายุ 18 ตั้งแต่อายุ 18 หมายความว่าเมื่อ 50 ปีมีคนไปขุดให้แล้ว คือเราไม่ต้องขุด แต่จากเกิดถึงอายุ 18 เราต้องไปขุดเอง เพราะไม่มีใคร ไม่มีใครสนใจ มีแต่รูปบางรูปที่นำมาลงในหนังสือ ก็คงเห็นเด็กน่าเอ็นดู หัวกลม ๆ ก็นั่นคือเรา ขุดถึงเรานี้ไม่ได้ เพราะตอนนั้นยังไม่มี “Majesty” นำหน้า ยังไม่เป็น “เรา” เป็นตัวข้าพเจ้า ตอนนั้นเขาไปขุดมา มาลงในหนังสือ แต่เรื่องราวเบื้องหลังของรูปนั้นไม่มี เพราะไม่มีใครรู้ว่าในหัวกลม ๆ นั้นนึกคิดอะไร แต่ว่าก็ยังจำได้หลายอย่าง ฉะนั้นก็จะต้องพยายามที่จะขุดในความจำของเราเอง เรานี้แบบคือ “We of Majesty” ก็เพราะเดี๋ยวนี้เราเป็น “Majesty” เราใหญ่โตแล้ว ก็ต้องเขียน”

สื่อ / ช่องทางในการสื่อสาร

สำหรับสื่อสิ่งพิมพ์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริให้ออกมาสู่สายตาประชาชนมี 2 แบบ คือ

1. ฉบับวิจิตรศิลป์ประกอบด้วยภาพประกอบของ 8 ศิลปินขนาด 11” x 11” จำหน่ายคู่กับเหรียญพระมหาชนกเนื้อสามกษัตริย์ (ทอง นาก เงิน) รวม 3 เหรียญ รวมราคาจำหน่ายชุดละ 9,999 บาท และพระมหาชนกฉบับวิจิตรศิลป์ประกอบด้วยภาพประกอบ 8 ศิลปิน (ฉบับปกอ่อน) ขนาด 14.60 x 21.00 ซม. จำหน่ายคู่กับเหรียญพระมหาชนก เนื้อเงิน 1 เหรียญ รวมราคาจำหน่ายชุดละ 499 บาท

จะเห็นได้ว่าพระราชนิพนธ์พระมหาชนกฉบับวิจิตรศิลป์มีราคาสูงมาก แต่มีความวิจิตรงดงาม อีกทั้งยังมีการมอบเหรียญพระมหาชนกเป็นที่ระลึกอีกด้วย ซึ่งหากวิเคราะห์ดูจากราคาและรูปเล่มแล้ว คงจะเข้าถึงได้แค่เพียงคนกลุ่มเดียวคือพวกที่ค่อนข้างมีฐานะ นอกจากนั้นด้วยรูปลักษณ์ของพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก มีลักษณะที่น่าเก็บเอาไว้ในตู้หนังสือมากกว่าจะนำออกมาอ่านอย่างจริงจัง เนื่องมาจากราคาที่ค่อนข้างสูง และรูปเล่ม ภาพประกอบที่วิจิตรควรเก็บไว้อย่างดี

ขั้นตอนการคัดเลือกศิลปินผู้วาดภาพประกอบพระมหากษัตริย์จิตรกรรม

ศิลปินทั้ง 8 ท่านได้เล่าถึงขั้นตอนการได้รับคัดเลือกมาวาดภาพประกอบฉบับจิตรกรรมไว้ดังนี้

“เดิมทีจะมีคณะกรรมการซึ่งดูว่าศิลปินคนไหนที่ทำงานศิลปะในแนวที่เป็นลักษณะไทยอยู่ คณะกรรมการก็จะคัดเลือกตัวศิลปินไว้ประมาณ 8 ท่าน แล้วให้แต่ละท่านลงเขียนตอนใดตอนหนึ่งขึ้นมาพร้อมกับนำงานส่วนตัวของศิลปินแต่ละท่านทูลเกล้าถวายขึ้นไปซึ่งเรื่องที่ว่าแล้วแต่ในหลวงจะทรงโปรดงานของใครลักษณะไหนจะเลือกใครคนใดคนหนึ่งให้เขียนทั้งหมดก็ได้ ความจริงเดิมทีทราบว่าคณะกรรมการคาดหวังในลักษณะนั้น แต่พอถวายงานไปทั้งหมดในหลวงท่านทรงรับสั่งให้ทุกคนเขียน” (ปัญญา วิจินธนสาร , สัมภาษณ์ ,12 กุมภาพันธ์ 2545)

“ทางอาจารย์พิษณุ ฝ่ายคณะจิตรกรรมหาศิลปินไปวาด เอาที่เป็นศิลปะร่วมสมัย คือเขาต้องการศิลปินที่มีอายุที่หลากหลาย อาวุโส ไล่ลงมา ประมาณ 27 -28 ในรุ่นเล็ก ๆ ก็ได้รับคัดเลือกเพราะทำงานศิลปะร่วมสมัยอยู่ เขาให้ส่งผลงานเข้าไปให้ในหลวงทอดพระเนตรให้เห็น แต่ว่าตอนแรกต้องผ่านจากคณะกรรมการก่อน คณบดี ส่วนอื่นไม่เข้าใจเท่าไร เพราะอาจารย์พิษณุเป็นคนจัดการ ...เป็นพระประสงค์ของในหลวงเลยว่าต้องการศิลปินที่มีความร่วมสมัย ดังนั้นจะระบุเอาเป็นช่วงไม่ได้ต้องเอากว้าง ๆ มาทำงานร่วมกัน คือท่านอยากให้เห็นภาพในศิลปะในหนังสือเป็นงานร่วมสมัยของศิลปะ ของยุค ร. 9 เผยแพร่หลากหลาย” (เนติกร ชินโย , สัมภาษณ์ , 19 มีนาคม 2545)

“ต้องเป็นคนที่ยื่นงานศิลปะ รูปแบบงานจะต้องเข้ากับเนื้อเรื่องในบทพระราชนิพนธ์ ในหลวงต้องการศิลปินที่หลากหลายอายุ ตั้งแต่เยอะ ๆ จนรุ่นเยาว์ ตัวเองเป็นรุ่นเยาว์ในวงการจึงได้รับคัดเลือก” (จินตนา เปี่ยมศิริ , สัมภาษณ์ , 19 มีนาคม 2545)

“มีคณะกรรมการ คัดเลือกหาคนที่เหมาะสมว่าวาด พอได้รับหนังสือเชิญประมาณปี 37 ก็รับเลย ทั้งที่ยังไม่รู้ว่าเป็นการวาดอะไร เพราะมันเป็นเรื่องของเกียรติยศที่ได้ทำงานให้ในหลวง การได้เข้ามาวาดรูป ทางกรรมการเขาคัดเลือกมา และขอผลงาน ไปให้ในหลวงทอดพระเนตร” (พิชัย นิรันต์ , สัมภาษณ์ , 16 มีนาคม 2545)

“แรกสุดคือภาพประกอบคนที่จะจัดจะดูว่าสไตล์แบบอย่างที่ชอบในเรื่องนี้ พระราชประสงค์ของพระเจ้าอยู่หัวท่านอยากให้ทุกคนแสดงออกในสไตล์ของตัวเองไม่ต้องถือปึกกันไม่จำเป็นต้องเป็นภาพโบราณท่านต้องการให้ศิลปินปัจจุบันมีความคิดความอ่าน ใช้ฝีมือของตัวเอง ผู้ที่

รวบรวมคนเขียนก็คือ ท่านอาจารย์พิชญ์ ศุภนิมิตร เลือกว่าใครพื้นที่นี้มีลักษณะอย่างนี้ ก็เลยเลือกได้ 7-8 คนนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการทำงาน” (ประหยัด พงษ์คำ, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2545)

“อาจารย์พิชญ์ เป็นคนเชิญ เมื่อประมาณกุมภาพันธ์ปี 37 ผมได้รับหนังสือให้ไปเข้าร่วมประชุมและให้อาผลงานมาให้ดูด้วย ที่ได้รับเลือกเพราะงานชิ้นนี้เป็นเหมือนรอยต่อของงานศิลปะรัตนโกสินทร์ว่าวิ่งไปทางไหน พอคิดผมเป็นคนรุ่นใหม่ที่ว่าคภาพไทยจึงได้เป็นส่วนหนึ่งของการวาดภาพประกอบครั้งนี้” (ธีระวัฒน์ คนะนะมะ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2545)

“ได้รับการเชิญมา เพราะผมเป็นคนทำงานร่วมสมัยอยู่แล้ว ผมเขียนงานที่ลอนดอนที่วัดพุทธประทีป ในหลวงทรงมีพระราชดำรัสว่าไม่อยากได้รูปแบบโบราณ อยากได้ภาพศิลปะที่เป็นภาพร่วมรัชกาลของพระองค์จึงบอกคุณชูเกียรติ ยกตัวอย่างเหมือนภาพวัดพระพุทธประทีป ที่น่าจะอยู่ในความทรงจำของท่าน ผมจึงได้รับการติดต่อ หากไม่มีรับสั่งเป็นบุคคลคงไม่ได้ทำงานนี้เหมือนกัน เพราะทางผู้คัดเลือกน่าจะเลือกกลุ่มตัวเอง ผมไม่ค่อยกินเส้นกัน กับศิลปินยุคสมัยนั้น แต่ผมก็ทำงานได้โดดเด่นกว่าผู้อื่น..คนที่วาดภาพพุทธประทีปคนอื่นได้รับการติดต่อ เช่น อาจารย์ปัญญา , ธีระวัฒน์ คนะนะมะ...” (เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2545)

“ท่านอาจารย์พิชญ์ เป็นผู้ประสานงานกับศิลปินหาศิลปินมาวาดภาพประกอบ ผมได้รับติดต่อแล้วเอาผลงานไปถวายให้ในหลวงทอดพระเนตรจึงได้มาร่วมงานครั้งนี้” (ปรีชา เกาทอง, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2545)

กล่าวโดยสรุปได้ว่าขั้นตอนการได้รับคัดเลือกมาวาดภาพประกอบในพระราชนิพนธ์พระมหาชนกฉบับวิจิตรศิลป์มีขั้นตอนเริ่มมาจากการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาในการคัดเลือกศิลปินที่จะวาดภาพประกอบ โดยมีอาจารย์พิชญ์ ศุภนิมิตรเป็นผู้ประสานงานในครั้งนี้ การคัดเลือกมาจากพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ความต้องการให้งานประกอบพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกนี้เป็นศิลปะร่วมรัชกาลของพระองค์ จึงมีพระราชดำรัสอยากได้ภาพประกอบที่เป็นลักษณะไทยร่วมสมัย อย่างเช่น ภาพที่วัดพระพุทธประทีป หลังจากนั้นทางคณะกรรมการจึงได้ดำเนินการตามพระราชประสงค์โดยการติดต่อศิลปินให้มาประชุมและนำผลงานของแต่ละคนมาแสดงในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2537 และจึงได้พิจารณาบุคคลที่มีความเหมาะสมในการวาดภาพประกอบทั้งหมด 8 ท่าน ซึ่งศิลปินที่วาดภาพประกอบสามารถเรียงลำดับตามผลงานที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ได้ดังนี้

1. ปัญญา วิจินธนสาร
2. เนติกร ชินโย

3. จินตนา เปี่ยมศิริ
4. เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์
5. ประหยัด พงษ์คำ
6. พิชัย นรินทร์
7. ธีระวัฒน์ คະนะมะ
8. ปรีชา เกาทอง

ขั้นตอนการการวาดภาพ

ศิลปินทั้ง 8 ท่านได้เล่าถึงขั้นตอนการวาดภาพประกอบในพระราชนิพนธ์พระมหาชนกอไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

“หลังจากที่ทรงรับสั่งให้ศิลปินทั้ง 8 คนเขียน คณะกรรมการหรือกลุ่มวิชาการทั้งหลายก็จะมาร่วมประชุมกันว่า จะเขียนเรื่องตอนไหน ใครเหมาะสมที่จะเขียนอะไร ตรงนั้นมาตกลงกัน ซึ่งบางคนอาจจะเขียนมากตอน บางคนอาจจะน้อยตอน ซึ่งในส่วนของผม คณะกรรมการอาจจะเห็นในลักษณะที่ผมเคยทำงานที่เป็นรูปแบบประเพณีอยู่ก็มี รูปสมัยใหม่อยู่ก็มี ก็เลยทำให้ผมทำในบทแรก ๆ ในส่วนหนึ่ง ศิลปินพยายามที่จะเลือกที่มันไม่ตรงกัน ที่เราเขียน เราก็พอเดาใจว่าใครอยากเขียนตรงไหน จึงพยายามเลือกที่มันไม่ตรงกันตั้งแต่ตอนที่เริ่มสเกตซ์งาน ก่อนจะมาเป็นภาพได้ ต้องมีการคุยกับคณะกรรมการตลอดเวลา เรียกได้ว่าทุกขั้นตอนต้องผ่านนักวิชาการ และคณะกรรมการ ก่อนขึ้นทูลเกล้าถวายเหมือนกัน...สิ่งที่เรตกลงร่วมกันระหว่างศิลปินกับนักวิชาการคือจะให้ภาพเขียนมี Style แตกต่างกันมีความต่อเนื่องมีลำดับภาพอย่างไร เลยตั้งแนวคิดว่ารูปแรก ๆ รูปแบบน่าจะออกมาแบบไทยประเพณี หลัง ๆ อาจจะเป็นศิลปะร่วมสมัยมากขึ้น ตามลักษณะของเรื่องในพระมหาชนกอ ซึ่งหลัง ๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์เนื้อหาให้สอดคล้องกับปัจจุบันมากขึ้นดูเนื้อหาพร้อมสมัยขึ้น ท่านทรงปรารถนาว่าพระมหาชนกอไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นในอดีต เรื่องพระมหาชนกออาจเป็นเรื่องที่มีระยะเวลายาวนานเป็นหมื่น ๆ ปีก็ได้ หมายถึงเนื้อหาสาระ อาจจะครอบคลุมทุกยุคสมัย” (ปัญญา วิจินธนสาร , สัมภาษณ์ ,12 กุมภาพันธ์ 2545)

“หลังจากมีการคัดเลือกศิลปินเข้ามา ไม่ได้มีการกำหนดว่าใครอยู่ยุคไหนอะไร บางคนอายุมากแต่เขาทำงาน Modern คนอายุน้อยทำงานประเพณีมากกว่า แต่ไม่มีการระบุ ให้ศิลปินเลือกกันเองมากกว่าว่าตัวเองอยากเขียนช่วงไหน เพราะว่าเขาจะให้อ่านแล้วเราก็รู้ว่าช่วงไหนอยากเขียน” (เนติกร ชินโย , สัมภาษณ์ ,19 มีนาคม 2545)

“พออ่านเรื่องกัน แต่ละย่อหน้าก็จะมาขยายความว่ามีอย่างนี้ ขอบเขตแค่นี้ จะมีผู้ทรงคุณวุฒิมาช่วยตอนที่ผมไม่เข้าใจ พวกคำโบราณ ถ้าไม่เข้าใจเขาไปปรึกษาพระเทพ แล้วมันก็จะได้ภาพที่หนึ่ง ภาพที่สอง คือยังไม่มีการแบ่งภาพอย่างชัดเจน พอเริ่มสเกตซ์ เหมือนทุกคนก็มีภาพในใจอยู่ว่า เริ่มเขียนที่ตรงไหน A ไปเขียน 1 D ไปเขียน 9 พอดีไม่เหมือนกัน...การสเกตซ์ภาพ ออกไปที่กระดานเลย ก็ไปสเกตซ์ตรงนั้นเลยใส่กระดาษเล็ก ๆ หลังจากนั้นก็มาขยายคร่าว ๆ ตอนนั้นก็รู้โดยปริยายว่าใครเขียนภาพไหน” (จินตนา เปี่ยมศิริ, สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2545)

“คณะกรรมการมาช่วยในการตีความ และดูความเหมาะสมตอนเขียนต่าง ๆ แต่ใครจะเลือกตอนไหนก็ตามใจ ตัวผมไม่สนใจอยู่แล้ว เขียนตอนไหนก็ได้ ไม่เป็นไร เพราะมันเป็นเรื่องของเกียรติยศที่ได้ทำงานให้ในหลวง” (พิชัย นิรันต์, สัมภาษณ์, 16 มีนาคม 2545)

“การแบ่งตอนกันวาดภาพเริ่มจากการทำสเกตซ์ภาพประมาณ 4 นิ้วก่อน ใครอยากทำตรงไหนทำ ช่วยกันทั้ง 8 คน รู้สึกว่าการทำงานเหมือนเข้าค่ายเก็บตัวที่นครนายก จนได้ไอเดียร่วมกัน จึงตกลงแบ่งกัน ภาพที่ได้ตรงตามบุคลิกตามงานของแต่ละคน ลักษณะงานจะเป็นการแสดงงานศิลปะเหมือนการเดินไหลจากอดีตสู่ปัจจุบันที่เป็นนามธรรมขึ้น จึงมีความหลากหลายแตกต่างกัน” (ธีระวัฒน์ คະนะมะ, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2545)

“การเลือกตอน ผมต้องการตอนที่เห็น ไฮไลท์ที่สุด ต้องดีที่สุดยอมรับว่าเป็นคนมี Ego สูง และต้องการจะเขียนภาพลายน้ำเพราะทำได้ดี ทุกคนอยากเขียนตอนไหนไปเขียนมา แล้วมาชนกันแต่ก็ดีไม่มีปัญหา ไม่ซ้ำกัน” (เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2545)

“ขั้นตอนการทำงานต้องประชุมกันกับเจ้าของหนังสือ ใครเขียนตรงไหน เขียนเสร็จเอาเรียงเปรียบเทียบกัน นานพอสมควร เวลาเขียนแต่ละคนก็ต้องปรึกษากัน ถ้ามันผิดกันมากเกินไปก็ปรับ” (ประหยัด พงษ์คำ, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2545)

“ขั้นตอนการแบ่งรูปกันวาดไม่ได้ชัดเจน มันเป็นการแบ่งโดย Automatic โดยมารยาทอย่างอาจารย์ปัญญา อาจจะเป็นยุค ร. 1 อาจารย์พิชัย ร. 3 ลงมา จนถึงช่วง ร. 7 ร. 8 มันมาจากการทำ workshop ช่วยกันดู ช่วยกันเลือก” (ปรีชา เกาทอง, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2545)

จากทัศนะข้างต้น ผู้วิจัยสรุปขั้นตอนการวาดภาพประกอบในพระราชนิพนธ์ฉบับวินิจฉัยศิลป์ดังนี้

เริ่มต้นจากคณะกรรมการมาช่วยอธิบายและตีความร่วมกันกับศิลปินว่าในแต่ละบทนั้นมีเนื้อหาที่ต้องการจะสื่อสารอย่างไร โดยมีสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารีเป็นที่ปรึกษาด้านเนื้อหา หลังจากนั้นศิลปินทั้งหมดก็มาอยู่รวมกันเพื่อช่วยกันสเก็ตภาพ และหาเอกภาพในงานร่วมกัน หลังจากนั้นช่วยกันออกความคิดและแบ่งภาพวาดประกอบในแต่ละบทออกไป ซึ่งศิลปินแต่ละคนล้วนได้ตอนที่ตนเองถนัดและตรงกับบุคลิกภาพของตนเอง

ลักษณะของภาพวาดที่ประกอบในแต่ละบท จะเป็นลักษณะของการวิ่งผ่านของศิลปะ เป็นการลื่นไหลจากศิลปะในอดีตที่เป็นรูปธรรม จนถึงปัจจุบันที่เป็นนามธรรม ดังนั้นในภาพประกอบพระราชนิพนธ์เรื่องนี้จึงเป็นการสร้างศิลปะที่มีลักษณะ ความหลากหลายแตกต่างกันแต่มาอยู่ร่วมกันจนเกิดเป็นเอกภาพ จะเห็นได้จาก ผลงานของศิลปินแต่ละท่านที่มีลักษณะเฉพาะในงานของตนเองดังนี้

งานของปัญญา จะเป็นลักษณะไทยประเพณี เหมือนฝาผนังในคอนคันทัน โกสินทร์

งานของเนติกร จะเป็นลักษณะภาพแบบธรรมชาติ ผสมลักษณะแบบพื้นบ้าน

งานของจินตนา จะเป็นลักษณะแบบพื้นบ้าน มีความสดใส เริ่มมีอารมณ์เข้ามาผสมผสานในงาน

งานของเฉลิมชัย จะเป็นลักษณะของอารมณ์ ความรู้สึก ความลึกซึ้ง

งานของประหยัด จะเป็นลักษณะของอารมณ์ ความรู้สึก

งานของพิชัย จะเริ่มมีการใช้สัญลักษณ์

งานของธีระวัฒน์ จะเป็นลักษณะของการผสมผสานการเล่าเรื่องกับสัญลักษณ์

งานของประหยัด จะเป็นลักษณะของการจัดองค์ประกอบศิลปะอย่างง่าย ๆ

และหลังจากที่ได้สเก็ตภาพและแบ่งกันลงตัว ศิลปินจะต้องนำภาพที่ตัวเองวาดไปให้คณะกรรมการเพื่อทูลเกล้าถวายในหลวงให้ทรงพิจารณา เพื่อพระราชทานความเห็น และความแนะนำว่ามีส่วนไหนบ้างที่ต้องแก้ไข

“ภาพของผมพระองค์ท่านพระราชทานคำแนะนำหลายแห่ง อย่างรูปตอนที่ 2 ตอนแรกผมจะให้ความสำคัญกับเรื่องที่พระโปลงนกกำลังควมม้าหนีออกมิตหารกำลังจะจับ และนำภาพของจำเป็นภาพประกอบ พอพระองค์ทอดพระเนตร ทรงบอกว่าของจำเป็นเรื่องของบารมีอันบริสุทธิ์ เพราะพระโปลงนกกไม่ผิด เรื่องนี้จึงสำคัญมากกว่าตอนที่หนี นอกจากนี้ก็มีตรงสงคราม เกี่ยวกับสีต้นของคอมพิวเตอร์ คือลักษณะมันไม่เข้ากับสิ่งแวดล้อมในภาพ ก็ต้องปรับให้กลมกลืน กับรูปชี้ข้างจับคักแตน ผมอยากจะสะท้อนสภาวะสังคมปัจจุบันเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมด้วยเทคโนโลยี

แต่สิ่งเหล่านี้มีผลต่อสิ่งแวดล้อมมาก ก็เหมือนกับจีซังจับตักแตน แต่พอได้ยินคำกล่าวของพระองค์
ว่างานศิลป์ต้องมีคุณ จึงหันมาพิจารณาภาพอีกทีแล้วเห็นว่าไม่ค่อยเหมาะสมเท่าไรจึงทำการแก้ไข”

(ปัญญา วิจิตรนสาร, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2545)

“พระองค์ท่านทรงวิจารณ์ว่าพราหมณ์หน้าหวานไป ต้องแก้ไขให้ดูเข้มแข็ง และภาพแผนที่
ผมลืมใส่เกาะเล็ก ๆ ไป 3 –4 เกาะ เนื่องจากมีตัวหนังสือบัง แต่พระองค์ท่านทรงละเอียดมาก มอง
เห็น”

(เนติกร ชินโย, สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2545)

“ท่านดูแล้วให้แก้ไข ท่านให้เพิ่ม และให้วาดภาพแยกออกมา เวลาที่ท่านดูท่านก็มีอ้า คุณ
ท่านมีความสุข ท่านชอบงานศิลปะที่เห็นงานของตนเองออกมาเป็นภาพเลยชอบ ท่านดูจากภาพที่
สเกตแล้วก็พูด ออกความคิดเห็น ตรงไหนที่ไม่ใช่ก็วิจารณ์กันตรงนั้นเลย แล้วก็เอากลับมาแก้ แล้ว
อาจารย์ก็จะเอาไปให้คุณ เห็นอาจารย์เล่าให้ฟังว่าถ้าชิ้นไหนท่านไม่ชอบก็จะไม่พูดถึงเลย แต่จะไม่
บอกว่าไม่ชอบ จะเงียบเลย แล้วอาจารย์ก็รู้ว่าให้รีบกลับเข้าไปใหม่ ถ้าท่านชอบก็บอกตอนนั้นเลยดี
แล้ว ในตอนที่ทำงานง่ายที่สุดในการตีความ เพราะเป็นการเล่าประวัติธรรมดา ยังไม่ต้องเกี่ยวกับแนว
ความคิดจึงไม่ยากเท่าไร พอสเกตซ์ไปให้พระองค์ท่านทอดพระเนตร ก็พระราชทานคำแนะนำ 2
จุดตอนสเกตซ์ คือภาพที่ 3 ตอนที่พระมหากษัตริย์จะเจริญวัยกว่าเด็กในรุ่นเดียวกันมากและมีพลัง
เหนือกว่า เล่นกับเพื่อนรุนแรงเกินไปจนเพื่อนวิงหนี ควรจะให้สมจริง ฟ้าผ่องอาจหลดล้วย และอีก
ส่วนหนึ่งคือ 2 ภาพสุดท้าย ตอนแรกทำไปภาพเดียว พระองค์ทรงแนะนำแต่ละเรื่องมีความเด่นเท่า
กัน ควรจะแยกออกจากกันดีกว่า”

(จินตนา เปี่ยมศิริ, สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2545)

“พอสเกตซ์ 3 ภาพเสร็จ นำไปให้พระองค์ทอดพระเนตร ในหลวงชมว่าสวยดี ตัว
คลื่นแรงดี และมีรับสั่งให้เขียนเพิ่ม ช่วงก่อนเรือแตกโดยวาดตามพระโอรสที่รับสั่งเลยว่าต้องการ
อะไร ต้องการภาพฟ้าก่อนเกิดพายุ ออกฟ้าอมแดงส้ม และทะเลตามรับสั่ง และรับสั่งอีกว่ามีปลุกกลับ
ปลาสู้กัน เป็นสิ่งที่ภาคภูมิใจที่สุด อาจจะได้ภาพตอนเรือแตกไม่ได้ แต่ก็ดีใจที่มาจากคำสั่งของใน
หลวง และเขียนได้ดังใจท่าน ที่มีรับสั่งแก้ไขตอนที่พระมหากษัตริย์สู้กับปลาสู้กัน พระมหากษัตริย์
ปากแหลมไปหน่อยเท่านั้นเอง”

(เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2545)

“มีตรงที่รับสั่งก็รูปปู การที่ว่ายน้ำจะหมดแรงก็มีปูหนุน ถูกเท้า เหมือนกับให้กำลัง เหมือนถูกเท้าแล้ว เกือบถึงดินแล้วทำให้เกิดมีมานะจะว่ายต่อไป ตอนที่เขียนปู ทรงรับสั่งว่าปูต้องแข็งแรง 5 กล้าม แต่ก่อนนี้ผมทำ 6 กล้าม ท่านรับสั่งว่านี่มันปูหนึ่งจบวันเส้น ก็เลยต้องเขียนอย่างนี้ ให้เห็นว่าข้างบน ข้างล่างเป็นอย่างไร ส่วนภาพนางฟ้าเทวดามาเชียร์มาให้กำลังใจ ที่จริงผมเขียนภาพเป็นเงามันไม่เห็นเป็นตัว สูดท้ายแก้ตามก็เลยเขียนอย่างนี้ ... ในเมืองมิลิถันคร แต่ก่อนเขียนเป็นชายฝั่งแต่ในหลวงรับสั่งว่าไม่ใช่อยู่ห่างไม่เห็น เพราะฉะนั้นจะมองด้วยตาไม่ได้ ไม่เห็นแล้วทำไม รับสั่งชี้แนะว่าน่าจะเป็นภาพในความฝัน ให้เห็นอยู่ว่าเป็นความฝัน ผมก็สเกตเอารูปพระราชวังมาเป็นแบบ ท่านก็ทรงรับสั่งมาว่าใช้ได้”

(ประหยัด พงษ์คำ, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2545)

“รูปของผมโดนแก้ไขอะตอนแรกฟังนักวิชาการแล้วทำไปถวาย ไม่พอพระทัย ทรงตั้งคำถามกลับมาเอาของเก่าเก็บไว้แล้วทำใหม่ เลยออกเป็นภาพอย่างนี้ แต่ผมคิดว่ายังทรงไม่พอพระทัยเต็มที่ เพราะความหมายมันยากเอาหมดความหมายทางปรัชญา วรรณกรรมที่เกิดภาษาในเรื่องก็เป็นภาษาสวยที่ยาก ภาษาภาพมันเลยยาก แล้วต้องเข้าใจพระราชประสงค์ของท่าน ท่านเขียนพระราชทานคำถามการพัฒนาที่ยั่งยืน เศรษฐกิจ อยู่บนคุณภาพโดยเชื่อมโยงประเด็นลงมาให้เราได้คิดได้ตีความเอามากำหนดเป็นสภา แต่มันก็ได้เป็นแค่ภาพเล่าเรื่อง สื่อความหมายยากแต่ผมก็เชื่อว่าจะไม่ตรงพระประสงค์มากนัก คงได้แค่ส่วนหนึ่ง”

(ปรีชา เกาทอง, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2545)

จากคำสัมภาษณ์ของศิลปินจะพบว่ากว่าจะได้ภาพประกอบได้นั้น จะต้องผ่านการวินิจฉัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก่อน และศิลปินต้องไปปรับปรุงแก้ไขตามพระราชวินิจฉัยเหล่านี้ จึงกล่าวได้ว่า การวาดภาพประกอบโดยศิลปินทั้ง 8 ท่านนี้ มีลักษณะของการถูกควบคุมโดยอำนาจที่แยบยล เพราะภาพประกอบที่เสร็จสมบูรณ์นั้น ไม่ได้มากจากการตีความและจินตนาการลำพัง แต่มีลักษณะความคิดเห็นของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผสมผสานด้วย

2. พระราชนิพนธ์ฉบับการ์ตูน ที่วาดภาพประกอบโดยคุณชัย ราชวัตร ขนาด 17 x 26 ซม. จำนวน 128 หน้า พิมพ์ขาวดำ ราคา 35 บาท ซึ่งในรูปแบบนี้จะมีราคาไม่แพงมากนัก ซึ่งคนทั่วไปสามารถหาซื้ออ่านได้ง่าย หรือแม้กระทั่งตามสถาบันการศึกษาเองก็จะมีให้หยิบยืมเพื่อไปศึกษาค้นคว้า ดังนั้นการผลิตวาดกรรมในรูปแบบนี้จึงเข้าถึงประชาชนได้ง่ายและมากกว่า และคนที่ซื้อพระมหาชนก ฉบับนี้ไป คาดได้ว่าจะต้องเป็นผู้สนใจอ่านอย่างแท้จริงมากกว่าจะซื้อเพื่อไปเก็บไว้

ขั้นตอนการคัดเลือกผู้วาดภาพประกอบฉบับการ์ตูน

จากการสัมภาษณ์สมชัย กัตัญญุตานนท์ หรือ ชัย ราชวัตร ได้อธิบายถึงขั้นตอนของการได้รับคัดเลือกผู้วาดภาพประกอบฉบับการ์ตูนไว้ว่า

“ตอนในหลวงมอบหมายให้อัมรินทร์พรินดี เป็นคนคัดเลือกและนำเสนอก่อนอนุมัติ เพราะว่าหนังสือเล่มนี้ทางอัมรินทร์พรินดี เป็นผู้รับผิดชอบตั้งแต่เล่มแรกเลย เล่มใหญ่ จนกระทั่งย่อลงมาเป็น Pocketbook อีก 2 ครั้ง และผลงานของอัมรินทร์พรินดีเป็นที่พอพระทัย การคัดสรรศิลปิน การคัดสรรศิลปินที่เขียนเล่มใหญ่ทางอัมรินทร์พรินดีตั้งกรรมการคัดเลือกมาเป็นที่พอพระทัยเลยมอบหมายฉบับการ์ตูนให้ทางอัมรินทร์เขาคัดและอัมรินทร์คัดอยู่หลายคน แล้วตกลงใจเลือกผม ให้เอาผลงานไปทูลเกล้าถวาย ผลที่คัดเลือกอัมรินทร์เขาบอกภายหลังว่าผมเป็นที่รู้จักมากกว่าคนอื่น ๆ จริง ๆ แล้วผมงง ๆ ว่าเลือกผมทำไมเพราะผมไม่ถนัดแนวนี้ มันน่าจะมีคนอื่นอีกเยอะที่เขียนแนวนี้ได้ แต่ว่าเขามองในแง่การตลาดด้วย คนอื่นฝีมืออาจจะเหมาะเขียนเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ประเภทนี้ แต่ชื่อเสียงไม่เป็นที่รู้จัก เวลาทำประชาสัมพันธ์ค่อนข้างลำบาก หนังสือเล่มนี้ตั้งเป้าไว้สูงมาก ยอดจำหน่ายสูงมาก คือหนังสือเล่มนี้ในหลวงเป็นคนกำหนดราคาขายมา พระองค์ท่านทรงบอกว่าต้องขายไม่เกิน 35 บาท เพื่อจะให้เด็กมีกำลังซื้ออ่านได้ทางอัมรินทร์เขาเลยกังวลว่าหนังสือระดับนี้แล้วต้องขาย 50 –60 บาทขึ้นไปถึงจะอยู่ได้ ถึงจะ Break even ตั้งเป้าที่ 35 บาท มันจะต้องขายถึงหนึ่งล้านเล่มขึ้นไป เลยต้องมองในแง่การตลาดก่อนจึงเลือกผม” สอดคล้องกับ ชูเกียรติ อุทกะพันธุ์ ประธานกรรมการบริษัทอัมรินทร์พรินดีแอนด์พับลิชชิง (จำกัด) (2542) ได้ให้ความเห็นว่า “เมื่อครั้งที่จัดทำหนังสือพระมหาชนกฉบับวิจิตรศิลป์ผมก็ได้อาจารย์พิษณุเป็นผู้ประสานงานกับคณะศิลปิน ช่วยกันจนสำเร็จลุล่วง ฉะนั้นเมื่อมาถึงพระมหาชนกฉบับการ์ตูนผมก็รีบกวณาจารย์พิษณุอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งอาจารย์ก็ให้ความร่วมมืออย่างดีที่สุด เราประชุมกันว่าจะให้ใครมาช่วยเขียนการ์ตูนที่จะทำให้หนังสือสำเร็จตามที่มีพระราชประสงค์ ก็เห็นตรงกันว่ามีแต่คุณชัย ราชวัตร คนเดียวเท่านั้นแต่ปัญหาก็คือ คุณชัยเคยแต่เขียนการ์ตูนการเมืองไม่เคยเขียนเรื่องการ์ตูน” (พิษณุ สุภณมิตร , 2542) ถ้าไม่ใช่คุณชัยแล้ว ก็มองไม่ออกมาเป็นใคร ทั้งทางด้านฝีมือ ความคิดและการรวมงานกันที่ราบรื่น มีอะไรติดขัดสามารถติดต่อได้โดยตรง เวลาที่จะแก้ไข วิจัยนั้นก็ทำได้เพราะเป็นเพื่อนกัน

ขั้นตอนการนำเสนอภาพประกอบ

จากการสัมภาษณ์สมชัย กัตัญญุตานนท์ หรือ ชัย ราชวัตร ได้เล่าถึงขั้นตอนการวาดภาพประกอบไว้น่าสนใจดังนี้

“ตอนแรกในหลวงมีพระราชดำรัสว่าอยากได้พระราชนิพนธ์ฉบับขายหัวเราะ ทางคณะกรรมการก็ต้องมาตีความกันเองว่าเป็นอย่างไร เพราะทีมกรรมการก็ไม่มีสิทธิ์จะทูลถาม แต่มีพระเทพเป็นที่ปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นเนื้อหา พอเข้าใจความหมายก็ สเกตภาพอยู่ 4 วัน 4 คืน ก็มีโอม รัชเวทย์ อาจารย์ปรีชา เกาทอง พวกลูกทีมมาช่วยทำให้เป็นภาพเป็นไทยมากขึ้น กว่าจะออกมาเป็นฉบับนี้ผมต้องนำเสนอ 3 แบบ...เราใช้เวลาแก้ไขอยู่ประมาณ 6-7 เดือน อย่างนางฉวี เมฆลาผมก็คิดว่านางฟ้าต้องสวยงามต้องมีลีลา เหมือนนางฟ้าที่โปรยดอกไม้ แต่พระองค์ท่านมีพระราชประสงค์ให้ดูแข็งแรงพอที่จะอุ้มพระมหากษัตริย์ได้ หรือบทพระราชนิพนธ์เราจะดัดแปลงให้มีภาษาของการ์ตูนเสริม ก็ทำไม่ได้ หรือจะเพิ่มเติมถ้อยคำให้เกิดความสนุกมากยิ่งขึ้น ก็ไม่เหมาะสม ถ้าไม่ใช่บทพระราชนิพนธ์ การเขียนการ์ตูนคงจะดัดแปลงภาษาได้เยอะเลย แล้วก็ใส่ภาษาการ์ตูนลงไป มีวิ๊ว บูม เพี้ยว ฟัง แต่เราไม่เติมแม่แต่ตัวเดียว หรือแม่แต่จะดัดบทพระราชนิพนธ์สักตัวก็ไม่ได้ ทำตรงนี้คือความยากในการนำบทพระราชนิพนธ์ที่เป็นธรรมะมาทำให้เป็นการ์ตูน...”

(สมชัย กัตถุณฺตานนท์, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2545)

ผู้วิจัยสรุปจากการสัมภาษณ์ถึงขั้นตอนการวาดภาพประกอบ เริ่มต้นหลังจากการคัดเลือกศิลปินที่วาดภาพประกอบพระมหากษัตริย์การ์ตูนได้แล้วนั้น ทางคณะกรรมการก็ต้องมาประชุมกัน เพื่อตีความให้ศิลปินเกิดความเข้าใจ โดยที่คณะกรรมการมีบังอรบวงษาเบื่องยุคลบาท ในการทูลถามถึงการตีความใด ๆ ทั้งสิ้น แต่จะมีสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มาเป็นที่ปรึกษาทรงช่วยตีความ และอธิบายความหมายต่าง ๆ

จากนั้น ศิลปินต้อง สเกตภาพด้วยดินสอไปให้คณะกรรมการพิจารณา โดยที่ ชัย ราชวัตร ไม่ใช่ศิลปินที่ถนัดวาดภาพลายไทยจึงมีลูกมือมาช่วยในการตกแต่งภาพให้มีลักษณะความเป็นไทยมากขึ้น คือ โอม รัชเวทย์, ปรีชา เกาทอง และลูกทีม ปรากฏต้องมีการแก้ไขใหม่จนกว่าจะเป็นฉบับการ์ตูนที่ออกจำหน่ายอยู่ถึง 2 ครั้ง

ครั้งแรกเป็นการวาดภาพการ์ตูน ซึ่งถือได้ว่าเป็นรูปแบบของชัย ราชวัตรมากที่สุด คือเป็นการ์ตูนล้อเลียน และเสียดสีสังคม การเมือง แต่คณะกรรมการไม่ให้ผ่าน เช่น การเปิดเรื่องตามความตั้งใจของ ชัย ราชวัตร อยากให้ภาพของมาเป็นฉากของกรุงเทพมหานคร และมีการเสียดสีสังคม เช่น การวาดภาพโครงการ โฮปเวลล์ ที่ยังสร้างไม่เสร็จ เป็นต้น

ครั้งที่สอง ชัย ราชวัตรจึงได้นำเสนอโดยการนำเอารูปแบบของบทประพันธ์มาดัดแปลงเหมือนน่านิยายมาดัดแปลงเป็นละครเพื่อให้เกิดการเข้าใจง่ายขึ้น แต่ทางคณะกรรมการไม่ให้ผ่าน เพราะไม่ยอมให้บิดเบือนบทพระราชนิพนธ์

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า ตั้งแต่ขั้นตอนของการคัดเลือกศิลปินมาวาดภาพประกอบ จนถึงขั้นตอนของการนำเสนอภาพประกอบมีลักษณะของการใช้อำนาจของวาทกรรมในการผลิต พระราชนิพนธ์พระมหาชนก เพราะสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการคัดเลือกศิลปิน หรือทุกภาพที่นำเสนอออกมาเพื่อประกอบพระราชนิพนธ์พระมหาชนกทั้งสองฉบับล้วนผ่านขั้นตอนเพื่อที่จะสร้างความพึงพอใจให้กับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั้งสิ้น

ปัญหาคำวิจัยข้อที่ 2

เนื้อหา สาระสำคัญและสาระแฝงของพระมหาชนกฉบับพระไตรปิฎกและพระมหาชนกฉบับพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีลักษณะอย่างไร

การนำเสนอผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 การเปรียบเทียบเนื้อเรื่องพระมหาชนกประกอบด้วยการแบ่งเป็นบท (ตามฉบับพระราชนิพนธ์) และคาถาที่ประกอบ เพื่อหา สาระสำคัญ และสาระแฝง

ส่วนที่ 2 การวิจัยเปรียบเทียบด้านเนื้อหา สาระ ของพระมหาชนกฉบับพระไตรปิฎกและพระมหาชนกฉบับพระราชนิพนธ์ว่ามีความเหมือน คล้ายคลึง แตกต่าง กันอย่างไร

ส่วนที่ 1 การเปรียบเทียบเนื้อเรื่องพระมหาชนกประกอบด้วยการแบ่งเป็นตอน(ยึดตามฉบับพระราชนิพนธ์) และคาถาที่ประกอบ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาคำวิจัยด้านเนื้อหาในพระมหาชนกทั้ง 2 ฉบับนั้น ในภาพรวม จากการเปรียบเทียบพระมหาชนกทั้ง 2 ฉบับ พบว่า ภาพรวมด้านเนื้อหาของพระมหาชนกฉบับพระไตรปิฎกและพระมหาชนกฉบับพระราชนิพนธ์ ทั้ง 37 ตอนนั้น ตั้งแต่ตอน 1-33 มีลักษณะที่ร่วมกันได้ ส่วนตอนที่ 34 – 37 เป็นเนื้อหาที่แตกต่าง ไม่มีลักษณะใด ๆ ร่วมกัน

จากเปรียบเทียบทางด้านคาถาที่ประกอบจะพบว่า พระมหาชนกฉบับพระไตรปิฎกประกอบด้วยคาถาทั้งสิ้น 39 บท คือเริ่มตั้งแต่คาถาบทที่ (442) ในตอนที่ 20 จบลงที่คาถาบทที่ (481) ตอนสุดท้ายคือตอนที่ 37

คาถาที่ 442 เป็นคาถาเริ่มเรื่อง เป็นคำกล่าวของเทพธิดาเมขลาซึ่งหวังทดลองใจพระมหากษัตริย์กำลังบำเพ็ญเพียรแหวกว่ายในมหาสมุทร โดยไม่เห็นฝั่งเลย ความว่า

นี่ใคร เมื่อแลไม่เห็นฝั่งก็อุตสาหพยายามว่ายอยู่ท่ามกลางมหาสมุทร ท่านรู้อำนาจประโยชน์อะไรจึงพยายามว่ายอยู่อย่างนี้นักหนา

และจบลงด้วยคาถาที่ (481) เมื่อพระมหากษัตริย์กล่าวตำหนิและปลุกพระองค์จากพระนางสิวลีพระมเหสีเป็นครั้งสุดท้าย ความว่า

คู่อนนางสิวลี เธอได้ยื่นคาถาช่างศรกล่าวหรือยัง ช่างศรเป็นเพียงคนใช้ยังคิดเตียนเราได้ความที่เราทั้งสองประพลคินันเป็นเหตุแห่งความครหา คู่อนนางผู้เจริญ ทางสองแพร่งนี้อันเราทั้งสองผู้เดินทางมาจงแยกกันไป เธอจงถือเอาทางหนึ่งไป อาตมาก็จะถือเอาทางอื่นอีกทางหนึ่งไปเธออย่าเรียกอาตมาว่าเป็นพระสวามีของเธอ และอาตมาก็จะไม่เรียกเธอว่าเป็นมเหสีของอาตมาอีก

ส่วนคาถาในพระชนกฉบับพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประกอบด้วยคาถาทั้งสิ้น 9 บท คือเริ่มตั้งแต่คาถาบทที่ (442) ตอนที่ 20 จบลงที่คาถาบทที่ (450) ใน ตอนที่ 30 และได้มีการเพิ่มอีกเรกคาถาหลังบทที่ (4458) 1 บทในตอนที่ 27 ความว่า

ข้าแต่บัณฑิต วาจาอันมีปาฏิหาริย์มิบังควรหายไปในอากาศ ท่านต้องให้สาธุชนได้รับพรแห่งโพธิญาณจากโอษฐ์ของท่าน ถึงกาลอันสมควร ท่านจงตั้งสถาบันการศึกษาให้ชื่อว่าโพธิยาลัยมหาวิทยาลัย ในกรณนั้น ท่านจึงจะสำเร็จกิจที่แท้

ส่วนในคาถาบทที่ (450) นั้นในขุททกนิกายชาคกเป็นคาถาที่มีรายละเอียดมาก แต่ในบทพระราชนิพนธ์ทรงคัดทอนให้สั้นลง คือทรงรักษาไว้แต่ตอนท้ายของคาถาเท่านั้น จะขอยกคาถาในขุททกนิกายชาคก และในบทพระราชนิพนธ์มาเปรียบเทียบให้เห็นดังนี้

(450) บุรุษผู้เป็นบัณฑิตพึงหวังเข้าไว้ ไม่พึงเบื่อหน่าย เราเห็นการเป็นพระราชาสมปรารถนาแก่ตน. บุรุษผู้เป็นบัณฑิตพึงหวังเข้าไว้ ไม่พึงเบื่อหน่าย เราเห็นตัวท่านจากน้ำขึ้นสู่บก. บุรุษผู้เป็นบัณฑิตพึงพยายามเรื่อยไป ไม่พึงเบื่อหน่าย เราเห็นการเป็นพระราชาสมปรารถนาแก่ตน. บุรุษผู้เป็นบัณฑิตพึงพยายามเรื่อยไป ไม่พึงเบื่อหน่าย เราเห็นตัวท่านจากน้ำขึ้นสู่บก. นรชนผู้มีปัญญาแม้ใกล้ถึงทุกข์แล้วก็ไม่พึงตัดความหวังที่จะถึงความสุข จริงอยู่ คนเป็นอันมากถูกทุกข์กระทบกระทั่งก็ทำสิ่งที่ไม่ดีมีประโยชน์ถูกสุขกระทบกระทั่ง ก็ทำสิ่งที่มีประโยชน์ คนเหล่านั้นไม่

ครึ่งถึงความซึ้งถึงความตาย. สิ่งที่มีได้คิดไว้จะมีก็ได้ สิ่งที่คิดไว้ จะพินาศไปก็ได้ โภคะ ทั้งหลายของหญิงก็ตาม ของชายก็ตามมิได้สำเร็จด้วยเพียงคิดเท่านั้น

ในบทพระราชนิพนธ์

...สิ่งที่มีได้คิดไว้จะมีก็ได้ สิ่งที่คิดไว้ จะพินาศไปก็ได้ โภคะทั้งหลายของหญิงก็ตาม ของชายก็ตาม มิได้สำเร็จด้วยเพียงคิดเท่านั้น

จำนวนคาถา 9 บทที่ทรงนำมาจากพระไตรปิฎกมาใช้ไว้ในบทพระราชนิพนธ์ “พระราชาชนก” นั้น จะเป็นคาถาที่กล่าวถึงความสำคัญของวิริยบารมี เพราะเริ่มต้นด้วยคำสนทนาระหว่างพระโพธิสัตว์กับนางมณีเมขลา และจบลงด้วยข้อคาถาที่แสดงความปิติโสมนัสของพระมหาชนกเมื่อทรงทวนรำลึกถึงคุณแห่งวิริยะที่ทรงบำเพ็ญมาจนสามารถกลับมาครองราชสมบัติได้ดังปรารถนา

ดังนั้น การเลือกสรรคาถามาใช้ในบทพระราชนิพนธ์ “พระมหาชนก” จึงเป็นการเน้นย้ำสาระสำคัญของเรื่องสาระสำคัญของเรื่อง คือ วิริยบารมี อย่างเด่นชัด ซึ่งสร้างความแตกต่างจากพระมหาชนกชาคคใน ขุททกนิกายชาคค ในพระไตรปิฎก อันเป็นต้นเค้าของบทพระราชนิพนธ์ “พระมหาชาคค”

(สุจิตรา จงสถิตยวัฒนา, 2542) มหาชนกชาคคในขุททกนิกายชาคค แม้จะเริ่มต้นเรื่องด้วยการบำเพ็ญวิริยบารมีของพระมหาชนก แต่ก็ได้ชี้ให้เห็นว่า วิริยบารมีในเบื้องต้นของพระโพธิสัตว์นั้นได้พัฒนานำไปสู่การปรารถนากุศลเพื่อบรรลุ โมกขธรรมเป็นที่สุด

ใน “ขนบ” แห่งวรรณคดีพุทธศาสนา การชี้ให้เห็นโทษแห่งกามจนทำให้เกิดดวงตาเห็นธรรมสละละกามเสีย ออกบวชเพื่อแสวงหาโมกขธรรมนั้น เป็น “พัฒนาการความคิด” ตามอุดมคติแห่งพุทธศาสนาโดยเฉพาะพุทธศาสนาเถรวาท

มหาชนกชาคคจึงนับเนื่องอยู่ในขนบนิพนธ์นี้ด้วยเช่นเดียวกัน เพราะมหาชนกชาคคจบลงด้วยการออกผนวชของพระมหาชนก ผู้ทรงสละราชสมบัติทั้งปวงอันได้มาด้วยวิริยะอันสูงส่งยิ่ง และต้องทรงใช้วิริยะยิ่งเช่นกันในการทำการได้โดยความมั่นคงแล้ว พระมหาชนกได้ทรงบรรลุถึงโมกขธรรมตามที่ทรงตั้งพระทัยปรารถนา ส่วนพระนางสิวลีนั้น เมื่อใช้ความเพียรทุกวิถีทางแล้ว ไม่สามารถทำให้พระราชสวามีกลับมาครองราชสมบัติได้ ก็ทรงยอมรับพระราชบัญชาจากพระมหาชนกให้อภิเษกพระราชโอรสขึ้นครองราชสมบัติแทน พระนางสิวลีทรงผนวชเป็นคยาบสินี ประทับ

อยู่ในพระราชอุทยาน ทรงทำกสิณบิภกรณ ได้บรรลุฌานเข้าถึงพรหมโลกคู่เดียวกับพระมหาชนก พระราชสวามี

ดังนั้นเมื่อพิจารณาโครงเรื่องจะเห็นได้ว่า พระราชนิพนธ์ “พระมหาชนก” นั้นได้ดำเนิน เรื่องตามมหาชนกชาดกในส่วนของเนื้อหาที่ว่าด้วยวิริยบารมีอย่างครบถ้วน แต่ได้ตัดเนื้อหาที่เหลือ ทั้งหมดอันเกี่ยวข้องกับมหากิเษกขัมมบารมีของพระมหาชนกออกไป

การคัดทอนเนื้อหาให้กระชับลงเช่นนี้ เป็นการเลือกที่จะเน้นความสำคัญของวิริยบารมีให้ โดดเด่นเป็นสารสำคัญที่สุดของเรื่อง และเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้พระราชนิพนธ์นี้มีความเหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน ตามที่ปรากฏในพระราชปรารภด้วย

ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้นแล้วว่า อติเรกคาถาในบทพระราชนิพนธ์ “พระมหาชนก” มีความ สำคัญยิ่งในการสื่อ “สาร” สำคัญที่สุดของเรื่อง คือ คุณค่าของวิริยบารมีและการเผยแผ่ปัญญาว่า เป็นอุดมคติสูงสุดประการหนึ่งพระพุทธศาสนาในปัจจุบันสมัย

อติเรกคาถาในบทพระราชนิพนธ์ “พระมหาชนก” เป็นคำพูดของนางมณีเมขลากล่าวกับ พระมหาสัตว์เป็นปัจฉิมวาทีก่อนจะอุ้มพระมหาสัตว์ไปยังมิลินทร ความว่า

ข้าแต่บัณฑิต วาจาอันมีปาฏิหาริย์มีบังควรหายไปในอากาศ ท่านต้องให้สาธุชนได้รับพร แห่งโพธิญาณจากโอษฐ์ของท่าน ถึงกาลอันสมควร ท่านจงตั้งสถาบันการศึกษาให้ชื่อว่าโพธิyalั ยมหาวิชาลัย ในการนั้น ท่านจึงจะสำเร็จกิจที่แท้

ในอติเรกคาถานี้ กล่าวถึง “วาจาอันมีปาฏิหาริย์” ซึ่งหมายความว่า คำกล่าวของพระ มหาชนกต่อนางมณีเมขลา ความว่า

ดูก่อนเทวดา ผู้ใคร่รู้ว่า การงานที่ทำจะไม่ลุล่วงไปได้จริง ๆ ชื่อว่าไม่รักษาชีวิต ของคน ถ้าผู้้นั้นละความเพียรในฐานะเช่นนั้นเสีย ก็จะพึงรู้ผลแห่งความเกียจคร้าน. ดูก่อนเทวดา คนบางพวกในโลกนี้เห็นผลแห่งความประสงค์ของตนจึงประกอบการทำงานทั้งหลาย การงานเหล่านั้นจะสำเร็จหรือไม่ก็ตาม. ดูก่อนเทวดาท่านก็เห็นผลแห่งกรรมประจักษ์แก่ตนแล้วมิใช่หรือ คนอื่น ๆ จมในมหาสมุทรหมด เราคนเดียวยังว่ายข้ามอยู่และได้เห็น ท่าน มาสถิตอยู่ใกล้ ๆ เรา เรานั้นจัก พยายามตามสติกำลัง จักทำความเพียรที่บุรุษควรทำ ไปให้ถึงฝั่งแห่งมหาสมุทร

คำกล่าวนี้เป็นวาจาอันมีปาฏิหาริย์ เพราะเป็นการประกาศอุดมการณ์อันแน่วแน่ที่จะใช้ความเพียรประกอบกิจการอันควร โดยมีได้หวังผล เป็นอุดมการณ์แห่งความเพียรอันบริสุทธิ์อันเป็นสาระสำคัญของบทพระราชนิพนธ์ “พระมหาชนก”

ในบทพระราชนิพนธ์ “พระมหาชนก” ให้คำอธิบายความหมาย โปธิยาถีย์ ว่า ที่อาศัยแห่งแสงสว่าง และ มหาวิชาถีย์ ว่า ที่อาศัยแห่งความรู้อันยิ่งใหญ่ เมื่อนำความหมายของสองคำมารวมกันจึงน่าจะให้ความหมายรวมว่า ที่อาศัยแห่งแสงสว่างและความรู้อันยิ่งใหญ่ ซึ่งก็คือ โปธิญาณ นั่นเอง

การที่นางมณีเมขลากล่าวถึง “พรแห่งโปธิญาณจากโอบขุ” ของพระมหาชนก ย่อมหมายถึงการประกาศเผยแผ่คุณวิเศษแห่งวิริยะอันบริสุทธิ์ ดังที่พระมหาชนกได้แสดงค่อนางมณีเมขลาสถาบันการศึกษาที่นางมณีเมขลากล่าวถึงจึงเป็นสถาบันแห่งการปลูกฝังความรู้อันเป็นแสงสว่างแก่มนุษยชนามนุษย์ไปสู่ความสุขอันแท้จริง ซึ่งโดยนัยแห่งพุทธศาสนาแล้ว ก็คือ นิพพาน หรือการบรรลุโมกขธรรม

เมื่อพิจารณานัยแห่งความหมายเช่นนี้ การตั้งสถาบันการศึกษาในตอนจบของเรื่องจึงเป็นจุดสำคัญของเรื่องที่เปลี่ยนแปลงไปจากต้นฉบับมหาชนกชาดกในพระไตรปิฎก บทพระราชนิพนธ์ “พระมหาชนกชาดก” จบลงด้วยการปรารถนาตั้งสถาบันโปธิยาถีย์หรือ “ปุทะเลมหาวินชาถีย์” ตามที่ได้ให้สัจจะไว้แก่นางมณีเมขลา พระมหาชนกทรงเห็นว่าเป็นกาลอันสมควรที่จะจัดตั้งสถาบันนี้เพื่อกอบกู้สถานการณ์ของบ้านเมือง เพราะทรงได้เห็นจากประสบการณ์เกี่ยวกับต้นมะม่วงที่ถูกทำลายไปด้วยยอวิชาว่าเป็นเพราะมนุษย์ส่วนใหญ่อยู่ในความหลง ความไม่รู้ ไม่มีความเข้าใจว่าประโยชน์ของตนเองอยู่ที่ใดและจะสามารถรักษาประโยชน์ของคนให้ยั่งยืนได้อย่างไร ในบทพระราชนิพนธ์ปรากฏความดังนี้

เราแน่ใจว่าถึงกาลที่จะตั้งสถาบันแล้ว เป็นสัจจะว่าควรตั้งมานานแล้วเหตุการณ์ในวันนี้แสดงความเป็น นับแต่อุปราชนถึงคนรักษาช้าง คนรักษาม้า และนับแต่คนรักษาม้าจนถึงอุปราช และโดยเฉพาะเหล่าอมาตย์ล้วนจาริกในโมหภูมิทั้งนั้น พวกนี้ขาดทั้งความรู้วิชาการ ทั้งความรู้ทั่วไป คือความสำนึกธรรมดา พวกนี้ไม่รู้แม้แต่ประโยชน์ส่วนตน พวกนี้ชอบผลมะม่วงแต่ก็ทำลายมะม่วง

การกล่าวถึงต้นเหตุสำคัญของความผิดพลาดเสียหายที่เกิดขึ้น ว่าเป็นเพราะ “การจาริกในโมหภูมิ” คือดำเนินอยู่ในอวิชา ความหลง ความไม่รู้ เป็นการกล่าวถึงต้นเหตุแห่งทุกข์ตาม

หลักพุทธธรรม คือ อวิชาเป็นต้นเหตุแห่งทุกข์ ในแง่โลกุตรธรรม อวิชาคือความไม่รู้เท่าทันความเป็นจริงว่าสิ่งทั้งหลายล้วนเป็น ทุกขัง อนิจจัง อนัตตา ไม่ใช่ตัวตน ไม่มีการดำรงอยู่ยั่งยืน ไม่สามารถยึดเอาเป็นตัวเราของเราได้

ในแง่โลกียธรรม ซึ่งแสดงออกมาผ่านเหตุการณ์การทำลายต้นมะม่วงของเหล่าอมาคย์ด้วยความเขลาและความโลภนั้น อวิชาหมายถึงกิเลสของปุถุชน คือ โลภะ โทสะ โมหะ ซึ่งทำให้เหล่าอมาคย์แย่งชิงผลมะม่วง จนทำลายต้นมะม่วงในที่สุด การแย่งชิงผลมะม่วงด้วยอำนาจกิเลสคือความเห็นแก่ตน เป็นเหตุให้ขาดปัญญาไตร่ตรอง และทำลายต้นมะม่วงอันเป็นต้นกำเนิดแห่งประโยชน์และความพึงพอใจของคน นับเป็นการทำลายประโยชน์ของตนเองด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์อย่างแท้จริงจึงเป็นความเขลา ความค้อยปัญญาอันแจ่มชัด

ในต้นฉบับมหาชนกชาดกในพระไตรปิฎก การได้ทอดพระเนตรเห็นต้นมะม่วงที่มีผลรสโอชาถูกทำลายจนโค่นลง ต่างจากต้นมะม่วงที่ไม่มีผลซึ่งสามารถดำรงต้นอยู่อย่างงดงามปราศจากภัยอันตราย ได้ทำให้พระมหาชนกบังเกิดดวงตาเห็นธรรม เกิดความเบื่อหน่ายในโลกียสุขปรารถนาจะออกผนวชเพื่อปฏิบัติธรรมไปสู่ความหลุดพ้น

เมื่อออกผนวชแล้ว พระมหาชนกยังได้กล่าวว่า ต้นมะม่วงสองต้นนี้เองเป็นครูผู้ให้ธรรมะแก่พระองค์ ปรากฏข้อความในอรรถกถาหมานิปาต มหาชนกชาดก ดังนี้

ก็แลครั้นตรัสอย่างนี้แล้ว พระมหาสัตว์จึงตรัสสถาเพื่อทรงแสงเหตุที่ทรงผนวชตั้งแต่นั้นว่า

ข้าแต่มีคาชินะ ข้าพเจ้านั้นรุ่งเรืองด้วยสิริ ไปยังพระราชอุทยานด้วยยานุภาพใหญ่ เมื่อเจ้าพนักงานกำลังขับเพลงและประโคมดนตรีกันอยู่ ข้าพเจ้าได้เห็นมะม่วงมีผลภายนอกกำแพงพระราชอุทยาน อันก็กก้องด้วยเสียงดนตรี พร้อมแล้วด้วยคนร้องและคนประโคม ข้าพเจ้าละต้นมะม่วงอันมีสิรินั้น ซึ่งเหล่ามนุษย์ผู้ต้องการผลฟาดคืออยู่ ลงจากคอกช้าง เข้าไปโค่นต้นมะม่วงซึ่งมีผลและไม่มีผล เห็นต้นมะม่วงที่มีผลถูกคนเบียดเบียนกำจัดแล้วปราศจากใบและก้าน แต่มะม่วงอีกต้นหนึ่งมีใบเขียวชอุ่มนำรินรมย์ ศัตรูทั้งหลายจักฆ่าพวกเราผู้มีอิสระ มีศัตรูจุกหนามเป็นอันมากเหมือนต้นมะม่วงมีผลถูกคนหักโค่นฉะนั้น เสือเหลืองถูกฆ่าเพราะหนังช้างถูกฆ่าเพราะงา คนมีทรัพย์ถูกฆ่าเพราะทรัพย์ ใครเล่าจักฆ่าผู้ไม่มีเหย้าเรือน ผู้ไม่มีสันตวะคือตัณหา มะม่วงต้นหนึ่งมีผลอีกต้นหนึ่งไม่มีผล ทั้งสองต้นนั้น เป็นผู้สั่งสอนข้าพเจ้า

แต่ในบทพระราชนิพนธ์ “พระมหาชนก” การได้ทรงเห็นความเขลาของเหล่าอมาตย์ผู้ทำลายต้นมะม่วง ทำให้ทรงตัดสินใจพระทัยว่า ถึงกาลอันสมควรที่จะต้องจัดตั้งสถาบันการศึกษาขึ้น เพื่อให้ความรู้และปัญญาแก่ฝูงชนทั้งปวง และบทพระราชนิพนธ์ได้จบเรื่องในจุดสำคัญนี้

ในพระราชปรารภของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้อธิบายถึงการเลือกเปลี่ยนแปลงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับต้นมะม่วงดังนี้

มาถึงตอนเรื่องมะม่วงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริว่า การที่พระมหาชนกจะเสด็จออกทรงแสงโสมกษัตริย์ ยังไม่ถึงวาระเวลาอันสมควรเพราะว่าได้ทรงสร้างความสำเร็จแก่มีถิลายังไม่ครบถ้วน กล่าวคือ ข้าราชการบริพาร “นับแต่อุปราชจนถึงคนรักษาช้าง คนรักษาม้า และนับแต่คนรักษาม้าจนถึงอุปราช และโดยเฉพาะเหล่าอมาตย์ ล้วนจารึกในโมหภูมิทั้งนั้น ไม่มีความรู้ทั้งทางวิทยาการ ทั้งทางปัญญา ยังไม่เห็นความสำคัญของผลประโยชน์แท้ แม้ของตนเอง จึงต้องตั้งสถานอบรมสั่งสอนให้เบ็ดเสร็จ” อนึ่ง พระมหาชนกยังต้องทรงปรารภเรื่องการอนุบาลต้นมะม่วงตามวิธีสมัยใหม่แก่วิธีอีกด้วย

คำสอนของพุทธศาสนากล่าวเน้นเรื่องวิริยะว่าเป็นคุณอันสำคัญยิ่งต่อการบรรลุความสุขทั้งในแง่โลกียสุขและโลกุตตรสุข มหาชนกชาดกนับว่าเป็นชาดกอันแสดงวิริยบารมีที่จะนำไปสู่ทั้งโลกียสุข และโลกุตตรสุข อันแสดงให้เห็นแจ่มชัดจากวิริยะอันบริสุทธิ์ของพระมหาชนกที่นำไปสู่การได้ครอบครองราชสมบัติโดย “ต้องสู้รบอันเป็นโลกียสุข และพระมหาชนกก็ต้องใช้วิริยบารมีอย่างสูงในการสละราชสมบัติออกบวชและประพฤติพรหมจรรย์เพื่อบรรลุนิพพานอันเป็นโลกุตตรสุขเป็นที่สุด

การคิดแปลจากกรอบแห่งวรรณคดีชาดกเช่นมหาชนกชาดกที่แสดงให้เห็นว่า อุดมคติสูงสุดของการบำเพ็ญวิริยบารมีนั้นเพื่อนำไปสู่นิพพาน แต่ในบทพระราชนิพนธ์ “พระมหาชนก” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงเปลี่ยนแนวคิดการการบำเพ็ญวิริยบารมีว่า เพื่อสงเคราะห์ปวงชนทั้งหลาย

การกล่าวเน้นเรื่องการปฏิบัติ “หน้าที่” ให้ครบถ้วนสมควรก่อนแล้วจึงควรสละโลกออกปฏิบัติธรรมเพื่อแสวงหาโมกษธรรมนั้น เป็นสาระสำคัญในบทพระราชนิพนธ์ “พระมหาชนก” ซึ่งแตกต่างจากมหาชนกชาดกในพระไตรปิฎก

ในบทพระราชนิพนธ์ “พระมหาชนก” การปฏิบัติหน้าที่ให้ครบถ้วนสมบูรณ์นี้ มุ่งให้บำเพ็ญธรรมเพื่อชนจำนวนมาก เพื่อส่วนรวม โดยเน้นการบำเพ็ญวิริยะอันบริสุทธ์ คือวิริยะที่มีได้มุ่งผลตอบแทนส่วนตัว สิ่งที่พระมหาชนกทรงมุ่งหวังคือ ปลูกฝังสำนึกในหน้าที่ และการปฏิบัติกิจทั้งปวงโดยมีวิริยะและปัญญาอันบริสุทธ์ นั่นคือ วิริยะและปัญญาที่ปราศจากความเห็นแก่ตน เพราะหากขาดไว้ปัญญาแล้ว มนุษย์ย่อมเบียดเบียนกัน โดยไม่ได้เข้าใจถ่องแท้ว่าการเบียดเบียนผู้อื่นเป็นการเบียดเบียนตนด้วย เช่น อมาตย์และราษฎรแห่งกรุงมิถิลาที่ทำลายต้นมะม่วงเพราะแย่งชิงผลมะม่วง ผลที่สุดคือจะไม่มียอดต้นมะม่วงที่ให้ผลอันพึงใจอีกต่อไป

การที่พระมหาชนกในบทพระราชนิพนธ์ตัดสินใจตัดสินพระทัยที่จะแก้ปัญหาโดยตั้งโพธิญาณมหาวิชาลัยให้ความรู้แก่ปวงชนทั้งหลาย แทนที่จะเกิดความสลดสังเวชแล้วเสด็จออกบรรพชาที่นั่น สะท้อนให้เห็นทัศนคติว่า การหลุดพ้นจากความทุกข์และบรรลุนิพพานมิได้มีแต่เพศบรรพชิต การดำรงอยู่ในเพศคฤหัสถ์และดำรงอยู่ด้วยวิริยะและปัญญาอันบริสุทธ์ ก็อาจเป็นวิถีแห่งการบรรลุโมกษธรรมได้ เช่นกัน

ทัศนคติเช่นนี้ปรากฏอยู่ในคำสอนของพระเถระร่วมสมัย คือ ท่านพุทธทาสภิกขุ ผู้เป็นพระเถระกวีที่ได้รับงานกวีนิพนธ์สี่ธรรมะที่รู้จักกันแพร่หลาย จะขอยกกวีนิพนธ์บางส่วนที่มีเนื้อหา กล่าวถึง การทำงาน หรือ การทำหน้าที่ กับการปฏิบัติธรรม ดังนี้

การทำงานคือการปฏิบัติธรรม

อันการทำงาน	คือคุณค่า	ของมนุษย์
ของมีเกียรติ	สูงสุด	อย่าสงสัย
ถ้าสนุก	ด้วยการงาน	เบิกบานใจ
ไม่เท่าไร	ได้รู้ธรรม	จำซึ่งจริง

เพราะการงาน	เป็นคัวงาน	ประพฤติธรรม
กุศลกรรม	กล้าปณมา	มีค่ายิ่ง
ถ้าจะเปรียบ	ก็เปรียบคน	ฉลาดยิ่ง
นัดเดียววิ่ง	เก็บนก	หลายพกมา

คือการทำงาน	นั่นต้องทำ	ด้วยสติ
มีสมาธิ	ขันติ	มีอุตสาห์
มีสัจจะ	มีทมะ	มีปัญญา

มีศรัทธา และกล้าหาญ รักงานจริง.

การงานเป็นสิ่งที่น่ารัก

อันที่จริง	การงาน	นั่นน่ารัก
เมื่อยังไม่	รู้จัก	ก็อาจขนาง (คือไม่ชอบ)
ไม่รู้จัก	ก็ปล่อยปะละ	แล้วละวาง
บ้างร้องคราง	เมื่อรอน้ำ	ว่าเมื่อจริง
แต่ที่จริง	การงาน	นั่นน่ารัก
สอนให้คน	รู้จัก	ไปทุกสิ่ง
ถ้ายังทำ	ยิ่งฉลาด	ไม่พลาดยิง
ได้ตรงดิ่ง	สิ่งอุกฤษฎ์	คือจิตเจริญ
การงานนี้	ดูให้ดี	มันน่ารัก
เป็นการชัก	ธรรมะมาก	นำสรรเสริญ
คือมีสติ	ฉันทะ	ทมะเกิน
ครั้นหยุดเพลีน	จิตก็วาง	ทางนิพพาน

การทำงานทำให้ชีวิตสดใส

อันการงาน	นั่นประเสริฐ	ตรงที่สนุก
ยังทำงาน	ยังเป็นสุข	ทุกสถาน
ทำชีวิต	ให้สดใส	ใจเบิกบาน
ในการงาน	ประจำวัน	นั่นเองนา
เมื่ออย่างนี้	มีแต่คน	วิมลจิต
เย็นสนิท	ดวงใจ	ไร้โทสา
เกิดสังคม	ที่อุดม	ด้วยเมตตา
อยากเรียกว่า	รัชมิกะ	สังคมนิยม
ผลของงาน	ล้นเหลือ	เผื่อแผ่ทั่ว
สัตว์ทุกตัว	ใหญ่น้อย	พลอยสุขสม
ทั้งเมืองเล็ก	เมืองใหญ่	ได้ชื่นชม
โลกระดม	สุขวาง	ทางนิพพาน

เป็นอยู่ด้วยจิตว่าง

จงทำงาน	ทุกชนิด	ด้วยจิตว่าง
ยกผลงาน	ให้ความว่าง	ทุกอย่างสิ้น
กินอาหาร	ของความว่าง	อย่างพระกิน
ตายเสร็จสิ้น	แล้วในตัว	แต่หัวใจ
ท่านผู้ใด	ว่างได้	ดังว่ามา
ไม่มีท่า	ทุกข์ทน	หม่นหมองศรี
“ศิลปะ”	ในชีวิต	ชนิดนี้
เป็น “เคล็ด” ที่	ใครคิดได้	สบายเอ๋ย ฯ

จากตัวอย่างกวีนิพนธ์ของท่านพุทธทาสภิกขุ จะเห็นได้ชัดเจนว่า เน้นการปฏิบัติธรรมในชีวิตฆราวาส คือการปฏิบัติหน้าที่การงานไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาจิตใจของตนเองให้พ้นจากทุกข์ด้วยอุบายอันแยบคายแห่งพุทธศาสนา คือความไม่ยึดมั่นถือมั่น ความไม่ยึดตัวตนว่าเป็นของตน

การกล่าวเน้นในเรื่องการเห็นแจ้งซึ่งไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการครองชีวิตอยู่โดยไม่ต้องเป็นทาสแห่งความทุกข์และอวิชชา นั้น เป็นความคิดที่ส่งอิทธิพลต่อชาวพุทธรุ่นใหม่ในสังคมไทย แสดงให้ปรากฏในกวีนิพนธ์ของกวีร่วมสมัย เช่น อังคาร กัลยาณพงศ์ และเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ดังจะยกตัวอย่างผลงานของกวีร่วมสมัยเหล่านี้มาเพื่อพิจารณา ดังนี้

หวังแสวงอะไรในชีวิต	แสวงหาคำวิญญานเลิศล้ำ
งานอมตะใดได้กระทำ	เป็นทานทิพย์แท้แค่แดนดิน
ถึงจะได้แก้วแหวนเงินทอง	ของวิเศษ ณ ปฐพีนี้สิ้น
ประโยชน์อะไรถ้าใจมลทิน	ขเววิญญานแตกการทิ้งปวง
เกิดมาทำไมในชาตินี้	เพื่อมีงานทิพย์แค่ดินฟ้า
เสาะแสวงมิแต่แรงปัญญา	ใช้คุณคำอมตะวิญญาน
แล้วปรารถนาอะไรในพิภพ	จบอุดมคติทิพย์ยิ่งใหญ่
นางานชีวิตถึงหลักชัย	ร่วงรุ่งแห่งสมัยอกาลิโก

อังคาร กัลยาณพงศ์

สงบเยือกเย็นความเคลื่อนไหว
 คงอยู่ได้ด้วยอิสระ
 คั่นวันว่างผันระ
 ณ กรณีทุกกรณี
 อยู่ใน โลกแต่เหนือ โลก
 เหนือ โสภสุขในทุกที่
 ทำสิ่งนี้เพื่อสิ่งนี้
 ไปตามมีที่ควรทำ

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

เมื่อพิจารณาในภาพรวมเช่นนี้ บทพระราชนิพนธ์ “พระมหาชนก” จึงนับเนื่องอยู่ในวรรณคดีพุทธศาสนาร่วมสมัย ซึ่งมุ่งให้พุทธธรรมมาเป็นอุดมคติในการดำรงชีวิตในโลก และมุ่งแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ของสังคมและของโลก โดยอาศัยปัญญาและพุทธธรรม มาเป็นประทีปนำทาง

โมกขธรรมแห่งปัจจุบันสมัยที่สื่อสารผ่านบทพระราชนิพนธ์ “พระมหาชนก” จึงแสดงให้เห็นถึงการดำรงอยู่ในโลกอย่างเหนือ โลก เพื่อทำ “หน้าที่” ด้วยวิริยะและปัญญา คุณการดำรงอยู่ของ พระโพธิสัตว์ทั้งปวงเพื่อสงเคราะห์แก้อกุล โลกนั่นเอง

สาระสำคัญแห่งบทพระราชนิพนธ์ “พระมหาชนก” จึงเป็นการอธิบายโมกขธรรมแห่งปัจจุบันสมัย อันมิใช่การบรรลุโมกขธรรมส่วนตนโดยต้องวางอุเบกขากับอวิชชารอบ ๆ คน แต่เป็น ความกล้าหาญและความเสียสละที่จะช่วยเหลือแก้อกุลสัตว์โลกผู้เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ให้ได้พบแสงสว่างแห่งปัญญา เพื่อให้หลุดพ้นจากทุกข์ในโลกแห่งโลกียสุข พร้อมทั้งพัฒนา ปัญญาให้เข้าถึงโลกุตตรสุข อันเป็นทางดำเนินของการบรรลุโมกขธรรมร่วมกันของมนุษยชาติ อย่างกว้างขวางไพศาล

ส่วนที่ 2 ผลการวิจัยการวิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อหาในพระมหาชนกทั้ง 2 ฉบับ

จากผลการวิจัยในภาพรวมดังที่กล่าวไปในส่วนที่ 1 ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาทั้งหมดเพื่อทำวิเคราะห์ในลักษณะเนื้อหาเปรียบเทียบของพระมหาชก ฉบับพระไตรปิฎกและพระมหาชกฉบับพระราชนิพนธ์มีลักษณะร่วมกันหรือแตกต่างกันอย่างไร

ลักษณะเนื้อหาเปรียบเทียบของพระมหาชกฉบับพระไตรปิฎกและพระมหาชกฉบับพระราชนิพนธ์มีลักษณะร่วมกันหรือแตกต่างกันอย่างไร

จากการรวบรวมและวิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อหาจากพระมหาชกทั้ง 2 ฉบับรวมทั้งสิ้น 37 ตอน มีประเด็นของลักษณะเนื้อหาอยู่ 3 ลักษณะ คือ

1. ลักษณะเนื้อหาที่เหมือนกัน
2. ลักษณะเนื้อหาที่คล้ายคลึง
3. ลักษณะเนื้อหาที่แตกต่าง (ดัดแปลง)

ผู้วิจัยพบการเปรียบเทียบลักษณะของเนื้อหาจากพระมหาชกทั้ง 2 ฉบับ ออกเป็น 3 ลักษณะ คือ เหมือนกัน คล้ายคลึง แตกต่าง (ดัดแปลง) ซึ่งจากการเปรียบเทียบจะเห็นว่า มีลักษณะเนื้อหาเหมือนกันมากที่สุดเป็นจำนวน 18 ตอน (48.64%) รองลงมาคือลักษณะเนื้อหาที่คล้ายคลึงกันเป็นจำนวน 14 ๙จน (37.83%) และลักษณะของเนื้อหาที่แตกต่าง(ดัดแปลง)เป็นจำนวน 5 ตอน (13.51%)

1. ลักษณะของเนื้อหาที่เหมือนกัน

เมื่อพิจารณาลักษณะของเนื้อหาที่เหมือนกันทั้ง 18 ตอนพบว่า ลักษณะของเนื้อหาที่เหมือนกัน ปรากฏตอนที่ 9,10,12,14,15,16,19,20,21,22,23,24,25,26,28,31,32 และตอนที่ 33 ซึ่งผู้วิจัยได้จัดประเภทลักษณะของเนื้อหาที่เหมือนกันออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ลักษณะเนื้อหากระชับ เข้าใจง่าย ใช้คำราชาศัพท์ได้เหมาะสม
2. ลักษณะเนื้อหาประกอบด้วยคาถาบทต่าง ๆ

เมื่อพิจารณาลักษณะของเนื้อหาที่เหมือนกันในพระมหาชกทั้ง 2 ฉบับทั้งสิ้น 18 ตอนพบว่า มีองค์ประกอบ 2 ประการที่เหมือนกันคือ ลักษณะของเนื้อหากระชับ เข้าใจง่าย ใช้คำราชาศัพท์

ได้เหมาะสม รวม 10 ตอน (55.55%) และลักษณะของเนื้อหาประกอบด้วยคาถาท่าง ๆ รวม 8 ตอน (44.44 %)

ตัวอย่างแสดงเนื้อหาที่เหมือนกันซึ่งมีลักษณะของเนื้อหากระชับ เข้าใจง่าย ให้เหมาะสม

ตอนที่	พระมหาชนกฉบับพระไตรปิฎก	พระมหาชนกฉบับพระราชนิพนธ์
9	ขณะนั้นมีพราหมณ์ผู้เพ่งมดคนหนึ่งชว นครจัมปาละเป็นทศปาโมกษ์มาณพ ประมาณห้าร้อยคน แวดล้อมเดินไปเพื่อ อาบน้ำ แลดูมาแต่ไกลเห็นพระเทวีนั้น มี พระรูปร่างยิ่งสมบูรณ์ด้วยความงามเป็น เลิศประทัพออยู่ ณ ศาลานั้น ด้วยอาณูภาพ แห่งพระมหาสัตว์ผู้บังเกิดในพระครรภ์ ของพระเทวี พอเห็นเท่านั้น ก็เกิดสึเนหา รวากะว่าเป็นน้องสาวของตน จึงให้เหล่า มาณพพักอยู่ภายนอก เข้าไปศาลาแต่ผู้เดียว	ขณะนั้นมีพราหมณ์ผู้เพ่งมดคนหนึ่งชว นครจัมปาละ เป็นทศปาโมกษ์ มาณพ ประมาณห้าร้อยคน แวดล้อมเดินไปเพื่อ อาบน้ำ แลดูมาแต่ไกลเห็นพระเทวีนั้นมี พระรูปร่างยิ่งสมบูรณ์ด้วยความงามเป็น เลิศ ประทับนั่งอยู่ ณ ศาลานั้น ด้วย อาณูภาพแห่งพระมหาสัตว์ผู้บังเกิดในพระ ครรภ์ของพระเทวี พอเห็นเท่านั้น ก็เกิด สึเนหารวากะว่าเป็นน้องสาวของตน จึงให้ เหล่ามาณพพักอยู่ภายนอก เข้าไปในศาลา แต่ผู้เดียว
12	พราหมณ์ให้นำยานที่ปกปิดมาให้ พระเทวี ประทับในยานนั้น กล่าวกะเหล่ามาณพว่า เจ้าทั้งหลายจงบอกแก่นางพราหมณ์ว่า หญิงนี้เป็นน้องสาวของเรา แล้วจงบอกนาง พราหมณ์เพื่อทำกิจทั้งปวงแก่นาง กล่าว ฉะนี้แล้วส่งพระเทวีไปสู่เรือน ลำดับนั้น นางพราหมณ์ให้พระนางทรงสนานด้วยน้ำ ร้อน แล้วแต่งที่บรรทมให้บรรทม เมื่อ พราหมณ์อาบน้ำแล้วก็กลับมาสู่เรือน สั่ง ให้เชิญพระนางมาในเวลาบริโภคอาหาร ด้วยคำว่า จงเชิญน้องสาวของเรามา แล้ว บริโภคร่วมกันกับพระนาง	พราหมณ์ให้นำยานที่ปกปิดมาให้พระเทวี ประทับนั่งในยานนั้น กล่าวกะเหล่ามาณพ ว่า: “เจ้าทั้งหลายจงบอกแก่เหล่านาง พราหมณ์ว่า หญิงนี้เป็นน้องสาวของเรา แล้วจงบอกนางพราหมณ์เพื่อทำกิจทั้งปวง แก่นาง” กล่าวฉะนี้แล้วส่งพระเทวีไปสู่ เรือนลำดับนั้น นางพราหมณ์ให้พระนาง ทรงสนานด้วยน้ำร้อนแล้ว แต่งที่บรรทม ให้บรรทม แม้พราหมณ์อาบน้ำแล้วก็กลับ มาสู่เรือน สั่งให้เชิญพระนางมาในเวลา บริโภคอาหาร ด้วยคำว่า : “จงเชิญน้องสาว ของเรามา” แล้วบริโภคร่วมกับพระนาง

ตัวอย่างแสดงลักษณะของเนื้อหาที่เหมือนกันซึ่งมีลักษณะของเนื้อหาประกอบด้วยคาถาบทต่าง ๆ

ตอนที่	พระมหากษัตริย์พระไตรปิฎก	พระมหากษัตริย์พระราชนิพนธ์
20	เมื่อจะทดสอบพระมหาสัตว์ จึงกล่าวคาถาแรกว่า (442) นี้ใคร เมื่อแลไม่เห็นฝั่งก็อุตสาหพยายามว่ายอยู่ท่ามกลางมหาสมุทร ท่านรู้อำนาจประโยชน์อะไร จึงพยายามว่ายอยู่อย่างนี้หนักหนา (บรรดาบทบาลีแล้วแปล)	เมื่อจะทดสอบพระมหาสัตว์ จึงกล่าวคาถาแรกว่า :นี้ใครเมื่อแลไม่เห็นฝั่งก็อุตสาหพยายามว่ายอยู่ท่ามกลางมหาสมุทร ท่านรู้อำนาจประโยชน์อะไร จึงพยายามว่ายอยู่อย่างนี้หนักหนา
21	ครั้งนั้น พระมหาสัตว์ทรงดำริว่า เราว่ายข้ามมหาสมุทรมาได้เจ็ดวันเข้าวันนี้ไม่เคยเห็นเพื่อนสองของเราเลย นี้ใครหนอ มาพุดกะเรา เมื่อแลไปในอากาศก็ทอดพระเนตรเห็นนางมณีเมขลา จึงตรัสคาถาที่สองว่า (443) คุณก่อนเทวดาเราใคร่ครองเห็นปฏิบัติแห่งโลก และอันสงฆ์แห่งความเพียร เพราะฉะนั้น ถึงจะมองไม่เห็นฝั่งเราก็ต้องพยายามว่ายอยู่ท่ามกลางมหาสมุทร (บรรดาบทบาลีแล้วแปล)	ครั้งนั้น พระมหาสัตว์ทรงดำริว่า “เราว่ายข้ามมหาสมุทรมาได้เจ็ดวันเข้าวันนี้ไม่เคยเห็นเพื่อนสองของเราเลย นี้ใครหนอ มาพุดกะเรา” เมื่อแลไปในอากาศก็ทอดพระเนตรเห็นนางมณีเมขลา จึงตรัสคาถาที่สองว่า : คุณก่อนเทวดาเราใคร่ครองเห็นปฏิบัติแห่งโลก และอันสงฆ์แห่งความเพียร เพราะฉะนั้น ถึงจะมองไม่เห็นฝั่งเราก็ต้องพยายามว่ายอยู่ท่ามกลางมหาสมุทร

ลักษณะของเนื้อหาที่คล้ายคลึงกัน

เมื่อพิจารณาเนื้อหาที่คล้ายคลึงกันทั้ง 14 ตอน พบว่าลักษณะของเนื้อหาที่คล้ายคลึงกันจะปรากฏตั้งแต่ตอนที่ 1,2,3,4,5,6,7,8,11,13,17,18,29 และตอนที่ 30 ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งลักษณะของเนื้อหาที่คล้ายคลึงกันออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. วิธีปรับให้ลักษณะของเนื้อหาทางด้านภาษา ประโยค ศัพท์ ให้กระชับเข้าใจง่ายเหมาะสม
2. ปรับคำราชาศัพท์ให้เหมาะสม
3. อธิบายเนื้อหาเพิ่มเติม

4. คัดทอนเนื้อหาออก

จากการพิจารณาลักษณะขององค์ประกอบเนื้อหาที่คล้ายคลึงกันในพระมหาชนกทั้ง 2 ฉบับทั้งสิ้น 14 ตอนพบว่า มีสาเหตุของการปรับเปลี่ยนเนื้อหาคล้ายคลึงกัน 4 ประการ โดยเรียงจากวิธีที่ใช้มากไปหาวิธีที่ใช้น้อย ดังนี้

1. วิธีการปรับให้ลักษณะของเนื้อหากระชับ เข้าใจง่าย เหมาะสม ใช้ทั้งหมด 15 ครั้ง โดยแบ่งออกเป็นประเด็นย่อยคือ การปรับด้านภาษาทั้งหมด 7 ครั้ง ได้แก่ตอน 1,2,3,4,5,7,11 ปรับด้านประโยคทั้งหมด 3 ครั้ง ได้แก่ตอน 2,3,5 ปรับด้านคำศัพท์ ทั้งหมด 5 ครั้ง ได้แก่ตอน 2,3,4,6,13

ตัวอย่างแสดงวิธีการปรับลักษณะของภาษา ให้กระชับ เข้าใจง่าย

ตอนที่	พระมหาชนกฉบับพระไตรปิฎก	พระมหาชนกฉบับพระราชนิพนธ์
4	พระ โปลชนกส่งสาสน์ไปถวายพระเชษฐาว่า เมื่อก่อนข้าพระองค์มิได้ก่อเวรต่อพระองค์ แต่บัดนี้ ข้าพระองค์จะก่อเวรแล้วละ พระองค์จะประทานเสวตฉัตรแก่ข้าพระองค์ หรือจะรบ พระราชาอริกฐชนกทรงสดับดังนั้น ประราณาจะรบ จึงตรัสเรียกพระอัक्रमเหติมาตรัสว่า ที่รัก ในการรบชนะหรือแพ้ ไม่อาจจะรู้ได้ ถ้าฉันมีอันตราย เธอพึงรักษาครรรภ์ให้ดี ครัสถะนี้แล้วเสด็จกรีธาทัพออกจากพระนคร	พระ โปลชนกส่งสาสน์เป็นคำขาดถวายพระเชษฐาว่า : “แต่ไหนแต่ไรข้า ฯ ไม่เคยเป็นอริกับพระองค์เลยแต่ข้า ฯ จะก่อสงคราม ณ บัดนี้พระองค์จะมอบเสวตฉัตรหรือจะเข้ายุทธภูมิกัน “ พระราชาอริกฐชนกกับทราบดีดังนั้นและตกลงปฏิบัติการยุทธ จึงทรงเรียกพระอัक्रमเหติมาตรัสว่า : “ขอครรัก การรบแพ้หรือชนะนั้นไม่อาจจะรู้ได้ ถ้าพี่มีอันเป็นอันตราย น้องจงรักษาครรรภ์ให้ดี “ ครัสถะนี้แล้วเสด็จกรีธาทัพออกจากพระนคร
11	พระเทวีรับคำแล้ว เปล่งเสียงดังทอศพระองค์ลงจับเท้าทั้งสองของพราหมณ์ ทั้งสองต่างก็คร่ำครวญกันอยู่ ครั้งนั้นเหล่าอันเดวาสีก ได้ยินเสียงของพราหมณ์ จึงพากันวิ่งเข้าไปยังศาลา ถามว่า ท่านอาจารย์ เกิดอะไรแก่ท่านหรือ พราหมณ์กล่าวว่า พ่อทั้งหลาย หลิงนี้เป็นน้อง	พระเทวีรับคำแล้ว เปล่งเสียงดัง ทอศพระองค์ลงจับเท้าทั้งสองของพราหมณ์ ทั้งสองต่างก็คร่ำครวญกันอยู่ ครั้งนั้นเหล่าอันเดวาสีกได้ยินเสียงของพราหมณ์ จึงพากันวิ่งเข้าไปยังศาลา ถามว่า “ท่านอาจารย์ เกิดอะไรแก่ท่านหรือ” พราหมณ์กล่าวว่า :

	<p>สาวของฉัน พลัดพรากจากฉันไปแต่ครั้งโน้น เหล่าอันเดวาลิกกล่าวว่ามีแต่เวลาที่ท่านทั้งสองได้พบกันแล้ว ขออย่าได้วิตกเลย</p>	<p>“พ่อทั้งหลาย หญิงนี้เป็นน้องสาวของฉัน พลัดพรากจากฉันไปแต่ครั้งโน้น” เหล่าอันเดวาลิกกล่าว : “บัดนี้ท่านทั้งสองได้พบกันแล้ว ขออย่าได้วิตกเลย”</p>
--	---	--

ตัวอย่างแสดงวิธีการปรับลักษณะของประโยค ให้กระชับ เข้าใจง่าย

ตอน	พระมหากษัตริย์พระไตรปิฎก	พระมหากษัตริย์พระราชนิพนธ์
3	<p>พระโปลชนกนั้นได้ทำปงจันตชนบทให้อยู่ในอำนาจโดยลำดับเป็นผู้มีบริวารมาก ทรงคิดว่า เมื่อก่อนเราได้ก่อเวรต่อพระเชษฐาของเราแต่บัดนี้เราจะก่อเวรแล้วละ ทรงให้ประชุมพลนิกาย แวดล้อมไปด้วยมหาชนออกจากปงจันตคามถึงกรุงมิตลาตามลำดับ ให้ตั้งค่ายพักแรมกองทัพอยู่นอกพระนคร ครั้งนั้นเหล่าทหารชาวมิตลาโดยลำดับ ให้ตั้งค่ายพักแรมกองทัพอยู่นอกพระนคร ครั้งนั้นเหล่าทหารชาวมิตลานครทราบว่า พระโปลชนกเสด็จมา ก็ขณยท โธปกรรมมีพาหนะช้างเป็นต้น มาถึงสำนักของพระ โปลชนกนั้นโดยมาก แม้ชาวนครคนอื่น ๆ ก็พากันมาเข้าด้วยด้วย</p>	<p>พระโปลชนกสามารถแผ่อิทธิพลทั่วชนบทชายแดนและรวบรวมกำลังพลจำนวนมาก ทรงดำริว่า : “แต่ก่อนนี้เราได้คิดคดทรยศต่อพระเชษฐา แต่บัดนี้สถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปแล้ว เราจึงจะจัดการตามสมควรแก่กรณี” ทรงให้ประชุมพลพรรคแล้วเคลื่อนทัพไปสู่กรุงมิตลาพร้อมด้วยมวชนจำนวนมาก เมื่อถึง ก็ทรงให้ตั้งค่ายพักแรมกองทัพอยู่นอกพระนคร เมื่อเหล่าทหารชาวมิตลารับทราบว่าพระโปลชนกเสด็จมา ก็พากันขณยท โธปกรรมมีพาหนะช้างเป็นต้น มาที่กองบัญชาการของพระโปลชนกเป็นจำนวนมาก ชาวนครพลเรือนอื่น ๆ ก็เข้ามาสวามิภักดิ์ด้วย</p>
5	<p>ครั้งนั้นทหารของพระโปลชนกยังพระอริฏฐชนกราชให้ถึงชีพตักษัยในที่รบ ชาวพระนครทั้งสิ้นรู้ว่า พระราชาสวรรคตแล้ว ก็เกิดโกลาหลกันทั่วไป ฝ่ายพระเทวีทรงทราบว่า พระราชสวามีสวรรคตแล้ว ก็รีบเก็บสิ่งของสำคัญมีทองเป็นต้นใส่ในกระเช้า เอาผ้าเก่า ๆ ปูปิดไว้แล้วใส่ข้าวสารข้างบน ทรงนุ่งงูษาเก่าเศร้าหมองปลอมพระกายของพระ</p>	<p>ไพร่พลของพระอริฏฐชนกถูกทหารของพระโปลชนกตะลุยหันแหลก และพระองค์เองต้องเสียพระชนมชีพในที่รบ เมื่อชาวพระนครทราบว่าพระราชาสวรรคตแล้ว ก็เกิดโกลาหลกันทั่วกรุง ส่วนพระเทวีทราบว่า พระราชสวามีสวรรคตแล้ว ก็รีบเก็บของสำคัญมีทองเป็นต้น ใส่ในกระเช้า เอาผ้าเก่า ๆ ปูข้าวสารปิดไว้ แล้วใส่ข้างบน ทรงปลอม</p>

	<p>องค์ วางกระเช้าบนพระเศียร เสด็จออกจากพระนครแต่กลางวันทีเดียว ไม่มีใครจำพระนางได้ พระนางเสด็จออกทางประตูทิศอุดรไม่รู้จักมรรคา เพราะไม่เคยเสด็จไปในที่ไหน ๆ ไม่อาจกำหนดทิศจึงประทับที่ศาลาแห่งหนึ่งคอยคร่ำครวญว่า มีคนเดินทางไปในนครกาลจัมปะไหม เพราะเคยทรงสดับว่า มีนครกาลจัมปะไหมเท่านั้น</p>	<p>พระองค์ด้วยภูษาเกล้าเส้าหมอง วางกระเช้าบนพระเศียร แล้วรีบเสด็จออกจากพระนคร แม้เป็นกลางวันแสด ๆ แต่ไม่มีใครจำพระนางได้ พระนางเสด็จออกทางประตูทิศอุดร แต่ไม่ทรงทราบว่าควรจะไปทางใดเพราะไม่เคยเสด็จที่ไหนเลย จึงเสด็จที่ศาลาแห่งหนึ่งและสอบถามว่ามีคนเดินทางไปในนครกาลจัมปะบ้างไหม เพราะทรงทราบว่ามีคนชื่อนี้</p>
--	--	---

ตัวอย่างแสดงวิธีการปรับลักษณะของศัพท์ ให้กระชับ เข้าใจง่าย

ตอน	พระมหากษัตริย์พระไตรปิฎก	พระมหากษัตริย์พระราชนิพนธ์
6	<p>ก็สัตว์ในครรภ์ของพระเทวีนั้นมิใช่สัตว์สามัญ แต่เป็นพระมหาสัตว์ผู้มีพระบารมีเต็มแล้วมาบังเกิด ด้วยเชษานุภาพแห่งพระมหาสัตว์นั้น บันดาลให้ภพของท้าวสักกเทวราชสำแดงอาการร้อน ท้าวสักกเทวราชทรงอาวัชนาการก็ทรงทราบเหตุ นั้น ทรงดำริว่าสัตว์ที่บังเกิดในพระครรภ์ของพระเทวีมีบุญมาก เราควรจะไปในที่นั้น จึงเนรมิตเกวียนมีเครื่องปกปิด จัดตั้งเตียงไว้ในเกวียนนั้น เนรมิตคนเหมือนคนแก่ จับเกวียนไปหยุดอยู่ที่ประตูศาลาที่พระเทวีประทับอยู่</p>	<p>สัตว์ในครรภ์ของพระเทวีนั้นมิใช่สัตว์สามัญ แต่เป็นมหาสัตว์ ผู้มีบารมีเต็มแล้วมาบังเกิด ด้วยเชษานุภาพแห่งพระมหาสัตว์นั้นบันดาลให้ภพของท้าวสักกเทวราชสำแดงอาการร้อน ท้าวสักกเทวราชทรงพิจารณาเหตุการณ์แล้วทรงดำริว่า : “สัตว์ที่บังเกิดในพระครรภ์ของพระเทวีมีบุญมาก เราควรจะไปที่นี่” จึงเนรมิตเกวียนมีประทุนเป็นเครื่องปกปิด จัดตั้งเตียงไว้ในเกวียนนั้น เนรมิตคนเหมือนคนแก่ แล้วจับเกวียนไปหยุดที่ประตูศาลาที่พระเทวีประทับอยู่</p>
13	<p>ได้ปรนนิบัติพระนางในนิเวศของตน ไม่นานนักพระนางก็ประสูติพระโอรสมีวรรณะดังทอง พระเทวีขนานพระนามพระโอรส เหมือนพระอัยกาว่า มหาชนกกุมาร พระกุมารนั้นทรงเจริญวัยก็เล่นอยู่กับพวกเด็ก เด็กพวกใครบ</p>	<p>พราหมณ์ได้ปรนนิบัติพระนางในนิเวศของตน ไม่นานนักพระนางก็ประสูติพระโอรส มีวรรณะดังทอง พระเทวีขนานพระนามพระโอรสเหมือนพระอัยกาว่า มหาชนกกุมาร พระกุมารนั้นทรงเจริญวัยก็เล่นกับพวกเด็ก เด็กพวก</p>

	<p>กวนทำให้พระกุมารจัดเคื่อง พระกุมารก็จับเด็กพวกนั้นให้มันแล้วดี ด้วยพระองค์มีพระกำลังมาก และด้วยความเป็นผู้กระด้างเพราะมานะ เพราะพระองค์เกิดในตระกูลกษัตริย์ที่ไม่เจือปน พวกเด็กเหล่านั้นร้องไห้เสียงดัง เมื่อถูกถามว่าใครดี ก็บอกว่า บุตรหญิงหม้ายดี พระกุมารทรงคิดว่า พวกเด็กว่า เราเป็นบุตรหญิงหม้าย อยู่เนื่อง ๆ ช่างเถอะ เราจักถามมารดาของเรา</p>	<p>ใคร่แกทำให้พระกุมารจัดเคื่อง พระกุมารก็จับเด็กพวกนั้นให้มันแล้วดี ความที่พระองค์มีพระกำลังมาก และด้วยความเป็นผู้เข้มงวดเพราะมานะโดยที่พระองค์เกิดในตระกูลกษัตริย์ที่ไม่เจือปน ทำให้พวกเด็กเหล่านั้นทั้งเจ็บ ทั้งกลัว จึงร้องไห้เสียงดัง เมื่อถูกถามว่า : “ใครดี” ก็บอกว่า : “บุตรหญิงหม้ายดี” พระกุมารทรงคิดว่า “พวกเด็กว่าเราเป็นบุตรหญิงหม้ายอยู่เนื่อง ๆ ช่างเถอะ เราจักถามมารดาของเรา”</p>
--	--	---

2. ปรับคำราชาศัพท์ให้เหมาะสม ทั้งหมด 4 ครั้ง ได้แก่ ตอน 3,4,5,18
ตัวอย่างแสดงวิธีการปรับคำราชาศัพท์ ให้เหมาะสม แสดงได้ดังต่อไปนี้

ตอน	พระมหากษัตริย์พระโคตมปิณฑ	พระมหากษัตริย์พระราชนิพนธ์
5	<p>ครั้งนั้นทหารของพระโพลชนกยังพระอริยราชกุมารให้ถึงชีพิตักษัยในที่รบ ชาวพระนครทั้งสิ้นรู้ว่า พระราชาสวรรคตแล้ว ก็เกิดโกลาหลกันทั่วไป ฝ่ายพระเทวีทรงทราบ ว่า พระราชสวามีสวรรคตแล้ว ก็รีบเก็บสิ่งของสำคัญมีทองเป็นคั่นใส่ในกระเช้า เอาผ้าเก่า ๆ ปูปิดไว้แล้วใส่ข้าวสารข้างบน ทรงนุ่งภูษาเก่าเศร้าหมองปลอมพระกายของพระองค์ วางกระเช้าบนพระเศียร เสด็จออกจากพระนครแต่กลางวันทีเดียว ไม่มีใครจำพระนางได้ พระนางเสด็จออกทางประตูทิศอุดรไม่รู้จักรักรรคา เพราะไม่เคยเสด็จไปในที่ไหน ๆ ไม่อาจกำหนดทิศ จึงประทับที่ศาลาแห่งหนึ่งคอยตรัสถามว่า มีคนเดินทางไปในครกกาลจัมปะไหม</p>	<p>ไพร่พลของพระอริยราชกุมารถูกทหารของพระโพลชนกตะลุมหันแหลก และพระองค์เองต้องเสวยพระชะชีพในที่รบ เมื่อชาวพระนครทราบว่าพระราชาสวรรคตแล้ว ก็เกิดโกลาหลกันทั่วกรุง ส่วนพระเทวีทราบว่า พระราชสวามีสวรรคตแล้ว ก็รีบเก็บของสำคัญมีทองเป็นคั่น ใส่ในกระเช้า เอาผ้าเก่า ๆ ปูข้าวสารปิดไว้แล้วใส่ข้างบน ทรงปลอมพระองค์ด้วยภูษาเก่าเศร้าหมอง วางกระเช้าบนพระเศียร แล้วรีบเสด็จออกจากพระนคร แม้เป็นกลางวันแสด ๆ แต่ไม่มีใครจำพระนางได้ พระนางเสด็จออกทางประตูทิศอุดร แต่ไม่ทรงทราบว่าควรจะไปทางใดเพราะไม่เคยเสด็จที่ไหนเลย จึงเสด็จที่ศาลาแห่งหนึ่งและ</p>

	เพราะเคยทรงสดับว่า มีนครกาลจัมปาจะเท่านั้น	สอบถามว่ามีคนเดินทางไปในนครกาลจัมปาบ้างไหม เพราะทรงทราบว่ามินครชื่อนี้
18	<p>พวกพณิชประมาณเจ็ดร้อยคนขึ้นสู่เรือเรือแล่นไปได้เจ็ดร้อยโยชน์ ใช้เวลาเจ็ดวัน เรือแล่นไปด้วยกำลังคลื่นที่ร้ายกาจ ไม่อาจทรงตัวอยู่ได้ แผ่นกระดานก็แตกด้วยกำลังคลื่น น้ำเข้ามาแต่ที่นั่น ๆ เรือก็จมลงในกลางมหาสมุทรมหาชนล้วนมรณภัย ร้องไห้คร่ำครวญ กราบไหว้เทวดาทั้งหลาย แต่พระมหาชนกสัตว์ไม่ทรงกันแสง ไม่ทรงคร่ำครวญ ไม่ไหว้เทวดาทั้งหลาย พระองค์ทรงทราบว่าเรือจะจม จึงคลุกน้ำตาลกรวดกับเนยเสวยจนเต็มท้อง แล้วชุบผ้าเนื้อเกลี้ยงสองผืนด้วยน้ำมันจนชุ่ม ทรงนุ่งให้มัน ประทับยืน เกาะเสากระโดงขึ้นยอดเสากระโดงเวลาเรือจม มหาชนเป็นภิกษาแห่งปลาและเต่า น้ำโดยรอบมีสีเหมือนโลหิต พระมหาสัตว์ประทับยืนที่ยอดเสากระโดง ทรงกำหนดทิศว่าเมืองมิดิลาอยู่ที่ทิศนี้ ก็กระโดดจากยอดเสากระโดง ล่องพันฝูงปลาและเต่า ไปตกในที่ที่สุด อุสกะหนึ่ง เพราะพระองค์มีพระกำลังมาก พระเจ้าโปลชนกราชได้สวรรคตในวันนั้นเหมือนกัน จำเดิมแต่นั้น พระมหาสัตว์เป็นไปอยู่ในคลื่นซึ่งมีสีดั่งแก้วมณีเหมือนท่อนต้นกล้วยทอง ข้ามมหาสมุทรด้วยกำลังพระพาหา พระมหาสัตว์ทรงว่ายข้ามมหาสมุทรอยู่เจ็ดวันเหมือนว่ายข้ามวันเดียว พระองค์ทรงสังเกตเวลานั้นว่า วันนี้เป็นวันอุโบสถ</p>	<p>พวกพณิชประมาณเจ็ดร้อยคนขึ้นสู่เรือเรือแล่นไปได้เจ็ดร้อยโยชน์ ใช้เวลาเจ็ดวัน เรือแล่นไปด้วยกำลังคลื่นที่ร้ายกาจ ไม่อาจทรงตัวอยู่ได้ แผ่นกระดานก็แตกด้วยกำลังคลื่น น้ำเข้ามาแต่ที่นั่น ๆ เรือก็จมลงในกลางมหาสมุทร มหาชนล้วนมรณภัยร้องไห้คร่ำครวญกราบไหว้เทวดาทั้งหลาย แต่พระมหาสัตว์ไม่ทรงกันแสง ไม่ทรงคร่ำครวญ ไม่ไหว้เทวดาทั้งหลาย พระองค์ทรงทราบว่าเรือจะจม จึงคลุกน้ำตาลกรวดกับเนย เสวยจนเต็มท้องแล้วชุบผ้าเนื้อเกลี้ยงสองผืนด้วยน้ำมันจนชุ่ม ทรงนุ่งให้มัน ทรงยืนเกาะเสากระโดง ขึ้นยอดเสากระโดงเวลาเรือจม มหาชนเป็นภิกษาแห่งปลาและเต่า น้ำโดยรอบมีสีเหมือนโลหิต พระมหาสัตว์เสด็จไปทรงยืนที่ยอดเสากระโดง ทรงกำหนดทิศว่า เมืองมิดิลาอยู่ที่ทิศนี้ ก็กระโดดจากยอดเสากระโดง ล่องพันฝูงปลาและเต่า ไปตกในที่ที่สุด อุสกะหนึ่ง (70 เมตร) เพราะพระองค์มีพระกำลังมาก พระโปลชนกราชได้สวรรคตในวันนั้นเหมือนกัน จำเดิมแต่นั้น พระมหาสัตว์เป็นไปอยู่ในคลื่นซึ่งมีสีดั่งแก้วมณีเหมือนท่อนต้นกล้วยทอง ข้ามมหาสมุทรด้วยกำลังพระพาหา พระมหาสัตว์ทรงว่ายข้ามมหาสมุทรอยู่เจ็ดวันเหมือนว่ายข้ามวันเดียว (พระองค์สังเกตเวลานั้นว่า วันนี้เป็นวันอุโบสถ จึงบ้วน</p>

จึงบ้วนพระโองงด้วยน้ำเค็มทรงสมาทาน อุโบสถศีล	พระโอยฐู้ด้วยน้ำเค็ม ทรงสมาทาน อุโบสถศีล) วันนีวันอุโบสถ
---	---

3. อธิบายเนื้อหาเพิ่มเติม ทั้งหมด 3 ครั้ง ได้แก่ตอน 8,17,18

ตัวอย่างแสดงวิธีการอธิบายเนื้อหาเพิ่มเติม แสดงได้ดังต่อไปนี้

ตอน	พระมหาชนกฉบับพระไตรปิฎก	พระมหาชนกฉบับพระราชนิพนธ์
8	<p>ครั้งนั้น ท้าวสักกเทวราชทรงขับเกวียนนี้ อานน้ำในแม่น้ำ แห่งหนึ่ง ไกลราว สามสิโยชน์ จึงปลุกพระเทวีแล้วตรัส ว่า แม่จงลจากเกวียนนี้อานน้ำในแม่น้ำ จงนุ่งห่มผ้าคู่หนึ่ง ที่วางอยู่เหนือ ศรีษะนั้น จงหยิบของกินที่มีอยู่ภายใน เกวียนนั้นมากินเถิด พระเทวีทรงทำตาม อย่างนั้น แล้วบรรทมต่อไปอีก ก็ถึง นครจัมปาละในเวลาเย็น ทอดพระเนตร เห็นประคุดหอรบและกำแพงพระนคร จึง ตรัสถามท้าวสักกะว่า ข้าแต่พ่อ เมืองนี้ ชื่ออะไร ท้าวสักกะตรัสตอบว่า นครจัม ปาละ แม่พระเทวีตรัสค้ำว่า พุดอะไร พ่อ นครกาลจัมปาละอยู่ห่างจากนครของ พวกเราถึงหกสิโยชน์มิใช่หรือ ท้าว สักกะตรัสว่า ถูกแล้ว แม่ แต่คำรู้จักหน ทางตรง ครั้งนั้นท้าวสักกเทวราชให้พระ เทวีลงจากเกวียน ณ ที่ใกล้ประตู ด้าน ทิศทักษิณ ตรัสบอกว่า บ้านของตาอยู่ ข้างหน้า แต่แม่จงเข้าไปสู่นครนี้ ตรัสคัง นี้แล้วเสด็จไปเหมือน ไปข้างหน้าได้หาย ตัวไปยังที่ประทับของพระองค์ ส่วนพระ เทวีก็ประทับนั่งอยู่ที่ศาลาแห่งหนึ่ง</p>	<p>ครั้งนั้น ท้าวสักกเทวราชทรงขับเกวียน ถึงแม่น้ำแห่งหนึ่งไกลราวสามสิโยชน์ (145 กิโลเมตร) จึงปลุกพระเทวีแล้วตรัส ว่า : “แม่จงลงจากเกวียนนี้ อานน้ำในแม่น้ำ จงนุ่งห่มผ้าคู่หนึ่ง ที่วางอยู่เหนือ ศรีษะนั้น จงหยิบของกินที่มีอยู่ภายใน เกวียนนั้นมากินเถิด” พระเทวีทรงทำ ตามอย่างนั้น แล้วบรรทมต่อไปอีก ก็ถึง นครกาลจัมปาละในเวลาเย็น ทอดพระ เนตรเห็นประคุด หอรบ และกำแพงพระ นคร จึงตรัสถามท้าวสักกะว่า : “ข้าแต่พ่อ เมืองนี้ชื่ออะไร” ท้าวสักกะตรัสตอบว่า : “นครกาลจัมปาละแม่” พระเทวีตรัสค้ำว่า “พุดอะไรพ่อ นคร กาลจัมปาละอยู่ห่างจากนครของพวกเรา ถึงหกสิโยชน์มิใช่หรือ” “ท้าวสักกะตรัส ว่า “ถูกแล้วแม่ แต่คำรู้จักหนทางตรง” ครั้งนั้นท้าวสักกเทวราชให้พระเทวีลง จาก ณ ที่ใกล้ประตูด้านทิศทักษิณ ตรัส บอกว่า : “บ้านของตาอยู่ข้างหน้า แต่แม่ จงเข้าไปสู่นครนี้” ตรัสคังนี้แล้ว เสด็จไป เหมือนไปข้างหน้าได้หายตัวไปยังที่ ประทับของพระองค์ ส่วนพระเทวีก็ ประทับอยู่ที่ศาลาแห่งหนึ่ง</p>
17	พระกุมารทูลว่า ข้าแต่พระมารดาขอพระ	พระกุมารทูลว่า : “ข้าแต่พระมารดา ขอ

<p>มารดาจงประทานทรัพย์นั้นกึ่งหนึ่ง แก่ หม่อมฉัน จะเอาไปเมืองสุวรรณภูมิ นำ ทรัพย์เป็นอันมากมาแล้วเอาราชสมบัติ ซึ่งเป็นของพระบิดาทูลดังนี้แล้ว ให้พระ มารดาประทานทรัพย์กึ่งหนึ่ง จำหน่าย ออกเป็นสินค้าแล้วให้ฉันขึ้นเรือ พร้อมกับ พวกพณิชที่จะเดินทางไปสุวรรณภูมิ แล้วกลับมาถวายบังคมลาพระมารดา ทูล ว่า ข้าแต่พระมารดา หม่อมฉันจักไป เมืองสุวรรณภูมิ พระนางศรีสวามี ลูกรัก ขึ้นชื่อว่ามหาสมุทร สำเร็จประโยชน์ น้อยมีอันตรายน้อย อย่าไปเลย ทรัพย์ ของพ่อมีมากพอประโยชน์ เอาราช สมบัติแล้ว พระกุมารทูลว่า หม่อมฉันจัก ไปแท้จริง ทูลลาพระมารดาถวายบังคม กระทำประทักษิณ แล้วออกไปขึ้นเรือ ในวันนั้นได้เกิดพระ โรคขึ้นในพระศรีระ ของพระเจ้าโปลกนคราษ บรรทมแล้ว เสด็จลุกขึ้นอีกไม่ได้</p>	<p>พระมารดาจงประทานทรัพย์นั้นกึ่งหนึ่ง แก่หม่อมฉัน จะไปเมืองสุวรรณภูมินำ ทรัพย์เป็นอันมากมา แล้วเอาราชสมบัติ ซึ่งเป็นของพระบิดา” ทูลดังนี้แล้ว ให้ พระมารดาประทานทรัพย์กึ่งหนึ่ง จำหน่ายออกเป็นสินค้าแล้วให้ฉันขึ้นเรือ พร้อมกับ พวกพณิชที่จะเดินทางไป สุวรรณภูมิ แล้วกลับมาถวายบังคมลา พระมารดา ทูลว่า : “ข้าแต่พระมารดา หม่อมฉันจักไปเมืองสุวรรณภูมิ” พระ นางศรีสวามีห้ามว่า : “ลูกรัก ชื่อว่า มหาสมุทรสำเร็จประโยชน์น้อย มี อันตรายน้อยอย่าไปเลย ทรัพย์ของพ่อมี มากพอประโยชน์ เอาราชสมบัติแล้ว” พระกุมารทูลว่า : “หม่อมฉันจักไปแท้ จริง” ทูลลาพระมารดา ถวายบังคม กระทำประทักษิณแล้วออกไปขึ้นเรือ ใน วันนั้นได้เกิดพระ โรคขึ้นในพระศรีระ ของพระเจ้าโปลกนคราษบรรทมแล้วเสด็จ ลุกขึ้นอีกไม่ได้ พยากรณ์ สำหรับออก เดินทาง จากเมืองจัมปาในวันที่ 20 เมษายน ไปสุวรรณภูมิโดยสวัสดิภาพ พยากรณ์ว่าจะบรรลุที่หมายอันเลิศอย่าง ไม่คาดฝัน แม้จะล่าช้าไปบ้าง และต้องฝ่า อันตรายนานัปการ</p>
--	--

4. ตัดทอนเนื้อหาคำออก ทั้งหมด 2 ครั้ง ได้แก่ตอน 29,30

ตัวอย่างแสดงวิธีการตัดทอนเนื้อหาคำออก แสดงได้ดังต่อไปนี้

ตอน	พระมหากษัตริย์พระไตรปิฎก	พระมหากษัตริย์พระราชนิพนธ์
30	<p>พระราชโอรสโปรดให้เชิญพระมารดาและพราหมณ์มาแต่กาลจัมปาจนคร ทรงทำสักการะสมโภชเป็นการใหญ่ เมื่อพระมหาสัตว์ทรงดำรงอยู่ในราชสมบัติ ในกาลเมื่อพระองค์ยังทรงเป็นครุณราชกุมาร ชาววิเทหรัฐทั้งสี่นีกเริกกัน เพื่อจะได้เห็นพระองค์ ด้วยคิดว่า พระราชโอรสพระเจ้าอริชชนกราช ทรงพระนามว่า มหาชนกราช ครองราชสมบัติเป็นพระราชผู้บัณฑิต เฉลียวฉลาดในอุบาย เราทั้งหลายจักเห็นพระองค์ แต่นั้นมา ชนเป็นอันมากพร้อมกันนำเครื่องบรรณาการถวาย มีมหรสพใหญ่ในพระนคร ลาดเครื่องลาดที่ทำด้วยฝีมือเป็นต้น ในพระราชนิเวศ ห้อยพวงหอมของหอม พวงดอกไม้เป็นต้น ไปรยปรายข้าวดอก ทำเครื่องอุปกรณ์ดอกไม้ เครื่องอบรูป และเครื่องหอ: จัดตั้งไว้ซึ่งน้ำและโภชนาหารมีประการต่าง ๆ ในภาชนะเงิน ภาชนะทองคำ เพื่อเป็นเครื่องราชบรรณาการถวายพระมหาสัตว์เจ้า ยืนแวดล้อมอยู่ในที่นั้น ๆ หม่อมมาตย์เฝ้าอยู่ ณ ปรำหนึ่ง หม่อมพราหมณ์เฝ้าอยู่ ณ ปรำหนึ่ง หม่อมเศรษฐีเป็นต้น ปรำหนึ่ง เหล่านางสนมทรงรูปโฉม ปรำหนึ่ง ฝ่ายพราหมณ์ทั้งหลายก็พร้อมกันสาธยายมนต์ เพื่ออำนาจสวัสดิ เหล่าผู้ชำนาญการขับร้องเป็นต้น ก็พร้อมกันร้อง ถวายชัยมงคลก้อง เหล่าผู้ชำนาญการขับร้องเป็นต้นก็พร้อมกันขับเพลงถวายอยู่ อึงมี่ ชนทั้งหลายก็บรรเลงดนตรีเป็นร้อย</p>	<p>ต่อมาพระราชโอรสโปรดให้เชิญพระมารดาและพราหมณ์มาแต่กาลจัมปาจนคร ทรงทำสักการะสมโภชเป็นการใหญ่ มหาชนชาววิเทหรัฐทั้งสี่นีกเริกกัน เฉลียวฉลาดด้วยมหรสพดนตรี พระมหาสัตว์ประทับ ณ พระราชอาสน์ทอดพระเนตรอยู่ ก็ทรงอนุสรณ์ถึงความพยายามที่พระองค์ได้ทรงทำในมหาสมุทร เมื่อท้าวเธอทรงอนุสรณ์ถึงความพยายามเช่นนั้นแล้ว จึงทรงมนสิการว่า ชื่อว่าความเพียรในมหาสมุทร เราจักไม่ได้สมบัตินี้ เมื่อทรงอนุสรณ์ถึงความเพียรนั้น ก็เกิดปีติโสมนัสซาบซ่าน จึงทรงเปล่งพระอุทานด้วยกำลังพระปิติว่า ตรัสว่า : ...สิ่งที่มีได้คิดไว้ จะมีก็ได้ สิ่งที่ได้คิดไว้จะพินาศไปก็ได้ โภคะทั้งหลายของหญิงก็ตาม ของชายก็ตาม มิได้สำเร็จด้วยเพียงคิดเท่านั้น</p>

ๆ อย่างอยู่ครามครัน พระราชานิเวศวัง
สถาน ก็บันลือลั่นสนั่นศัพท์สำเนียงเป็น
เสียงเดียวกัน ปานท้องมหาสมุทรถูกลม
พัดมาแต่ขุนเขาคุณครรพิศฟาดแล้วฉะนั้น
สถานที่ซึ่งพระมหาสัตว์ ทอดพระเนตร
แล้วๆ ก็กัมปนาทหวั่นไหว

พระมหาสัตว์ประทับ ณ พระราชาสน์
ภายใต้พระมหาเศวตฉัตรทอดพระเนตร
สิริวิลาสอันใหญ่เพียงดั่งสิริของท้าวสักก
เทวราช ก็ทรงอนุสรณ์ถึงความพยายาม ที่
พระองค์ได้ทรงทำในมหาสมุทร เมื่อท้าว
เธอทรงอนุสรณ์ถึงความพยายามเช่นนี้
แล้ว จึงทรงมนสิการว่า ชื่อว่าความเพียร
ควรทำแท้ถ้าเราไม่ได้ทำความเพียรใน
มหาสมุทร เราจักไม่ได้สมบัตินี้ เมื่อทรง
อนุสรณ์ถึงความเพียรนั้น ก็เกิดพระปิติ
โสมนัสซาบซ่าน จึงทรงเปล่งพระอุทาน
ด้วยกำลังพระปิติ ครัสว่า

(450) บุรุษผู้เป็นบัณฑิตพึงหวังเข้าไว้
ไม่พึงเมื่อหน่ายเราเห็นการเป็นพระราชา
สมปรารถนาแก่ตน บุรุษผู้เป็นบัณฑิตพึง
หวังไว้ว่า ไม่พึงเมื่อหน่าย เราเห็นตัว
ท่านจากน้ำขึ้นสู่บก บุรุษผู้เป็นบัณฑิตจึง
พยายามเรื่อยไปไม่พึงเมื่อหน่าย เราเห็น
การเป็นพระราชาสมปรารถนาแก่ตน
บุรุษผู้เป็นบัณฑิตพึงพยายามเรื่อยไป ไม่
พึงเมื่อหน่าย เราเห็นตัวท่านจากน้ำขึ้นสู่
บก นรชนผู้มีปัญญาแม้ใกล้ถึงทุกข์แล้ว ก็
ไม่พึงตัดความหวังที่จะถึงความสุข จริง
อยู่ คนเป็นอันมากถูกทุกข์ กระทบ
กระทั้ง ก็ทำสิ่งที่ไม่มีประโยชน์ ถูกสุข
กระทบกระทั้งก็ทำสิ่งที่มีความประโยชน์ คน

	<p>เหล่านั้น ไม่ตรีถึงข้อความนี้จึงถึงความตาย สิ่งที่มีได้คิดไว้ จะมีก็ได้ สิ่งที่มีได้คิดไว้ จะพินาศไปก็ได้ โภคะทั้งหลายของหญิงก็ตาม ของชายก็ตาม มิได้สำเร็จด้วยเพียงคิดเท่านั้น</p> <p>(บรรดาบทบาตี แล้วแปล)</p>	
--	--	--

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจำนวนบทกับจำนวนวิธีการใช้ (รวมวิธีการย่อยด้วย) โดยเรียงจากจำนวนวิธีการน้อยครั้งไปหามากครั้ง จะพบว่า

จำนวนตอนที่ใช่ 1 วิธีการมี 9 ตอน ได้แก่ ตอน 1,6,7,8,11,13,17,29,30

จำนวนตอนที่ใช่ 2 วิธีการมี 1 ตอน ได้แก่ ตอน 18

จำนวนตอนที่ใช่ 3 วิธีการมี 3 ตอน ได้แก่ ตอน 2,4,5

จำนวนตอนที่ใช่ 4 วิธีการมี 1 ตอน ได้แก่ ตอน 3

ลักษณะของเนื้อหาที่แตกต่างกัน (คัดแปลง)

เมื่อพิจารณาเนื้อหาที่แตกต่างกัน (คัดแปลง) ทั้ง 5 ตอน พบว่าลักษณะของเนื้อหาที่แตกต่างกันจะปรากฏตั้งแต่ตอนที่ 27,34,35,36 จนถึงบทที่ 37 ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งลักษณะของเนื้อหาที่แตกต่างกันออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. มีการคัดแปลงเนื้อหาเพิ่มเติมเข้าไป

2. เปลี่ยนเนื้อหา

จากการพิจารณาลักษณะขององค์ประกอบเนื้อหาที่แตกต่างกันในพระมหาชนกทั้ง 2 ฉบับทั้งสิ้น 5 ตอนพบว่า มีองค์ประกอบ 2 ประการที่ทำให้เนื้อหาไม่เหมือนกันคือ การใช้วิธีคัดแปลงเนื้อหาเพิ่มเติมเข้าไปรวม 1 ตอน (20%) และการใช้วิธีเปลี่ยนเนื้อหา รวม 4 ตอน (80%)

ตัวอย่างแสดงถึงวิธีคัดแปลงเนื้อหาเพิ่มเติม

ตอน	พระมหาชนกฉบับพระไตรปิฎก	พระมหาชนกฉบับพระราชนิพนธ์
27	<p>ก็แล ครั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว นางมณีเมขลาได้ถามว่า ข้าแต่ท่านบัณฑิตผู้มีความบากบั่นมาก ข้าพเจ้าจักนำท่านไปที่ไหน เมื่อพระมหาสัตว์ตรัสว่า มิถิลานคร นางจึงอุ้มพระมหาสัตว์ขึ้น คุณคนยกกำดอกไม้ ใช้แขนทั้ง</p>	<p>ก็แล ครั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว นางมณีเมขลาได้ถามว่า : “ข้าแต่ท่านบัณฑิตผู้มีความบากบั่นมาก ข้าพเจ้าจักนำท่านไปที่ไหน” เมื่อพระมหาสัตว์ตรัสว่า : “มิถิลานคร” นางจึงอุ้มพระมหาสัตว์ขึ้น คุณคนยกกำดอกไม้ ใช้</p>

<p>สองประคองให้นอนแนบทรง พาเหาะไปในอากาศ เหมือนคนอุ้มลูกรักฉะนั้น พระมหาสัตว์มีศรีระเศร้ามองด้วยน้ำเค็มตลอดเจ็ดวัน ได้สัมผัสพิภพผัสสะก็บรรทมหลับ ลำดับนั้น นางมณีเมฆลानำพระมหาสัตว์ถึงมิลินทร ให้บรรทมโดยเบื้องขวาบนแผ่นศิลอันเป็นมงคลในสวนมะม่วง มอบให้หมู่เทพเจ้าในสวนคอยอารักขาพระมหาสัตว์แล้วไปอยู่ที่อยู่ของคน</p>	<p>แขนทั้งสองประคองให้นอนแนบทรง พาเหาะไปในอากาศ เหมือนคนอุ้มลูกรักฉะนั้น พร้อมกันนั้น เทวดาก็ได้กล่าวอดิเรกคาถาว่า : ข้าแต่บัณฑิต วาจาอันมีปาฏิหาริย์มิบังควรหายไป ในอากาศ ท่านต้องให้สาธุชนได้รับพรแห่งโพธิญาณจากโอษฐ์ของท่าน ถึงกาลอันสมควร ท่านจงตั้งสถาบันการศึกษาให้ชื่อว่า โพธิยาลัยมหาวิชาลัย ในกาลนั้นท่านจึงจะสำเร็จกิจที่แท้ คำว่า โพธิยาลัย หมายความว่า ที่อาศัยแห่งแสงสว่าง คำว่า มหาวิชาลัย หมายความว่า ที่อาศัยแห่งความรู้อันยิ่งใหญ่ พระมหาสัตว์มีศรีระเศร้ามองด้วยน้ำเค็มตลอดเจ็ดวัน ได้สัมผัสพิภพผัสสะก็บรรทมหลับ ลำดับนั้น นางมณีเมฆลानำพระมหาสัตว์ถึง มิลินทร ให้บรรทมโดยเบื้องขวาบนแผ่นศิลอันเป็นมงคลในสวนมะม่วง มอบให้หมู่เทพเจ้าในสวนคอยอารักขาพระมหาสัตว์แล้วไปอยู่ที่อยู่ของคน</p>
---	--

ตัวอย่าง การใช้วิธีเปลี่ยนเนื้อหา

ตอน	พระมหากษัตริย์พระไตรปิฎก	พระมหากษัตริย์พระราชนิพนธ์
37	<p>พระนางได้ฟังพระดำรัสของพระมหาสัตว์แล้วตรัสว่า จำเดิมแต่ฉันไปเราจะไม่ได้อยู่ร่วมกับพระมหากษัตริย์นรินทรราชอีก พระนางไม่อาจจะกลั้นโศกเศร้า ก็ซ่อนทรงด้วยด้วยพระหัตถ์ทั้งสอง ทรงปริเทวนาทรงทราบว่าการรำไรอยู่เป็นอันมากถึงวิสัยวิญญูภาพล้มลงที่หนทางใหญ่ พระมหาสัตว์ทรงทราบ ว่า พระนางวิสัยวิญญูภาพก็สาวพระบาทเสด็จเข้าสู่ป่า ขณะนั้น หม่อมมาตย์มาสรง</p>	<p>พระราชาตรัสต่อ : “เมื่อนางมณีเมฆลาอุ้มเราขึ้นจากทะเล นางกล่าวว่า : “ท่านต้องให้สาธุชนได้รับพระแห่งโพธิญาณจากโอษฐ์ของท่าน ถึงกาลอันสมควรท่านจงตั้งมหาวิชาลัย” คราวนั้นเราเศร้ามองด้วยน้ำเค็มตลอดเจ็ดวัน จึงฟังว่า เราสมควรตั้งชื่อสถาบันตามปูซึ่งชาวสุวรรณภูมิเรียกว่า “ปูทะเล” บัดนี้เราถึงเลสงสัยว่าถูกต้องหรือไม่ ท่านอาจารย์ทศปาโมกษ์จงเผยมนสิการ”</p>

<p>พระสรีระแห่งพระนางนั้น ช่วยกันถวายเป็นงานที่พระหัตถ์และพระบาท พระนางได้สติเสด็จลุกขึ้นตรัสถามว่า พระราชาเสด็จไปข้างไหน หม่อมมาตย์ย่อนทูลถามว่าพระแม่เจ้าก็ไม่ทรงทราบดอกหรือ พระนางตรัสให้เที่ยวค้นหา พวกนั้นพากันวิ่งไปข้างโน้นบ้าง ข้างนี้บ้าง ก็ไม่พบพระราชา พระนางทรงปริเทวนาการมากมาย แล้วให้สร้างพระเจดีย์ตรงที่พระราชาประทับยืน บูชาด้วยของหอมและดอกไม้เป็นคัน แล้วเสด็จกลับกรุงมิลิตา ฝ่ายมหาสัตว์เสด็จเข้าป่าหิมวันต์ ทำอภิญญาและสมาบัติให้เกิดภายในเจ็ดวัน มิได้เสด็จมาสู่ถิ่นมนุษย์อีก ฝ่ายพระนางสืวลีเสด็จกลับแล้วโปรดให้สร้างพระเจดีย์หลายองค์ ณ ที่ที่พระมหาสัตว์ตรัสกับช่างศร ตรัสกะนางกุมารี เสวยเนื้อที่สุนัขทั้ง ตรัสกับมิดาซินคาบส และตรัสกับนารทคาบส ทุกคำบาลแล้ว บูชาด้วยของหอมและดอกไม้เป็นคัน ทรงแวดล้อมไปด้วยเสนางคนิกร ภายหลังเสด็จไปถึงมิลิตานครทรงอภิเษกพระราชโอรส ณ พระราชอุทยานนั้นทรงทำกสิณบรกรรมก็ได้บรรลุลุณาม ไม่เสื่อมจากฉาน เป็นผู้มีพระพรหมโลกเป็นไปในเบื้องหน้าในที่สุดแห่งพระชนมายุฝ่ายพระมหาสัตว์ก็ไม่เสื่อมจากฉาน ได้เข้าถึงพรหมโลกเหมือนกัน</p>	<p>พราหมณ์สนองพระราชโองการว่า : “พระราชอาณานิพนธ์เกล้า เทวดาน่าจะได้กล่าวว่ “โพธิยาลัย” อันเป็นนามของสถาบันฤษีคัคคนที่วัดพระเชตุพน ในเทวมหานครเมืองสุวรรณภูมิ แต่หากจะเรียกว่า “ปุทธะเลียมหาวิชาลัย” ก็น่าจะเหมาะสมเหมือนกัน” พระราชาตรัสว่า : “เป็นพระคุณของท่านอาจารย์เราแน่ใจว่าถึงกาลที่จะตั้งสถาบันแล้วเป็นสัจจะว่าควรตั้งมานานแล้ว เหตุการณ์ในวันนี้แสดงความจำเป็น นับแต่อุปราจนถึงคนรักษาช่างคนรักษาม้าและนับแต่คนรักษาม้าจนถึงอุปราจและโดยเฉพาะเหล่าอมาตย์ ล้วนจารึกในโมหภูมิทั้งนั้น พวกนี้ขาดทั้งความรู้วิชาการทั้งความรู้ทั่วไป คือความสำนึกธรรมดา : พวกนี้ไม่รู้แม้แต่ประโยชน์ส่วนตน พวกนี้ชอบผลมะม่วง แต่ก็ทำลายต้นมะม่วง พราหมณ์มหาศาลเห็นฟ้องกับพระราชดำริ และกล่าวว่า : พระราชาผู้เป็นบัณฑิต ข้าพระองค์ยังมีศิษย์ที่ตีไว้ในใจได้ และจะประดิษฐาน “ปุทธะเลียมหาวิชาลัย” ได้แน่นอน มิถิลา ยังไม่สิ้นคนดี</p>
--	---

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในปัญหานำวิจัยข้อที่ 2 ผู้วิจัยสรุปได้ว่า เมื่อเปรียบเทียบเนื้อหาของพระมหากษัตริย์จากฉบับพระไตรปิฎกและพระมหากษัตริย์จากฉบับพระราชนิพนธ์แล้ว จะพบว่าความแตกต่างเนื่องมาจากสาเหตุ 2 ประการ คือ

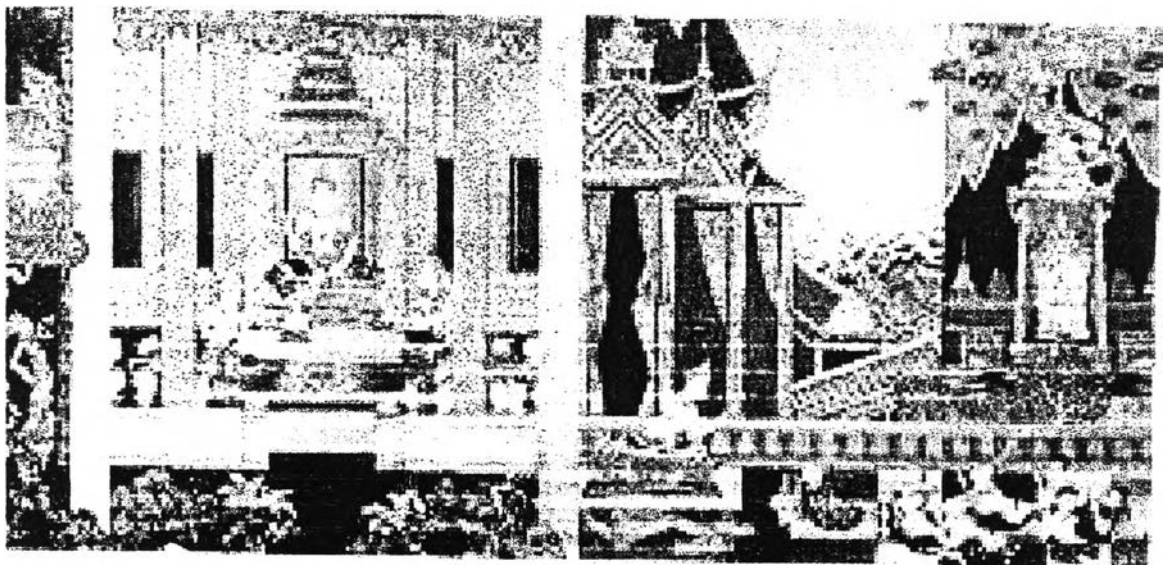
1. แตกต่างเพราะสารของเรื่องเปลี่ยนไป
2. แตกต่างเพราะกลวิธีนำเสนอที่ปรับเปลี่ยนให้เข้าใจง่ายขึ้น

ปัญหานำวิจัยข้อที่ 3

การสื่อความหมายที่มากับรูปแบบ และเนื้อหา จากภาพที่ใช้ประกอบในพระมหาชนจาก 8 ศิลปิน และภาพประกอบในพระมหาชนฉบับการ์ตูน สื่อความหมายอะไรบ้าง

ภาพที่ 1 ภาพประกอบในบทที่ 1

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ ปัญญา วิจิตรนสาร

ในภาพนี้เป็นลักษณะของการเปิดเรื่องด้วยการบรรยายสภาพบ้านเมือง ด้วยการสื่อความหมายจากภาพท้องพระโรงของกรุงมิลิตา แคว้นวิเทหะ ส่วนทางด้านขวามือเป็นการสื่อความหมายจากภาพพิธีสวรดคของพระมหาชนกราช ซึ่งภาพที่ประกอบในบทนี้จะเป็นการเล่าเรื่องราวตามเนื้อหาลำดับภาพให้ต่อเนื่องกันเป็นเรื่องเป็นราวด้วยวิธีการใช้เส้นสีเทาตามแบบการวาดรูปไทยประเพณี แต่ได้มีการผสมผสานวิธีแบบสมัยใหม่ด้วยการแบ่งองค์ประกอบของเรื่องจากการเล่นน้ำหนักของสีเพื่อแบ่งเหตุการณ์ให้รูปออกมาต่อเนื่อง แม้จะเป็นคนละเหตุการณ์ ซึ่งการนำเสนอเช่นนี้จะทำให้ดูเป็นระเบียบสง่างามให้สมกับเป็นฉากแรกของเรื่อง และของหนังสือพระราชนิพนธ์เล่มนี้

“ฉากแรก ๆ อาจจะยากเพราะเนื้อหาตอนแรก ๆ ไม่ค่อยน่าสนใจมากเพราะเป็นอรัรมบทเป็นการเปิดเรื่อง ก็เลยคิดว่าวิธีการเขียนแรก ๆ เป็นการเปิดฉากผมจึงพยายามจะวางรูปทรง เรื่อง

ราวที่มันดูสว่างและค่อนข้างที่จะสงบนิ่ง"ไม่มีความรู้สึกเคลื่อนไหวเท่าไร ประกอบกับภาพเป็นการแสดงถึงฉากในห้องพระโรง แล้วยังมีฉากแสดงถึงพระราชพิธีพระเพลิงของสมเด็จพระมหาชนกอีกผมจึงต้องลำดับภาพให้ต่อเนื่องกัน ในภาพจะต้องสามารถแสดงถึงบรรยากาศในห้องพระโรง และบรรยากาศที่อยู่ภายนอก การแบ่งเรื่องถ้าเป็นของโบราณใช้เส้นสีเทาเป็นตัวกำหนดในการแบ่งเรื่องข้างนอกกับสถานที่ข้างใน สำหรับผมนอกจากใช้เส้นสีเทาแล้ว ยังใช้วิธีแบ่งองค์ประกอบของเรื่องให้เห็นสีให้เห็นน้ำหนักเพื่อแบ่งเหตุการณ์ออกมาให้เป็นรูปต่อเนื่อง แต่ว่าคนละเหตุการณ์ วิธีการนี้จะวางภาพให้ดูเป็นระเบียบ สว่าง ให้สมกับเป็นฉากแรกที่เปิดห้องพระโรง" (ปัญญา วิจินธนสาร, สัมภาษณ์ , 12 กุมภาพันธ์ 2545)

ในภาพจะมีการสื่อความหมายโดยการใช้สีอยู่ 2 ลักษณะคือ การใช้สีทอง สีสว่าง แทนความสว่าง หรือการเฉลิมฉลอง และมีการใช้สีดำ สีทึบ แสดงถึงความหดหู โศกเศร้า

“ตอนที่พยายามให้ Concept ในภาพมันควรจะแสดงให้คนดูรู้สึกเหมือนเป็นการเปิดห้องพระโรง ต้องใช้สีแสดงถึงความสว่าง ความวิจิตร ความละเอียดอ่อน แสดงให้เห็นถึงลักษณะงานศิลปะของไทย ในขณะเดียวกัน ภาพพระราชพิธีถวายพระเพลิง ซึ่งน่าเป็นเรื่องของความสูญเสียหรือความเศร้าสร้อย ผมอาจจะให้ Background ที่มันดูหนัก ดูทึบ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องสื่อถึงความถึง ความสว่าง หรือว่าเฉลิมฉลองที่พระองค์น่าจะไปอยู่ในภาพที่สูงขึ้นจากเดิมที่เคยเป็นกษัตริย์” (ปัญญา วิจินธนสาร , สัมภาษณ์ , 12 กุมภาพันธ์ 2545)

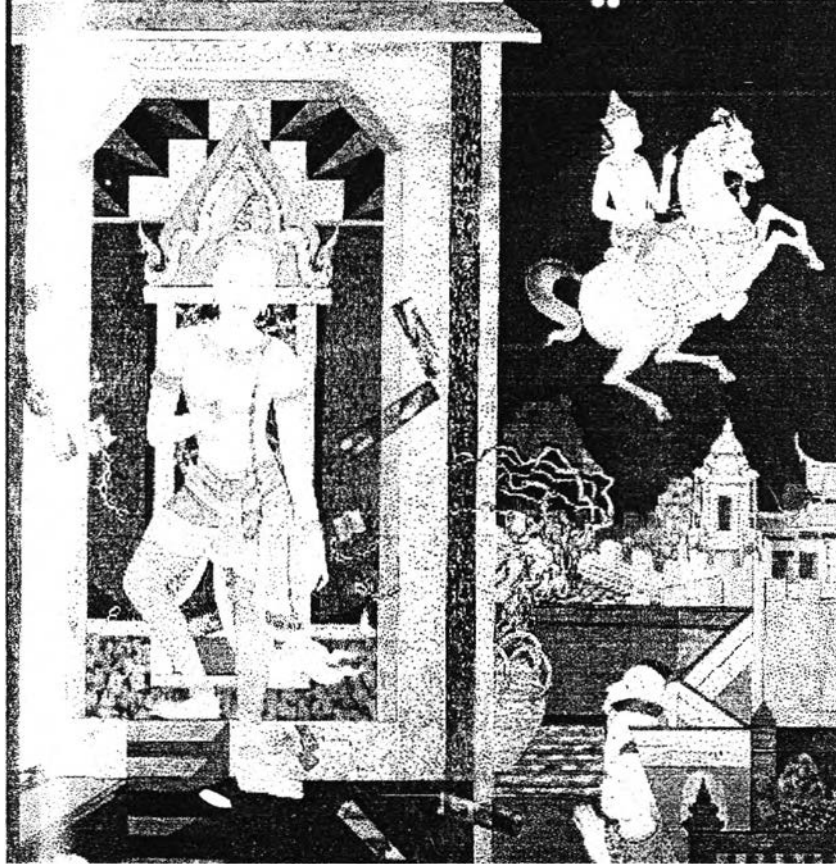
นอกจากนี้แล้วศิลปินยังใช้เส้นที่มีลักษณะของการใช้เส้นดั่งกับเส้นนอนเป็นหลัก เพื่อต้องการให้ภาพดูเรียบง่าย นิ่งแต่สว่างมากขึ้น

“ผมศึกษาภาพจากจิตรกรรมฝาผนัง ผมต้องการจะวาดตอนนี้ให้ดูเรียบง่าย หรือว่าดูสว่างมากขึ้น โดยเน้นเส้นดั่งกับเส้นนอนเป็นหลักในภาพ” (ปัญญา วิจินธนสาร , สัมภาษณ์ , 12 กุมภาพันธ์ , 2545)

ภาพประกอบในบทที่ 2

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ

ปัญญา วิจินธนสาร

ภาพประกอบในบทนี้ เป็นภาพตอนที่พระโปลชนกถูกจองจำ แต่ด้วยความบริสุทธิ์ เมื่อพระโปลชนกตั้งสัตยาธิษฐาน เครื่องจองจำจึงหลุดออก พระโปลชนกเสด็จออกไปชายแดนแห่งหนึ่ง ประชาชนจำพระองค์ได้จึงได้บารุงพระโปลชนกเป็นอย่างดี ซึ่งภาพที่ปรากฏก็จะเป็นการเล่าเรื่องทั้งหมด ด้วยจัดองค์ประกอบในอยู่ภาพเดียว ตามแบบฉบับของการวาดภาพไทยประเพณี ซึ่งด้านซ้ายของภาพจะสื่อความหมายตอนที่เครื่องจองจำหลุดออก ส่วนทางด้านขวาด้านบน เป็นการสื่อความหมายจากภาพที่พระโปลชนกสามารถหนีไปได้ ส่วนภาพทางด้านขวาล่างก็เป็นภาพของประชาชนที่แซ่ซ้องสดุดี

ในภาพนี้จะมีการใช้สีตัดกันระหว่างสีในคฤหาสน์ที่พระโพลชนกถูกจองจำ จะเป็น สีทอง สีสว่าง ในขณะที่เหตุการณ์ภายนอกจะเป็นสีหนัก สีที่ให้ความมืด คล้าย ๆ กับเหตุการณ์เป็นตอน กลางคืน การใช้สีลักษณะเช่นนี้เป็นการสื่อความหมายที่ตรงกันข้ามระหว่างความดีและความชั่ว

“ผมพยายามให้เหตุการณ์มองดูเป็นช่วงกลางคืน แตกต่างในท้องพระโรงที่ดูสว่างไสว ดูถึงการ จึงใช้สีที่ค่อนข้างตัดกัน สีทองหรือที่ให้ความรู้สึกสว่างกับสีที่หนัก สีที่ให้ความมืด เป็นการสื่อความหมายอย่างหนึ่ง” (ปัญญา วิจินธนสาร , สัมภาษณ์ , 12 กุมภาพันธ์ 2545)

ท่าทางของพระโพลชนกกับโช่ตรวนที่หลุดลอย เป็นการสื่อความหมาย ผ่านท่าทางของพระโพลชนก ดูสงบนิ่ง สง่างามไม่กลัวเกรง อีกทั้งยังมีลีลาเหมือนพระพุทธรูป หมายถึงผู้มีสติปัญญาและบริสุทธิ์จึงไม่จำเป็นต้องกลัวเกรง ขณะเดียวกันโช่ตรวนที่หลุดลอย ก็สื่อความหมายถึงความชั่วร้ายต่าง ๆ ที่ไม่สามารถทำอันตรายแก่ผู้บริสุทธิ์ได้

“ผมได้พยายามใช้ท่าทาง ก็มีส่วนที่ได้แบบอย่างมาจากเทวรูป หรือพระพุทธรูปในลักษณะที่ดูสงบนิ่ง ที่ดูรู้สึกใช้สมาธิหรือมีความแน่วแน่ในพระทัยถึงความบริสุทธิ์ใจของตัวเอง ดังนั้นภาพจะแสดงพลังกำลังเหมือนฮีโร่ควิลิสซึ่งสามารถทำให้โช่ตรวนหลุดเหมือนแค่นั้นเชื่อมั่นในความดีทำให้หลุดพ้นสิ่งชั่วร้ายทั้งปวง” (ปัญญา วิจินธนสาร , สัมภาษณ์ , 12 กุมภาพันธ์ 2545)

ในภาพประกอบบทนี้ จะแสดงภาพต่าง ๆ ในลักษณะกึ่งสมจริงกึ่งจินตนาการ เช่นตอนที่พระโพลชนกหลบหนีด้วยการจี้มาจะเป็นในลักษณะของการเหาะหนีไปในอากาศ เป็นต้น ซึ่งการแสดงภาพในลักษณะเช่นนี้ เป็นการสื่อความหมายว่าความดี ความบริสุทธิ์ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ความรู้สึก ไม่ใช่เรื่องของรูปธรรม จึงไม่สามารถจะสื่อออกมาด้วยภาพแบบสมจริงได้

“ผมพยายามเขียนเล่าเรื่องให้ดูเป็นกึ่ง ๆ จินตนาการกึ่งสมจริง ให้ผสมผสานอยู่ในเรื่องแม้กระทั่งตอนที่ ทรงหนีไปผมก็จะเขียนให้เหมือนม้าที่มันเหาะแต่จริง ๆ อาจจะได้เหาะอะไร แต่วิธีการที่เขียนลำดับเล่าเรื่องอยู่ในเหตุการณ์ ตอนที่ท่านทรงหลุดจากโช่ตรวน และทรงหนีออกจากพระราชวัง ผมพยายามเน้นให้เห็นถึงเรื่องของจินตนาการ ความรู้สึกที่แสดงออกถึงคุณค่าทางจิตใจมากกว่าเล่าเรื่องให้เห็นสมจริงที่อยู่ในเหตุการณ์นั้น ๆ คุณความดีอาจเหตุการณ์ที่เราไม่สามารถแสดงออกตามความเป็นจริงก็เป็นได้” (ปัญญา วิจินธนสาร , สัมภาษณ์ , 12 กุมภาพันธ์ 2545)

ภาพประกอบในบทที่ 3

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ

ปัญญา วิจิตรนสาร

ภาพที่ประกอบบทนี้ เป็นเนื้อเรื่องตอนที่พระโพลชนกหนีไปตั้งค่าย ซึ่งศิลปินต้องการให้เน้นถึงความยากลำบาก กว่าที่พระองค์จะมาตั้งค่ายได้สำเร็จ ซึ่งจะมีภาพของภูเขาสลับซับซ้อนเป็นพื้นหลังของภาพ ส่วนทางด้านล่างเป็นภาพของการตั้งค่าย ท่ามกลางแมกไม้ผลิบานและหุบเขา โดยให้ภาพออกมาในสีที่สดใส

สีที่ปรากฏในภาพประกอบบทนี้ จะเป็นสีที่ค่อนข้างสดใสมากขึ้น เป็นการสื่อถึงความหวังกำลังใจ ในการที่พระองค์จะกลับไปต่อสู้

“การใช้สี อย่างที่ผมใช้ สีค่อนข้างสดใสมากขึ้น อย่างเช่น การใช้เส้นที่ดูเปิดอ้าและมีการสลับซับซ้อนอะไรต่าง ๆ ผมเน้นให้เห็นถึงพระองค์ทรงมีกำลังใจที่จะกลับไปต่อสู้ สีในช่วงที่เป็น

ค่ายไพร่พลจึงคู่ศตไส สดชื่น รื่นเริง ขณะเดียวกันสีสว่างของภูเขาที่สลัษับซ้อนก็แสดงถึงอุปสรรคที่ผ่านไปด้วยความสำเร็จ” (ปัญญา วิจินธนสาร , สัมภาษณ์ , 12 กุมภาพันธ์ 2545)

นอกจากนี้จะมีการวางตำแหน่งของภาพที่มีการสื่อความหมาย เช่น การจัดตำแหน่งไพร่พลให้อยู่ทางด้านหน้า หรือเป็นในลักษณะของภาพที่มั่นคงกรอบ เป็นการต้องการสื่อความหมายว่าไพร่พลมีจำนวนมากมายกกว่านี้ นอกจากนี้การทิ้งพื้นที่ให้เห็นถึงภูเขาที่สลัษับซ้อนและพื้นที่ผ่านมาเป็นพื้นที่จำนวนมากในตำแหน่งของภาพ เป็นการสื่อความหมายว่า การเดินทางเป็นเรื่องที่ต้องฝ่าฝืนด้วยความยากลำบากและต้องใช้ระยะเวลาานาน แต่ในขณะเดียวกัน ความยากลำบากเหล่านี้ก็เป็นสิ่งที่ฝ่าข้ามมา ผ่านพ้นมาแล้ว แต่อีกด้านหนึ่งก็เป็นสิ่งที่ทำสำหรับวันข้างหน้าในการที่จะต้องเดินกลับไปฝ่าฝืนเพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะ

“การทิ้งพื้นที่ Space ให้เห็นถึง หมายถึงรูปผมจะไม่ลำดับรูปให้เห็นถึงว่ารูปที่สำคัญจะต้องอยู่ตรงกลางของภาพเสมอไป ผมจะลำดับรูปไพร่พลให้อยู่ทางด้านหน้า หรือเขียนผ่านให้ดูเหมือนมั่นคงกรอบ ซึ่งมันอาจจะมีการพลอะไรที่มันสมทบมากกว่านี้ ทิ้งพื้นที่ให้ดูถึงอุปสรรคที่จะไปทำรบกับพระอริราชชนกไม่ใช่เรื่องง่าย” (ปัญญา วิจินธนสาร , สัมภาษณ์ , 12 กุมภาพันธ์ 2545)

ส่วนทางด้านภาพของต้นไม้ที่กำลังผลิบ เป็นการสื่อความหมายถึง ความหวัง กำลังใจ ในการที่รวบรวมกำลังเพื่อที่จะทำรบ

“ต้นไม้ที่เริ่มมีใบผลิบออกมาตรงนี้เป็นลักษณะที่บอกถึงความหวังของพระองค์ที่สามารถพิสูจน์ว่าพระองค์ทรงบริสุทธิ์ใจ หมายถึงว่าพระองค์มีความหวัง” (ปัญญา วิจินธนสาร , สัมภาษณ์ , 12 กุมภาพันธ์ 2545)

ภาพประกอบบทที่ 4

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ

ปัญญา วิจินธนสาร

ภาพประกอบในบทนี้ จุดศูนย์กลางของภาพคือลักษณะท่าทางของการทอดอาลัย ของพระอริกฐชนกและอัศรมเหตีที่สื่อให้เห็นถึงกลางสังหารณ์ว่าจะมีการสูญเสียโดยมีการสั่งเสีย จึงสะท้อนออกมาเป็นลักษณะท่าทางของการทอดอาลัย

“รูปนี้เริ่มนำสัญลักษณ์เข้ามาใช้ เช่น ตอนนี้น่าจะเป็นตอนให้รู้สึกเห็นถึงคล้าย ๆ กลางสังหารณ์หรือบอกถึงการสูญเสีย เหมือนพระอริกฐชนกทรงให้เห็นถึงลักษณะของการทอดอาลัยที่เหมือนสงครามครั้งนี้ท่านออกไปจะต้องสูญเสียหรือจะต้องแพ้ หรือสิ้นพระชนม์ก็ได้ เห็นได้จากความที่ตรัสไว้กับพระนางให้รักษานุตรในครรรภ์ให้ดี” (ปัญญา วิจินธนสาร, สัมภาษณ์ 12 กุมภาพันธ์ 2545)

ทางด้านหลังของภาพสุริยุปราคาสัญลักษณ์สุริยุปราคา เป็นการสื่อความหมายเรื่องล้าง
สังหารที่ไม่ดี ตามขนบความเชื่อของคนไทยว่าจะเกิดเหตุการณ์ที่ไม่ดีตามมา

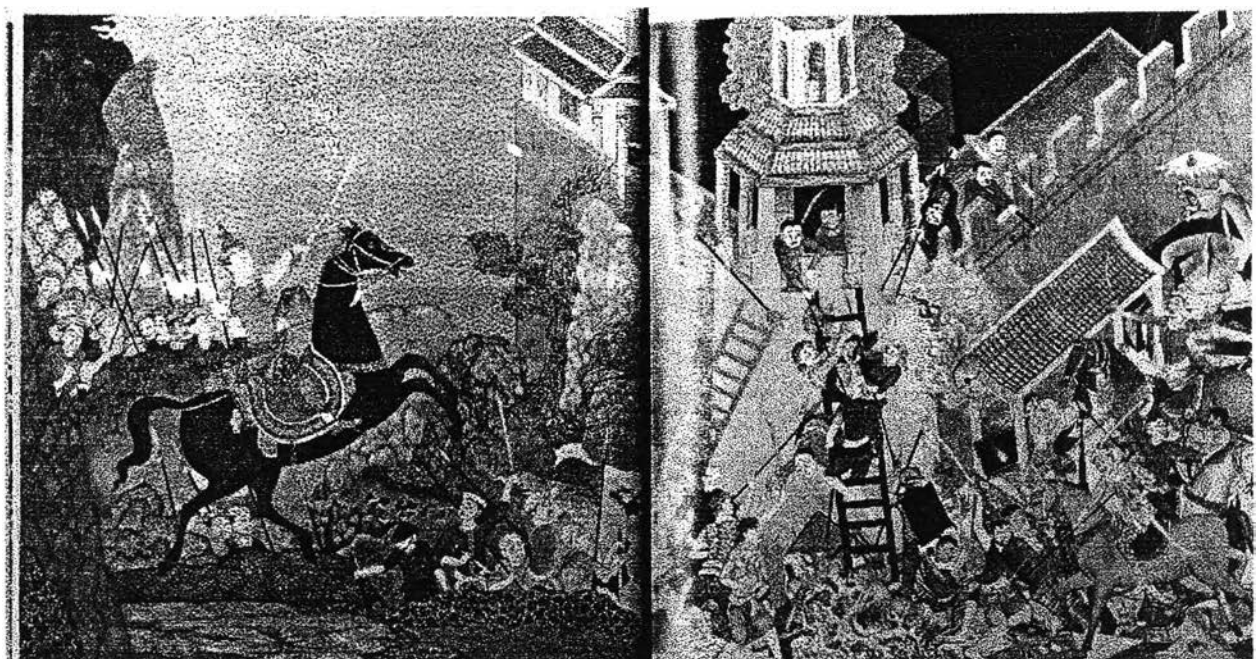
“ตอนนี้ผมใช้สัญลักษณ์ของสุริยุปราคา เข้ามาแทนคล้าย ๆ ใช้เป็นตาสังหารตามความ
เชื่อของคนไทย” (ปัญญา วิจินธนสาร , สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2545)

นอกจากนี้ยังมีการผสมผสานสถาปัตยกรรมในปัจจุบัน โดยการวาดภาพศึกในปัจจุบันสอด
แทรกไปในภาพประกอบลักษณะไทยประเพณี ศิลปินต้องการจะสื่อว่าเหตุการณ์ในเรื่องเป็นสิ่งร่วม
สมัยและสามารถเกิดขึ้นได้ในสภาพสังคมปัจจุบัน

“ผมจะมีศึกที่เป็นสมัยใหม่อย่างเช่นช่วงที่ทำภาพพระราชนิพนธ์มหาชนกนี้ผมก็เขียนภาพ
จิตรกรรมฝาผนังให้ไทยพาณิชย์อยู่ที่สำนักงานใหญ่ คังนั้นผมก็จะดึงเรื่องของพระมหาชนกเข้าไป
อยู่ในนั้นขณะเดียวกันก็ดึงตรงนั้นเข้ามาสัมพันธ์ตรงนี้ ตีกลสมัยใหม่ที่เรานำมาใช้ต้องการสื่อให้เห็น
ถึงเหตุการณ์ ให้เห็นถึงเรื่อง อาจจะไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นในอดีตอย่างเดียว สาระของเรื่องโยงให้เห็น
ถึงความเป็นปัจจุบัน ทุกวันนี้เราสามารถเอาสาระของเรื่องมาใช้ในชีวิตประจำวันได้” (ปัญญา วิจิน
ธนสาร , สัมภาษณ์ 12 กุมภาพันธ์ 2545)

ภาพประกอบบทที่ 5

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ ปัญญา วิจินธนสาร

ในบทที่ 5 นี้จะมีประกอบไปด้วยภาพประกอบ 2 ภาพคือเป็นภาพก่อนและหลังทำสงคราม ซึ่งเป็นภาพที่ต่อเนื่องกันนำมาต่อกันเพื่อใช้สื่อความหมายในบทที่ 5 ในภาพนี้จะเป็นการทำสงครามกันระหว่างพระโปลชนกกับพระอริฏฐชนก ซึ่งกองทัพของพระอริฏฐชนกถูกกองทัพของพระโปลชนก “ตะลุยหันแหลก”

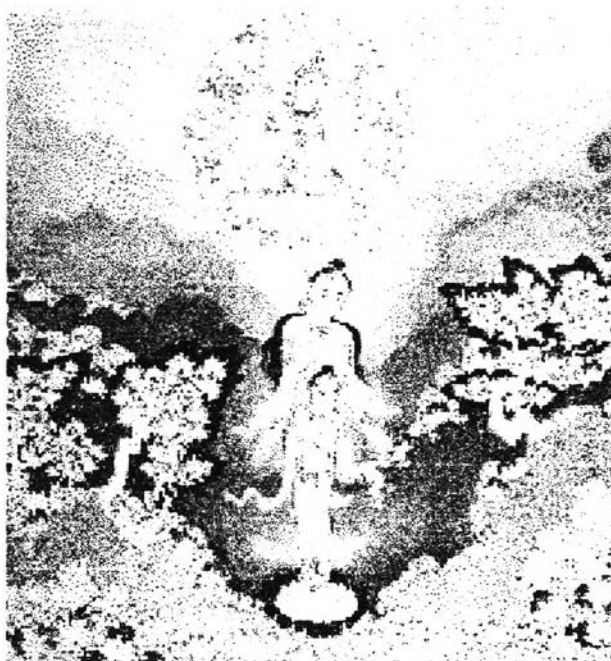
ในภาพประกอบบทนี้จะมีลักษณะของการใช้เทคโนโลยีหลายอย่างที่อยู่ในปัจจุบันแต่ปรากฏอยู่ในภาพซึ่งสื่อความหมายสงครามที่เกิดขึ้นไม่ได้หมายถึงสงครามในพระราชนิพนธ์เรื่องนี้เท่านั้น หากแต่ยังหมายถึงสงครามที่ขยายวงกว้างออกไปด้วย เช่น ประศูทวารบาลที่มีลักษณะเป็นประศูทกลซึ่งแสดงถึงความร่วมสมัย , คอมพิวเตอร์ ที่สื่อได้ถึงสงครามทางอินเทอร์เน็ตจะเห็นว่าเป็นภาพของดาวหาง (ศิลปินบอกว่าเป็นเรื่องร่วมสมัยที่เกิดขึ้นตอนวาดภาพ) , ม้าเกอร์นิก้าของปิกัสโซ ซึ่งสื่อความหมายของสงครามที่สเปน นั้นยอมแสดงให้ว่าสงครามในภาพนี้กินความหมายไปได้ในวงกว้าง

“จริง ๆ แล้วในสมัยอาจจะไม่มีแต่เราเอามาเป็นสื่อสัญลักษณ์ ในหลวงท่านทรงพอพระทัยมาก อย่างเช่น ประศูทวารบาล ผมเขียนให้มีลักษณะคล้าย ๆ ประศูทกล หรือแม้กระทั่งสงครามที่พูดถึงไม่ใช่สงครามที่เกิดขึ้นสมัยพระมหากษัตริย์องค์เดียว ผมมีคอมอยู่ตรงนี้ให้เห็นว่าสงครามอาจจะเป็นสงครามอินเทอร์เน็ตก็ได้...และม้าเกอร์นิก้าของปิกัสโซ ซึ่งผมว่าฝรั่งเห็นม้าเกอร์นิก้าเขาอาจจะเข้าใจมากกว่าการต่อสู้ระหว่างพระโปลชนกกับพระอริฏฐชนก เพราะเป็นเหตุการณ์ที่เหมือนกันคือเหตุการณ์กลางเมืองที่เกิดในสเปน” (ปัญญา วิจินธนสาร , สัมภาษณ์ , 12 กุมภาพันธ์ 2545)

ภาพประกอบบทที่ 6

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ

เนติกร ชินโย

ภาพประกอบในบทนี้จะเป็นตอนที่แสดงถึงพระมหากษัตริย์หรือผู้มีบุญจะมาเกิดในครรภ์ของหญิงสาว จึงต้องมีภาพพระอินทร์ซึ่งอยู่ในตำแหน่งด้านบนของภาพ และวาดซ้อนกันระหว่างผู้หญิงกับเด็กและพระอินทร์

การวางซ้อนกันของรูปภาพเป็นการสื่อความหมายว่า สิ่งที่จะมาเกิดเป็นบุคคลที่มีบุญญาธิการ “ภาพนี้ไม่ได้เขียนเล่าเรื่องแต่เป็นสัญลักษณ์คือเมื่อพระมหากษัตริย์มาเกิดพระอินทร์ก็ต้องร้อนอาสน์ อยู่ไม่ได้ต้องมาดูแล เพราะว่าผู้มีบุญจะมาเกิดในท้องคนธรรมดา จึงต้องมีรูปพระอินทร์ การวางภาพจึงสื่อด้วยการซ้อนกัน เป็นภาพเชิงนิ่ง เป็นรูปผู้หญิง เด็ก พระอินทร์ซ้อนกัน” (เนติกร ชินโย, สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2545)

ภาพบรรยากาศของดอกไม้ที่บ้านสะพรั่ง สีต้นสดใสเป็นการสื่อความหมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ “บรรยากาศจึงอยากให้สีต้นสดใสมีดอกไม้บ้านสะพรั่งเหมือนกับว่า มีอะไรที่กำลังเกิดขึ้น

ใหม่ เป็นเรื่องของความปีติแห่งชีวิต ผมก็จะใส่ต้นไม้ ดอกไม้ต่าง ๆ ที่กำลังบานรองรับอยู่ นี่เป็นความคิดส่วนตัว เราตีความของเราในงานศิลปะ” (เนติกร ชินโย , สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2545)

ภาพประกอบบทที่ 7

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ เนติกร ชินโย

ภาพในบทนี้คือตอนที่พระเทวีจะเดินทางไปนครจัมปาละ ท้าวสักกเทวราชจึงแปลงกายมาเป็นชายชราเพื่อช่วยในการเดินทาง ภาพตรงใต้เท้าของพระเทวีจะเป็นภาพของดินที่นูนขึ้นมา สื่อความหมายถึง การที่ผู้มีบุญญาธิการมาเกิด เป็นบารมีของกษัตริย์ จึงสามารถขึ้นเกวียนได้โดยง่าย

“จะมีฉากสำคัญอยู่ตอนหนึ่งคือพระเทวีมีครรภ์จะเสด็จขึ้นเกวียน ด้วยบุญญาบารมีของพระมหากษัตริย์ที่อยู่ในครรภ์ก็เกิดทำให้มีปาฏิหาริย์ แผ่นดินซึ่งอยู่เรียบ มันนูนขึ้นมา ทำให้พระ

เทวีเดินเข้าเกวียนได้โดยง่ายไม่ต้องไปป้อน เป็นเรื่องของบุญญาบารมีของพระมหากษัตริย์ ผมก็
เลือกเอาจากขึ้นเกวียนมาเขียน” (เนติกร ชินโย , สัมภาษณ์ , 19 มีนาคม 2545)

ภาพประกอบบทที่ 8

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ เนติกร ชินโย

ภาพในตอนนี้เป็นช่วงระหว่างการเดินทางไปนครจัมปาละ แล้วท้าวสักกเทวราชอยากให้
พระเทวีสบายจึงให้อาบน้ำ แล้วมากิน จนกระทั่งพระเทวีกลับไปเพื่อจะได้เดินทางไปถึงนครจัมปา
ละด้วยการช่วยเหลือโดยง่าย เนติกร ชินโย เรื่องเอาภาพช่วงที่อาบน้ำออกมาถ่ายทอด โดยผ่านทาง
บรรยากาศธรรมชาติที่สวยงาม สื่อถึงความงามของผู้หญิงซึ่งสอดคล้องกับ เรื่องที่จะเล่าคือพระเทวี

อาบน้ำเป็นภาพที่หญิงสาวทิ้งดงาม การใช้บรรยากาศของธรรมชาติทิ้งดงามประกอบกับ ภาพของ กวางที่เป็นสัตว์สวย และส่งงานมาประกอบสื่อให้เห็นถึงความงามของพระเทวี

“จากนั้นก็ยึดความเป็นดอกไม้ อะไรที่มันดูสดชื่น สบาย ๆ ช่วงจังหวะที่เราอยากเขียนให้ ดูสบาย ส่วนใหญ่เน้น ไปตามเรื่อง วาดไปตามเรื่อง ตรงนี้เป็นช่วงนึกหนึ่ง ตรงนี้เป็นช่วงที่พราหมณ์ พาพระเทวี เสด็จมาถึงทางที่จะเข้าเมืองจัมปาละ จึงได้ส่งพระเทวีไปอาบน้ำเปลี่ยนเสื้อผ้า ชีทางบอ กทาง ผมก็เอาส่วนคืออยากเขียนผู้หญิงอาบน้ำ อยากเขียนผู้หญิงสวย ๆ อยู่ในสระน้ำที่มีดอกบัว เกิด เป็นจินตนาการ ส่วนตัวขึ้นมา จะมีป่า มีเขา มีสัตว์ เป็นจินตนาการผสมกับเรื่องที่เราอ่านมา” (เนติ กร ชินโย , สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2545)

ภาพประกอบบทที่ 9

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ เนติกร ชินโย

ภาพในบทนี้เป็นช่วงที่พระเทวีเดินทางมาถึงนครจัมปาละ แล้วพบกับพราหมณ์ และมาณพ ทั้ง 500 เนติกร ชินโย ใช้บรรยากาศธรรมชาติทิ้งดงาม และภาพช้าง สื่อความหมายถึง ความมั่งคั่ง

เหมือนกับภาพประกอบในบทที่ 8 แต่ภาพของสัตว์ที่มาประกอบคือช้าง ซึ่งให้ความหมายของความยิ่งใหญ่ ตรงกับเนื้อเรื่องที่พราหมณ์คือผู้ที่วรรณะสูงในสังคมยอมรับพระเทวี หญิงสาวที่ไม่เคยรู้จักมาก่อนเป็นน้องสาว แตกต่างกับภาพในบทที่ 8 ที่เน้นไปถึงความงดงาม

“รูปของผมส่วนใหญ่เขียนไปตามเรื่อง เช่นเรื่องนี้ก็เข้ามาในเมืองจัมปาละ ไปนั่งพักอยู่ที่ศาลายังไม่เข้าเมือง พอดีมีพราหมณ์เข้ามาพบเจ้าพราหมณ์กำลังพาสาวกต่าง ๆ ไปอาบน้ำก็มาเจอพระเทวี ก็สอบถามกันได้ว่าความว่าหนีมา พราหมณ์คนนี้ก็เลยรับเป็นน้องสาวมันก็มาจบตรงนี้ผมเขียน” (เนติกร ชินโย, สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2545)

ภาพประกอบบทที่ 10 - 11

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ จินตนา เปี่ยมศิริ

ภาพในช่วงนี้เป็นตอนที่พระเทวี กับพราหมณ์ได้พูดคุยกัน และต้องชะตากันจนรับพระเทวีเป็นน้องสาว ภาพประกอบในตอนนี้จะมีการนำเสนอสถานที่ที่พระเทวีประทับ เพื่อให้ดูพิเศษ

ขึ้นกว่าบุคคลอื่น ๆ รวมถึงเป็นการสะท้อนถึงبارมีในตัวพระเทวีด้วย “ภาพในบทนี้ไม่มีอะไรพิเศษ จะเป็นการเล่าเรื่องธรรมดา ใช้ภาพเล่าตรง ๆ ส่วนใหญ่เป็นการเล่าตามเรื่องแต่เราก็จัดการวางแบบสถานที่ให้มันรู้สึกพิเศษขึ้น” (จินตนา เปี่ยมศิริ , สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2545)

นอกจากนี้ภาพประกอบในตอนนี้จะสื่อความหมายผ่านทางผิวพรรณของพระเทวี ที่ดูอ่อนแอกว่าบุคคลอื่น ๆ เพื่อแสดงถึงความมีบุญญาธิการของพระมหาเทวีที่แตกต่างจากพราหมณ์อื่น ๆ ทั่ว ๆ ไป “เรื่องของสี่ที่วาดประกอบ ผิวของพระมหาชนกและพระมหาเทวี จะขาวผ่องกว่า จะเห็นถึงความแตกต่าง ระหว่างคนธรรมดากับผู้มีบุญ ที่พร้อมไปด้วยความดีงาม และบุญญาธิการ” (จินตนา เปี่ยมศิริ , สัมภาษณ์ , 19 มีนาคม 2545)

ภาพประกอบบทที่ 12

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ จินตนา เปี่ยมศิริ

ภาพช่วงนี้เป็นตอนหลังจากที่พราหมณ์รับพระเทวีมาเป็นน้องสาว แล้วให้ไปที่เรือนเพื่อพักผ่อน สัญลักษณ์ที่ใช้ในการสื่อความหมาย ภาพประกอบในตอนนี้จะมีการนำเสนอสถานที่ที่พระเทวีประทับ เพื่อให้ดูพิเศษขึ้นกว่าบุคคลอื่น ๆ รวมถึงเป็นการสะท้อนถึงบารมีในตัวพระเทวีด้วย

“ไม่มีอะไรพิเศษ จะเป็นการเล่าเรื่องธรรมดา ใช้ภาพเล่าตรง ๆ ส่วนใหญ่เป็นการเล่าตามเรื่องแต่เราก็จัดการวางแบบสถานที่ให้มันรู้สึกพิเศษขึ้น” (จินตนา เปี่ยมศิริ , สัมภาษณ์ ,19 มีนาคม 2545)

นอกจากนี้ยังจะสื่อความหมายผ่านทางผิวพรรณของพระเทวี ที่ดูผ่องแพ้วกว่าบุคคลอื่น ๆ เพื่อแสดงถึงความมีบุญญาธิการของพระมหาเทวีที่แตกต่างจากพราหมณ์อื่น ๆ ทั่ว ๆ ไป “เรื่องของสีที่วาดประกอบ ผิวของพระมหาชนกและพระมหาเทวี จะขาวผ่องกว่า จะเห็นถึงความแตกต่างระหว่างคนธรรมดากับผู้มีบุญ ที่พร้อมไปด้วยความดีงาม และบุญญาธิการ” (จินตนา เปี่ยมศิริ , สัมภาษณ์ ,19 มีนาคม 2545)

ภาพประกอบบทที่ 13

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ จินตนา เปี่ยมศิริ

ภาพนี้เป็นการกล่าวถึงพระมหานกกุมารเมื่อประสูติมาแล้ว มีความแตกต่างจากเด็กทั่ว ๆ ไป ทั้งร่างกาย พละกำลัง การสื่อความหมายในภาพนี้มาจากการจัดองค์ประกอบระหว่างพระมหานกกับกลุ่มเด็กการจัดองค์ประกอบระหว่างพระมหานกที่ยืนนิ่ง ๆ เพียงลำพังกับเด็ก ๆ อีกกลุ่มที่ล้มระเนระนาดสื่อให้เห็นถึงพละกำลัง ความเหนือกว่า “ภาพนี้ ภาพที่คิดคือจับพวกเด็กที่แพ้ มีความแตกต่างระหว่างคนเดียวที่ยืนนิ่ง ๆ กับอีกกลุ่มที่ระเนระนาดแสดงให้เห็นถึงพละกำลัง แสดงให้เห็นถึงความเหนือกว่า เป็น 2 กลุ่มที่จัดองค์ประกอบเปรียบเทียบกัน” (จินตนา เปี่ยมศิริ , สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2545)

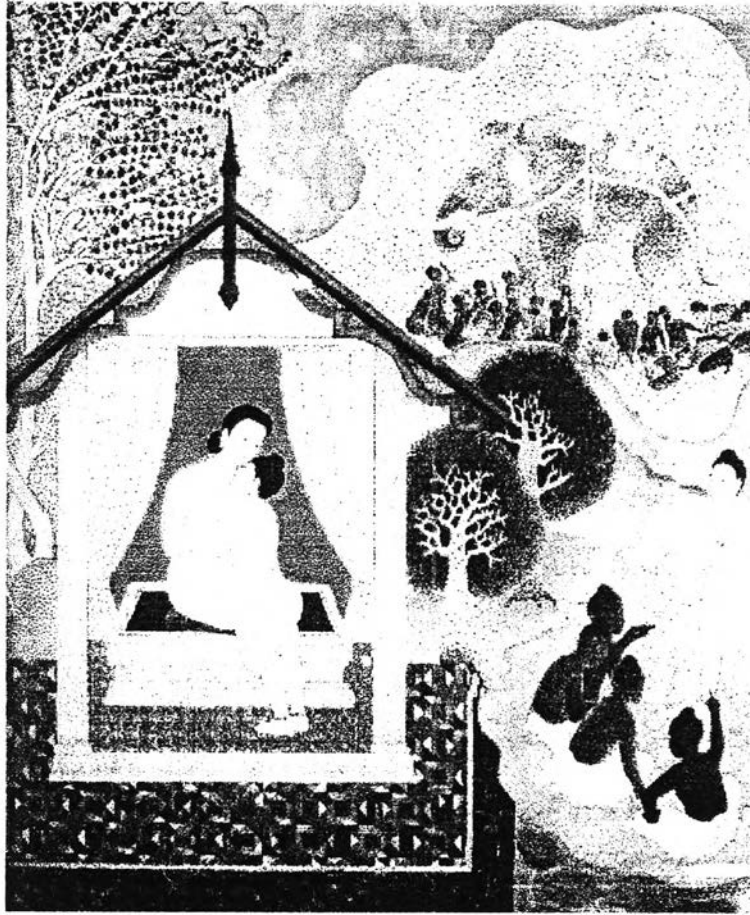
นอกจากนี้การวาดภาพพระมหานกในบทที่ประกอบมีลักษณะเหมือนมนุษย์ธรรมดา ไม่แสดงให้ถึงความเป็นเทพ เป็นการสื่อความหมายถึงบุคคลที่จะประสบความสำเร็จได้ไม่ใช่เทพแต่ต้องเป็นผู้ที่มีความมุมานะ ความฉลาด ความรู้จักแก้ปัญหา “ทีมของผู้ทรงคุณวุฒิลงความเห็นกัน

ว่า ตัวพระมหาชนาก็คือในหลวง โดยส่วนตัวอยากชี้พระเจ้าอยู่หัวของเรา ในแนวทางที่เป็นคนธรรมดาๆเลย เสนอออกมาในแนวคนธรรมดาเลย ฟัน ๆ ไม่ได้เป็นเทพ แต่ความพิเศษจะอยู่ตรงที่ ความนุมนานะ ความฉลาด ความรู้จักแก้ปัญหา เอาตรงนี่มาเป็นความพิเศษ” (จินตนา เปี่ยมศิริ , สัมภาษณ์ , 19 มีนาคม 2545)

ส่วนด้านการให้สีของพระมหาชนกเช่นเดียวกับภาพประกอบในบทที่ 11 , 12 เหมือนกับการให้สีผิวของพระมหาเทวี ในบทนี้เหมือนถึงความดงาม แสดงจากผิวที่ผ่องพรรณ แตกต่างจากเด็กคนอื่น ๆ “เรื่องของสีที่วาดประกอบ ผิวของพระมหาชนกและพระมหาเทวี จะขาวผ่องกว่า จะเห็นถึงความแตกต่าง ระหว่างคนธรรมดา กับผู้มีบุญ ที่พร้อมไปด้วยความดงาม และบุญญาธิการ” (จินตนา เปี่ยมศิริ , สัมภาษณ์ , 19 มีนาคม 2545)

ภาพประกอบบทที่ 14-15

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ จินตนา เปี่ยมศิริ

ภาพประกอบในช่วงนี้ เป็นการเล่าร่วมกัน 2 บท ทางด้านซ้ายมือเป็นการกล่าวถึงตอนที่พระมหากษัตริย์ถามมารดาว่าพ่อของตนเป็นใคร เพราะถูกพวกเด็ก ๆ ล้อ จนพระเทวีทนไม่ได้ จึงเล่าความจริงให้ฟัง ซึ่งสื่อความหมายออกมาเป็นภาพบนขวามือ ส่วนทางด้านขวามือล่างเป็นภาพหลังจากที่พระมหากษัตริย์รู้ความจริงเรื่องบิดาของตนจึงไม่สะทกสะท้าน

การสื่อความหมายในภาพประกอบช่วงนี้ เป็นการให้สีของพระมหากษัตริย์ที่ดูมั่งคั่งเช่นเดียวกับภาพประกอบในบทที่ 11 , 12 , 13 เหมือนกับการให้สีผิวของพระมหาเทวี ในบทนี้เหมือนถึงความดั่งงาม แสดงจากผิวที่ผ่องพรรณ แตกต่างจากเด็กคนอื่น ๆ “เรื่องของสีที่วาดประกอบ ผิวของพระมหากษัตริย์และพระมหาเทวี จะขาวผ่องกว่า จะเห็นถึงความแตกต่าง ระหว่างคนธรรมดา กับผู้มีบุญ ที่พร้อมไปด้วยความดั่งงาม และบุญญาธิการ” (จินตนา เปี่ยมศิริ , สัมภาษณ์ , 19 มีนาคม 2545)

การแสดงถึงท่าทางสงบนิ่ง ของพระมหากษัตริย์ในภาพเป็นการสื่อถึงความดั่งงาม ความสงบนิ่ง ไม่สนใจแต่คำล้อเลียนของเด็ก ๆ เหล่านั้นอีกต่อไป “ในภาพนี้ถูกก็ถามว่าความเป็นมาของตัว

คืออะไร แม้ก็เล่าว่าพ่อเสียชีวิตอย่างนั้นอย่างนี้ เมื่อเพื่อน ๆ มาดูถูกต่าง ๆ ก็ไม่สนใจเสียงอื่น ๆ แล้ว แสดงให้เห็นความดีงาม ความผ่องพรรณ จากท่าทีที่ดูสงบนิ่ง” (จินตนา เปี่ยมศิริ ,สัมภาษณ์ , 19 มีนาคม 2545)

ภาพประกอบบทที่ 16

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ จินตนา เปี่ยมศิริ

ในบทที่ 16 ใช้ภาพประกอบ 2 ภาพคือภาพแรกเป็นภาพของพระมหาชนกหลังจากเรียนจบ แล้ว และภาพที่ 2 คือตอนที่พระมหาชนกจะเดินทางเพื่อไปเอาราชสมบัติคืน

ภาพที่ 1

การสื่อความหมายในภาพเห็นจาก ภาพของดอกบัวที่เบ่งบานสื่อความหมายถึงการสำเร็จ วิชา เป็นตัวแทนของผู้มีความรู้ ขณะที่ภาพของม้าสีขาว , นกที่โฉบบิน เป็นการสื่อความหมายถึง ความอิสระที่จะทำในสิ่งที่อยากทำได้ดั่งใจ “ภาพนี้ตอนที่สำเร็จวิชาต่าง ๆ ก็แทนด้วยดอกบัวที่เบ่ง

บาน มินกอิสระ เหมือนม้าสีทอง โผนไปได้ตั้งใจต้องการ” (จินตนา เปี่ยมศิริ , สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2545)

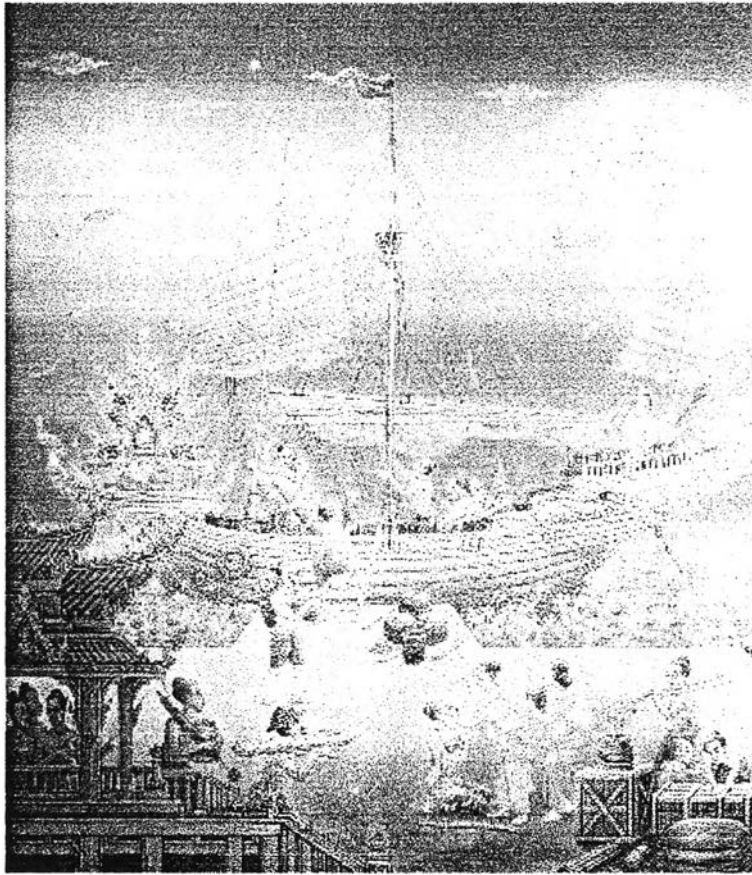
ภาพที่ 2

ภาพของถุง 3 ถุง คือความหมายที่วาดแทนถึงแก้ว 3 ประการที่ศิลปินไม่รู้จะถ่ายทอดออกมาอย่างไร จึงตัดสินใจแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการใช้ภาพถุงห่อแก้วเอาไว้แทนซึ่งผู้อ่านน่าจะเข้าใจจากเนื้อเรื่อง “ภาพนี้ ไปลาแม่ แล้วแม่ก็ให้แก้ว 3 ประการ เราก็ไม่รู้ว่าเป็นแก้ว 3 ประการ คืออะไร เราก็เลยแทนอย่างนี้” (จินตนา เปี่ยมศิริ , สัมภาษณ์ , 19 มีนาคม 2545)

ภาพประกอบบทที่ 17

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์

ภาพในบทนี้เป็นช่วงก่อนออกเดินทาง ในรายละเอียดของภาพบนฝั่งทางด้านล่างเป็นภาพของพระมหากษัตริย์รามารดา ส่วนฝั่งอีกด้านหนึ่งคือสุวรรณภูมิที่พระมหาชนกจะต้องใจจะไป

การสื่อความหมายจากการไล่สีจากที่ร่ม ไปสู่แสงสว่าง การไล่สีจากท่าเรือที่อยู่ในที่ร่ม ไปสู่แสงสว่างคือสุวรรณภูมิ เป็นการสื่อถึงความจากในความงาม ความรักและความผูกพันของแม่กับลูกที่จะลากจากกันไปสู่สิ่งที่มีความหวังข้างหน้า “ภาพนี้แสดงถึงความกตัญญูของลูกที่มีกับแม่ ความรู้สึกของเมืองไทย ความจากด้วยความงามในที่ร่ม เพื่อไปสู่เมืองทองคือกรุงเทพ จึงมีการไล่สีให้บรรยากาศด้วยเงา เกิดการเปรียบเทียบจากที่อยู่และที่จะไปถึง” (เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2545)

ภาพทะเลที่สงบนิ่งเป็นการแสดงถึงความหวัง ความใฝ่หา ความสดชื่น สื่อถึงการเดินทางครั้งนี้เต็มเปี่ยมไปด้วยความหวังที่จะประสบความสำเร็จ “ทะเลคือความพยายาม ที่จะใฝ่หาเต็ม

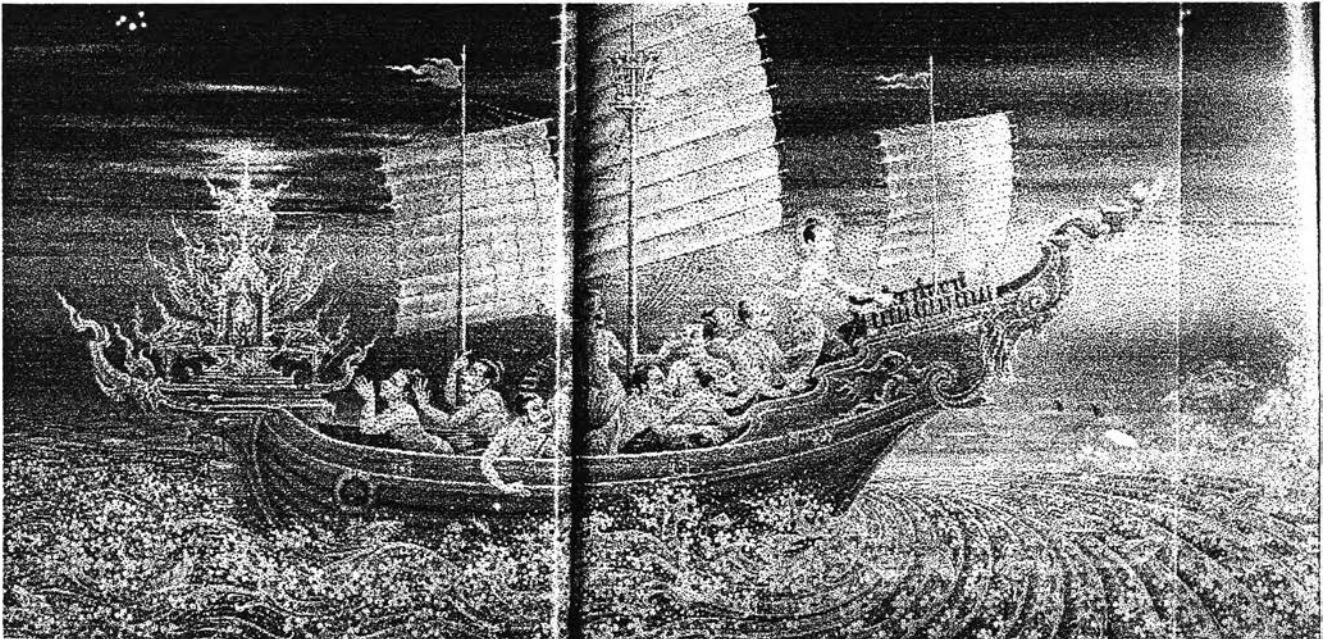
เปี่ยมไปด้วยความหวัง ความสดชื่นขึ้น เป็นเหมือนตัวเชื่อมของการเดินทางจากที่เดิมไปสู่ที่ใหม่ที่
จะรุ่งเรืองกว่าด้วยความหวัง” (เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ , สัมภาษณ์ , 18 มีนาคม 2545)

ภาพประกอบบทที่ 18

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์

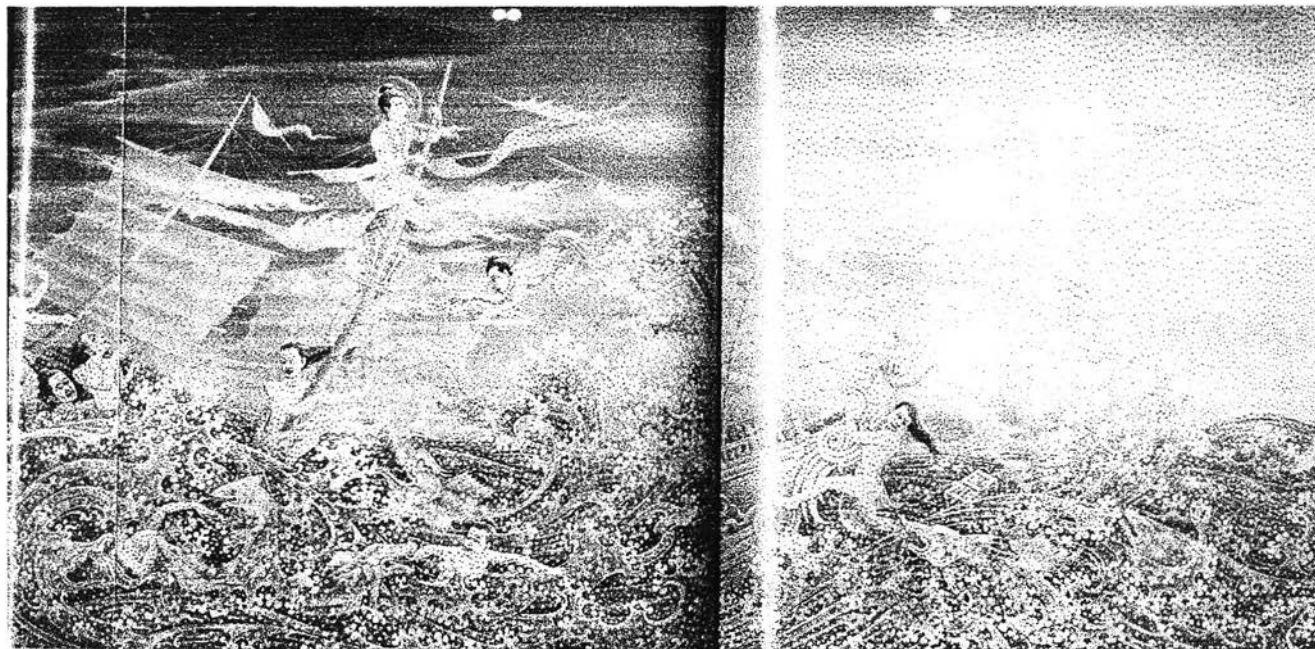
ภาพที่ประกอบบทที่ 18 มีด้วยกัน 2 ภาพ

ภาพที่ 1 เป็นภาพก่อนเรือแตก

ภาพนี้จะเห็นรายละเอียดอยู่ 2 ส่วนคือภาพในเรือ กับภาพของทะเลที่กำลังปั่นป่วนโดยมี
สัตว์น้ำว่ายวนอยู่ ทางด้านการสื่อความหมาย เช่น การใช้โทนสีของท้องฟ้าและทะเล เป็นการสื่อ
ความหมายถึงพายุกำลังจะมา จึงใช้สีฟ้าอมทอง ซึ่งทั้งหมดเป็นภาพที่มาจากรับสั่งของพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เขียนตามพระทัยพระองค์ จึงไม่ได้สอดแทรกสัญลักษณ์เหมือนในรูปอื่น
“ภาพนี้สั่งให้เขียนเพิ่ม เป็นตอนก่อนเรือแตก เขียนตามพระโอรุ์ ให้เห็นถึงพายุกำลังจะมาท้องฟ้า
จะสื่อด้วยสีฟ้าอมทอง ทะเลก็เป็นตามรับสั่ง ภาพนี้อาจจะสู้ตอนเรือแตกไม่ได้ แต่เป็นภาพที่ภาคภูมิ
ใจที่สุด เพราะเป็นการได้รับสั่งจากในหลวง แล้วเขียนได้ตั้งใจ” (เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ , สัมภาษณ์
 , 18 มีนาคม 2545)

ภาพที่ 2 ภาพเรือแตก

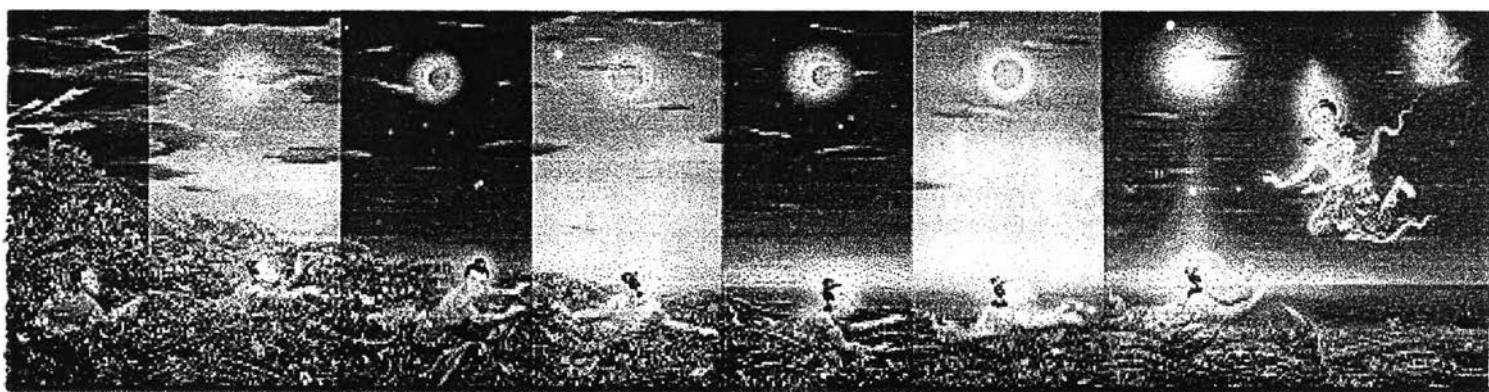
ในภาพนี้เป็นการแสดงให้เห็นความวุ่นวาย สับสนเมื่อเรือแตก การใช้โทนสีของท้องฟ้า และทะเล โดยเน้นไปที่สีเขียว สื่อความหมายถึงท้องทะเลที่ลึกมาก ซึ่งได้มีวนเป็นคลื่นขึ้นมาแสดงถึงความอันตราย ในขณะที่เดียวกันท้องฟ้าที่อมสีแดง ให้ความรู้สึกที่ร้อนแรง อันตราย ทั้งหมดนี้สื่อไปถึงกิเลสและความชั่วร้ายที่พระมหากษัตริย์จะต้องต่อสู้ “ภาพเรือแตก เน้นที่การสื่อทางสี ให้ความรู้สึก สีเขียวหมายถึงทะเลลึก มีวนตัวขึ้นมา สีท้องฟ้าที่อมแดงสื่อความน่ากลัว อันตราย แสดงถึงความเป็นกิเลสในแง่ของธรรมะอีกด้วย” (เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2545)

ส่วนท่าทางของพระมหากษัตริย์ที่สงบนิ่งอยู่บนเรือ ขณะที่ภาพท้องฟ้าและท้องทะเลปั่นป่วน เป็นการแสดงถึงความนิ่ง เยียบสงบของพระมหากษัตริย์ ซึ่งแตกต่างจะความหมายของท้องทะเลที่เป็นกิเลส “การที่พระมหากษัตริย์สงบนิ่ง มองทะเลเป็นความงาม ไม่หวั่นไหว มั่นคง เป็นการสื่อถึงความสงบจากกิเลสที่เกิดขึ้นด้านล่าง และตั้งสติต้องการจะฝ่าฟันได้ด้วยความตั้งใจ” (เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์, สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2545)

จากภาพประกอบในบทนี้จะเป็นการวาดภาพของพระจันทร์อยู่บนท้องฟ้า แม้จะเป็นช่วงที่มีพายุก็ตาม พระจันทร์ในภาพนี้เปรียบเหมือนความหวัง ในความตั้งใจจะฝ่าฝืนอุปสรรคของพระมหาชนก “ด้านบนจะเห็นว่ามีรูปพระจันทร์ ทั้งที่มีพายุอยู่ พระจันทร์ในภาพนี้ เป็นเหมือนความหวังที่จะต้องประสบความสำเร็จ” (เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ , สัมภาษณ์ , 18 มีนาคม 2545)

ภาพประกอบบทที่ 19 - 21

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์

ภาพในช่วงนี้หลังจากที่เรืออัปปางลง พระมหาชนกก็ไม่ย่อท้อว่ายน้ำต่อไป 7 วัน 7 คืน ด้วยความเพียรแม้จะไม่เห็นฝั่ง จนกระทั่งนางมณีเมขลามาพบ

ในภาพนี้ เป็น การจัดองค์ประกอบสมัยใหม่ โดยการแบ่งภาพด้วยเส้นและสี่เหลี่ยมเป็น 7 วันของการพยายามว่ายน้ำพระมหาชนก “ภาพสุดท้าย เป็นภาพที่มีคนนำไปประกอบที่อื่น ๆ มากที่สุด เป็นลักษณะของการสื่อความหมายด้วยการจัดองค์ประกอบสมัยใหม่ที่สุด ใช้สีและเส้นแบ่งออกเป็นวันต่าง ๆ ทั้ง 7 วัน เป็นภาพที่แหกคอกจากโบราณ” (เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ , สัมภาษณ์ , 27 มีนาคม 2545)

ในภาพท้องฟ้า และทะเล จะสื่อความหมายถึงอุปสรรค กิเลส ที่ต้องพยายามจะฝ่าฟัน ไป จึงแสดงออกมาด้วยคลื่น เมฆ ที่ดูรุนแรง ไปสู่ความสงบนั้นคือชัยชนะ “ตรงส่วนของ เมฆ ฟ้าที่บ้าคลั่ง ก็จะค่อย ๆ นำไปสู่การผ่อนคลาย คลื่นจากสูง ค่อย ๆ เคลื่อนลงต่ำ แทนความพยายามที่ต้องฝ่าข้ามอุปสรรคไปด้วยคลื่น แสง เมฆที่เป็นตัวแทนของกิเลส” (เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ , สัมภาษณ์ , 27 มีนาคม 2545)

ภาพประกอบบทที่ 22

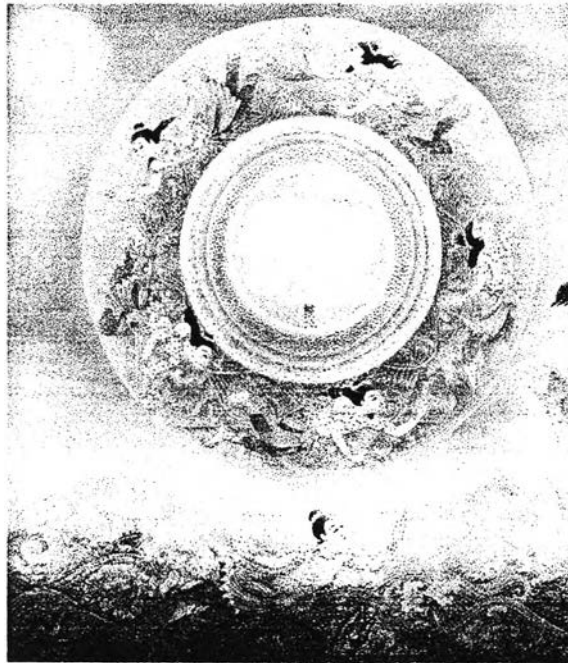
ศิลปินที่วาดภาพประกอบ ประหยัด พงษ์คำ

ภาพในบทนี้เป็นช่วงสนทนาธรรมกันระหว่างพระมหาชนกกับนางมณีเมขลาสัญลักษณ์ที่ใช้ในการสื่อความหมาย ดูได้จากการจัดระบบของภาพ จะเป็นการสื่อความหมายให้เห็นใน 2 ลักษณะคือ ส่วนที่เหนือน้ำ กับส่วนที่อยู่ใต้น้ำ ส่วนข้างบนสื่อให้เห็นถึงความเจ็บเหงาโดดเดี่ยว ส่วนข้างล่างสื่อให้เห็นภยันอันตรายต่าง ๆ “...นางเมขลาบอกว่าไม่รู้ทิศทางจะไปทางไหนก็ตายเปล่า ข้างบนนี้ต้องทำให้รู้สึกเหงา โดดเดี่ยว ข้างล่างจะต้องมีพวกภยันอันตรายต่าง ๆ จากปลา สัตว์น้ำ แล้วแต่จะคิดว่าเป็นอะไร ขณะที่ผมเขียน ผมต้องโซ่วผิวน้ำ ขณะเดียวกันส่วนลึกของน้ำ ต้องมองให้เห็นว่า ข้างล่างมีสัตว์ร้ายก็เลยต้องเขียนเป็น 2 ระบบคือผิวน้ำ กับใต้น้ำ ทำแล้วในหลวงบอกว่าใช้ได้” (ประหยัด พงษ์คำ, สัมภาษณ์ , 21 มีนาคม 2545)

ภาพประกอบบทที่ 23

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ พิชัย นิรันดร์

ภาพในบทนี้เป็นเรื่องของเนื้อหาการสนทนาธรรมระหว่างพระมหาชนกกับนางมณีเมขลา โดยกล่าวถึงบุคคลที่มีความเพียร ในภาพประกอบบทนี้ จึงสื่อด้วยสัญลักษณ์แสดงถึง ความเพียรพยายาม เป็นตัวแทนของธรรมะ ศาสนา ที่ทำให้แตกต่างจากสัตว์ทั้งหลาย “ภาพดอกบัวเป็นสัญลักษณ์ของความเพียรพยายาม การกระทำที่จะสำเร็จหรือไม่แต่ก็อึ้งใจแล้วที่ได้ทำ ดอกบัวยังหมายถึงศาสนา ที่ทำให้คนแตกต่างจากสัตว์ทั้งหลาย การศึกษาธรรมะทำให้มนุษย์เจริญเติบโต” (พิชัย นิรันดร์, สัมภาษณ์, 16 มีนาคม 2545)

ภาพวงกลมที่บรรจุดอกบัวไว้ตรงกลาง และมีมนุษย์เวียนว่ายรอบอยู่ด้านข้าง เป็นการสื่อความหมายถึงวัฏจักรของมนุษย์เป็นตัวแทนของความดี “ภาพนี้จะเป็นภาพของมนุษย์ธรรมดาที่ไฝ่ดี ไฝ่ธรรมะ แตกต่างจากภาพในบทถัดไปที่เป็นเรื่องของมนุษย์อีกจำพวกหนึ่ง ที่เวียนว่ายอยู่ในกิเลส ตัณหา” (พิชัย นิรันดร์, สัมภาษณ์, 16 มีนาคม 2545)

จากคำให้สัมภาษณ์ของพิชัย นริรันต์ ที่ต้องการให้ภาพในบทที่ 23 และบทที่ 24 เป็นภาพที่เปรียบเทียบกัน ภาพในบทที่ 23 จึงเป็นโทนที่สดใสกว่าในบทที่ 24 “สีในภาพนี้จึงสดใส เป็นความหมายของความดี จะเห็นว่าด้านข้างมีนางมณีเมขลาอยู่ด้วยจะแตกต่างจากภาพในบทถัดไป ที่มีฉกรรจ์เป็นตัวแทนของความน่ากลัว ความไม่ดี” (พิชัย นริรันต์ , สัมภาษณ์ , 16 มีนาคม 2545)

ภาพประกอบบทที่ 24

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ พิชัย นริรันต์

ภาพในบทนี้เป็นเนื้อหาของการสนทนาธรรมที่ตรงกันข้ามกับบทที่ 23 เป็นการกล่าวถึงการไม่มีความเพียรพยายาม สัญลักษณ์ที่ใช้ในการสื่อความหมายจึงมีลักษณะตรงกันข้าม เช่นรูปยักษ์ในวงกลม หมายถึง ความชั่วร้าย กิเลส “ภาพยักษ์ที่ประกอบตรงข้ามกับดอกบัว เป็นการเปรียบเทียบถึงความชั่วร้าย สิ่งไม่ดีที่ตรงกันข้ามกัน ออกมาแสดงเปรียบเทียบให้เห็น” (พิชัย นริรันต์ , สัมภาษณ์ , 16 มีนาคม 2545)

วงกลมที่มีรูปมนุษย์อยู่ล้อมรอบยักษ์ในวงกลมหมายถึงมนุษย์อีกจำพวกหนึ่งที่ตรงกันข้ามกับภาพประกอบในบทที่ 23 มนุษย์ที่อยู่รอบล้อมวงกลมนี้เหมือนเวียนว่ายอยู่ในกิเลสเป็นวัฏสงสาร “ภาพนี้จะเป็นภาพของมนุษย์ธรรมคาที่ใฝ่ดี ใฝ่ธรรมะ (บทที่ 23) แตกต่างจากภาพใน

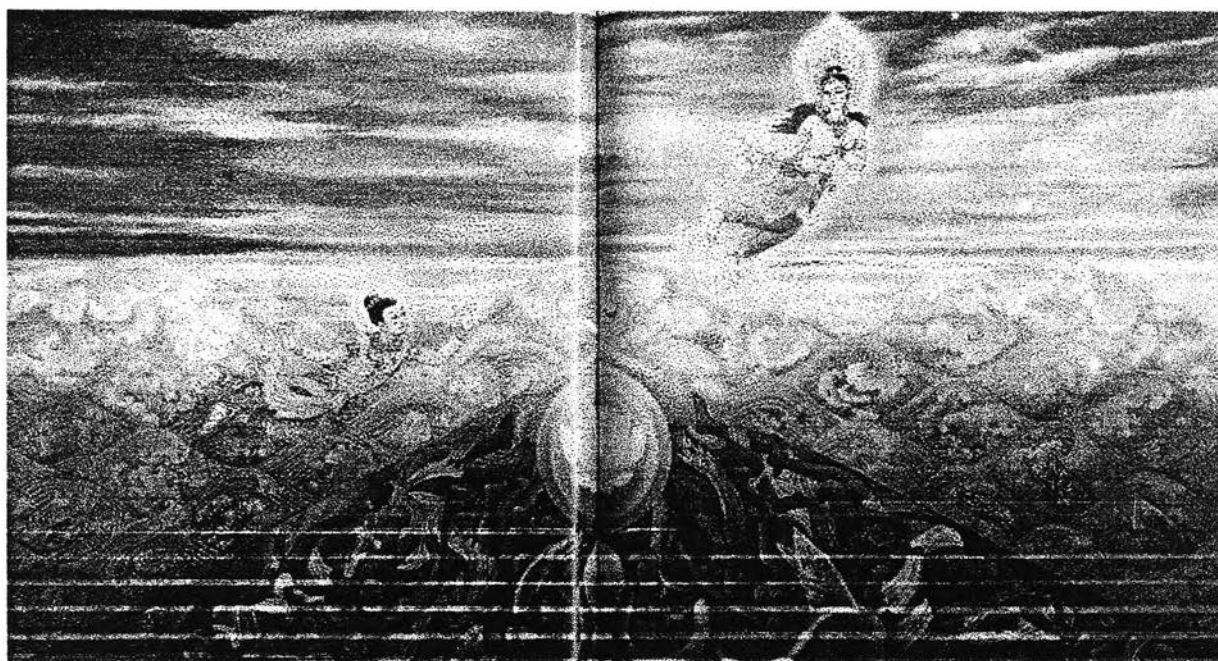
บทถัดไปที่เป็นเรื่องของมนุษย์อีกจำพวกหนึ่ง ที่เวียนว่ายอยู่ในกิเลส ตัณหา” (พิชัย นรินทร์ , สัมภาษณ์ , 16 มีนาคม 2545)

จากคำให้สัมภาษณ์ของพิชัย นรินทร์ ที่ต้องการให้ภาพในบทที่ 23 และบทที่ 24 เป็นภาพที่เปรียบเทียบกัน ภาพในบทที่ 23 จึงเป็นโทนที่สดใสกว่าในบทที่ 24 “สีในภาพนี้จึงสดใส เป็นความหมายของความคิด จะเห็นว่าด้านข้างมีนางมณีเมขลาอยู่ด้วยจะแตกต่างจากภาพในบทถัดไป ที่มีฉกริมาเป็นตัวแทนของความน่ากลัว ความไม่ดี” (พิชัย นรินทร์ , สัมภาษณ์ , 16 มีนาคม 2545)

ดอกบัว จากภาพประกอบในบทที่ 24 เหมือนกับในบทที่ 23 แสดงถึง ความเพียรพยายาม เป็นตัวแทนของธรรมะ ศาสนา ที่ทำให้แตกต่างจากสัตว์ทั้งหลาย ที่แม้จะมาอยู่ท่ามกลางสัตว์ เจริญจนก็ไม่สามารถจะถูกทำลายได้ “ภาพดอกบัวเป็นสัญลักษณ์ของความเพียรพยายาม การกระทำที่จะสำเร็จหรือไม่แต่ก็อึ้งใจแล้วที่ได้ทำ ดอกบัวยังหมายถึงศาสนา ที่ทำให้คนแตกต่างจาก สัตว์ทั้งหลาย การศึกษาธรรมะทำให้มนุษย์เจริญเติบโต” (พิชัย นรินทร์ , สัมภาษณ์ , 16 มีนาคม 2545)

ภาพประกอบบทที่ 25

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ พิชัย นรินทร์

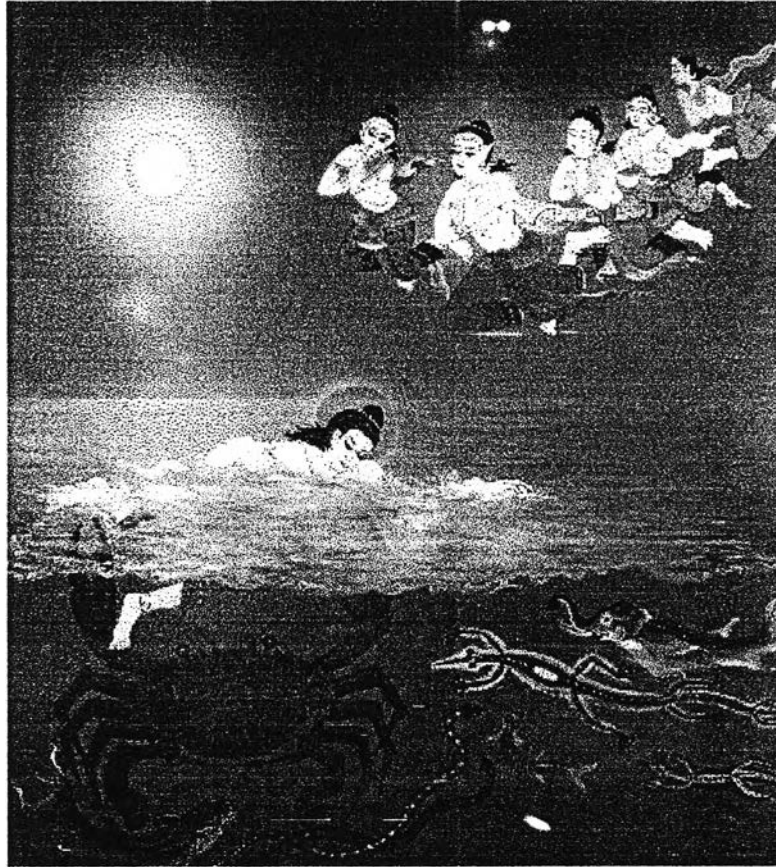
ภาพประกอบบทนี้ ยังเป็นช่วงของการสนทนาธรรมระหว่างพระมหาชนกกับนางมณีเมขลาอยู่ ซึ่งนางมณีเมขลาเห็นถึงความตั้งใจในความเพียรของพระมหาชนก สัญลักษณ์ที่ใช้ในการสื่อความหมายในภาพนี้

ดอกบัว จากภาพประกอบในบทที่ 25 เหมือนกับในบทที่ 23 , 24 แสดงถึง ความเพียรพยายาม เป็นตัวแทนของธรรมะ ศาสนา ที่ทำให้แตกต่างจากสัตว์ทั้งหลาย ที่แม้จะมาอยู่ท่ามกลางสัตว์เดรัจฉานก็ไม่สามารถจะถูกทำลายได้ “ภาพดอกบัวเป็นสัญลักษณ์ของความเพียรพยายาม การกระทำที่จะสำเร็จหรือไม่แต่ก็อ้อมใจแล้วที่ได้ทำ ดอกบัวยังหมายถึงศาสนา ที่ทำให้คนแตกต่างจากสัตว์ทั้งหลาย การศึกษาธรรมะทำให้มนุษย์เจริญเติบโต” (พิชัย นรินทร์ , สัมภาษณ์ 16 มีนาคม 2545)

ภาพมนุษย์และสัตว์ที่เบียดเสียดในกรอบสี่เหลี่ยมด้านล้างดอกบัว การจัดองค์ประกอบภาพของมนุษย์และสัตว์ให้เบียดเสียดกันในสามเหลี่ยม เป็นการสื่อความหมายถึงคนที่ไม่สู้ชีวิต คนที่ไม่มีความมานะพยายาม ย่อมจะเป็นผู้แพ้ “รูปสุดท้ายนี้ เป็นการโต้ตอบระหว่างพระมหาชนกกับนางมณีเมขลา ส่วนการจัดองค์ประกอบตรงกลางด้านล้างที่เป็นสามเหลี่ยมเพื่อสมดุลภาพ จะเห็นว่าในสามเหลี่ยมจะมีคน สัตว์อยู่ในนั้น สื่อความหมายถึง คนไม่สู้ชีวิต จึงยอมจมลงไปเป็นอาหารของสัตว์เดรัจฉาน” (พิชัย นรินทร์ , สัมภาษณ์ , 16 มีนาคม 2545)

ภาพประกอบบทที่ 26

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ ประหยัด พงษ์คำ

ภาพในบทนี้เป็นแสดงถึงความตั้งใจอย่างยิ่ง ในขณะที่เดียวกันก็สะท้อนถึงความน่ากลัว ความอันตรายของทะเลไว้ด้านล่างของภาพ ส่วนด้านบนเป็นเรื่องของความหวัง และการให้กำลังใจ จะเห็นได้จากดวงจันทร์และกลุ่มนางฟ้า

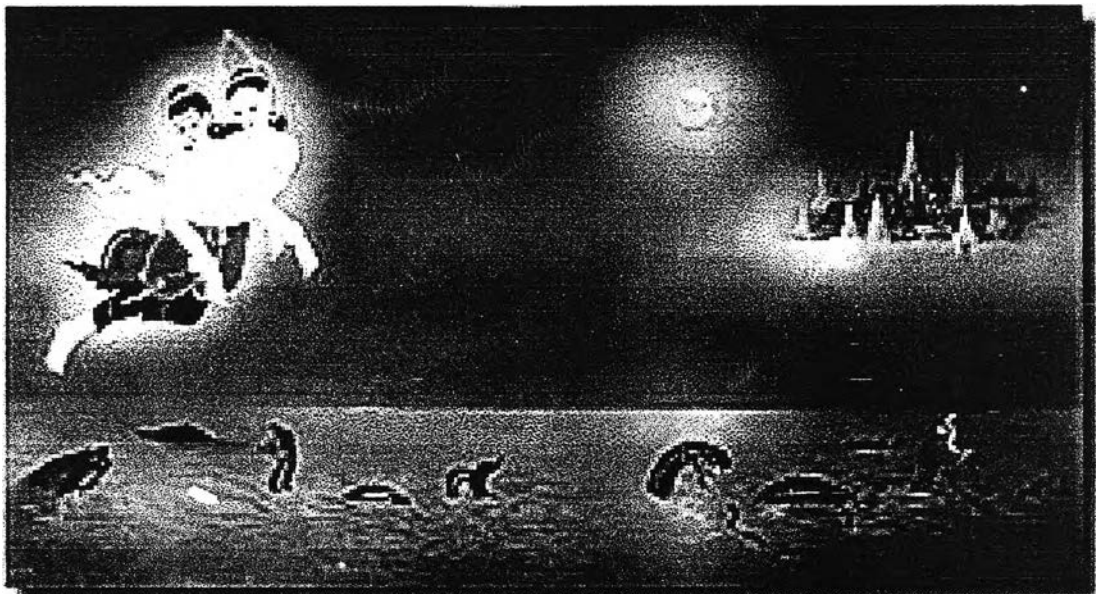
การสื่อความหมายจากภาพของปูในทะเล ตัวแทนของความเพียรพยายาม สื่อความหมายในการพยายามต่อว่ายต่อไป แม้ไม่เห็นฝั่งก็ตาม “การที่ว่ายน้ำจะหมดแรง ก็มีปูหนุน ถูกเท้า เหมือนกับให้กำลังใจ เหมือนถูกเท้าแล้ว เกือบถึงดินแล้ว ทำให้เกิดมีมานะจะว่ายต่อไป” (ประหยัด พงษ์คำ , สัมภาษณ์ , 21 มีนาคม 2545)

ภาพของหม่อมหลวงนางฟ้าบนอากาศ สื่อความหมายถึงการให้กำลังใจของพระมหากษัตริย์ แสดงถึงว่าคนที่ทำความดีย่อมมีผู้ให้กำลังใจและมีผู้เห็นอยู่เสมอ

“ที่ผมให้มีเทวดา นางฟ้าจำนวนมากในภาพ เพราะต้องการจะสื่อว่าเหมือนมาเชียร์ มาให้กำลังใจ แต่ที่จริงเขียนเป็นภาพเงา มันไม่เห็นเป็นตัวแต่ในที่สุดก็เลยเขียนอย่างนี้ ออกมาเป็นท่าทางต่าง ๆ คิดเพิ่มเติมเอา” (ประหยัด พงษ์คำ, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2545)

ภาพประกอบบทที่ 27

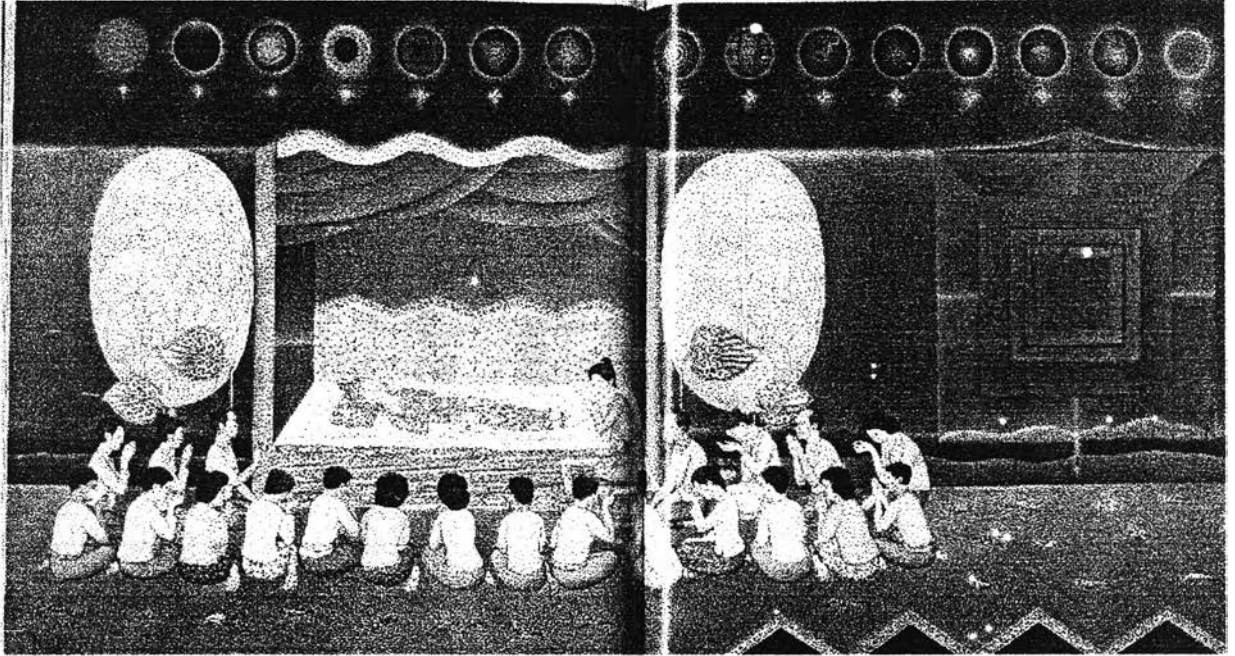
ศิลปินที่วาดภาพประกอบ ประหยัด พงษ์คำ

ภาพตอนที่นางมณีเมขลาช่วยพระมหากษัตริย์ไปยังเมืองมิลินา โดยลอยอยู่บนท้องฟ้า ซึ่งข้างล่างแสดงให้เห็นถึงความอันตรายจากสัตว์น้ำเครังฉาน การสื่อความหมายจากภาพ เช่น ภาพวัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระบรมมหาราชวังเป็นการใช้ภาพสื่อความหมายแทนเมืองมิลินาคร เป็นการจะบอกว่าเนื้อเรื่องที่เกิดขึ้นดินแดนสุวรรณภูมิ หรือประเทศไทย “ผมวาดแบบนางมณีเมขลาอุ้มขึ้นไป แล้วบอกว่าเขาเหมือนอุ้มกำช็อคโกแลตไปเมืองมิลินาคร ในเมืองมิลินาคร แต่ก่อนเขียนชายฝั่งแต่ในหลวงรับสั่งว่าไม่ใช่อยู่ห่างต้องไม่ให้เห็น ไม่เห็นแล้วทำไม รับสั่งชี้แนะว่าน่าจะเป็นในความฝัน ผมก็สเก็ตเอาในพระราชวังมาเป็นแบบ ท่านก็ทรงรับสั่งใช้ได้” (ประหยัด พงษ์คำ, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2545)

ภาพประกอบบทที่ 28

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ ชีระวัฒน์ คະนะมะ

ภาพในตอนนี้เป็นการเล่าถึงพระโปลชนกราชสิ้นพระชนม์และได้ทิ้งปริศนาธรรมสำหรับผู้ที่จะมาครองเมืองเอาไว้ ในภาพนี้มีการใช้สัญลักษณ์ที่ใช้ในการสื่อความหมาย จากการใช้สีขรึมนี้เป็นการสื่อความหมายถึงความโศกเศร้า ถ่ายทอดออกมาโดน โทนสีที่มีขรึม “จากภาพนี้สีขรึมบอกอารมณ์ที่โศกเศร้าเพราะเป็นการเล่าเรื่องตอนที่พระโปลชนกราชสวรรคต การใช้สีจึงช่วยในการสื่อความหมายให้อารมณ์ได้ดี” (ชีระวัฒน์ คະนะมะ , สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2545)

การใช้เส้นนอน ภาพของใบไม้ที่ลู่ลง เป็นการสื่อความหมายถึง การอาลัย ความโศกเศร้า เป็นการแสดงอารมณ์ของภาพให้ความรู้สึกได้เป็นอย่างดี “อาการโศกเศร้า ผมแสดงออกโดยการใช้เส้นนอน จะเห็นจากใบไม้ที่ลู่ลง ขนานไปกลับพื้น เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความตายหมายหมดสิ้นเหมือนใบไม้ที่ร่วงโรย” (ชีระวัฒน์ คະนะมะ , สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2545)

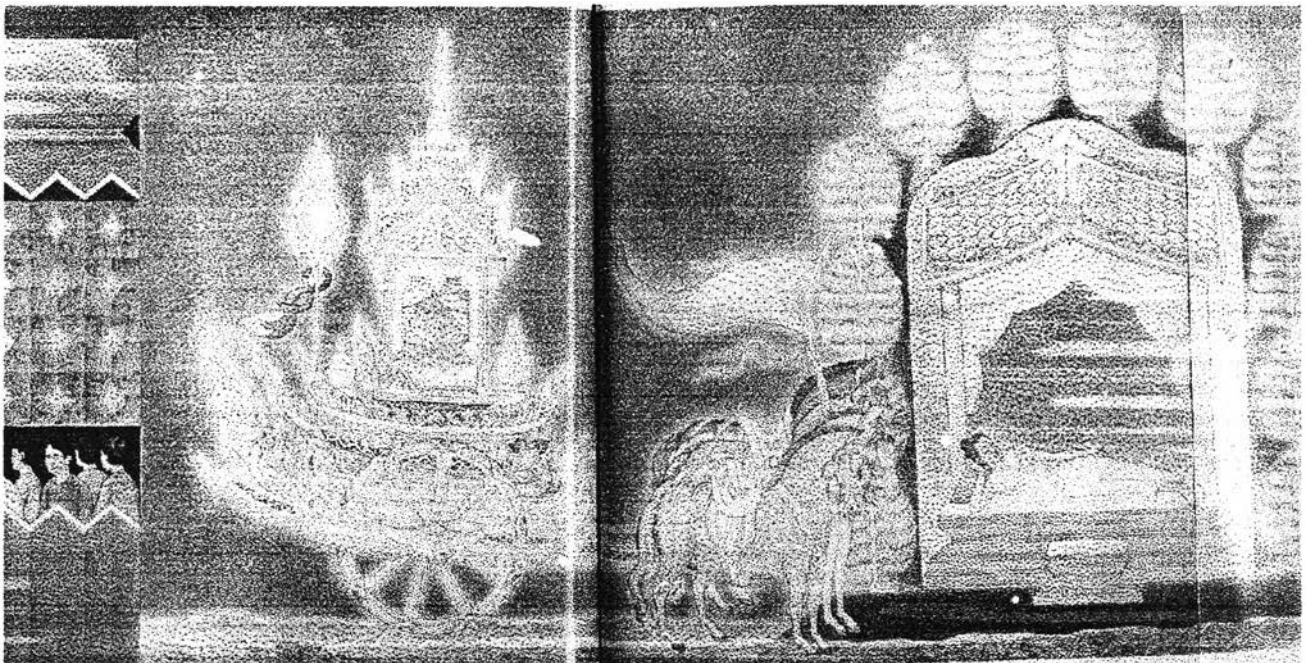
รูปร่างกลมและดวงดาว 16 อันด้านบนภาพของรูปร่างกลม และดวงดาวด้านบนของภาพเป็นการหมายถึง จุมทรัพย์ ปริศนาธรรมทั้ง 16 ที่พระโปลชนกราชตรัสอุทานเป็นปัญหาเอาไว้ “ด้านบนของภาพจะเห็นเป็นวงกลมและดวงดาวเล็ก ๆ เป็นการหมายถึงจุมทรัพย์ปริศนาธรรมทั้ง 16 ที่

พระราชชาติตั้งไว้เป็นปริศนาผสมเอาวาทกรรมกันไว้ในภาพนี้เลย” (ธีระวัฒน์ คณะมะ , สัมภาษณ์ ,18 มีนาคม 2545)

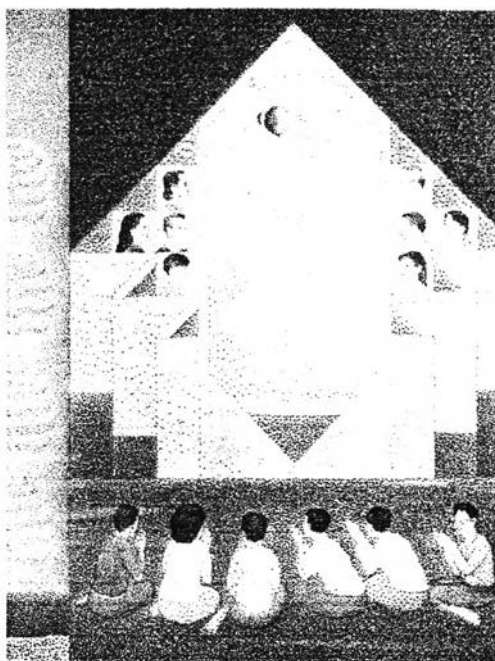
สี่เหลี่ยมสี่มุมด้านขวาของภาพ สื่อความหมายถึง บัลลังก์สี่เหลี่ยมที่เป็นปริศนาอีกอย่างของพระโปตชนกที่ได้ครัสเอาไว้ “ด้านขวาจะเห็นว่ามีสี่เหลี่ยม มองดู มิติลวง ดูมองผ่านได้ด้วย สายตา ไม่มีทิศทาง ไม่มีหัวนอน คือผมหมายถึงบัลลังก์สี่เหลี่ยม ที่ในเรื่องได้ให้ปริศนาไว้ว่า เป็นบัลลังก์สี่เหลี่ยม ให้ทายว่าหัวนอนอยู่เหลี่ยมไหน ผมจึงสื่อความหมายลักษณะนี้” (ธีระวัฒน์ คณะมะ , สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2545)

ภาพประกอบบทที่ 29

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ ธีระวัฒน์ คณะมะ

(ต่อ)

ภาพในตอนนี้เป็นการอธิบายถึงเหตุการณ์หลังจากพระโปลชนกสิ้นพระชนม์ แต่ไม่มีใครแก้ปริศนาธรรมได้ จนต้องมีการปล่อยราชรถเสี่ยงทาย จนมาจอดที่พระมหาชนก การสื่อความหมายจากภาพในตอนนี้ เช่น การเอารูปหน้าศิลปินที่วาดภาพประกอบมาใส่ทางด้านภาพด้านขวามือ ต้องการสื่อความหมายถึงงานศิลปะนี้มีความเป็นปัจจุบัน ร่วมสมัยเป็นเหมือนการจารึกผลงานทางประวัติศาสตร์เอาไว้ “การใส่รูปศิลปินเอาไว้ เพื่อความเป็นปัจจุบันของผลงาน รวมไปถึงสอดแทรกอารมณ์ขันเล็ก ๆ น้อย ๆ เอาไว้ด้วย จะได้ว่างานศิลปะชิ้นนี้มีศิลปินร่วมกันทำหลายท่าน” (ธีระวัฒน์ คณะนะมะ , สัมภาษณ์ , 18 มีนาคม 2545)

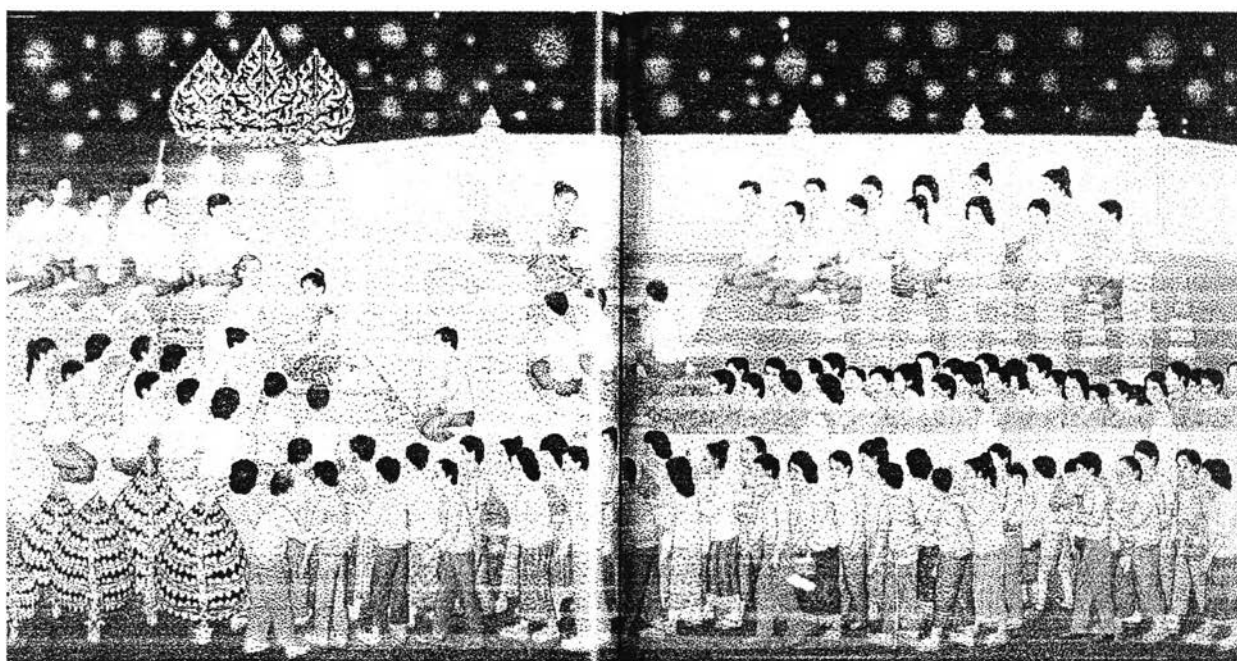
ภาพของช่อง 16 ช่องทางด้านซ้ายมือของภาพเป็นการสื่อความหมายถึง จุมทรัพย์ทั้ง 16 ที่เป็นปริศนาของพระโปลชนกราช “ช่องเล็ก ๆ ตรงนี้ก็คือ จุมทรัพย์ทั้ง 16 ภาพนี้จะเป็นการเล่าเรื่องทั้งหมด ที่ทำให้พระมหาชนกได้รับการยกย่องให้ครองเมืองจึงต้องเก็บรายละเอียด ของการไขปริศนาให้ทั้งหมดในภาพนี้”(ธีระวัฒน์ คณะนะมะ , สัมภาษณ์ , 18 มีนาคม 2545)

ภาพของราชรถที่มีการให้แสงสีขาวที่พรม้า มะลิ่งมะเลียง เป็นการสื่อความหมายถึง ราชรถที่มาโดยการล่องลอย มาหาพระมหาชนกที่ เป็นผู้เหมาะสมเอง โดยไม่ต้องมีใครนำมา “จะเห็นว่า

ผมใช้สีขาว และแสงที่สวยงาม อยากให้มันเหมือนราชรถที่ล่องลอยออกมา คู่ควรกับพระมหากษัตริย์ที่มีบุญญาธิการ” (ธีระวัฒน์ คณนະมะ , สัมภาษณ์ , 18 มีนาคม 2545)

ภาพประกอบบทที่ 30 – 31

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ ธีระวัฒน์ คณนະมะ

ภาพในตอนนี้เป็นการรวมเอาเหตุการณ์มงคลต่าง ๆ ตั้งแต่ขึ้นครองราชย์ แต่งงาน มีลูกมาสื่อความหมายรวมกันเป็นการถ่ายทอดถึงการเฉลิมฉลอง ซึ่งในภาพจะมีลักษณะของการเฉลิมฉลองในประเพณีต่าง ๆ ที่ศิลปินนำมาไว้รวมกันด้วย เช่น ด้านบนจะมีการตกแต่งลวดลาย เหมือนการจุดพลุเฉลิมฉลอง ขณะเดียวกันก็มีการเล่นวงมโหรีปี่พาทย์ เพื่อความรื่นเริง “ในภาพผมจะรวบตอนที่ถูกลูกไปด้วยเลย มีทั้งพิธีแบบพราหมณ์และการเฉลิมฉลองไปด้วย เห็นได้จากวงมโหรีปี่พาทย์ ลวดลายที่ตกแต่งเหมือนพลุที่จุดขึ้นมาเฉลิมฉลอง” (ธีระวัฒน์ คณนະมะ , สัมภาษณ์ , 18 มีนาคม 2545)

การใช้ภาพคนและการแต่งกาย สื่อความหมายถึงความเป็นปัจจุบัน หน้าตาจะเห็นว่าไม่มีลักษณะแบบโบราณ ส่วนเสื้อผ้าจะเห็นในสังคมปัจจุบัน ที่เด่นชัดที่สุดคือภาพของเด็กใส่ชุดนักเรียน

เรียน “การเขียนภาพกลุ่มคนเป็นสไตล์ของผมเลย การวาดหน้าตา หรือชุดที่ใส่ แสดงความเป็นปัจจุบัน ยุคสมัยที่เกิด ซึ่งเป็นการพยายามสื่อความหมายว่าพระมหากษัตริย์ไม่ใช่เรื่องโบราณ แต่เกิดร่วมสมัย” (ธีระวัฒน์ คະนะมะ , สัมภาษณ์ , 18 มีนาคม 2545)

ภาพประกอบบทที่ 32

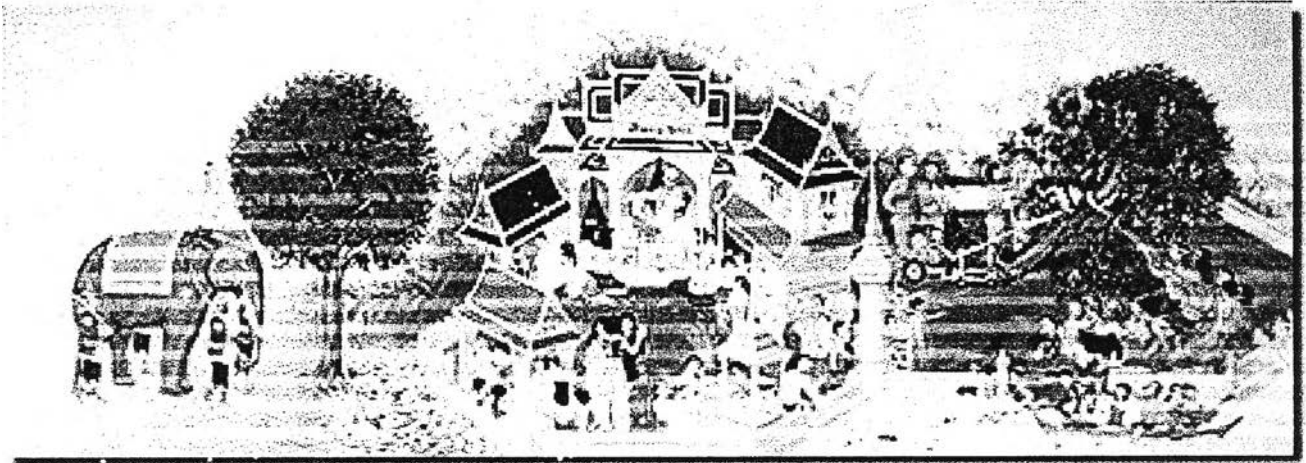
ศิลปินที่วาดภาพประกอบ ธีระวัฒน์ คະนะมะ

ภาพในตอนนี้เป็นตอนที่ได้รับทูลเชิญให้ประพาสอุทยาน และให้ลองเสวยมะม่วงจะพบว่าภาพที่ใช้ในการสื่อความหมาย เช่น ท่าทางหยิบมะม่วงของพระมหากษัตริย์เป็นการพยายามสื่อให้ภาพนี้ออกมาเป็นทางละครมากขึ้น จากการเอี้ยวตัวที่มีลีลาไม่สมจริง “ภาพประกอบตอนนี้ เน้นที่ลีลาการหยิบผลมะม่วงที่ทำให้เป็น ละครมา คัดลอกลีลาการเอี้ยวตัวแบบแขก การถ่ายทอดแบบนี้ในหลวงทรงวิจารณ์และทำทำให้ดู ส่วนตรงอื่นก็มีลักษณะคล้ายภาพที่แล้ว คือเรื่องของกลุ่มคน” (ธีระวัฒน์ คະนะมะ , สัมภาษณ์, 18 มีนาคม 2545)

ภาพประกอบบทที่ 33

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ ปรีชา เกาทอง

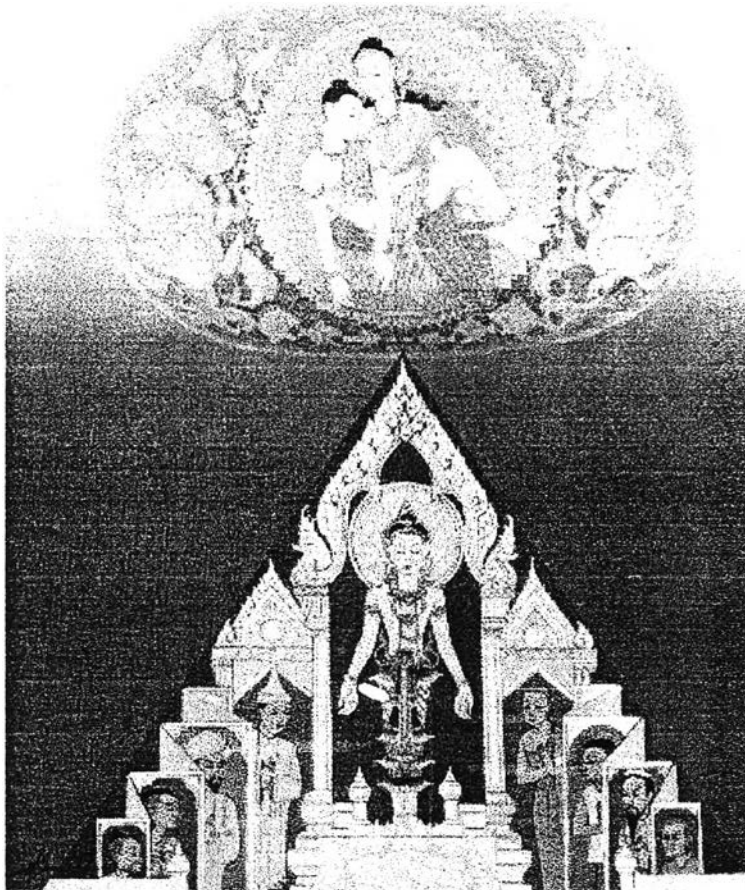
ภาพในตอนนี้เป็นตอนที่หลังจากเสวยมะม่วงแล้วพบว่าอร่อย ประชาชนจึงรุมมาแย่งกัน มีการสื่อความหมาย จากภาพเปรียบเทียบระหว่างต้นมะม่วง 2 ต้น การใช้ภาพเปรียบเทียบระหว่างต้นมะม่วงที่ไม่มีผลซึ่งไม่มีใครมาทำลายกับมะม่วงที่ผลแต่มีคนมารุมกินผลและทำลายจนตาย เป็นการสื่อถึงคนที่ไม่รู้จักรักษาสິงที่มีประโยชน์ให้อยู่อินนาน แต่อยากที่จะเอาประโยชน์อย่างเดียว “เนื้อหาจะพูดถึงคนเลี้ยงช้าง เลี้ยงม้า รวมไปถึงปุโรหิต เต็มไปด้วยโมหะภุมิ รู้จักบริโภคนมะม่วง แต่ไม่รู้จักรักษาดันมะม่วง หมายถึงคนที่รู้จักเสพแต่ไม่รู้จักรักษาสິงที่ควรจะกินหรือเสพให้สืบทอดยืนยาวชั่วลูกชั่วหลาน พระองค์ท่านยกตัวอย่างความหมายของต้นมะม่วง ต้นมะม่วงคล้าย ๆ เป็นอุทาหรณ์คล้าย ๆ เป็นจุกโไว้” (ปรีชา เกาทอง, สัมภาษณ์ ,21 มีนาคม 2545)

การกระทำของมนุษย์ที่เต็มไปด้วยขอบายมุขในภาพนี้จะมีภาพของการเสพอบายมุขในหลายลักษณะ ที่เป็นเหมือนการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างปกติของคนในเมืองอวิชาที่ต้องการจะสื่อถึงความชั่วร้ายของมนุษย์ “อันคำว่าเมืองอวิชา ผมตีความหมายอวิชา คือผู้ไม่รู้ ประกอบด้วยความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นศาลาหลักอยู่ในเมืองนี้คือ Concept นั้นพระมหากษัตริย์ประทับอยู่บนคอช้างมองผ่านต้นมะม่วงที่ไม่มีผล มีแต่ใบ แล้วมองผ่านเมืองอวิชานี้ ในเมืองมีกลุ่มคน ปุโรหิต ยันชาวบ้าน คนเลี้ยงช้าง เลี้ยงม้า กำลังโค่นต้นมะม่วงมากิน กินมะม่วงเพื่อเป็นการบริโภคแบบทำลายล้าง เพื่อที่เป็นตัวอย่างของเมืองอวิชา หน้าเมืองมีแต่ขยะมูลฝอย เขียนป้ายว่าห้ามทิ้งขยะ ในเมืองก็มีแต่พวกเฒ่าหัวงู เอาเด็กเอา ๆ มาเลี้ยง เด็กวัยรุ่นก็เสพสุราเมรัย แต่งตัวตามแบบพวกตะวันตก ตำรวจก็กินเหล้าเมาขาดสติ ปลดปล่อยให้คนนั่งเล่นไพ่เล่นการพนันข้าง ๆ ป้อม สิ่งสื่อ

ความหมายให้เห็นตัวอย่างของเมืองอวิชา สถาปณปัจจุบันถ้าเป็นด้วยวิธีแบบนี้มาก ๆ เมืองนี้จะล่มสลายในที่สุด เป็นจุดไคล์แม็กซ์ของภาพ ๆ นี้” (ปรีชา เกาทอง, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2545)

ภาพประกอบบทที่ 34

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ ปรีชา เกาทอง

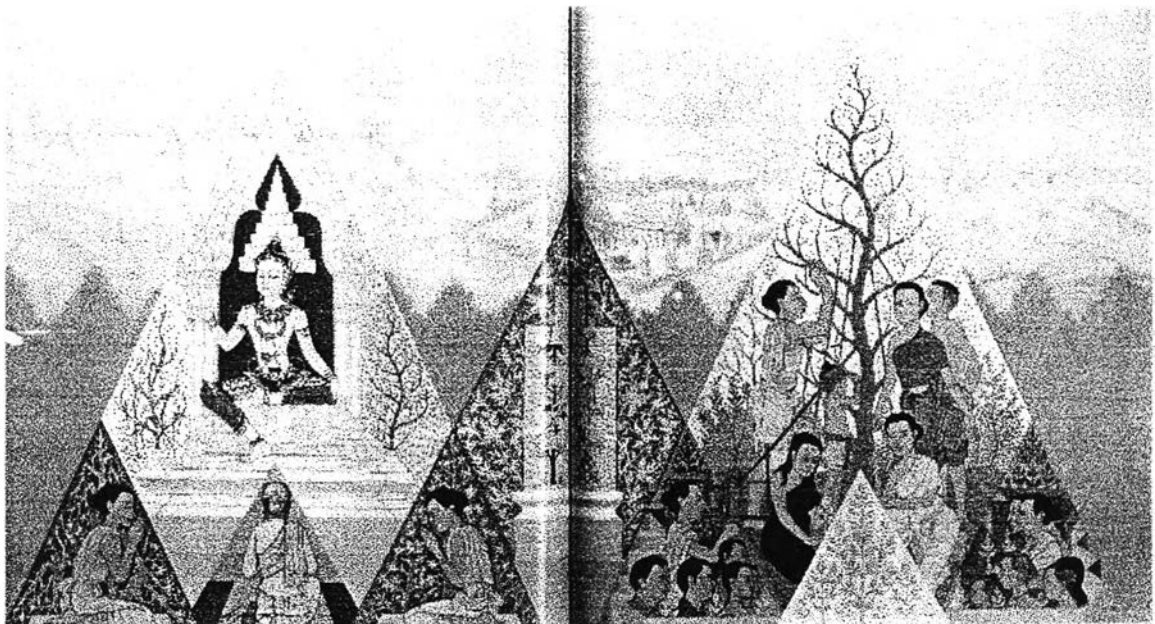

ภาพในตอนนี้เป็นตอนที่พระมหาชนกทรงมนสิการถึงคำพูดของนางมณีเมขลา จนเกิดความคิดที่อยากพัฒนาคนด้วยปัญญา การสื่อความหมายจากภาพรูปนางมณีเมขลาอุ้มพระมหาชนก (ด้านบนของภาพ) เป็นการนึกถึงเหตุการณ์ตอนที่ว่ายนํ้า และนางมณีเมขลา มาช่วยเพราะความเพียร “รูปสองที่ผสมวาคเป็นรูปที่ พระมหาชนกทรงรำพึงถึงเมื่อกลับมาที่เมืองมิลิตาแล้วทรงรำพึงว่า เด็กเล็ก บุโรหิตหรือคนต่างชาติที่มาอยู่ ทำอย่างไรให้เขาทุกคนมีความรู้ คนในเมืองให้มีวิชาให้ได้ ทรงดำริถึงตอนที่ว่ายนํ้า 7 วัน 7 คืน แล้วเจอนางมณีเมขลาแล้วได้โต้ตอบกัน ประิษาธรรมกันว่า จะสร้างมหาลัยโพธลัยเป็นสถาบันที่จะสอนให้คนมีวิชา ทรงรำพึงคิด” (ปรีชา เกาทอง, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2545)

ภาพด้านล่างที่เป็นพระมหากษัตริย์อยู่ตรงกลางและเป็นรูปคนต่าง ๆ เป็นการสื่อความหมายถึงคนทุกระดับ “พระมหากษัตริย์ประทับยืน แล้วคนที่ยืนด้านซ้าย ด้านขวามีทั้งนักบวช ปุโรหิต สามัญชน อยู่ในพระบารมีที่แผ่พระเมตตาที่มีในการสร้างสถาบัน เพื่อ upgrade คนเหล่านี้ให้คนเหล่านี้มีวิชาและ background ข้างบนชี้ให้เห็นตอนที่ทรงว่ายน้ำพ้น มีความพยายามจากพวกการเป็นอาหารของปู ปลา สัตว์น้อยใหญ่ในทะเล พอมาได้มีนางเมขลามาอุ้มเชื่อมโยงให้เห็น”(ปรีชา เถาทอง, สัมภาษณ์ 21 มีนาคม 2545)

ภาพประกอบที่ 35

ศิลปินที่วาดภาพ ปรีชา เถาทอง

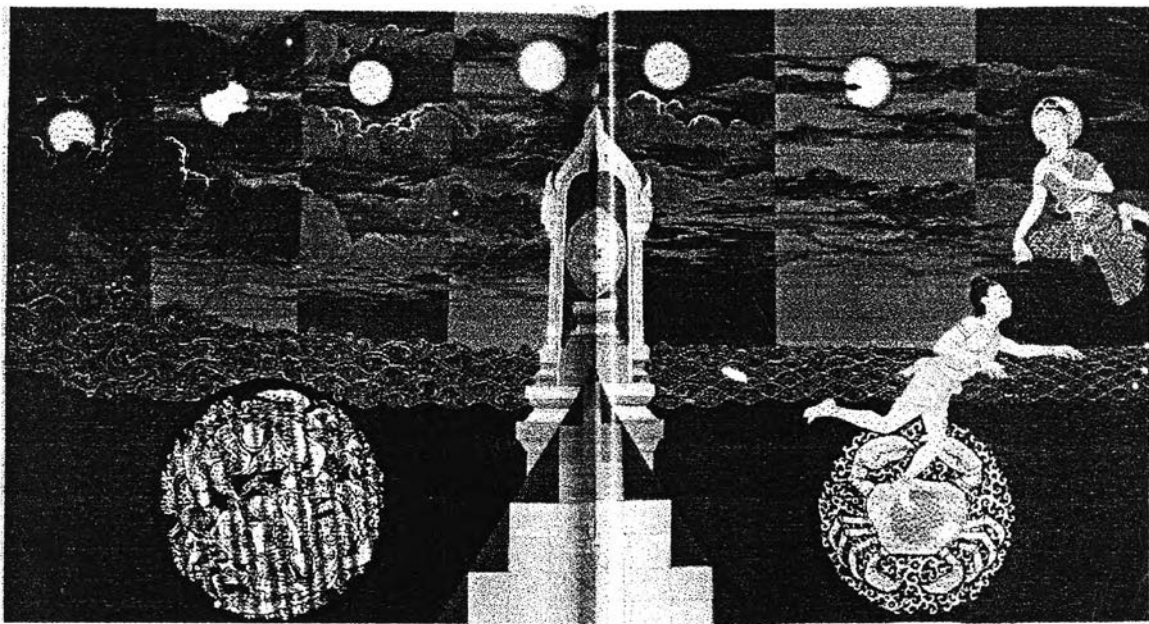

ภาพในตอนนี้เป็นการเรียกพราหมณ์มาคุยถึงการฟื้นฟูต้นมะม่วงทั้ง 9 วิธีโดยภาพสามเหลี่ยมแรกเป็นภาพของการรับสั่ง สามเหลี่ยมตรงกลางเป็นภาพของวิธีฟื้นฟู และภาพสามเหลี่ยมสุดท้ายเป็นภาพของทุกคนในสังคมร่วมมือร่วมใจกันฟื้นฟูต้นมะม่วง “ทรงเรียกให้พราหมณ์ 2 คนคนหนึ่งมีความชำนาญเรื่องการปลูกอีกคนชำนาญเรื่องการทำลายมาปรึกษาทำไมต้นมะม่วงที่ถูกทำลายจะมีการฟื้นอย่างไรให้มันงอกงาม ก็จะ upgrade ต้นมะม่วงที่ถูกทำลายให้มันกลับฟื้น หรือปลูกป่าซ่อมแซมที่เราทำอยู่ปัจจุบัน ถ้าเราไม่ทำอย่างนั้นมันจะแห้ง Background

ข้างหลังชี้ให้เห็นเมื่อต้นไม้ถูกทำลายน้ำก็จะท่วมวัง ต้องช่วยกันเรียกผู้ทรงคุณวุฒิ ปุโรหิตมาปรึกษา เพื่อจะรื้อฟื้นและแผ่ขยายไปยังประชาชน ที่เป็นภาพถัดมา ให้ฟื้นฟูต้นไม้ให้กลับคืนมา ต้นมะม่วงเปรียบเหมือนหมายถึงต้นไม้ในโลกนี้มากกว่า ส่วน การใช้องค์ประกอบสามเหลี่ยมมันมีความหมายที่มีความสง่างาม และก็มีบาร์มี ชอบรูปทรง สามเหลี่ยมเป็นความชอบส่วนตัว ทำเป็นเชิงเปรียบเทียบ” (ปริชา เถาทอง,สัมภาษณ์ ,21 มีนาคม 2545)

ภาพประกอบบทที่ 36

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ ปริชา เถาทอง

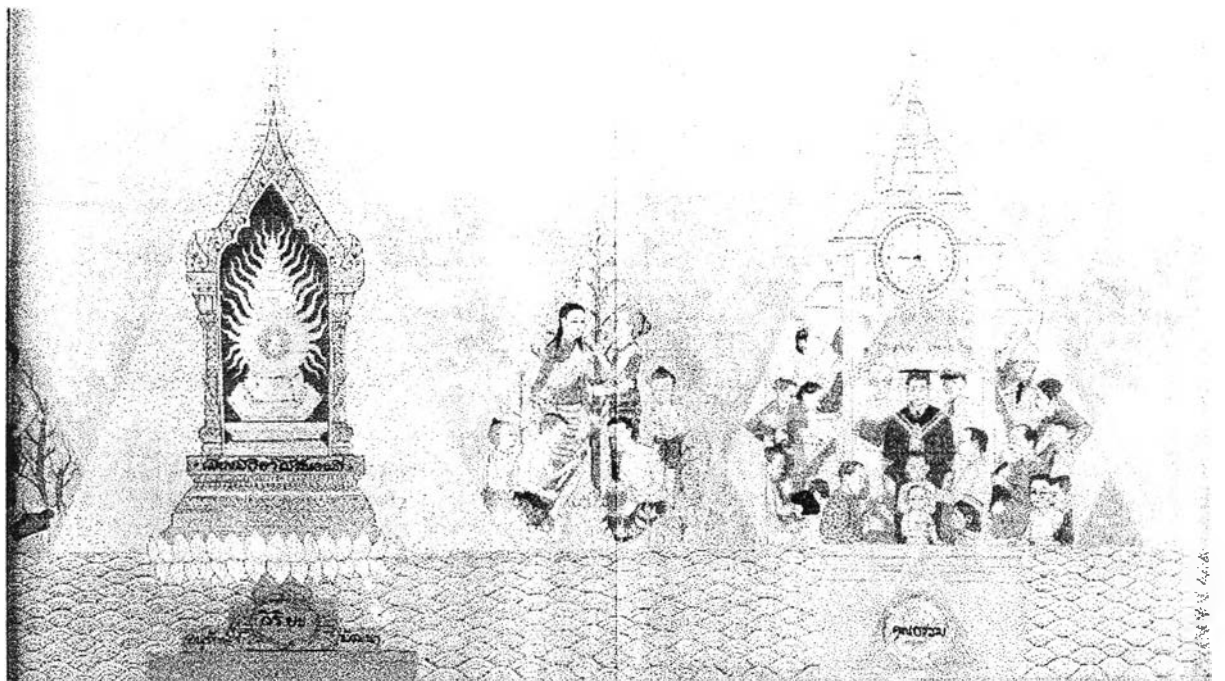
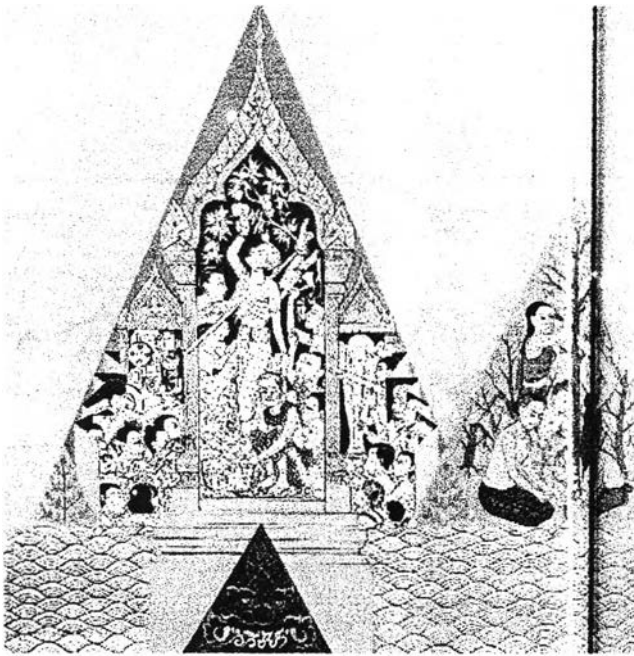

ภาพในตอนนี้เป็นการสนทนาระหว่างพระมหาชนกกับกับพราหมณ์ถึงเรื่องราวตอนที่ว่ายน้ำอยู่ 7 วัน 7 คืน ในภาพจึงเป็นการสื่อถึงการว่ายน้ำในแต่ละวันที่มีการจัดองค์ประกอบให้เห็นเด่นชัด จะเห็นได้ว่าในวันแรก ๆ จะมีอันตรายนามากมาย ขณะที่วันต่อมา ท้องฟ้า ทะเลนิ่งสงบ จนมีปูมาหุนเท้าคอยช่วยเหลือ ส่วนตรงกลางของภาพมีการสื่อถึงวิริยะที่ทำให้ฝ่าฝืนอุปสรรคต่าง ๆ “ภาพนี้เป็นการสรุปให้เห็นว่าทรงว่ายน้ำ 7 วัน 7 คืน ว่ายวงแรกเป็นรูปปูปลาต่าง ๆ ตอนเรือล่ม ทรงว่ายฟื้นมา ตอนที่ว่ายจะจมน้ำก็มีปูทะเลยักษ์มาหุนพระบาทไม่จมจนครบตัวที่ 7 ผ่านพ้นจนครบ 7 วันนั่นคือ ความเพียรที่บริสุทธิ์ เป็นดวงเวลาที่เรือล่มเอามันทำเป็นตรงกลางชื่อว่า วิริยะ ตรงกลาง

ชุ่มวีริยะคือความเพียร เป็นพรอันประเสริฐที่ให้พระองค์ท่านทรงวายต่อไป ตั้งแต่วันที่ 1 ที่มีพายุ
 เกิดจนน้ำเริ่มไม่สงบไม่รู้จะถึงฝั่งหรือเปล่า เป็นคุณธรรมข้อสำคัญของพระมหากษัตริย์ที่จะทำ
 ความดี เพียรที่จะสู้ต่อ” (ปรีชา เถาทอง, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2545)

ภาพประกอบบทที่ 37

ศิลปินที่วาดภาพประกอบ ปรีชา เถาทอง

ภาพในตอนนี้เป็นตอนสุดท้ายของเรื่องเป็นภาพจบ และเป็นการแสดงถึงจิตรกรรมสมัยใหม่ ที่เป็นนามธรรม คือมีการใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมายต่าง ๆ “รูปจบค่อนข้างสำคัญ คือสรุปให้เห็นว่าวิริยะคือความเพียร เอาวิริยะมาใส่ไว้ที่ตัวปู มีความหมายที่เหมือนกับความเพียร อธิบายย้อนรูปต่อเนื่องมา พระมหากษัตริย์จะจมน้ำนั้นเหมือนกับความคิดที่ไม่ยอมจมเหมือนกับหลังกระดองปู พื้นทรายมาหนุนพระบาทไม่จมน้ำ ความเพียรที่ไม่ยอมตาย เพราะความเพียรเป็นพรอันประเสริฐ แล้วที่เป็นหัวใจอีกอันที่ผมใส่เข้าไปคืออนุรักษ์ และพัฒนาที่เป็นพระราชกระแสนี้ในหลวงพระราชทานว่า ความเพียรที่จะพัฒนาประเทศชาติได้ต้องอยู่บนพื้นฐานของ Conservative กับ พัฒน่ายั่งยืนคือพัฒนาได้ ถ้าทำได้ตามนี้มีความเพียร Balance ระหว่าง Conservative กับ Creative เมืองมิลิตาก็จะไม่สิ้นคนดี ความหมายถึง เมืองศรีอยุธยาไม่สิ้นคนดี เมืองมิลิตาหมายถึงความจริง องค์ประธานของภาพ หมายถึงพระมหากษัตริย์ แต่ผมก็อุปมาอุปไมยเป็นพระองค์ท่านรัชกาลที่ 9”

ผู้วิจัยได้ประมวลความหมายจากภาพในตอนที่ 37 จากการสัมภาษณ์ปรีชา เกาทอง จะเป็นลักษณะของการเล่าเรื่อง เริ่มจากสามเหลี่ยมสีดำอันแรกเป็นการสื่อถึงความอวิชา โดยถ่ายทอดออกมาในภาพของคนรุมแย่งผลมะม่วง และเชื่อมต่อมาที่สามเหลี่ยมอันที่สอง ที่ยังคงเป็นกลุ่มคนต่างวัยแย่งเก็บผลมะม่วงเพราะอวิชาอยู่ จนกระทั่งมาถึงสามเหลี่ยมสีเหลืองตำแหน่งกลางภาพ ซึ่งเป็นการนำเอาพระราชลัญจกรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นการสื่อความหมายถึงพระมหากษัตริย์คือในหลวง ทรงฐานของ ประกอบไปด้วย “คำว่าเมืองมิลิตาไม่สิ้นคนดี” ซึ่งสื่อความไปถึงรัตนโกสินทร์ด้วย ส่วน คำว่าอนุรักษ์ วิริยะ พัฒนา และภาพปู เป็นการสะท้อนถึงความเพียร และแนวคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวต้องการจะสื่อให้กับประชาชน จนเป็นที่มาของภาพสามเหลี่ยมถัดมา ที่กลุ่มคนต่างวัยกลุ่มเดิมเริ่มมีการพัฒนา หลังจากได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากในหลวงแล้ว จนเป็นที่มาของสามเหลี่ยมสุดท้าย คือ การมีคุณธรรม และปัญญาเป็นสิ่งที่สำคัญ

นอกจากนี้ในภาพแบคราวนด้านหลังก็สื่อความหมายด้วยสภาพบ้านเมืองจากแห้งแล้ง จนพัฒนาไปสู่บ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองขึ้น เพื่อมาอธิบายเนื้อหาให้ชัดเจนขึ้น

จากการสัมภาษณ์ศิลปินทั้ง 8 ท่านที่วาดภาพประกอบในเรื่องของรายละเอียดในการสื่อความหมายจากภาพประกอบทั้งหมด ผู้วิจัยพบว่าศิลปินได้ใช้องค์ประกอบศิลปะในการสื่อความหมายถ่ายทอดเนื้อหาจากภาพ ซึ่งองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่

1. เส้น ตัวอย่างงานของ ปัญญา วิจินธนสาร , เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ที่ใช้เส้นในการสื่อความหมายแบ่งโดยแบ่งฉาก ออกเป็นวัน หรือจากงานของ ชีระวัฒน์ คະนะมะ ก็ใช้เส้นในแนวนอนของใบไม้ที่อยู่บนพื้น เพื่อแสดงความรู้สึกอาลัย ต่อการจากไปของพระมหากษัตริย์

2. รูปทรง ตัวอย่างของงานร่วมสมัยของ ปรีชา เถาทอง ที่มักใช้สามเหลี่ยมกับเรื่องศาสนา เป็นสื่อความหมายถึงความมั่นคง และงานของธีระวัฒน์ คณะนะมะ ในการใช้สี่เหลี่ยมทำเป็นมิลิวง เพื่อสื่อความหมายของบัลลังก์สี่เหลี่ยมที่เป็นปริศนาธรรม เป็นต้น

3. สี ตัวอย่างงานของปัญญา วิจินธนสารที่ใช้สีโทนสว่างบอกถึงเวลาและอารมณ์สดใสของภาพ ใช้สีโทนมืดบอกถึงเวลาและอารมณ์หดหู่ หรืองานของ เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ในการสีกับน้ำทะเล ที่มีความแตกต่างกันเพื่อบ่งบอกถึงระดับความลึกคืบที่แตกต่างกัน เป็นต้น

4. ลักษณะผิว ตัวอย่างของงาน ประหยัด พงษ์คำ ในลักษณะของภาพในความคิดโดยใช้พระราชวังเป็นฉากในการสื่อความหมาย ลักษณะพื้นผิวจะพร่ามัว แสดงออกถึง ความฝันในจินตนาการ รวมไปถึงงานของธีระวัฒน์ คณะนะมะ กับภาพราชรถที่ใช้เสียงทาบบอกถึงความพิเศษมากกว่าภาพธรรมดา

การสื่อความหมายในเชิงสัญลักษณ์

การสื่อความหมายจากภาพประกอบของศิลปินทั้ง 8 ท่านกล่าวได้ว่าโดยรวมแล้วเป็นการสื่อความหมายตามเรื่องอย่างตรงไปตรงมา ไม่ได้มีการวาดภาพตามความรู้สึกของจินตนาการของศิลปินทั้งหมด เนื่องจากอำนาจที่เชื่อมโยงจากผู้ส่งสารควบคุมอยู่ การสื่อความหมายโดยการใช้สัญลักษณ์ เพื่อเป็นการให้ความหมายในภาพประกอบให้ลึกซึ้งขึ้นจึงไม่ปรากฏอย่างเด่นชัด ผู้วิจัยพบว่าลักษณะของการใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมายมักจะเป็นการสื่อในเรื่องนามธรรม เช่น ความดี ความชั่ว ซึ่งภาพที่ศิลปินเลือกมาสื่อด้วยสัญลักษณ์มักจะเป็นภาพที่ผู้รับสารเข้าใจความหมายและเป็นที่ยอมรับในความหมายนั้น ๆ แล้วในสังคม ผู้วิจัยได้ประมวล ลักษณะประเภทที่ศิลปินใช้เป็นสัญลักษณ์ (Symbol) ในการสื่อความหมาย ดังนี้

1. ใช้ธรรมชาติในการสื่อความหมาย

การใช้ธรรมชาติในการสื่อความหมายเป็นสัญลักษณ์ที่พบมากจากภาพประกอบของศิลปินทั้ง 8 ท่าน ตัวอย่าง เช่น การใช้ดอกบัว สื่อความหมายถึงความดี , การใช้นก สื่อความหมายถึงความอิสระ เป็นต้น

2. การใช้ตัวละครในวรรณคดีหรือตำนานสื่อความหมาย

การใช้ตัวละครในวรรณคดีหรือตำนานในการสื่อความหมายเป็นการเชื่อมโยง ระบบสัญลักษณ์กับวัฒนธรรมอย่างชัดเจน เพราะการสื่อความหมายในลักษณะนี้ค่อนข้างจะลึกซึ้ง ผู้ส่งสารกับผู้

รับสารหากเป็นคนในวัฒนธรรมใกล้เคียงกันก็จะทำให้เข้าใจได้ง่าย เช่น ภาพยักษ์ ในการสื่อความหมายถึง ความชั่วร้าย

3. การใช้ปรากฏการณ์ในธรรมชาติที่ในการสื่อความหมาย

การสื่อความหมายในลักษณะเช่นนี้กล่าวได้ว่ามีความผูกติดกับคติความเชื่อของคนไทยเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติมักจะเป็นลางบางเหตุอะไรบางอย่าง เช่น การใช้ภาพของสุริยุปราคา เพื่อสื่อความหมายถึงการสูญเสียที่จะเกิดขึ้น

4. การใช้สิ่งเคารพนับถือในการสื่อความหมาย

การสื่อความหมายในลักษณะนี้ที่ปรากฏ เช่น การใช้ท่าทางของพระพุทธรูป ในการสื่อความหมายผ่านตัวละคร เพื่อแสดงถึงความสงบ

5. การสื่อความหมายในลักษณะร่วมสมัย (Contemporary)

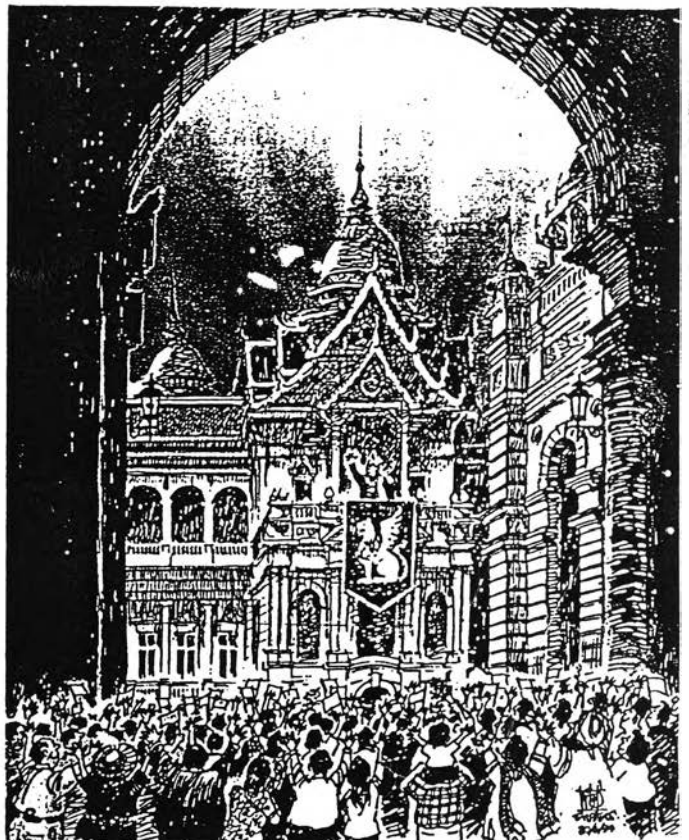
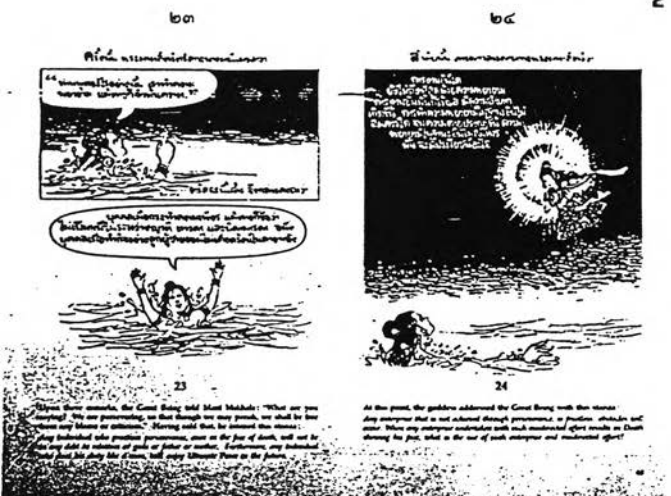
การสื่อความหมายในลักษณะนี้จะปรากฏอยู่หลายครั้งในภาพของศิลปินหลายท่าน ตัวอย่างเช่น การวาดภาพของธีระวัฒน์ คณะนะมะ ที่ถ่ายทอดการวาดภาพออกมาในภาพคนที่มึนทรงผม รุปร่างหน้าตา การแต่งกายร่วมสมัย หรือวาดภาพชุดนักเรียนลงไปในภาพประกอบ เพื่อไม่ให้ความรู้สึกของภาพโบราณมากเกินไป หรือภาพของปัญญา วิจินธนสาร ที่มีการแทรกคอมพิวเตอร์ , ดิจิทัลแบบตะวันตกลงไป เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปการสื่อความหมายจากภาพประกอบ 8 ศิลปินนั้น เป็นการสื่อความหมายผ่านสัญลักษณ์ที่มีนัยแฝงอยู่บ้าง ส่วนใหญ่จะมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมที่ได้มีการให้ความหมายกับสัญลักษณ์เหล่านั้นอยู่ก่อนแล้ว ดังนั้นผู้ดูภาพประกอบจึงสามารถเข้าใจรูปภาพประกอบได้โดยง่าย เพราะไม่ต้องมีระบบการตีความที่ซับซ้อนแต่อย่างใด นอกจากนี้การวาดภาพประกอบของศิลปินทั้ง 8 ท่านมีลักษณะของการสร้างจิตรกรรมร่วมสมัยในรัชกาลที่ 9 ตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว การสื่อความหมายในภาพเช่นนี้จึงเป็นเหมือนกรอบความคิดในการสร้างภาพ (Conceptual Framework) ลักษณะการสื่อความหมายที่แสดงออกมาจึงพยายามจะบันทึกเรื่องราวในยุคสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเอาไว้ เพื่อเป็นการแสดงถึงความสมัยใหม่ที่ปรากฏอยู่ในภาพประกอบแบบจิตรกรรม เป็นการพยายามสร้างภาพในมีความร่วมสมัยตามกรอบความคิดที่ได้ถูกกำหนดไว้

ภาพประกอบพระราชนิพนธ์ฉบับการ์ตูน

จากการสัมภาษณ์ศิลปิน และกล่าวไปในปัญหาหน้าวิจัยข้อที่ 1 ในเรื่องของขั้นตอนการได้รับคัดเลือกมาวาดภาพประกอบ และขั้นตอนการนำเสนอภาพประกอบ เห็นได้อย่างชัดเจนว่าศิลปินไม่ได้ใช้ลักษณะงานส่วนตัวที่มีลักษณะเสียดสี บ้านเมือง สังคม ในการสื่อความหมายจากภาพประกอบแต่อย่างใด การวาดภาพประกอบเป็นการเล่าไปตามเนื้อเรื่อง ยิ่งลักษณะของภาพประกอบเป็นการ์ตูนซึ่งมีความแตกต่างจากภาพแบบวิจิตรศิลป์ก็ยิ่งทำให้การสื่อความหมายจากภาพประกอบมีความตรงไปตรงมาอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ดี ชัย ราชวัตร ได้ใช้กลวิธีในการนำเสนอแบบการถ่ายทำละคร , การถ่ายทำภาพยนตร์มาช่วยเพิ่มสีสันในการดูภาพประกอบไม่ให้จืดชืดจนเกินไป เช่น การวาดภาพแบบเต็มตัว (full shot) ภาพแบบใกล้ชิด (Close - up) เป็นต้น

1. ฉากต้นมะม่วง เป็นฉากที่คุณชอบกว่าตีความหมายออกมาเป็นภาพยากที่สุด
2. ฉากสนทนาธรรมระหว่างพระมหาชนกและนางมณีเมขลา เป็นอีกฉากหนึ่งที่ตีความหมายออกมาเป็นภาพยากที่สุด
3. ฉากพระราชวังที่มีการผสมผสานระหว่างศิลปะไทยและศิลปะสมัยใหม่เข้าไว้ด้วยกัน

ปัญหานำวิจัยข้อที่ 4

ผู้รับสารมีความเข้าใจในสาระสำคัญและสาระแฝงจากเนื้อหาของเรื่อง ตรงกับที่ผู้ส่งสารนำเสนอหรือไม่ อย่างไร

สำหรับผลการวิจัยของปัญหานำวิจัยข้อที่ 4 จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1. ผลจากการแจกแบบสอบถามประชาชนโดยทั่วไป ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มอายุ 15 - 25 ปี	จำนวน 40 คน
กลุ่มอายุ 16 - 40 ปี	จำนวน 40 คน
กลุ่มอายุ 41 ปีขึ้นไป	จำนวน 40 คน

ส่วนที่ 2. ผลจากการ Focus Group ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่าง 6 กลุ่ม ซึ่งเป็นกลุ่มนักเรียนมัธยมปลายที่อาจารย์มอบหมายให้อ่าน 1 กลุ่ม และสมัครใจอ่าน 1 กลุ่ม ได้แก่

- โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย 2 กลุ่ม
- โรงเรียนเบญจมราชาลัย 2 กลุ่ม
- โรงเรียนปทุมคงคา 2 กลุ่ม

ส่วนที่ 1 ผลจากการแจกแบบสอบถามประชาชนโดยทั่วไป

แบบสอบถามนี้ ใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 120 ชุด โดยออกสำรวจไปทั่วกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 ผลสรุปเรื่องการรู้จักพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก

อายุ 15 - 25		อายุ 25 - 40		อายุ 41 ปีขึ้นไป	
รู้จัก	ไม่รู้จัก	รู้จัก	ไม่รู้จัก	รู้จัก	ไม่รู้จัก
97.5 %	2.5%	92.5%	7.5%	90%	10%

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่ากลุ่มอายุ 15 – 25 ปี รู้จักพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก 97.5 % และมี 2.5 % ที่ไม่รู้จักพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ขณะที่กลุ่มอายุ 25 – 40 ปี รู้จักพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก 92.5 % และไม่รู้จักพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก 7.5 % ส่วนกลุ่มอายุ 41 ปีขึ้นไป รู้จักพระราชนิพนธ์พระมหาชนก 90 % และไม่รู้จัก 10 %

จะเห็นได้ว่ากลุ่มอายุที่น้อยมีแนวโน้มที่รู้จักพระราชนิพนธ์พระมหากษัตริย์มากกว่ากลุ่มอายุที่มากขึ้น

ตารางที่ 2 ผลสรุปเรื่องการซื้อพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์

อายุ 15 -25 ปี			อายุ 25 - 40 ปี			อายุ 41 ปีขึ้นไป		
ซื้อ	ไม่ซื้อ	รับแจก	ซื้อ	ไม่ซื้อ	รับแจก	ซื้อ	ไม่ซื้อ	รับแจก
23.3%	73.3%	-	43.58%	56.41%	-	42.5%	57.5%	2.5%

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า กลุ่มอายุที่มีการซื้อพระราชนิพนธ์พระมหากษัตริย์อยู่ในกลุ่มที่มีอายุมากตามลำดับคือ อายุ 41 ปีขึ้นไป รองลงมาเป็น กลุ่มอายุ 25-40 ปี และอายุ 15 – 25 ปีเป็นกลุ่มน้อยที่สุด

สิ่งที่น่าสนใจจากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างพบว่า ในกลุ่มอายุ 41 ปีขึ้นไปในจำนวน 42.5% ที่ซื้อพระราชนิพนธ์พระมหากษัตริย์สามารถจำแนกได้เป็น กลุ่มผู้ที่ซื้อพระราชนิพนธ์พระมหากษัตริย์ฉบับการ์ตูน 40% และมีจำนวน 2.5% ซื้อทั้งฉบับภาพประกอบ 8 ศิลปิน และฉบับการ์ตูน

ตารางที่ 3 ผลสรุปเรื่องการได้อ่าน

อายุ 15 – 25 ปี		อายุ 26 - 40 ปี		อายุ 41 ปีขึ้นไป	
อ่าน	ไม่อ่าน	อ่าน	ไม่อ่าน	อ่าน	ไม่อ่าน
46.6%	53.3%	51.28%	48.71%	43.9%	56.09%

จากตารางที่ 3 จะพบว่ากลุ่มอายุ 15 – 25 ปีมีจำนวน 46.6 % ที่อ่านพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ กลุ่มอายุ 26 – 40 ปีมีจำนวน 51.28 % ที่อ่านพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ กลุ่มอายุ 41 ปีขึ้นไปมีจำนวน 43.9 % ที่อ่านพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์

จะเห็นได้ว่ากลุ่มอายุ 26 – 40 ปี มีจำนวนของผู้ที่อ่านพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์มากที่สุด ขณะที่กลุ่มอายุ 15 – 25 ปีมีจำนวนรองลงมา ขณะที่กลุ่มอายุ 41 ปีขึ้นไปมีจำนวนน้อยที่สุด

ตารางที่ 4 ผลสรุปเรื่องการคิดว่าตนเองทราบถึงสาระสำคัญ

อายุ 15 - 25 ปี		อายุ 26 - 40 ปี		อายุ 41 ปีขึ้นไป	
คิดว่าทราบ	ไม่ทราบ	คิดว่าทราบ	ไม่ทราบ	คิดว่าทราบ	ไม่ทราบ
53.3%	46.6%	64.10%	35.89%	70.73%	29.26%

จากตารางที่ 4 กลุ่มอายุ 15 – 25 ปีคิดว่าตนเองทราบถึงสาระสำคัญ 53.3 % กลุ่มอายุ 26 – 40 ปีคิดว่าตนเองทราบถึงสาระสำคัญ 64.10% กลุ่มอายุ 41 ปีขึ้นไปคิดว่าตนเองทราบถึงสาระสำคัญ 70.73 %

จะเห็นว่ากลุ่มอายุที่มากมีผลต่อการคิดว่าตนเองทราบถึงสาระสำคัญ นั่นคือกลุ่มอายุ 41 ปีขึ้นไปมากที่สุด รองลงมาเป็นกลุ่มอายุ 26 – 40 ปี และน้อยที่สุดคือกลุ่มอายุ 15 – 25 ปี

ตารางที่ 5 แสดงถึงช่องทางการทราบสาระสำคัญ

อายุ	อายุ 15 – 25 ปี	อายุ 26 – 40 ปี	อายุ 41 ปีขึ้นไป
สื่อ			
การอ่านพระมหากษัตริย์	59.82%	43%	49.54%
สื่อโทรทัศน์	20%	27.50%	17.50%
สื่อวิทยุ	-	5%	10%
สื่อสิ่งพิมพ์	7.5%	15%	12.5%
สื่อบุคคล	2.5%	7.5%	-
ภาพประกอบ	2.5%	-	-
สถานที่ / หน่วยงาน	7.5% (ร้านหนังสือ)	2.5% (ธนาคาร)	10%

จากตารางที่ 5 พบว่าการทราบสาระของเรื่องจากการอ่านกลุ่มอายุ 15 – 25 ปีมีทั้งสิ้น 59.82 % กลุ่มอายุ 26 – 40 ปีทราบถึงสาระของเรื่องจากการอ่านทั้งสิ้น 43 % ขณะที่กลุ่มอายุ 41 ปีขึ้นไปทราบถึงสาระของเรื่องจากการอ่านทั้งสิ้น 49.54% เมื่อเรียงตามลำดับของกลุ่มอายุที่ทราบถึงสาระของเรื่องจากการอ่านจะพบว่า กลุ่มอายุ 15 – 25 ปี ทราบจากอ่านมากที่สุด รองลงมาเป็นกลุ่มอายุ 41 ปีขึ้นไป และกลุ่มอายุ 26 – 40 ปี น้อยที่สุด

นอกจากนี้ยังพบว่าการทราบสาระของเรื่องจากสื่ออื่นแทนที่จากการอ่านมีผลดังนี้ โทเรทัศน์ เป็นสื่อที่ประชาสัมพันธ์ได้ผลดีที่สุด นอกจากนี้ กลุ่มที่มีอายุมากมีแนวโน้มในการสนใจเปิดรับสื่อต่าง ๆ มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อย ทำให้ผลรวมทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไป เป็นกลุ่มที่คิดว่าตนรับทราบถึงสาระของเรื่องมากที่สุด

ผู้วิจัยได้ประมวลผลสรุปเรื่องการรับรู้สาระของเรื่องซึ่งแบ่งออกเป็นประเด็นต่าง ๆ แยกตามวิธีการรับทราบสาระสำคัญ คือ

1. ทราบจากการอ่าน
2. ทราบจากสื่ออื่น ๆ โดยจะนำเสนอผลการวิจัยตามช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง อายุ 15 –25 ปี

1. ทราบจากการอ่าน

จากการประมวลแบบสอบถามในเรื่องของการรับรู้ถึงสาระสำคัญของเรื่องพระมหากษัตริย์พบว่า ประเด็นของการรับรู้ที่ได้มาจากการอ่านโดยตรง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เข้าใจว่าเป็นเรื่อง “ทศชาติหนึ่งของพระพุทธเจ้าในเรื่องความพยายามอดทนความเพียรพยายาม”

ส่วนสาระสำคัญประเด็นอื่น ๆ ที่ได้จากการอ่าน กลุ่มตัวอย่างให้ทัศนะที่แตกต่างกันซึ่งประมวลเรียงตามลำดับของประเด็นของการรับรู้ได้ดังนี้

- กษัตริย์ที่ดี การดำเนินชีวิตอย่างมีสติ กตัญญูกตเวที รวมถึงการปกครองคน
- เรื่องของกษัตริย์ที่มีความเพียรต่อสู้อุปสรรค จนได้ราชสมบัติคืนมา
- เรื่องของกษัตริย์ที่ครองเมือง สอนให้ยุติธรรม
- เรื่องของกษัตริย์ที่ว่ายน้ำไปเอามะม่วงมาค้ำครองให้บ้านเมืองเป็นสุข

2. ทราบจากสื่ออื่น ๆ

- ความเพียรพยายาม ในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในประสบความสำเร็จ

กลุ่มตัวอย่าง อายุ 26 – 40 ปี

1. ทราบจากการอ่าน

จากการประมวลการรับรู้สาระของเรื่องจากแบบสอบถามในกลุ่มตัวอย่างนี้ พบว่าสามารถสรุปถึงสาระของเรื่องที่ได้จากการอ่าน ตามลำดับดังนี้

- ความเพียร ความอดทน มานะ พยายาม เพื่อไปสู่ความสำเร็จ โดยไม่สนใจอุปสรรค (วิริยะบารมี)

- การเป็นผู้เสียสละ
- พ่อสอนลูก

2. ทราบจากสื่ออื่น

- ความเพียร พยายามด้วยความตั้งใจ และใช้ปัญญา ในการฝ่าฟันอุปสรรคให้สำเร็จ

กลุ่มตัวอย่างอายุ 41 ปีขึ้นไป

1. ทราบจากการอ่าน

จากการประมวลผลการรับรู้ถึงสาระสำคัญของเรื่องโดยวิธีการทราบจากอ่านพบว่าสามารถเรียงตามลำดับได้ดังนี้

- ความเพียรพยายาม ให้ประสบความสำเร็จ
- พระราชาเมืองหนึ่งลอยคอกกลางทะเลเนื่องจากเรืออับปางลง และพยายามว่ายน้ำไปหาฝั่ง โดยไม่ทราบว่าทิศทางไหนคือแผ่นดิน แต่ก็ไม่ละความพยายาม จนเทพดาเห็นความมานะจึงแปลงการมาช่วยชีวิตไว้
- เรื่องพุทธเจ้า
- มานะ พยายาม อุสาหะ ซื่อสัตย์
- ช่วยตนเองก่อนแล้วคนอื่นจะมาช่วย
- อคทน อคกลั้น
- ความมุ่งมั่นของพระมหาชนก
- ความเพียรและปัญญาที่เฉียบแหลม
- พระราชากรณียกิจ
- สุภายิตสอนใจ
- สอนลูกให้ทำความดี พยายามอคทน

2. ทราบจากสื่ออื่น ๆ

- ความเพียรพยายาม โดยใช้ กำลังกาย และปัญญาที่เฉียบแหลมในการแก้ไขปัญญา และอุปสรรคต่าง ๆ ให้ผ่านไปด้วยความตั้งใจ เช่น สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ

จะเห็นได้ว่าการรับทราบสาระสำคัญในเรื่องจากทุกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการอ่าน มีทั้งที่สามารถเข้าใจได้อย่างตรงประเด็น และก็มีลักษณะของการเล่าเรื่องมาผสมอยู่ด้วย แต่ในขณะที่การรับทราบสาระสำคัญจากสื่ออื่น ๆ จะพบว่าสามารถเข้าถึงประเด็นของสาระในเรื่องได้ดีกว่า เหมือนกับว่าสื่อได้นำเสนอ โดยได้วิเคราะห์และตีความมาให้แล้ว

เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ผู้วิจัยจึงได้สรุปเรื่องสื่อที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงเนื้อหาของพระมหากษัตริย์โดยเรียงตามลำดับการเปิดรับสื่อ และจะนำเสนอตามช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

กลุ่มตัวอย่างอายุ 15 – 25 ปี

- โทรทัศน์
- ร้านขายหนังสือ
- สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ หนังสือ นิตยสาร บทความ
- อาจารย์ในสถานศึกษา
- ภาพประกอบ

จะเห็นได้ว่าการรับทราบถึงเนื้อหาของพระมหากษัตริย์จากสื่ออื่น ๆ ในกลุ่มตัวอย่างอายุ 15 – 25 ปี ที่มากที่สุดตามลำดับคือสื่อ โทรทัศน์ ร้านขายหนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

กลุ่มตัวอย่างอายุ 25 – 40 ปี

- โทรทัศน์ (ร่วมไปถึง การศึกษาของไกลกังวล และ UBC)
- สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร บทความ
- การบอกเล่า
- วิทยุ
- การประชาสัมพันธ์ในธนาคาร

จะเห็นได้ว่าการรับทราบถึงเนื้อหาของพระมหากษัตริย์จากสื่ออื่น ๆ ในกลุ่มตัวอย่างอายุ 26 – 40 ปี ที่มากที่สุดตามลำดับคือสื่อ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ การบอกเล่า

กลุ่มตัวอย่างอายุ 41 ปีขึ้นไป

- โทรทัศน์ (ร่วมไปถึง การศึกษาของไกลกังวล และ UBC)
- สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ เอกสารในห้องสมุด หนังสืออื่น ๆ
- ร้านขายหนังสือ
- วิทยุ

จะเห็นได้ว่าการรับทราบถึงเนื้อหาของพระมหากษัตริย์จากสื่ออื่น ๆ ในกลุ่มตัวอย่างอายุ 41ปีขึ้นไป ที่มากที่สุดตามลำดับคือสื่อ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ ร้านขายหนังสือ

หากสรุปการรับรู้ถึงเนื้อหาของพระมหากษัตริย์จากสื่ออื่น ๆ จะพบว่าสื่อที่ได้มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด คือ โทรทัศน์

ส่วนที่ 2 ผลจากการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม

ก่อนจะกล่าวถึงผลการวิจัย ผู้วิจัยขอกล่าวถึงขั้นตอนในการหาโรงเรียนมัธยมศึกษามาเป็นกลุ่มตัวอย่างเพราะเป็นเรื่องที่น่าสนใจ จากการสุ่มเพื่อหากลุ่มตัวอย่างในการทำ Focus group Interview พบว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาไม่ค่อยได้ให้นักเรียนอ่านพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์เป็นหนังสืออ่านนอกเวลา ตามที่ได้คาดไว้ ซึ่งตามความตั้งใจของผู้วิจัยคือต้องการจะวัดผลจากโรงเรียน 2 โรงเรียน โดยหามาตรฐานจากค่า GPA เฉลี่ย มาเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกโรงเรียนที่มีความแตกต่างกันมาเพื่อทำการทดสอบ แต่ผลปรากฏว่าหลายโรงเรียนไม่ได้รับคำสั่งให้อ่าน ผู้วิจัยจึงต้องทำการสุ่มติดต่อไปที่ภาควิชาภาษาไทยของแต่ละโรงเรียน จนได้นักเรียน 3 โรงเรียนที่อาจารย์มอบหมายให้อ่าน คือ คือโรงเรียนปทุมคงคา โรงเรียนเบญจมราชาลัย (จัดนักเรียนให้อ่านซึ่งจากเดิมทางโรงเรียนไม่ได้กำหนดให้อ่าน) และโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย โดยโรงเรียนที่ผู้วิจัยทำการสุ่มก่อนหน้าที่จะได้โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

โรงเรียนมัธยมศึกษาแบบสหศึกษา

โรงเรียนสาธิตจุฬาฯ ฝ่ายมัธยม

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา (ให้ทัศนะว่าเป็นเรื่องสำหรับเด็ก)

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา พัฒนาการ

โรงเรียนหอวัง

โรงเรียนมัธยมศึกษาแบบหญิงล้วน

โรงเรียนราชินี

โรงเรียนสตรีวิทยา

โรงเรียนศึกษานารี

โรงเรียนสตรีอัสสัมชัญ

โรงเรียนสตรีวรนาถ บางเขน

โรงเรียนมัธยมศึกษาแบบชายล้วน

(ติดต่อกับไปยังกลุ่มตัวอย่าง ตรงตามเกณฑ์การคัดเลือกพอดี)

และเพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบอย่างชัดเจนผู้วิจัยจึงได้เพิ่มกลุ่มตัวอย่างอีก 3 กลุ่มเพื่อเป็นตัวแทนของนักเรียนที่อ่านโดยสมัครใจ จากโรงเรียนที่ได้ทำการคัดเลือก โดยทำการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม ดังนั้นผลการวิจัยในส่วนนี้จะประกอบไปด้วย การสัมภาษณ์แบบกลุ่ม 6 กลุ่ม จาก 3 โรงเรียน คือเป็นกลุ่มที่ได้รับมอบหมายให้อ่าน 3 กลุ่ม และกลุ่มที่อ่านโดยสมัครใจ 3 กลุ่ม

ผลการวิจัย

จากการทำ Focus group interview ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 โรงเรียนที่ได้รับมอบหมายให้อ่านพระมหาชกฉบับพระไตรปิฎกจากอาจารย์สามารถจดจำและเล่าเรื่องได้อย่างละเอียด ดำเนินเรื่องได้ครบถ้วน รวมถึงการจดจำชื่อเฉพาะต่าง ๆ ได้ดี

“จะมีอริชกน กัปปโปลชนก เป็นลูกของพระมหาชกน พอสวรรคตให้อริชกนขึ้น และจะมีข้าราชการยุแ่งว่าพระโปลชนก จะเป็นกบฏ ตอนแรกก็ไม่เชื่อแต่พุดทุกวันที่เชื่อก็เลยจงจำพระโปลชนก ดังนั้นพระโปลชนกจึงตั้งจิตอธิษฐานว่าถ้าตัวเองไม่ได้คิคกบฏต่อพี่ชายแล้วก็ขอให้เครื่องของจำหลคออก พระโปลชนกออกไปก็มีคเจารับก็เลยทำการออกรบกับพี่ชาย ก่อนไปรบพระอริชกนไปบอกมเหสี พระนางเอาทองใส่ตะกร้า ทรงพระครรรภ์อยู่ พระโพธิสัต์อยู่ในพระครรรภ์ เอาตะกร้าใส่ทอง เอาผ้าจีวร เอาข้าวสารกลบ แต่งตัวเป็นสามัญชนไม่มีใครจำได้ พระอินทร์ก็มาช่วย โดยให้นั่งเกยวันเดียวถึง เสร็จแล้วก็ไปเจอพราหมณ์คนหนึ่ง คลใจพราหมณ์ให้เห็นว่าคนนี้เป็นน้องสาว ให้พราหมณ์มีความรู้สึกรักเหมือนน้องสาว เสร็จแล้วพราหมณ์จึงรับเป็นน้องสาว เสร็จแล้วก็คลอคลุก ตอนแรกลูกก็โดนล้อว่าไม่มีพ่อ แต่ลูกเป็นคนที่มืพละกำลังมาก จึงตีเด็กคนอื่นที่มาแกล้งที่มาล้อตัว เสร็จแล้วไปถามความจริงแม่ ตอนแรกแม่บอกมาพราหมณ์เป็นพ่อของเจ้า แต่ก็บอกทีหลังไม่ใช่ แล้วขู่ว่าจะกัคพระถันให้ขาด แล้วจึงบอกความจริงว่าบิดาของพระมหาชกนคืออริชกน พอโตขึ้นก็คิคจะไปชิงราชสมบัติคืน แม่บอกว่ามีสมบัติ เป็นแก้ว 3 อย่าง แล้วคิคจะไปชิงราชสมบัติ แต่พระมหาชกนบอกว่าจะไปค้าขายก่อน แล้วลงเรือสำเภา คลันลมแรง แต่พระมหาชกนคิคไว้ก่อนแล้ว จึงไปกินเนย คลุกน้ำตาลทำให้ท้องอืด เอาผ้าชุบน้ำมันพันตัว ปีนขึ้นไปบนเสากระโดง แล้วกระโดดให้ไกลจากปลาที่กำลังกินลูกเรืออยู่ แล้วว่ายน้ำ 7 วัน 7 คืน นางเมขลาไม่ได้ตรวจตราท้องสมุทรเลย พอวันที่ 7 ก็ตรวจแล้วคิคว่าไม่ได้ตรวจก็ไม่ได้เข้าสมาคมทวดา เสร็จแล้วไม่ช่วยทันที คูก่อนว่าทำไมถึงว่ายน้ำทั้งที่ไม่เห็นฝั่งเลย พอรู้เรื่องก็เลยช่วยแล้วพาไปไว้ในเมืองของ

พระอริกษชนก แล้วจึงหว่านพระโปลงชนกสวรรคต แต่ได้ตั้งกฎเกณฑ์ว่า ผู้ที่ได้รับราชสมบัติไว้หลายข้อ มีคนมาลองแต่ไม่มีใครทำได้ จนมีการเสียดราชรถเจอมหาชนกนอนอยู่ที่แท่นหิน และสามารถบรรลุนี่ไขทุกข้อได้ครองเมืองต่อจากอาตั่วเอง ปู่ทะเลย์วิทยาลัย เปลี่ยนจากโพธิยาวิทยาลัย เพราะไปเหยียบกระดองแล้วถือว่าเป็นสัตว์ที่ดี ต่อไปก็เรื่องมะม่วงมี 2 ต้นคู่กัน ต้นหนึ่งมีผล ต้นหนึ่งมีแต่ใบ ต้องรอให้พระราชากินก่อน กินแล้วร่อยจะมากินอีก ทุกคนก็มารุมกิน ก็จะมีพราหมณ์ 2 คน คนหนึ่งสร้าง อีกคนทำลายก็ใช้เครื่องยนต์เพื่อเก็บเกี่ยว ต้นมะม่วงที่มีลูกก็ตาย พระมหาชนกร้าฟิงว่าเหมือนอะไรที่มีมีประโยชน์ ก็จะมีแค่คนมารุมทิ้งก็เลยให้พราหมณ์อีกคน มีวิธีเพาะพันธุ์เมล็ดขึ้นมา 9 วิธีจะทำให้มะม่วงมีชีวิตต่อไป”

(กลุ่มตัวอย่าง สามเสนวิทยาลัย , สัมภาษณ์ ,20 มีนาคม 2545)

“เมืองมิดิลา กษัตริย์ชื่อพระมหาชนกมีพระราชโอรสสองพระองค์ คืออริกษชนก และโปลงชนก และได้ให้ตำแหน่งอุปราชแก่พี่และเสนาบดีกับน้อง เมื่อพระมหาชนกสวรรคต คนพี่เลยได้ขึ้นครองราชสมบัติ คนน้องจึงได้เลื่อนเป็นอุปราช แล้วมีอมาตย์ใกล้ชิดมาบอกว่า พระโปลงชนกคิดไม่ซื่อ เมื่ออมาตย์บอกหลาย ๆ ครั้งเข้าจึงเชื่อแล้ว นำพระโปลงชนกไปจองจำ แต่ด้วยความบริสุทธิ์ใจจึงไม่สามารถจองจำพระโปลงชนกได้ เพราะพระโปลงชนกตั้งจิตอธิษฐานเครื่องจองจำหลุดออกไปเอง พระโปลงชนกจึงออกไปประทับที่เมืองแถวชายแดน มีประชาชนมาสมทบในกองทัพของพระองค์มาก เพื่อที่จะไปทำสงครามคืนจากพระอริกษชนก พอรบกันพระโปลงชนกชนะ พระเทวีของพระอริกษชนกหนีรอดมาได้แล้วตั้งใจจะไปนครจัมปาละ ตอนนั้นพระนางตั้งท้อง มีพระมหาสัจจวมาเกิด เทวดาเบื้องบนให้ความช่วยเหลือในการเดินทาง เช่นเนรมิตเกวียนไว้ให้ เนรมิตตัวเองเป็นคนแก่ นำทางไป เมื่อขึ้นเกวียนก็มีดินนูนขึ้นมาช่วยทำให้ขึ้นเกวียนง่ายขึ้น พระมหาเทวีเดินทางด้วยเวลาไม่นานก็ถึง แล้วเทวดาก็จากไป ขณะนั้นมีพราหมณ์มาพบเข้า เกิดรักใคร่เหมือนน้องสาว จึงให้อาศัยอยู่ด้วย ต่อมาพระมหาเทวีคลอดบุตรออกมา จึงตั้งชื่อว่า มหาชนกกุมาร เหมือนพระอัยกา เมื่อพระมหาชนกเป็นเด็ก ก็โดนเพื่อน ๆ ถามตลอดว่าใครเป็นพ่อ พระมหาชนกตอบไม่ได้จึงไปถามแม่ แล้วคาดค้นเอาความจริงจากแม่โดยขู่ว่าถ้าพระถัน เมื่อพระมหาชนกรู้ความจริงก็ไม่โกรธเมื่อเด็กเหล่านั้นมาล้ออีกเลย พระมหาชนกโตขึ้นจนเรียนจบก็จะออกเดินทางไปค้าขายโดยมุ่งหวังจะไปเอาราชสมบัติคืน แม่ก็ให้แก้วสามประการติดตัวไป เมื่อเดินทางไปกลางทะเลเรือล่ม คนในเรือตายหมด แต่พระมหาชนกคลุกน้ำตาลกรวดกับเนย เสวยเต็มท้อง แล้วนุ่งผ้าชุบน้ำมันมีความเพียรว่ายน้ำอยู่ 7 วัน 7 คืน จนกระทั่งนางมณีเมขลาที่ลี้มตรวจตราท้องทะเลมาเห็นจึงมีการสนทนาธรรมกันและช่วยเหลือพระมหาชนก แล้วอุ้มไปไว้ที่มิดิลา นคร ตอนนั้นที่เมืองมิดิลา นครพระโปลงชนกกำลังสวรรคตทิ้งปริศนาธรรมเอาไว้ และมีพระธิดาคือพระสิวลีด้วย แต่ไม่มีผู้ใดที่แก้ไขปริศนาธรรมได้เลย จึงไม่มีใครได้ครองเมือง เมื่อเขาพระโปลงชนกเรียบริ้อย ปู่โรหิตจึงคิดกันว่าจะปล่อยราชรถไป หาผู้มีบุญมาครองเมือง ซึ่งมายังที่พระมหาชนกนอนสลบอยู่ พระมหาชนกจึงได้ขึ้น

ครองราชย์มีการเฉลิมฉลอง แล้วแต่งงานกับพระสิวลี มีลูกชื่อทิวราชกุมาร จนกระทั่งวันหนึ่ง พระมหากษัตริย์ไปทอดพระเนตรที่อุทยาน เห็นต้นมะม่วง 2 ต้น ต้นแรกมีผลรสอร่อย อีกต้นไม่มีผล ซึ่งต้นที่มีผลถูกคนเก็บกินจนตาย ขณะที่อีกต้นหนึ่งไม่มีใครสนใจ พระมหากษัตริย์จึงคิดถึงตอนที่ วายน้ำอยู่กลางทะเลแล้วมีปูมาหนุนขาไว้ จึงคิดอยากตั้งปูทะเลย์มหาวิชาลัยขึ้น เพื่อให้ความรู้แก่ ประชาชน แล้วหาทางฟื้นฟูต้นมะม่วง โดยเชิญพราหมณ์มาทำพิธี โดยอาศัยวิธีฟื้นฟูทั้ง 9 วิธี แล้ว ในที่สุดก็มีดำริให้ตั้ง ปูทะเลย์มหาวิชาลัยขึ้นมา”

(กลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนปทุมคงคา ,สัมภาษณ์ ,27 มีนาคม 2545)

“มีเมืองอยู่เมืองหนึ่งชื่อมิลิตา แคว้นวิเทหะ กษัตริย์ครองเมืองชื่อพระเจ้ามหาชนก และมี บุตรสองคน ชื่อพระอริฏฐชนก และพระโปลชนก คนแรกได้แต่งตั้งจากพ่อให้เป็นอุปราช ส่วน น้องได้เป็นเสนาบดี ต่อมาพ่อตาย พระอริฏฐชนกก็ได้ขึ้นเป็นกษัตริย์ น้องคือพระโปลชนกจึงได้ เลื่อนขึ้นเป็นอุปราช แต่ต่อมาพวกอมตย์บอกกับพระอริฏฐชนกว่าพระโปลชนกคิดไม่ซื่อ แรก ๆ พระอริฏฐชนกไม่เชื่อ พอานเข้าก็คิดว่าเป็นจริง จึงสั่งขังพระโปลชนกให้จงจำ แต่ด้วยความดีที่ บริสุทธิ พระโปลชนกจึงหลุดจากการจองจำไปได้ และออกไปตั้งค่ายที่เมืองชายแดน แต่มีประชา ชนจำนวนมากมาสมทบ เพื่อที่จะไปทำสงครามกับพระอริฏฐชนก เมื่อพระโปลชนกรวบรวมไพร่ พลได้พร้อมแล้ว จึงส่งสาสน์ไปหาพระอริฏฐชนกว่าจะทำสงคราม ในที่สุดเมื่อรบกันพระโปลชนก ชนะ พระอริฏฐชนกตายในสนามรบ พระมหาเทวีมหาเสณีหนีไปได้ แล้วตั้งใจจะไปเมืองจัมปาละ ขณะนั้นพระมหาเทวี ตั้งครรภ์ซึ่งมีพระมหาสัตว์มาเกิด จึงทำให้การเดินทางเป็นไปได้ด้วยดี เพราะ มีเทวดามาช่วยเหลือ โดยการเสกเกรียน และแปลงเป็นคนนำทางให้ และเมื่อขึ้นเกรียนคืนก็ หนุนขึ้นมารองรับทำให้พระเทวีไม่ต้องลำบากอีกด้วย พระเทวีเดินทางไปถึงนครจัมปาละโดยเร็ว เทวดาที่แปลงเป็นคนนำทางจากไป พระเทวีไปเจอกับพราหมณ์ซึ่งเกิดต้องชะตารักใคร่พระเทวี เป็นน้องสาว จึงให้อาศัยอยู่ด้วย หลังจากนั้นพระเทวีคลอดบุตรออกมาแล้วตั้งชื่อเหมือนพระอัยยา ว่ามหาชนกกุมาร เมื่อพระมหากษัตริย์เริ่มโตขึ้นเด็ก ๆ พวกเขากล่าวว่าพ่อของพระมหากษัตริย์คือใคร พระ มหากษัตริย์ตอบไม่ได้ จึงไปถามแม่ แม่ก็ไม่ยอมบอก พระมหากษัตริย์จะกัดพระธัน แม่จึงเล่าความจริงให้ฟัง ตั้งแต่นั้นมาพระมหากษัตริย์ไม่โกรธอีกเลย หลังจากนั้นอายุ 16 ปี พระมหากษัตริย์เรียนจบจึง มีความคิดอยากเดินทางไปเอกราชสมบัติคืน แม่ก็ให้แก้ว 3 ประการติดตัวไว้ แต่เมื่อเวลาเดินทาง เรืออัปปางกลางทะเล ทำให้คนในเรือตายเรียบ ขณะที่พระมหากษัตริย์ได้สติ คลุกกรวดกับนกกินไว้ จนเต็มท้อง นุ่งผ้าชุบน้ำมันให้ลอยตัว วายน้ำอยู่ 7 วัน 7 คืน พอติดกับนางมณีเมขลาที่นึกขึ้นได้ว่าไม่ ได้ตรวจท้องทะเลมานาน จึงมาดูแลเห็นพระมหากษัตริย์วายน้ำอยู่ จึงได้สนทนาธรรมกัน แล้วนาง มณีเมขลาอุ้มพระมหากษัตริย์ไปที่เมืองมิลิตา ขณะนั้นพระโปลชนกสวรรคตแล้วตั้งปริศนาธรรมไว้ ให้กับผู้ที่มาครองราชย์ต่อไป ซึ่งมีพระสิวลีลูกสาวอยู่ด้วยแต่ก็ไม่มีใครแก้ปริศนาธรรมได้ จน กระทั่งเศษศพพระโปลชนกเรียบร้อยพวกปูโรหิตจึงปล่อยราชรถไปเสี่ยงทาย ราชรถไปหยุดอยู่ที่

พระมหากษัตริย์ที่นอนอยู่ในอุทยาน หลังจากนั้นพระองค์ได้ขึ้นครองราชย์และได้อภิเษกกับพระสิวลี และมีพระราชโอรสคือท้าวสุทนต์ พระองค์ปกครองด้วยทศพิธราชธรรมจนกระทั่งวันหนึ่งได้เสด็จไปอุทยานและพบมะม่วง 2 ต้น ต้นหนึ่งมีรสชาติอร่อย อีกต้นหนึ่งไม่มีผล พระมหากษัตริย์ได้เสวยเมื่อประชาชนรู้ต่างพากันมากินมะม่วงจากต้นที่อร่อย ยังมีการเก็บด้วยเครื่องยันคกลด้วย จนในที่สุดต้นมะม่วงที่อร่อยตายไป พระมหากษัตริย์เข้าใจจึงเกิดความคิดที่อยากจะฟื้นฟูมะม่วง เลยเรียกพราหมณ์มาจัดการด้วยวิธีเพาะชำทั้ง 9 วิธีเพื่อให้มะม่วงมีชีวิตดั้งเดิม หลังจากนั้นคิดว่าประชาชนควรมีความรู้จะได้เอาไว้เป็นปัญญาในการดำเนินชีวิตจึงตั้งปุเทเลยวิชาลัย ขึ้นมาเพื่อสอนความรู้ โดยนำชื่อมาจากความหลังตอนที่ว่ายน้ำอยู่ในทะเลแล้วปฎิมาหนุนเท้า พระองค์จึงนำชื่อนี้มาตั้งชื่อแทน”

(กลุ่มตัวอย่างเบญจมาชลาสัย , สัมภาษณ์ , 28 มีนาคม 2545)

ขณะที่กลุ่มตัวอย่างจากทั้ง 3 โรงเรียนที่ไม่ได้รับคำสั่งให้อ่านพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ แต่พวกเขามีความต้องการอยากจะทำเอง เมื่อทำ Focus group interview แล้วพบว่า กลุ่มตัวอย่างจำได้เพียงโครงเรื่องหลัก ๆ แต่ไม่สามารถจดจำรายละเอียดได้เท่ากับ กลุ่มที่ได้รับคำสั่งให้อ่านจากอาจารย์

“พระมหากษัตริย์เป็นลูกของพระมหาเทวี ที่หนีมาจากเมืองที่ทำสงคราม ระหว่างพ่อของพระมหากษัตริย์กับน้องชาย ซึ่งมีความเข้าใจผิดกันคิดว่าพ่อของพระมหากษัตริย์จะไปแย่งชิงสมบัติ ทำให้เกิดสงครามขึ้น หลังจากที่พระมหาเทวีหนีไปด้วยการช่วยเหลือของเทวดาที่แปลงกายมา ทำให้พระมหาเทวีไปอยู่เมืองจัมปาละ แล้วพราหมณ์รักเหมือนน้องสาว พระมหาเทวีคลอดพระมหากษัตริย์ที่นั่น หลังจากนั้นเมื่อพระมหากษัตริย์โตขึ้น เพื่อน ๆ ก็ลือว่าพ่อของพระมหากษัตริย์คือใคร แต่พระมหากษัตริย์ตอบไม่ได้ จึงขู่แม่ว่าจะกักขัง แม่จึงบอก หลังจากที่พระมหากษัตริย์เรียนจบจึงไปตามทวงราชสมบัติคืน แต่เรือล่มพายุพัด พระมหากษัตริย์ว่ายน้ำอยู่ 7 วัน 7 คืนนางมณีเมขลามาช่วยแล้วพาอุ้มไปที่ฝั่ง ของเมืองที่พระไปสถนครองอยู่ ตอนนั้นพระไปสถนกำลังจะเสีย มีลูกสาวคนหนึ่งและได้ทั้งปรีสนาธรรมไว้ด้วย ไม่มีใครตอบได้ ในที่สุดพระมหากษัตริย์ได้ขึ้นครองราชย์ และปกครองบ้านเมืองอย่างมีความสุข วันหนึ่งไปในสวน กินมะม่วงพบว่ามีรสอร่อย คนอื่นรู้เข้าพอกันไปแย่งกินจนต้นมะม่วงตาย ขณะที่อีกต้นที่ไม่มีผลกลับไม่เป็นอะไร พระมหากษัตริย์จึงคิดฟื้นฟูด้วยการเรียกพราหมณ์มาบَابัด 9 วิธี และตั้งมหาวิทยาลัยเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชน โดยนำชื่อมาจากปุ เพราะนึกถึงตอนที่มาหนุนเท้าไว้ ครั้งเมื่อว่ายน้ำอยู่ในทะเล”

(กลุ่มตัวอย่างสามเสนวิทยาลัย , สัมภาษณ์ , 20 มีนาคม 2545)

“มีเมืองที่มีพระโอรสอยู่ 2 คนคือคนโตได้เป็นอุปราช คนเล็กคือพระโปลชนกเป็นเสนาบดี หลังจากที่พระมหากษัตริย์สวรรคตพระโอรสคนโตได้เป็นกษัตริย์ ขณะที่คนน้องได้เป็นอุปราช

พวกอมตย์ผู้แห่ จนพี่ชายระวางจึงจงจำน้องชายแต่ด้วยความดี จึงรอดออกมาได้ และร่วมกำลังพลไปรบกับพี่ชาย จนในที่สุดพี่ชายตาย แต่พระมเหสีหนีไปได้ มีเทวดามาช่วยเหลือ จนไปถึงเมืองจัมปาละ พราหมณ์ก็รักเหมือนน้องสาว พระมเหสีคลอดลูกให้ชื่อว่าพระมหาชนก พอโตขึ้นออกเดินทางไปเอกราชสมบัติคืน แต่เรือล่ม ต้องว่ายน้ำด้วยความเพียร 7 วัน 7 คืน จนนางมณีเมขลามาช่วยไว้เอาไปที่เมืองที่ต้องการ ต่อมากษัตริย์ของเมืองตาย มีลูกสาวคนหนึ่งพระมหาชนกได้ขึ้นครองราชย์แต่งงานมีลูก ครองบ้านเมืองด้วยความสุข จนวันหนึ่งไปที่อุทยานกินมะม่วงที่มีรสชาติอร่อย ประชาชนรู้เข้าจึงไปกินจนต้นไม้ตาย แต่ต้นไม้ไม่มีผลกลับไม่เป็นอะไร พระมหาชนกจึงคิดแก้ไขให้พราหมณ์มาฟื้นฟู และสร้างบุษราคัมวิทยาลัยเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชน เอาชื่อมาจากความคิดตอนที่ปู่มาช่วยเวลาว่ายน้ำ 7 วัน 7 คืน”

(กลุ่มตัวอย่าง , ปทุมคงคา , สัมภาษณ์ ,27 มีนาคม 2545)

“พระมหาชนกราชมีพระโอรส 2 คน โดยโอรสคนโตเป็นอุปราชและให้คนเล็กเป็นเสนาบดี จนเมื่อพระมหาชนกราชสวรรคต คนโตขึ้นครองราชย์ โดยพวกอมตย์ผู้แห่ว่าคนเล็กจะมาแย่งบัลลังก์ คนเล็กเลยถูกขัง แต่ด้วยไม่มีความคิดอย่างนั้น เครื่องจองจำหลุดออก แล้วไปตั้งกำลังไพร่พลที่ชายแดน จึงกลับมารบจนชนะ แต่พระมเหสีของพี่ชายหนีรอดไปได้ ด้วยตั้งครุฑไปด้วย นางหนีไปด้วยการช่วยเหลือของเทวดา และพราหมณ์จนคลอดออกมาเป็นพระมหาชนก พระมหาชนกโดนเพื่อนล้อจึงขู่ว่ากัดพระถันของแม่ จนแม่ต้องบอกว่าพ่อเป็นใคร พอโตขึ้นพระมหาชนกจึงออกเรือไปตามหา แต่พายุทำให้เรือล่ม พระมหาชนกไม่ย่อท้อว่ายน้ำ 7 วัน 7 คืนจนนางมณีเมขลาช่วยพาไปเมืองมิตินคร หลังจากนั้นกษัตริย์ฯ “ลง ราชรถเสด็จมาที่พระมหาชนกเลยได้ครองราชย์ แต่งงาน มีลูก และวันหนึ่งไปเที่ยวในสวนได้กินมะม่วงพบว่าอร่อย คนก็แห่กันไปกินจนต้นไม้ที่อร่อยตายลง ต้นไม้ที่อร่อยไม่เป็นไร จึงคิดว่าควรจะให้ฟื้นฟูให้พราหมณ์ทำวิธีทั้ง 9 เพื่อให้ต้นไม้กลับเหมือนเดิม และตั้งมหาวิทยาลัยเพื่อให้ความรู้กับประชาชน”

(กลุ่มตัวอย่างเบญจมาชาลัย , สัมภาษณ์ ,28 มีนาคม 2545)

กล่าวโดยสรุปจะพบว่า การที่อาจารย์ได้สั่งให้นักเรียนอ่านหนังสือพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกเพื่อและจัดให้มีการทดสอบ จะทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความจดจำรายละเอียดต่าง ๆ ของเนื้อหาได้มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่อ่านพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกโดยสมัครใจ

การดัดแปลงเนื้อหา

จากการ Focus group interview กลุ่มตัวอย่างในเรื่องของการดัดแปลงเนื้อหาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับมอบหมายจากอาจารย์ให้อ่านพระมหาชนกฉบับพระราชนิพนธ์ทุกกลุ่มทราบว่าเนื้อหา

ตอนท้ายเรื่องมีการตัดแปลงจากที่พระมหากษัตริย์ออกบวช เป็นครองราชย์ต่อไปและสร้างปูทะเลย์
วิชาลัยเพื่อสร้างปัญญาให้กับประชาชน

“ฉบับพระไตรปิฎก มหาชนกก็ไปบวช ก็มีลูกชายคนหนึ่ง ลูกชายคนนี้ครองราชย์ต่อแล้ว
พระมหากษัตริย์ก็ไปบวช ได้ไปอยู่ในชั้นสวรรค์”

(กลุ่มตัวอย่างสามเสนวิทยาลัย, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2545)

“มีการตัดแปลงตรงที่ตอนจบพระมหากษัตริย์ไปบวช เพื่อให้พ้นจากทุกข์ แต่ในฉบับพระราช
นิพนธ์พยายามชี้ให้เห็นถึงปัญญา ซึ่งเป็นวิธีแก้ไขทุกข์อีกอย่างหนึ่ง”

(กลุ่มตัวอย่างปทุมคงคา, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2545)

“แตกต่างกันตรงที่พระมหากษัตริย์ออกบวช มีลูกชายมาครองราชย์ต่อ แต่ในฉบับนี้ไม่หนีไป
บวชเพราะต้องการให้ทุกคนพ้นจากความโง่ จึงมีการสร้างปูทะเลย์วิชาลัยขึ้นมา”

(กลุ่มตัวอย่างเบญจมราชาลัย, สัมภาษณ์, 28 มีนาคม 2545)

จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับมอบหมายให้อ่านพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ ทราบ
ถึงการตัดแปลงเนื้อหา และทราบถึงเนื้อหาดั้งเดิมในฉบับพระไตรปิฎก ซึ่งผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพิ่ม
เติม และประมวลถึงการรับทราบถึงการตัดแปลงเนื้อหาว่ากลุ่มตัวอย่างทราบได้อย่างไร

ประการแรกคือ กลุ่มตัวอย่างหาข้อมูลอ่านประกอบเพิ่มเติม จากที่ได้รับมอบหมายจาก
อาจารย์เพื่อเป็นการเตรียมตัวสอบ

ประการที่สองคือ เคยได้รับรู้ รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการตัดแปลงเนื้อหามาก่อนแล้ว จาก
สื่อต่าง ๆ ที่ได้มีการประชาสัมพันธ์ แล้วจดจำได้

ประการสุดท้ายคือ อาจารย์ประจำวิชาภาษาไทย จะมาสอนโดยละเอียด กลุ่มตัวอย่างจึง
เกิดความเข้าใจ และจดจำถึงการตัดแปลงเนื้อหาได้อย่างละเอียด

ขณะเดียวกันกลุ่มตัวอย่างอีก 3 กลุ่มที่อ่านพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ด้วยความ
สมัครใจ ส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าเนื้อเรื่องมีการตัดแปลงส่วนใด และเนื้อเรื่องเดิมเป็นอย่างไร

“รู้สึกว่าจะเรื่องเดิมจะบวช แต่ยังไม่รู้ ไม่ได้อ่าน รู้แต่ฉบับนี้ อ่านแค่เล่มเดียว เพราะน่าจะ
เข้าใจง่ายกว่า”

(กลุ่มตัวอย่างสามเสนวิทยาลัย, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2545)

“ไม่รู้ครับ ผมไม่ได้อ่าน เลยไม่รู้ว่าตอนจบของเดิมเป็นยังไง แต่รู้สึกว่าจะมีการตัดแปลงไอ้
ตอนที่เห็นคันมะม่วง เพาะปลูกหรือเปล่าไม่แน่ใจ แต่ผมว่าเนื้อเรื่องตรงนี้มาสมัยใหม่

(กลุ่มตัวอย่างปฐมคงคา,สัมภาษณ์ ,27 มีนาคม 2545)

“ไม่ทราบค่ะ ไม่ได้อ่านฉบับพระไตรปิฎก ซึ่มาอ่านแค่ฉบับการ์ตูน ฉบับพระไตรปิฎกมันอ่านยาก เลยไม่รู้ว่่าเรื่องเดิมในพระไตรปิฎกเป็นยังไง”

(กลุ่มตัวอย่างเบญจมราชาลัย,สัมภาษณ์ ,28 มีนาคม 2545)

กล่าวโดยสรุปจะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับมอบหมายให้อ่านพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกจะทราบถึงการดัดแปลงเนื้อเรื่อง รวมไปถึงเนื้อเรื่องเดิมในฉบับพระไตรปิฎกด้วยว่าเป็นเช่นไร ขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่อ่านพระมหาชนกด้วยความสมัครใจจะไม่ทราบถึงการดัดแปลงเนื้อเรื่อง

สาระสำคัญ

จากการทำ Focus group interview ผู้วิจัยสามารถสรุป สาระสำคัญในการแสดงทัศนะของกลุ่มตัวอย่างที่ได้อ่าน โดยได้รับคำสั่งจากอาจารย์โดยแบ่งเป็น ประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ความเพียร พยายาม ความมานะ

กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับคำสั่งจากอาจารย์ทั้ง 3 กลุ่มให้ทัศนะที่สอดคล้องกันว่าเป็นสาระสำคัญที่สุดของเรื่อง

“อันนั้นคือบำเพ็ญวิริยะบารมี เป็นหนึ่งในทศชาติ ของพระพุทธเจ้า คือเน้นความเพียรเป็นการสะสมบารมีทั้ง 10 ประการเพื่อจะไปเป็นพระพุทธเจ้า ถ้าในพระไตรปิฎกจุดหลักก็คือความเพียร แต่บทพระราชนิพนธ์ความเพียรเป็นส่วนหนึ่งในหลาย ๆ ส่วน”

(กลุ่มตัวอย่างสามเสนวิทยาลัย , สัมภาษณ์ ,20 มีนาคม 2545)

“ความเพียร พยายาม เห็นได้จากตอนที่ว่ายน้ำอยู่ 7 วัน 7 คืนแม้ไม่เห็นฝั่ง เป็นการแสดงถึงความเพียรในการทำสิ่งต่างแม้จะยังไม่เห็นผลแต่หากพยายามย่อมนประสบความสำเร็จ”

(กลุ่มตัวอย่างปฐมคงคา,สัมภาษณ์ ,27 มีนาคม 2545)

“ความเพียรในการทำสิ่งต่าง ๆ โดยดูจากพระมหาชนกที่ว่ายน้ำ 7 วัน 7 คืน จนไปถึงฝั่งอย่างไม่ย่อท้อ เป็นคติที่สอนใจ และเป็นใจความหลักของหนังสือเล่มนี้ด้วย”

(กลุ่มตัวอย่างเบญจมราชาลัย , สัมภาษณ์ 28 มีนาคม 2545)

2. ปัญหา

กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับมอบหมายให้อ่านพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์วิเคราะห์ถึงสาระสำคัญของเรื่องไว้อีกประการที่สอดคล้องกันคือเรื่องของ ปัญหา

“นอกจากใช้ความเพียร ต้องมีปัญญาที่เฉียบแหลมร่างกายที่สมบูรณ์เหมือนที่ปกบอไว้ เพื่อจะได้แก้ไขปัญหาด่าง ๆ ให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื้อเรื่องก็บอกถึงความสำคัญตรงนี้ด้วย”

(กลุ่มตัวอย่างสามเสนวิทยาลัย , สัมภาษณ์ 20 มีนาคม 2545)

“การใช้ความรู้ในการแก้ไขปัญหาด่าง ๆ การเปรียบเทียบความรู้ และการเกษตรสมัยใหม่ เพราะถ้าทำเป็นวิชาการอาจไม่มีคนอ่าน ถ้าเขียนอย่างนี้ อย่างน้อยเด็กก็ได้อ่านคนที่สนใจก็ได้อ่าน เรื่องที่ต้องการจะบอกก็จะทำให้เข้าใจง่าย”

(กลุ่มตัวอย่างปทุมคงคา, สัมภาษณ์ ,27 มีนาคม 2545)

“ปัญหา ไหวพริบการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า อย่างตอนที่เรือล่ม กินเนย หลูกน้ำตาล ไม่ตระหนกตกใจ ตั้งสติให้ได้ และตอนที่มาสร้างปูทะเลย์วิชาลัยอีกต้องการเน้นเรื่องความรู้เหมือนกัน”

(กลุ่มตัวอย่างเบญจมาชาลัย , สัมภาษณ์ ,28 มีนาคม 2545)

ขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่อ่านโดยสมัครใจไม่ได้รับคำสั่งให้อ่านจากอาจารย์พบว่าทั้ง 3 กลุ่มแสดงทัศนะเรื่องสารสำคัญของเรื่องอยู่ประเด็นเดียวคือเรื่องของความเพียร

“เรื่องที่ต้องการจะบอกคือความเพียร ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือเรื่องของการว่ายน้ำ 7 วัน 7 คืนไม่ย่อท้อ การพยายามทำโดยไม่รู้จะประสบความสำเร็จหรือเปล่าแต่เราต้องทำ น่าจะเป็นเรื่องที่ต้องการสื่อในเรื่องนี้”

(กลุ่มตัวอย่างสามเสนวิทยาลัย, สัมภาษณ์ ,20 มีนาคม 2545)

“ความเพียร พยายาม ที่ว่ายน้ำไปเรื่อย ๆ แม้ไม่เห็นฝั่ง โดยไม่ต้องอ้อนวอนให้ใครมาช่วยพึ่งตนเองก่อน ด้วยความมานะ เป็นเรื่องสำคัญที่สุดของพระราชนิพนธ์เรื่องนี้”

(กลุ่มตัวอย่างปทุมคงคา, สัมภาษณ์ ,27 มีนาคม 2545)

“ความเพียร พยายาม แล้วก็ตามไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค แม้จะมองไม่เห็นฝั่งต้องว่ายน้ำอย่างพระมหากษัตริย์ ว่ายน้ำอยู่ 7 วัน 7 คืนกว่าจะสำเร็จ”

(กลุ่มตัวอย่างเบญจมาชาลัย, สัมภาษณ์ ,28 มีนาคม 2545)

กล่าวโดยสรุป จะพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับมอบหมายให้อ่านพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชก สามารถวิเคราะห์สาระของเรื่องได้ 2 ประเด็นคือความเพียร และปัญญา ขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่อ่านพระมหาชนกโดยความสมัครใจ วิเคราะห์สาระของเรื่องเพียงประเด็นเดียวคือเรื่องของความเพียร

การวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างสาระสำคัญกับสภาพสังคม

กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับคำสั่งจากอาจารย์ได้แสดงทัศนะในเรื่องของการวิเคราะห์สาระสำคัญว่ามีความสอดคล้องกับสภาพสังคมไว้เป็นประเด็นต่าง ๆ ที่น่าสนใจดังนี้

1. สภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำ

กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มที่ได้รับมอบหมายให้อ่านเรื่องพระมหาชนก ให้ความคิดเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับเรื่องสาระสำคัญจากพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกกับสภาพสังคมในเรื่องสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำ

“ช่วงนั้นคือช่วง 2 ปีที่แล้ว หรือเปล่า ช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ ทุกคนกำลังแพแตก ประสบปัญหาท่านคงอยากจะบอกอ้อม ๆ ว่าความเพียร คือการที่เราจะกลับมาตั้งตัวได้ใหม่ ลืมตาอ้าปากได้ ใช้ความเพียร ปัญญา กำลังกายที่สมบูรณ์ ปัญญาที่เฉียบแหลม รอบคอบ ต้องใช้ทั้งความเพียร วิริยะ ปัญญา เพื่อที่จะให้เราสามารถอยู่รอดได้”

(กลุ่มตัวอย่างสามเสนวิทยาลัย, สัมภาษณ์ ,20 มีนาคม 2545)

“เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ก็น่าจะเกี่ยวกับพระมหาชนก ให้รู้จักพึ่งตนเองก่อน ทำอะไรแต่พอดี เหมาะสม ก่อนที่คนอื่นจะมาช่วย เหมือนตอนว่ายนน้ำอยู่ในทะเล เพราะผมเห็นว่ามิโครงการอะไร ออกมาอีกด้วย”

(กลุ่มตัวอย่างปทุมคงคา, สัมภาษณ์ ,27 มีนาคม 2545)

“ความเพียร ในเรื่องนี้มาใช้ได้กับการดำรงชีวิต ท่ามกลางเศรษฐกิจที่ตกสะเก็ด แล้วยังเป็นเมื่อประมาณ 2 ปีที่แล้ว เรื่องนี้สอนใจได้มากกว่าควรจะทำตัวอย่างไรในการประคับประคองตนเองให้อยู่รอด”

(กลุ่มตัวอย่างเบญจมาชาลัย, สัมภาษณ์ ,28 มีนาคม 2545)

2. สภาพการทำงานของข้าราชการไทย

กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับมอบหมายให้อ่านพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก มี 2 กลุ่มคือปทุมคงคา และสามเสนวิทยาลัย ที่ให้ความคิดเห็นตรงกันว่าสาระสำคัญของเรื่องสอดคล้องกับสภาพการทำงาน of ข้าราชการไทย

“ความเพียรเกี่ยวกับต้นมะม่วงต้องการสื่อในลักษณะที่มันสอดคล้องกับความเป็นไปในบ้านเมืองปัจจุบันซึ่งเกี่ยวกับคนรู้ประโยชน์ของต้นมะม่วงกลับทำลายมะม่วง ไม่ที่จริงต้นมะม่วงในชาดกก็มีแต่ที่เราคิดว่าที่ในหลวงคัดแปลงคือวิธีการเพาะเลี้ยงมันขึ้นมาเป็นเหมือนการให้ความรู้คนแล้วเปรียบเทียบกับคนว่า ถ้าเป็นอย่างนี้ผลก็ออกมาลักษณะนี้เป็นสิ่งที่สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะวงราชการในลักษณะที่เป็นอย่างนี้”

(กลุ่มตัวอย่างปทุมคงคา, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2545)

“ตอนที่ทรงเพิ่มเรื่องเกี่ยวกับมะม่วง ถ้าจะเปรียบไปเหมือนพวกที่มีประโยชน์ก็จะมีแต่คนรู้อ้อม เข้ามาประสบสอพลอก็ได้ เหมือนต้นมะม่วงที่มีแต่คนมากินจนหมดต้น โคนโคนจนตาย”

(กลุ่มตัวอย่างสามเสนวิทยาลัย, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2545)

3. สภาพการเกษตรที่เหมาะสม

กลุ่มตัวอย่างจากปทุมคงคาให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับสาระสำคัญว่าสอดคล้องกับสภาพการทำเกษตรที่เหมาะสมกับประเทศไทย

“การเปรียบเทียบความรู้ และการเกษตรสมัยใหม่ เพราะถ้าเขียนเป็นหนังสือวิชาการอาจไม่มีคนอ่าน ถ้าเขียนอย่างนี้ อย่างน้อย เด็กก็ได้อ่าน คนที่สนใจก็ได้อ่าน ซึ่งการเกษตรลักษณะนี้เป็นวิธีที่อาจจะต้องการให้แนะนำ ให้ลองดู ว่าเหมาะสมกับบ้านเมืองเรา”

(กลุ่มตัวอย่างปทุมคงคา, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2545)

4. สภาพสังคมที่มักมองข้ามสิ่งที่มีประโยชน์

“ท่านทรงติดตามเหตุการณ์อยู่ตลอดเวลา คือบางที่ท่านอยากเป็นการเตือน หรือบอกกล่าว แต่ใช้พระราชนิพนธ์มหาชนกเป็นสื่อหนึ่งช่วยในการจะบอกกล่าว เป็นการเตือนสติอ้อม ๆ อย่างเช่นต้นมะม่วงจะเห็นได้ชัดว่า ซึ่งตอนหลังมาอธิบายจะรู้เลยว่าสังคมไทยปัจจุบันเป็นลักษณะนี้เปรียบเป็นต้นมะม่วงว่าถ้ามีประโยชน์ ไม่รู้จักปฏิบัติที่ถูกต้อง เหมือนป่าไม้จริง ๆ แล้วเราควรจะได้รับประโยชน์มากกว่านั้นจากสิ่งที่สามารถทำประโยชน์ได้ ก็ทรงสื่อในลักษณะที่ว่าไม่รู้คุณค่า

ของสิ่งที่มีประโยชน์ อย่างเช่น มีคนคิดมีความรู้ อาจจะไม่ดูแลเขา เป็นลักษณะสังคมแก่งแย่งกันใน ปัจจุบันเห็นคุณค่าวัตถุมากกว่าจิตใจ”

(กลุ่มตัวอย่างเบญจมาชาลัย,สัมภาษณ์ ,28 มีนาคม 2545)

จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับมอบหมายให้อ่านพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ที่สนทนากับสาระสำคัญที่สอดคล้องกับสภาพบ้านเมือง 4 ประเด็น แต่ในขณะที่เดียวกัน กลุ่มตัวอย่างที่อ่านพระมหากษัตริย์ด้วยความสมัครใจมีแนวโน้มที่จะทราบถึงสาระสำคัญว่ามีความสอดคล้องกับสภาพสังคมเพียงประเด็นเดียวคือเรื่องของ สภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำ

“ไม่แน่ใจ คิดว่าเรื่องของความเพียร คือให้คนขยันทำงาน อย่าท้อแท้ แม้จะไม่ประสบความสำเร็จ แต่เราต้องทำงานต่อไป ยิ่งเศรษฐกิจไม่ดี ก็ต้องอดทน”

(กลุ่มตัวอย่างสามเสนวิทยาลัย,สัมภาษณ์ ,20 มีนาคม 2545)

“การอ่านเรื่องนี้ ได้รับความเพียรมาปรับใช้กับตัวเอง ได้ อย่างจะสอบ จะเอนทรานซ์ก็ ให้ความพยายาม แม้จะไม่เห็นฝั่งก็ต้องอดทน อ่านหนังสือ”

(กลุ่มตัวอย่างเบญจมาชาลัย,สัมภาษณ์ ,28 มีนาคม 2545)

จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่อ่านพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์โดยได้รับคำสั่งจาก อาจารย์^๕การวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับสาระสำคัญที่สอดคล้องกับสภาพสังคมได้มากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่อ่านพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหากษัตริย์ด้วยความสมัครใจ